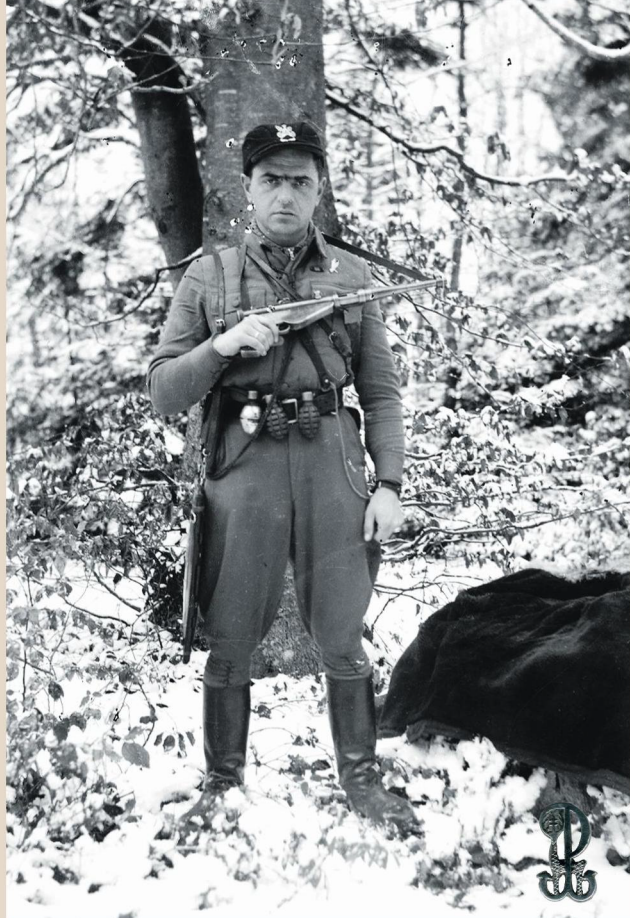

Dokumenty do dziejów Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

IPN Kielce

**Dokumenty do dziejów
Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”**

Dokumenty do dziejów Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Wstęp, wybór i opracowanie
Marek Jedynak

Kielce–Kraków 2014

Recenzenci:

dr hab. Jerzy Gapys

dr Sebastian Piątkowski

Tłumaczenie z języka niemieckiego:

Szymon Bródka i Elżbieta Olejarczyk

© Copyright 2014

BARBARA Handel Usługi Produkcja B. Gąsiorowska & Instytut Pamięci
Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddział w Krakowie Delegatura w Kielcach & Marek Jedynak

Redakcja:

Katarzyna Gąsiorowska

Projekt okładki:

Marek Jedynak

Na okładce por. cc. Jan Piwnik „Ponury” na Szczytniaku, grudzień 1943 r.
(foto Feliks Konderko „Jerzy”, © Copyright by Mariusz Baran-Barański)

ISBN 978-83-8376-954-7

Skład:

Wojciech Myszk

e-mail: myszk@pro.onet.pl

Zapraszamy

ipn.gov.pl

ksiegarniaipn.pl

Polska Izba Książki i Wydawnictwo BARBARA przypominają:

Książka, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępniać nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym. Ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Spis treści

Wykaz skrótów	17
Wstęp	19
Nota edytorska	39
Ordre de Bataille Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	43
Dokumenty	49
Nr 1 – 1941 maj 5, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. ppor. Mariana Świder- skiego „Dęba”	49
Nr 2 – 1942 luty 11, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Mariana Świderskiego „Dęba”	51
Nr 3 – 1942 czerwiec 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Pla- cówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Antoniego Poni- kowskiego	53
Nr 4 – 1942 czerwiec 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Pla- cówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Mariana Świder- skiego „Dzika”	55
Nr 5 – 1942 listopad 2, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placów- ki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Antoniego Telki	57
Nr 6 – 1942 listopad 2, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Pla- cówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Ignacego Telki ..	59
Nr 7 – 1942 listopad 2, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Pla- cówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Stefana Telki ...	61
Nr 8 – 1943 styczeń 22, [Warszawa] – Rozkaz nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”	63
Nr 9 – 1943 styczeń 22, [Warszawa] – Załącznik nr 5 do rozkazu nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”	66

Nr 10 – 1943 styczeń 22, [Warszawa] – Załącznik nr 6 do rozkazu nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”	68
Nr 11 – 1943 styczeń 22, [Warszawa] – Załącznik nr 7 do rozkazu nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”	69
Nr 12 – [1943 styczeń], [Warszawa] – Wytyczne Kierownictwa Dywersji KG AK dot. działań dywersyjnych	70
Nr 13 – 1943 marzec 13, [Warszawa] – Rozkaz nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. uregulowania akcji bieżącej w obszarach i okręgach	72
Nr 14 – 1943 marzec 13, [Warszawa] – Załącznik nr 1 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. wytycznych do organizowania i prowadzenia walk partyzanckich	75
Nr 15 – 1943 marzec 13, [Warszawa] – Załącznik nr 2 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. planu szkolenia w ramach „Kedywu”	79
Nr 16 – 1943 marzec 13, [Warszawa] – Załącznik nr 3 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnych na kwiecień i maj 1943 r.	80
Nr 17 – 1943 marzec 20, Kielce – Sprawozdanie miesięczne <i>Feldkommandantur</i> 603 w Kielcach dot. śmierci mjr. von Wenuscha	82
Nr 18 – 1943 marzec 26, [b.m.] – Instrukcja dot. możliwości zniszczenia traktacji energetycznej Zjednoczenia Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckiego	83
Nr 19 – 1943 marzec 31, [b.m.] – Sprawozdanie Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK za okres od 23 II do 22 III 1943 r. dot. akcji oddziałów dywersyjnych w Świętej Katarzynie i na Górze Baranowskiej	85
Nr 20 – 1943 maj 5, [b.m.] – Sprawozdanie Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK za okres od 23 III do 30 IV 1943 r. dot. działalności oddziału partyzanckiego ppor. Euzebiusza Domoradzkiego „Grotą”	86
Nr 21 – 1943 maj 10, [b.m.] – Odezwa Kierownictwa Walki Konspiracyjnej dot. uchylania się młodzieży od poboru na przymusowe roboty w III Rzeszy	89
Nr 22 – 1943 maj 15, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Jana Roli	90
Nr 23 – [1943 maj], [Warszawa] – Załącznik do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na czerwiec i lipiec 1943 r.	92

Nr 24 – 1943 czerwiec 10, [b.m.] – Meldunek Oddziału II KG AK dot. organizacji proveniencji narodowej, w której działał wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan”	95
Nr 25 – 1943 czerwiec [18], [b.m.] – Informacja dot. przynależności do AK oddziałów ppor. Euzebiusza Domoradzkiego „Grot”, „Zybka” i kpr. pchor. Władysława Wasilewskiego „Oseta”	96
Nr 26 – [1943 czerwiec], [b.m.] – Meldunek AK dot. wyników walki konspiracyjnej w maju 1943 r.	97
Nr 27 – [1943 czerwiec], [Warszawa] – Załącznik nr 4 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na lipiec i sierpień 1943 r.	99
Nr 28 – 1943 lipiec 3 [b.m.] – Meldunek <i>Wehrkreiskommando in Generalgouvernement</i> dot. akcji pod Łączną	102
Nr 29 – 1943 lipiec 13, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK dot. akcji przeciwkontyngentowej	103
Nr 30 – 1943 lipiec 14, [Wykus] – Dodatek do rozkazu nr 233 dowódcy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	104
Nr 31 – 1943 lipiec 28, [b.m.] – Fragment „Informacji Bieżącej” Delegatury Rządu na Kraj dot. pacyfikacji Michniowa	107
Nr 32 – 1943 lipiec, [b.m.] – Rozkaz Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dla oddziałów dywersyjnych dot. przeprowadzenia akcji sabotażowych w lipcu i sierpniu 1943 r.	108
Nr 33 – 1943 sierpień 4, [b.m.] – Fragment „Informacji Bieżącej” Delegatury Rządu na Kraj dot. terroru okupanta niemieckiego w odwecie za akcje dywersyjne AK	109
Nr 34 – 1943 sierpień 5, Warszawa – Komunikat o akcji dywersyjnej na pociąg pod Łączną 2/3 VII 1943 r.	110
Nr 35 – 1943 sierpień 18, [b.m.] – Wniosek na akt oskarżenia skierowany przez szefa Referatu I do Komendy Obwodu AK Końskie	111
Nr 36 – 1943 sierpień 28, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Włodzimierza Daszczyńskiego „Czarnego”	113
Nr 37 – 1943 sierpień 26, Warszawa – Komunikat o akcji odwetowej za pacyfikację Michniowa	115
Nr 38 – 1943 sierpień 28, Lublin – Dalekopis Dowódcy <i>Ordnungspolizei</i> w dystrykcie lubelskim do Dowódcy <i>Ordnungspolizei</i> w Krakowie dot. zabicia <i>Generalleutnanta</i> Kurta Rennera	116
Nr 39 – 1943 wrzesień 2, [b.m.] – List por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do Stanisława Wasilewskiego, ojca kpr. pchor. Władysława Wasilewskiego „Oseta” poległego 6 VIII 1943 r. w rejonie Góry Piekło Dalejowskie	117

Nr 40 – 1943 wrzesień 2, Końskie – Sprawozdanie Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Końskich dot. akcji na Końskie	118
Nr 41 – 1943 wrzesień 6, [b.m.] – Brudnopis listu ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do dowódców Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa w powiecie koneckim	120
Nr 42 – 1943 wrzesień 8, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny dowódcy II Zgrupowania ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” za okres od 10 VIII do 8 IX 1943 r.	122
Nr 43 – [1943 wrzesień 8], [b.m.] – Materiał propagandowy dot. akcji II Zgrupowania w Wąsoszach 19/20 VIII 1943 r., przygotowany dla Biura Informacji i Propagandy KG AK na podstawie dziennika st. strz. Stanisława Wolfa „Staszka”	125
Nr 44 – [1943 wrzesień 8], [b.m.] – Materiał propagandowy dot. akcji II Zgrupowania na Końskie 31 VIII / 1 IX 1943 r., przygotowany dla Biura Informacji i Propagandy KG AK na podstawie dziennika st. strz. Stanisława Wolfa „Staszka”	128
Nr 45 – [1943 wrzesień 8], [b.m.] – Materiał propagandowy dot. akcji II Zgrupowania w Wólce Plebańskiej 4 IX 1943 r., przygotowany dla Biura Informacji i Propagandy KG AK na podstawie dziennika st. strz. Stanisława Wolfa „Staszka”	131
Nr 46 – [1943 wrzesień 8], [b.m.] – Sprawozdanie Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” z przeprowadzonych akcji	133
Nr 47 – 1943 wrzesień 10, Radom – Telegram Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Krakowie dot. akcji na Końskie	137
Nr 48 – 1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do dowódców niemieckiej żandarmerii w powiecie koneckim	139
Nr 49 – 1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do dowódców Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa w powiecie koneckim	141
Nr 50 – 1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do starosty koneckiego	142
Nr 51 – 1943 wrzesień 13, Końskie – Meldunek Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Końskich dot. akcji patrolu z I batalionu 22 pułku policji SS w Smarkowie	144
Nr 52 – 1943 wrzesień 13, [Wólka Zychowa] – Kartka identyfikacyjna złożona w butelce w grobie kpr. Bogusława Modzerowskiego „Szczerby” na partyzanckim cmentarzu w rejonie Wólki Zychowej	146
Nr 53 – 1943 wrzesień 13, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny nr 8 Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego do KG AK za okres od 29 VIII do 4 IX 1943 r.	147

Nr 54 – 1943 wrzesień 15, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK nr 085/Kdw dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na październik i listopad 1943 r.	150
Nr 55 – 1943 wrzesień 15, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK wprowadzający instrukcję dot. zapewnienia bezpieczeństwa terenowego	153
Nr 56 – 1943 wrzesień, [b.m.] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” dot. II obławy na Wykusie	155
Nr 57 – 1943 wrzesień 23, [b.m.] – Meldunek Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. akcji oddziału NSZ wachm. Tomasza Wójcika „Tarzana” pod Ożarowem	157
Nr 58 – 1943 wrzesień 23, [b.m.] – Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK przekazujące Instrukcję dot. zapewnienia bezpieczeństwa terenowego	159
Nr 59 – 1943 wrzesień 23, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Czorta	161
Nr 60 – [1943 wrzesień], [b.m.] – Afisz z ostrzeżeniem w języku polskim i języku niemieckim rozwieszony w rejonie operowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	163
Nr 61 – 1943 wrzesień 30, [b.m.] – Meldunek ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” dot. przejęcia broni i amunicji z magazynu „Kedywu” Obwodu AK Końskie	164
Nr 62 – [1943 wrzesień], [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do kpr. pchor. Janusza Skalskiego „Lina” przebywającego na leczeniu w Warszawie	166
Nr 63 – 1943 październik 1, Radom – Wyciąg z raportu osoby zaufanej nr 156 dot. obozu partyzanckiego w lesie w rejonie Ruskiego Brodu	167
Nr 64 – 1943 październik 2, [b.m.] – Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK przekazujące odpis listu kpt. NN „Kwebeka” vel „Kazbeka” do por. cc. Jana Piwnika „Ponurego”, dowódcy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	169
Nr 65 – 1943 październik 4, [Kielce] – Meldunek <i>Posterunku Bahn-schutzpolizei</i> w Kielcach dot. akcji pod Sufragańcem	171
Nr 66 – 1943 październik 5, [b.m.] – Meldunek Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. ucieczki oddziału Gruzinów pod dowództwem kpt. NN „Kwebeka” vel „Kazbeka”	173
Nr 67 – 1943 październik 7, Kielce – Meldunek Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego dot. akcji na młyn Władysława Cioka w Bzinie ...	174

Nr 68 – 1943 październik 8, Radom – Dalekopis Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego dot. akcji na młyn Władysława Cioka w Bzinie	177
Nr 69 – 1943 październik 10, [b.m.] – List por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki”	179
Nr 70 – 1943 październik 13, [Chlewiska] – Pismo dowódcy placówki AK w Chlewiskach do Komendanta Obwodu AK Końskie dot. elementu przestępczego	180
Nr 71 – [1943 październik], [b.m.] – Rachunek za usługi krawieckie wykonane dla żołnierzy Zgrupowań	181
Nr 72 – [1943 październik], [b.m.] – Spis prostytutek i osób podejrzanych o bandytyzm z rejonu Stąporkowa	182
Nr 73 – [1943 październik 15], [b.m.] – Kartka identyfikacyjna złożona w butelce w grobie st. strz. Grażyny Śniadeckiej „Grażyny” na partyzanckim cmentarzu w rejonie Wólki Zychowej	185
Nr 74 – [1943 październik 16], [b.m.] – Tłumaczenie zestawienia osobowego 1 plutonu II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	186
Nr 75 – 1943 październik 20, Kielce – Sprawozdanie miesięczne <i>Oberfeldkommandantur</i> 603 w Kielcach dot. II oblawy na Wykusie	192
Nr 76 – 1943 październik 21, [b.m.] – Raport nr 23 Dowództwa Okręgu GL Radom dot. przyjęcia grupy żołnierzy Armii Czerwonej	194
Nr 77 – 1943 październik 21, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego dot. alianckich zrzutów spadochronowych na terenie dystryktu radomskiego	195
Nr 78 – 1943 październik 21, Kielce – Załącznik do pisma Kierownika Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego – tłumaczenie notatnika znalezione przy ppor. Waldemarze Szwiecu „Robocie”	197
Nr 79 – 1943 październik 22, Kielce – Pismo Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego dot. akcji w Wielkiej Wsi	199
Nr 80 – 1943 październik 22, [Kielce] – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Mariana Świdarskiego „Dzika”	201
Nr 81 – 1943 październik 25, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego dot. akcji pod Sufragańcem	203
Nr 82 – [1943 październik 29], [Wykus] – Kartka identyfikacyjna złożona w butelce w grobie kpr. Tadeusza Lange „Szylinga” na Wykusie	205

Nr 83 – 1943 październik 29, [Radom] – Pismo Kierownika Wydziału IV A 2 urzędu Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego do Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy dot. akcji w Wielkiej Wsi	206
Nr 84 – 1943 listopad 8, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny nr 11 komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego do KG AK za okres od 4 do 25 X 1943 r.	209
Nr 85 – 1943 listopad 15, [Warszawa] – Rozkaz szefa sztabu KG AK dot. użycia broni w bieżącej akcji bojowej	211
Nr 86 – 1943 listopad 16, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Kazimierza Synowca	212
Nr 87 – 1943 listopad 16, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Ludwika Szafrąca „Huragana”	214
Nr 88 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Heleny Rachtan	216
Nr 89 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Stanisława Rachtana	218
Nr 90 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Włodzimierza Stypuły	220
Nr 91 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Adama Synowca	222
Nr 92 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Jana Szafrąca	224
Nr 93 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Stefana Szafrąca	226
Nr 94 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Władysława Szafrąca	228
Nr 95 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Bolesława Twardowskiego	230
Nr 96 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Jana Twardowskiego	232
Nr 97 – 1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Władysława Twardowskiego	234

Nr 98 – 1944 marzec 3, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Kazimierza Pałysiewicza „Andrzej”	236
Nr 99 – 1943 listopad 19, Radom – Pismo Referatu IV A 2 urzędu Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego do Kierownika Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach	239
Nr 100 – 1943 listopad 20, Kielce – Sprawozdanie miesięczne <i>Oberfeldkommandantur 603</i> w Kielcach dot. III obławy na Wykusie	241
Nr 101 – 1943 listopad 26, [b.m.] – Niemiecka ulotka rozwieszona w rejonie lasów siekierzyńskich	242
Nr 102 – 1943 listopad 29, [Starachowice] – Raport szefa Referatu II Podobwołu AK Starachowice dot. działalności agenturalnej Polaków	243
Nr 103 – 1943 listopad, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na grudzień 1943 r. i styczeń 1944 r.	245
Nr 104 – 1943 grudzień 2, Warszawa – Artykuł w „Biuletynie Informacyjnym” dot. III obławy na Wykusie	248
Nr 105 – 1943 grudzień 4, [b.m.] – Pismo por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do płk. Augusta Fieldorfa „Nila”	249
Nr 106 – 1943 grudzień 5, [b.m.] – Meldunek Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. niemieckich ulotek rozwieszonych w rejonie lasów siekierzyńskich	251
Nr 107 – 1943 grudzień 6, Radom – Ogłoszenie Dowódcy SS i Policji w dystrykcie radomskim dot. kary za udzielanie pomocy skoczkom spadochronowym i członkom nielegalnych organizacji	252
Nr 108 – 1943 grudzień 8, Warszawa – Wykaz odzieży przygotowanej do transportu z warszawskiej bazy „Start IV” dla Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	253
Nr 109 – 1943 grudzień 10, [b.m.] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do płk. dypl. Stanisława Dworzaka „Daniela”, Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK „Rolnik” dot. budżetu na I kwartał 1944 r.	254
Nr 110 – 1943 grudzień 13, [b.m.] – Raport Komendanta III Obwołu Radomsko-Kieleckiego GL dot. zejść w Starym Skoszynie	257
Nr 111 – 1943 grudzień 15, [Warszawa] – Rozkaz nr 123 Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju	260
Nr 112 – 1943 grudzień 16, Opatów – Zaświadczenie Polskiego Komitetu Opiekuńczego w Opatowie dla por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki” uwierzytelniające cel wyjazdu z Warszawy w Opatowskie	261
Nr 113 – 1943 grudzień 17, [b.m.] – Pismo ppłk. Józefa Mularczyka „Ambrożego”, inspektora kieleckiego AK dot. dotacji dla „Kedywu”	262

Nr 114 – 1943 grudzień 30, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach do Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego dot. dokumentów znalezionych przy żoł- nierzach AK poległych w Wielkiej Wsi	264
Nr 115 – 1943 grudzień 31, [b.m.] – Informacja Delegatury Rządu RP na Kraj dot. niemieckich ogłoszeń nawołujących żołnierzy AK do ujawnienia się	266
Nr 116 – [1943 grudzień], [b.m.] – Planowana marszruta konwoju por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki” z zaopatrzeniem dla Zgru- powień Partyzanckich AK „Ponury”	267
Nr 117 – [1943], [b.m.] – Zestawienie osobowe dowództwa III Zgru- powania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	268
Nr 118 – [1943 grudzień], [b.m.] – Zestawienie osobowe żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	269
Nr 119 – [1943], [b.m.] – Zestawienie poległych żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	275
Nr 120 – 1943/1944, [b.m.] – Dziennik korespondencyjny dot. mel- dunków agentów <i>Gestapo</i> [wyciąg]	276
Nr 121 – 1944 styczeń 3, [b.m.] – Raport por. cc. Jana Piwnika „Po- nurego” do gen. bryg. Tadeusza Komorowskiego „Bora”, Ko- mendanta Głównego AK	278
Nr 122 – 1944 styczeń 3, [b.m.] – Pismo por. cc. Jana Piwnika „Ponu- rego” do płk. Augusta Fieldorfa „Nila”, Komendanta „Kedywu” KG AK	289
Nr 123 – 1944 styczeń 3, [b.m.] – Pismo Franciszka Kamińskiego „Zenona Trawińskiego”, Komendanta Głównego BCh do Stani- sława Jagiełły „Granata”, „Szuwary”, Komendanta Okręgu III Kieleckiego BCh	290
Nr 124 – 1944 styczeń 4, [b.m.] – Sprawozdanie Oddziału II Komen- dy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do Komendy Głównej AK za IV kwartał 1943 r. – fragment dot. działalności żołnierzy Zgrupowań w grudniu 1943 r.	292
Nr 125 – 1944 styczeń 18, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju dot. zachowania tajemnicy służbowej i orga- nizacyjnej	294
Nr 126 – 1944 styczeń 20, Kielce – Pokwitowanie za produkty otrzy- mane w Placówce Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach, podpisane przez agenta <i>Gestapo</i> ps. „Mercedes”	296
Nr 127 – 1944 styczeń 21, [b.m.] – Meldunek kpt. Bernarda Zakrzew- skiego „Hipolita”, szefa Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwy- wiadu Oddziału II KG AK do płk. Augusta Fieldorfa „Nila”, Komendanta „Kedywu” KG AK	297

Nr 128 – 1944 styczeń 29, [Milejowice] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do Juliana Materka „Szacha”	298
Nr 129 – 1944 styczeń 29, [b.m.] – Meldunek por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK	300
Nr 130 – 1944 styczeń 31, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”	304
Nr 131 – [1944 styczeń 31], [Warszawa] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do ppłk. dypl. Adama Remigiusza Grocholskiego „Doktora” dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”	306
Nr 132 – [1944 styczeń], [Warszawa] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do por. Mariana Czarneckiego „Rysia” dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”	307
Nr 133 – 1944 luty 5, [Warszawa] – Pismo wywiadu AK dot. sprawy Jerzego Wojnowskiego „Motora”	308
Nr 134 – 1944 luty 11, [b.m.] – Raport specjalny wywiadu AK dot. bezpieczeństwa osób z kierowniczej komórki AK w Kielcach	309
Nr 135 – 1944 luty 13, [b.m.] – Pismo Komendanta Obwodu AK Końskie do Referatu IIIc Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dot. stanu magazynów zrzutowych obwodu	311
Nr 136 – 1944 luty 16, Kielce – Pokwitowanie za produkty otrzymane w Placówce Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dla agenta <i>Gestapo</i> ps. „Mercedes”	313
Nr 137 – 1944 luty 21, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”	314
Nr 138 – 1944 luty 24, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta”	315
Nr 139 – 1944 luty 25, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Ludwika Siekierskiego	318
Nr 140 – 1944 luty 26, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. ppor. Leszka Popiela de Choszczak „Antoniewicza”	320
Nr 141 – 1944 luty 26, [Warszawa] – Raport Oddziału Dyspozycyjnego „Kedywu” KG AK dot. osób zamieszanych w aferę Jerzego Wojnowskiego „Motora”	322
Nr 142 – 1944 luty 27, [b.m.] – Pokwitowanie dla kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”	323
Nr 143 – 1944 luty 28, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki”	324

Nr 144 – 1944 luty 29, [b.m.] – Raport Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK m.in. dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”	326
Nr 145 – [1944 luty], [Warszawa] – Pismo Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK do Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”	327
Nr 146 – 1944 marzec 1, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Starachowicach dot. Pawła Guzery	336
Nr 147 – 1944 marzec 3, [Kielce] – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Mariana Świderskiego „Dzika”	338
Nr 148 – 1944 marzec 11, Kielce – Pokwitowanie za produkty otrzymane w Placówce Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dla agenta <i>Gestapo</i> ps. „Mercedes”	340
Nr 149 – 1944 marzec 17, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”	341
Nr 150 – 1944 marzec 19, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Kazimierza Czerniewskiego „Korebki”	342
Nr 151 – [1944 marzec], [Warszawa] – Raport kpt. Bolesława Kontryma „Żmudzina”, szefa Centrali Służby Śledczej i Zastępcy Głównego Inspektora Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa przy Delegaturze Rządu na Kraj dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora” [fragment]	345
Nr 152 – 1944 kwiecień 1, [b.m.] – Wykaz konfidentów i informatorów sporządzony przez Wydział Bezpieczeństwa Obwodu AK Kielce dot. Tamary Wojnowskiej [fragment]	346
Nr 153 – 1944 kwiecień 1, [b.m.] – Wykaz agentów – konfidentów sporządzony przez Wydział Bezpieczeństwa Obwodu AK Kielce dot. Henryka Sobolewskiego „Chwata” [fragment]	347
Nr 154 – 1944 kwiecień 6, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Stefana Cudziłło „Mirka”	348
Nr 155 – 1944 kwiecień 5, [b.m.] – Meldunek por. Franciszka Walewskiego „Mroka”, Komendanta Podobwodu AK Skarżysko-Kamienna dot. afery „Stefanowskiego”	350
Nr 156 – 1944 kwiecień 13, [Warszawa] – Pismo wywiadu AK dot. afery „Stefanowskiego”	352
Nr 157 – 1944 kwiecień 24, [Warszawa] – Pismo Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK dot. sprawy Jerzego Wojnowskiego „Motora”	353

Nr 158 – 1944 maj 5, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Rodulskiego lub Stodulskiego	354
Nr 159 – 1944 maj 10, [b.m.] – Meldunek por. Franciszka Walewskiego „Mroka”, Komendanta Podobwodu AK Skarżysko-Kamienna dot. afery „Stefanowskiego”	356
Nr 160 – 1944 maj 20, [Warszawa] – Pismo Oddziału II KG AK dot. sprawy Jerzego Wojnowskiego „Matora”	357
Nr 161 – 1944 czerwiec 18, [b.m.] – Pismo Inspektoratu Kieleckiego AK dot. Tamary Wojnowskiej, żony Jerzego Wojnowskiego „Matora”	358
Nr 162 – 1944 lipiec 4, [b.m.] – Notatka pchor. Albina Hopa „Stefanowskiego” dot. przejścia ze Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” do Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK	359
Nr 163 – 1944 lipiec 13, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej <i>Sipo</i> i <i>SD</i> w Kielcach dot. Jerzego Cześkowskiego	360
Nr 164 – 1944 lipiec 18, [Warszawa] – Notatka dot. Jana Rogowskiego „Czarki” załączona do brudnopisu pism sporządzonych przez Wydział Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK	362
Nr 165 – 1944 lipiec 18, [Warszawa] – Notatka dot. Jana Rogowskiego „Czarki” załączona do brudnopisu pism sporządzonych przez Wydział Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK	363
Nr 166 – 1944 grudzień 15, Częstochowa – Pismo Wydziału IV 1 urzędu Dowódcy <i>Sipo</i> i <i>SD</i> dla dystryktu radomskiego w Częstochowie dot. żołnierzy z Obwodu AK Końskie	364
Nr 167 – 1945 kwiecień 15, [Londyn] – Relacja NN członka Oddziału VI KG AK dot. działalności propagandowej Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”	368
Aneksy	371
Bibliografia	383
Indeks osobowy	393
Indeks geograficzny	421

Wykaz skrótów

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AIPN	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie
AIPN GK	– Archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich i Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
AIPN Ki	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach
AK	– Armia Krajowa
AN	– Archiwum „Nurta”
„Antyk”	– Społeczny Komitet Antykomunistyczny „Antyk”
APK	– Archiwum Państwowe w Kielcach
APL	– Archiwum Państwowe w Lublinie
ASP	– Archiwum Stowarzyszenia Pamięci Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”–„Nurt” z siedzibą we Wrocławiu
AZHRL	– Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie
BCh	– Bataliony Chłopskie
BdS	– <i>Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD</i> (niem.) – Dowódca Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa
cc.	– „cichociemny” spadochroniarz AK
ckm	– ciężki karabin maszynowy
cz.w.	– czasu wojny
DR	– Delegatura Rządu na Kraj
dypl.	– dyplomowany
empi	– pistolet maszynowy
<i>et al.</i>	– <i>et alia</i> (łac.) – i inni
<i>Gestapo</i>	– <i>Geheime Staatspolizei</i> (niem.) – Tajna Policja Państwowa
GL	– Gwardia Ludowa
IPN	– Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
kb	– karabin
<i>KdS Radom</i>	– <i>Kommandeur der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienst für den Distrikt Radom</i> (niem.) – Dowódca Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa dla dystryktu radomskiego

„Kedyw”	– Kierownictwo Dywersji
KG	– Komenda Główna
KW MO	– Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
<i>lejt.</i>	– <i>lejtant</i> (ros.) – porucznik
MBP	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MOB	– Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej
mpi	– pistolet maszynowy
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
NN	– nazwisko nieznane
NSZ	– Narodowe Siły Zbrojne
OKŚZpNP	– Okręgowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytut Pamięci Narodowej
p.o.	– pełniący obowiązki
pm	– pistolet maszynowy
PZP	– Polski Związek Powstańczy
rkm	– ręczny karabin maszynowy
<i>SD</i>	– <i>Sicherheitsdienst</i> (niem.) – Służba Bezpieczeństwa
<i>Sipo</i>	– <i>Sicherheitspolizei</i> (niem.) – Policja Bezpieczeństwa
WBBH	– Wojskowe Biuro Badań Historycznych w Warszawie
WUSW	– Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
z cenz.	– z cenzurem
ZEORK	– Zjednoczenie Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckiego
zg.	– zginął
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZWZ	– Związek Walki Zbrojnej

Wstęp

Działalność Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury” pod dowództwem „cichociemnych” – spadochroniarzy AK por./płk.¹ Jana Piwnika „Ponurego” i por./mjr. Eugeniusza Gedymina Kaszyńskiego „Nurta” została już w znacznym stopniu opracowana. Największy wkład w opisanie dziejów świętokrzyskiej partyzantki miał Cezary Chlebowski, którego książki stanowią do dzisiaj kanon literatury wojennej². Ponadto naukowe rozważania na ten temat opublikowali dotychczas Wojciech Borzobohaty „Wojan”³, Bogdan Hillebrandt⁴, Longin Kaczanowski⁵, Wojciech Königsberg⁶, Adam Massalski⁷, Jan Pietrzykowski⁸, Krzysztof A. Tochman⁹, Jędrzej Tucholski¹⁰, Henryk Seweryn Zawadzki¹¹ oraz autor niniejszych słów¹². Prace te usystematyzowały wiedzę na

¹ Minister Obrony Narodowej decyzją nr 2329/Kadr. z dnia 31 X 2012 r., w uznaniu zasług w walkach o niepodległość Państwa Polskiego, mianował pośmiertnie Jana Piwnika „Ponurego” na stopień pułownika Wojska Polskiego.

² C. Chlebowski, *Cztery z tysiąca*, Warszawa 1983; *idem*, *Pozdrowicie Góry Świętokrzyskie*, Warszawa 1988; *idem*, *Reportaż z tamtych dni*, Warszawa 1986.

³ W. Borzobohaty, „Jodla”. Okręg Radomsko-Kielecki ZWZ-AK 1939–1945, Warszawa 1988.

⁴ B. Hillebrandt, *Partyzantka na Kielecczyźnie 1939–1945*, Warszawa 1970.

⁵ L. Kaczanowski, *Zagłada Michniowa*, Warszawa 2013.

⁶ W. Königsberg, *Droga „Ponurego”. Rys biograficzny mjr. Jana Piwnika*, Warszawa 2011.

⁷ A. Massalski, *Jan Piwnik „Ponury” (1912–1944). Bohater drugiej wojny światowej* [w:] *Z dziejów policji polskiej w latach 1919–1945*, red. E. Majcher-Ociesa, Kielce 2010, s. 151–161; *idem*, *Piwnik Jan* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1981, t. XXVI/3, z. 110, s. 609–611.

⁸ J. Pietrzykowski, *Tajemnice archiwum gestapo. Przyczynki do historii niemieckiej okupacji w Polsce*, Katowice 1989.

⁹ K.A. Tochman, *Słownik Biograficzny Cichociemnych*, t. I, Zwierzyniec–Rzeszów 2008; t. II, Zwierzyniec–Rzeszów 2007; t. III, Zwierzyniec–Rzeszów 2002; t. IV, Zwierzyniec–Rzeszów 2011.

¹⁰ J. Tucholski, *Cichociemni*, Warszawa 1988.

¹¹ H.S. Zawadzki, *U boku „Ponurego”. Toruńczyk Waldemar Szwiec ps. „Robot” – bohater Kielecczyzny*, Toruń 1992.

¹² M. Jedynak, *Kapliczka na Wykusie. Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”–„Nurt”*, Kielce 2009; *idem*, *Mieszkańcy gminy Bodzentyn w oddziałach partyzanckich Armii Krajowej „Ponurego” i „Nurta”* [w:] *Z dziejów Bodzentyna w okresie II wojny światowej. W 70. rocznicę pacyfikacji 1943–2013*, red. L. Michalska-Bracha, M. Przeniosło, M. Jedynak, Kielce 2013, s. 141–157; *idem*, *Niezależni kombatanci w PRL. Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury”–„Nurt” (1957–1989)*, Kielce–Kraków 2014; *idem*, *Robotowcy 1943. Monografia II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”*, Końskie 2007; *idem*, W. Königsberg, Sz. Mróz, *Pułkownik Jan Piwnik „Ponury”*, Warszawa 2013.

temat walk oddziałów partyzanckich w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK, a informacje w nich zawarte do dnia dzisiejszego nie zdezaktualizowały się.

Wspomnienia ze służby w szeregach Zgrupowań wydali drukiem m.in. Tadeusz Chmielowski „Bartek”¹³, Stanisław Iwan „Paw”¹⁴, Eugeniusz Kaszyński „Nurt”¹⁵, Mieczysław Kazimierski „Orkan”¹⁶, Mieczysław Młudzik „Szczytniak”¹⁷, Teofil Obara „Teoś”¹⁸, Józefa Stefanowska-Rybus „Poranek”¹⁹, Zdzisław Rachtan „Halny”²⁰, Bronisław Sianoszek „Bronek”²¹, Anna Starosz „Antena”²², Marian Świdorski „Dzik”²³, Roman Żurowski „Gandhi”²⁴, a także Jan Zbigniew Wroniszewski „Znicz”²⁵. Ten ostatni poza swoimi wspomnieniami, wspólnie z Bogumiłem Kacperskim „Maliną” i Józefem Kazimierzem Wroniszewskim „Konradem” przygotował sześciotomowe wydawnictwo z relacjami uczestników konspiracji z terenu Obwodu AK Końskie²⁶. Książki te posłużyły w dużej mierze do opracowania danych biograficznych wielu żołnierzy, których nazwiska i pseudonimy pojawiły się na kartach niniejszej pracy.

Literaturę naukową, popularnonaukową i memuarystyczną uzupełniają także nieliczne prace źródłowe dotyczące działalności zbrojnej w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK. Najważniejszą i nadal fundamentalną jest sześciotomowa edycja *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, wydana nakładem Studium Polski Podziemnej w Londynie (obecnie trwają prace nad jej wznowieniem i uzupełnieniem). Praca ukazuje w ujęciu całościowym sytuację militarną w okupowanym kraju oraz decyzje Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie, rzutujące na przebieg wydarzeń na poszczególnych teatrach

¹³ T. Chmielowski, *Wagary ze Stenem. Wspomnienia wojenne ucznia koneckiego gimnazjum*, Łódź 2007.

¹⁴ S. Iwan, *Świątokrzeskie dni i noce*, Warszawa 1994.

¹⁵ E. Kaszyński „Nurt”, *Gwiazda na Baranowskiej Górze* [w:] *Drogi Cichociemnych. Opowiadania zebrane i opracowane przez Koło Spadochroniarzy Armii Krajowej*, [red. K. Iranek-Osmecki], Londyn 1961, s. 120–123.

¹⁶ M. Kazimierski, *Leśna bracia... Wspomnienia dowódcy oddziału partyzanckiego BCh*, Warszawa 1972.

¹⁷ M. Młudzik, *Borem – lasem. Wspomnienia dowódcy oddziału partyzanckiego BCh–LSB*, Warszawa 1984; *idem, Wojenne losy*, Warszawa 1988.

¹⁸ T. Obara „Teoś”, *Dziennik z Wykusu*, Kielce 1989.

¹⁹ M. Piechowska, *Od Ponurego do białego fartucha. Zapis wspomnień dr Józefy Stefanowskiej-Rybus*, Warszawa 1998.

²⁰ Z. Rachtan „Halny”, „Nurt”. *Major Eugeniusz Kaszyński 1909–1976*, Warszawa 2008.

²¹ B. Sianoszek, *Śmierć nie przychodzi kiedy czekam*, Warszawa 1966.

²² A. Starosz „Antena”, *Albiński*, Skarżysko-Kamienna 1995; *eadem*, *Z „Albińskim”, „Nurtem” i „Ponurym”*. *Wspomnienia*, Skarżysko-Kamienna 1993.

²³ M. Świdorski, *Wśród lasów, w wertepów*, red. M. Jedynak, Sz. Mróz, Bodzentyn 2010.

²⁴ R. Żurowski „Gandhi”, *Od „Szarych Szeregów” do Organizacji „NIE”* [w:] *Chłopczy z lasu. Wspomnienia leśników – kombatanów AK*, red. J. Baczuk, R. Borowy, A. Gembarzewski, Warszawa 1995, s. 154–155.

²⁵ J. Z. Wroniszewski, *Życie w „ciekawych czasach”*, Końskie 2009.

²⁶ *Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. I: *Mieszkańcy Końskich w kampanii wrześniowej*, Końskie 2004; cz. II: *„Mała wojna” majora Hubala*, Końskie 2005; cz. III: *Konspiracja konecka 1939–1943*, Końskie 2005; cz. IV: *Konspiracja konecka 1943–1945*, Końskie 2006; cz. V: *Konspiracja konecka 1939–1945. Struktury terenowe: podobowody i placówki*, red. B. Kacperski, J. Z. Wroniszewski, Końskie 2007; cz. VI: *Konecka księga pamięci*, [dodatkowo red. J. K. Wroniszewski], Końskie 2008.

działań. Praca jest doskonałym uzupełnieniem wszelkich badań nad historią II wojny światowej w Polsce²⁷.

Dla poznania języka dokumentów z okresu II wojny światowej ważne jest także, pierwsze w historiografii, szczegółowe przedstawienie kryptonimów używanych w Armii Krajowej. W 1980 r. weterani AK Jadwiga Kijewska „Anna” i Antoni Sanojca „Kortum” wydali obszerne materiały, będące efektem kilkunastu lat ich studiów. Pomimo dużego nakładu pracy, zebrane przez autorów dane nie wyczerpują informacji na temat działalności Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK. Opracowanie w zakresie dotyczącym Kielecczyny stanowi tylko pobieżny szkic, zawierający najważniejsze kwestie. Obejmuje kryptonimy obwodów i komendy okręgu, bez wyszczególnienia zakodowanych nazw poszczególnych referatów. Przedstawia szątkowe dane odnośnie kryptonimów z 1942 r., nazwy obwodów z listopada 1943 r. oraz następne – aktualizowane w czerwcu, lipcu i listopadzie 1944 r.²⁸

Zagadnienie kryptonimów organizacyjnych zostało podjęte i szerzej przedstawione w aneksach do wspomnianej monografii ppłk. dypl. Wojciecha Borzobohatego „Wojana”. Autor, pełniący w latach 1943–1945 funkcje Szefa Sztabu i Zastępcy Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, przedstawił w aneksach obszerne zestawienie dokumentów związanych z działalnością AK na Kielecczyźnie, m.in. meldunki i rozkazy organizacyjne, preliminarze, obsadę kadrową poszczególnych struktur, wykazy strat oraz niemieckie raporty z lat 1943–1944²⁹.

Samą akcję „Burza” w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK prezentuje znakomity i bogaty wybór źródeł, wydany w 1996 r. pod redakcją Mieczysława Adamczyka i Jerzego Tomczyka³⁰. Duża część opublikowanych materiałów została odnaleziona w latach dziewięćdziesiątych XX w. w zbiorach prywatnych w Kielcach³¹. Analizując pracę można stwierdzić, że materiały zebrane przez badaczy w wielu przypadkach wychodzą poza ramy chronologiczne tytułowego okresu. Nie umniejsza to jednak wartości tomu. W publikacji znalazły się także nieznane wcześniej dokumenty dotyczące Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. Niestety, autorzy opracowania nie pokusili się (lub nie byli w stanie) o to, by rozwinąć zastosowane w przytoczonych pismach szyfry i niektóre kryptonimy, a co za tym idzie – nie uniknęły pomyłek. Dlatego też w niniejszej pracy ponownie umieszczono źródła

²⁷ *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. I–VI, red. H. Czarnocka, J. Garliński, K. Iranek-Osmecki, W. Otoki, T. Pełczyński, Londyn 1970–1989.

²⁸ J. Kijewska „Anna”, A. Sanojca „Kortum”, *Materiały*, „Dzieje Najnowsze”, 1980, nr 3, s. 89–203.

²⁹ W. Borzobohaty, „*Jodła*”..., s. 399–491.

³⁰ „*Burza*” w okręgu radomsko-kieleckim w świetle dokumentów, oprac. M. Adamczyk, J. Tomczyk, Kielce 1996.

³¹ Próbuąc ponownie dotrzeć do tych dokumentów, natrafiłem na zupełny brak informacji o ich losach. Prawdopodobnie wydanie ich drukiem ocaliło ogrom unikatowych materiałów przed ich całkowitą utratą.

pochodzące z omawianej pozycji. Zostały jednak poddane analizie i opatrzone lekcją edycyjną, w tym stosownymi przypisami z uwzględnieniem rozszyfrowanych pojęć.

Z historią oddziałów partyzanckich „Ponurego” nierozzerwalnie związana jest także tragedia świętokrzyskiej wsi Michniów. Za pomoc dla AK wieś została w dniach 12 i 13 lipca 1943 r. doszczętnie zniszczona przez Niemców. O losach miejscowości i 204 ofiarach niemieckiej zbrodni traktuje równolegle złożona do druku edycja źródeł pod redakcją Tomasza Domańskiego³². Z tego też powodu w niniejszym opracowaniu uwzględniono tylko dwa dokumenty dotyczące pacyfikacji Michniowa.

Pomniejsze zestawienia wojennych materiałów związanych z losami AK można odnaleźć w pracach kombatanów z Kielecczyny: Mariana Langer „Brzozy” (reprinty)³³ i Andrzeja Ropelewskiego „Karasia” (wypisy)³⁴. Bezpośrednio nie dotyczą walk oddziałów „Ponurego” i „Nurta”, lecz warto się z nimi zapoznać, by poszerzyć swoją wiedzę na temat działalności zbrojnej oddziałów partyzanckich i struktur Polskiego Państwa Podziemnego na obszarze dystryktu radomskiego.

Z kronikarskiego obowiązku należy również zwrócić uwagę na pracę *Komunikaty Dowództwa Głównego Gwardii Ludowej i Armii Ludowej (dokumenty)*, wydaną w 1959 r. nakładem Zakładu Historii Partii przy Komitecie Centralnym Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Należy jednak patrzeć na nią z zupełnie innej perspektywy badawczej. Publikacja tylko częściowo przedstawia wydarzenia, które rozegrały się na Kielecczyźnie. Ze względu na jej charakter, okoliczności powstania oraz autorów i wydawcę, należy poddać ją gruntownej krytyce (przede wszystkim w warstwie interpretacji dokumentów). Pomimo tego, stanowi doskonały drogowskaz do własnych prac z wykorzystaniem źródeł zdeponowanych w przywołanych archiwach³⁵.

Uzupełnienie dla powyższych publikacji stanowią wydawnictwa źródłowe dokumentów wytworzonych przez dowództwo Armii Krajowej³⁶, a także powstałe w jej poszczególnych strukturach: w Okręgu Krakowskim AK³⁷, Okręgu

³² „I nie widziałem ich więcej wśród żywych...”. Pacyfikacja Michniowa 12–13 lipca 1943 r. w dokumentach i relacjach, wstęp i oprac. T. Domański, Kraków 2013.

³³ M. Langer, *Lasy i ludzie. Wspomnienia z lasów starachowickich 1939–1945*, Starachowice 2007.

³⁴ A. Ropelewski, *W służbie wywiadu Polski Walczącej (na przykładzie Obwodu ZWZ-AK Jędrzejów)*, Gdańsk 1994.

³⁵ *Komunikaty Dowództwa Głównego Gwardii Ludowej i Armii Ludowej (dokumenty)*, wybór i oprac. H. Bortnowska, B. Hillebrandt, E. Markowa, R. Nazarewicz, Warszawa 1959.

³⁶ A. Chmielarz, G. Jasiński, *Armia Krajowa 1939–1945*, Warszawa 2011.

³⁷ *Dokumenty Okręgu Kraków AK. Dział Łączności Zewnętrznej 1943–1945*, oprac. A. Zagórski, Kraków 1998; *Dokumenty Okręgu Kraków AK. Dział Łączności Operacyjnej. Łączność radiowa 1943–1945*, cz. 1–2, oprac. idem, Kraków 1999; *Dokumenty Okręgu Kraków AK. Akcja Burza w Inspektoracie Rzeszów*, oprac. idem, Kraków 2003.

Warszawskim AK³⁸, Okręgach Wileńskim i Nowogródzkim AK³⁹, Inspektoracie Piotrkowskim AK⁴⁰ oraz w Zgrupowaniu AK „Tunguz” walczącym w powstaniu warszawskim⁴¹. Skorzystałem także z pracy poświęconej płk. Augustowi Emilowi Fieldorowi „Nilowi”, Komendantowi Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw” Komendy Głównej AK (KG AK)⁴². W tym miejscu należy także wspomnieć o serii wydawniczej „Polskie Państwo Podziemne w dokumentach”, przedstawiającej materiały pozostałe po cywilnych strukturach polskiej konspiracji⁴³. Korzystanie z tych dokumentów może być pomocne przy badaniach opartych o metodę ontologiczną. Można doń sięgnąć analizując zjawiska na podstawie niepełnych informacji źródłowych dla badanego terenu. Nie można jednak zapominać o gruntownej krytyce źródeł, choćby ze względu na różnice w prowadzeniu poszczególnych kancelarii okręgów, stosowanych szyfrów i kryptonimów oraz - przede wszystkim - zróżnicowanej sytuacji wojennej.

Przedstawione publikacje poświęcone dokumentom z okresu II wojny światowej uświadczniają wciąż istniejący niedobór prac tego typu. Pomimo prowadzonych od kilkudziesięciu lat badań, wiele problemów nie zostało jeszcze wyjaśnionych (postawy i zachowania społeczeństwa wobec konspiracji i partyzantki, stosunek i wiedza okupanta na temat podziemia zbrojnego itd.), a inne czekają nadal na nowe ujęcie (np. konflikty społeczne w oddziałach, czy stosunki między formacjami podziemnymi).

Wychodząc na przeciw temu postulatowi, zdecydowałem się na uzupełnienie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez przeprowadzenie szerokiej kwerendy źródłowej oraz zaprezentowanie w jednym miejscu wszystkich dostępnych dokumentów, które mają bezpośredni lub pośredni związek z oddziałami „Ponurego”. Jest to o tyle ważne, że archiwalia te – o ile przetrwały – są rozproszone. Znajdują się zarówno w zasobach archiwów i muzeów, jak i w rękach prywatnych. Opublikowane w jednym tomie będą wartościowy zbiór źródeł, bezpośrednio – do historii Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”, a pośrednio – do badań nad wysiłkiem Polskich Sił Zbrojnych w Kraju podczas II wojny światowej w ujęciu regionalnym i ogólnopolskim.

³⁸ O Okręgu Warszawskim AK ukazało się 12 publikacji źródłowych opracowanych przez Hannę Rybicką, córkę Józefa Rybickiego „Andrzeja”, Komendanta „Kedywu” Okręgu Warszawskiego AK, m.in.: *Kedyw Okręgu Warszawa Armii Krajowej. Dokumenty – rok 1944*, wybór i oprac. H. Rybicka, Warszawa 2009; *Obwodowe oddziały dywersji bojowej Okręgu AK Warszawa. Dokumenty warszawskiego Kedywu z lat 1943–1945*, wybór i oprac. eadem, Warszawa 2010; *Oddziały i akcje Kedywu Okręgu Warszawskiego poza Warszawą. Dokumenty z lat 1943–1944*, wybór i oprac. eadem, Warszawa 2011.

³⁹ Z.S. Siemaszko, *Wileńsko-nowogródzkie telegramy. Lato 1944*, „Zeszyty Historyczne”, Paryż 1985, z. 73, s. 109–147.

⁴⁰ M. Kopa, *Inspektorat Piotrkowski Armii Krajowej w dokumentach i komentarzach*, Łódź 2013.

⁴¹ *Zgrupowanie Armii Krajowej „Tunguz”. Dokumenty 8 IX 1944 – 4 X 1944*, wybór i oprac. M. Olczak, M. Strok, Warszawa 2008.

⁴² M. Fieldorf, L. Zachuta, *Generał „Nil”. Fakty, dokumenty, relacje*, Warszawa 2006.

⁴³ *Protokoły posiedzeń Komitetu dla Spraw Kraju*, cz. 1: 1939–1941, oprac. i red. W. Grabowski, Warszawa 2008; *Okręgowa Delegatura Rządu Ciechanów*, oprac. i red. W. Brenda, W. Grabowski, Warszawa 2011.

Trwające ponad trzy lata prace nad niniejszym wydawnictwem źródłowym zakończone zostały w 2013 r. Do tego czasu dożyło tylko 14 weteranów walk w 1943 r. Ze względu na ich wiek, w większości przypadków nie można już liczyć na szczegółowe wspomnienia. W tej sytuacji pozostaje wyłącznie sięgnąć do pisemnych świadectw powstałych w tamtym okresie. Ich analiza pozwoli badaczom na wyciągnięcie wniosków i ponowną interpretację faktów, które funkcjonują od wielu lat w powszechnym obiegu, a nie zawsze odpowiadają rzeczywistości (np. zasady działania oddziałów „Kedywu” w oparciu o taktykę „małej wojny” a liczebność oddziałów „Ponurego”).

Wojenna pożoga nie pozwoliła jednak przetrwać w całości kancelarii Zgrupowań. Specyfika działań partyzanckich nie sprzyjała narastaniu archiwum jednostki. Wzmógł się ruchliwość oddziałów powodowała obawę o dekonspirację i utratę dokumentacji operacyjnej w wyniku bezpośredniego starcia z nieprzyjacielem. Dowódcy oddziałów i kanceliści pozostawiali przy sobie jedynie zestawienia osobowe żołnierzy oraz korespondencję organizacyjną niezbędną do realizacji bieżących zadań. Materiały zdezaktualizowane i niepotrzebne w codziennym funkcjonowaniu należało spalić, co było zgodne z obowiązującą wówczas instrukcją kancelaryjną w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK⁴⁴.

Z tego też powodu ocalała tylko niewielka liczba dokumentów, które albo dostały się w ręce Niemców, albo przetrwały w prywatnych zbiorach weteranów i ich rodzin. Dlatego podjąłem próbę dotarcia do akt wszystkich struktur organizacyjnych Armii Krajowej (komendy obwodów, okręgu i komenda główna), a także niemieckich sił okupacyjnych, by jak najszerzej ukazać omawiany problem. To z kolei pozwoliło ukazać z różnej perspektywy działalność opisywanej formacji wojskowej.

W Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN) bogate materiały do dziejów partyzantki na Kielecczyźnie zawarte są w zespołach już znanych badaczom: Społeczny Komitet Antykomunistyczny „Antyk” („Antyk”), Armia Krajowa (AK), Delegatura Rządu na Kraj (DR) oraz Gwardia Ludowa (GL). Z ich treścią we fragmentach (bez podawania sygnatur i opatrzenia stosownym komentarzem) Czytelnik mógł zapoznać się w przywołanych powyżej opracowaniach Cezarego Chlebowskiego. Archiwalia proveniencji akowskiej dają wszechstronny i precyzyjny opis nie tylko działań Zgrupowań, ale szerszego tła, bez którego dzieje formacji stałyby się niezrozumiałe. Jest to o tyle ważne, że w ogólnej ocenie dokumenty powstałe w komórkach Polskiego Państwa Podziemnego (np. meldunki, raporty, rozkazy) można uznać za rzetelne i wartościowe źródło informacji.

⁴⁴ APK, Obwód AK Jędrzejów, sygn. 5, Rozkaz Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dot. stosowania zasad kancelaryjnych i wprowadzenia nowych kryptonimów, b.m., 10 X 1943 r., s. 9a.

Uzupełnienie dla zbiorów archiwum centralnego stanowią dokumenty z Archiwum Państwowego w Kielcach (APK) znajdujące się w zespołach Obwód AK Jędrzejów oraz Zbiór afiszy i plakatów. Z kolei w Archiwum Państwowym w Lublinie (APL) interesujące nas informacje zawarte są w zespołach Okręg ZWZ–AK Lublin oraz Komendantura Placu Lublin, pozostałym po okupancie niemieckim.

Ważną placówką, do której dotarłem podczas kwerendy było (rozformowane już) Wojskowe Biuro Badań Historycznych w Warszawie (WBBH), którego prawnym poprzednikiem był Wojskowy Instytut Historyczny, zaś następcą – Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej⁴⁵. W zbiorach Biura zgromadzone były przede wszystkim dokumenty dotyczące powołania „Kedywu” KG AK oraz wytyczne organizacyjne i bojowe dla oddziałów partyzanckich Sił Zbrojnych w Kraju.

Dokumenty Wojskowego Instytutu Historycznego, przechowywane w Archiwum Wyodrębnionym WBBH, w 2010 r. zostały przekazane do Centralnego Archiwum Wojskowego w Rembertowie. Działania te nie pozwoliły dokończyć kwerendy w materiałach zdeponowanych w jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej. Nie wiadomo także, kiedy te dokumenty ponownie będą udostępnione badaczom⁴⁶. Dlatego też zdecydowałem się na opublikowanie obecnego stanu badań, licząc na ewentualne wydanie suplementu po otwarciu Centralnego Archiwum Wojskowego i przeprowadzeniu kwerendy uzupełniającej.

Dla niniejszej publikacji niezwykle interesujące i cenne okazały się zasoby archiwów Instytutu Pamięci Narodowej, który nie zawsze kojarzony jest z historią II wojny światowej. Materiały zgromadzone w Instytucie dotychczas nie były znane szerszemu gronu badaczy. Stanowią interesujące świadectwo badanej epoki ze względu na ich pochodzenie (powstały w strukturach niemieckiego okupanta), a także na sposób ich zachowania (zarekwirowane po wojnie przez polskie służby specjalne)⁴⁷.

Z archiwum Delegatury IPN w Kielcach (AIPN Ki) wykorzystane zostały zespoły Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kielcach (WUSW Kiel-

⁴⁵ W tym miejscu pragnę podziękować dr. Grzegorzowi Jasińskiemu, Kierownikowi Wojskowego Biura Badań Historycznych, za pomoc okazaną w trakcie prowadzonych poszukiwań.

⁴⁶ Decyzją Dyrektora Centralnego Archiwum Wojskowego w Rembertowie, „ze względu na zmianę harmonogramu prac remontowych”, od 1 IX 2011 r. archiwum jest zamknięte dla użytkowników. Inwestor przewiduje zakończyć prace do końca 2014 r. Dopiero wówczas powinniśmy poznać nową lokalizację przywołanych dokumentów. Szerzej: portal Centralnego Archiwum Wojskowego, źródło: <http://www.caw.wp.mil.pl/pl/index.html> (dostęp on-line 28 XI 2013 r.).

⁴⁷ Szerzej: M. Jedynak, *Zasób archiwalny Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach jako źródło do badań nad historią Armii Krajowej i Polskiego Państwa Podziemnego na Kielecczyźnie* [w:] *Wartość naukowa i stan opracowania zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej (Studia i materiały poznawcze IPN, t. XIII)*, red. R. Kościński, R. Leśkiewicz, Poznań-Warszawa 2010, s. 153-168; A. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, *Ogólna charakterystyka archiwaliów dotyczących Polskiego Państwa Podziemnego przechowywanych w IPN*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2013, t. 6, s. 159-170.

ce) oraz Okręgowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytut Pamięci Narodowej w Kielcach (OKŚZpNP Kielce). W pierwszym z nich znalazły się materiały operacyjne powstałe w jednostkach Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa podczas inwigilacji żołnierzy AK w latach 1945–1989, a także akta śledztw związanych z działalnością aparatu bezpieczeństwa III Rzeszy na terytorium Polski w latach II wojny światowej. W zespole Okręgowej Komisji znajdują się zaś akta powstałe w trakcie działania jej poprzedniczki – Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Kielcach, na które składają się interesujące nas m.in. oryginalne meldunki wywiadu AK, a także fotokopie sporządzone z „mikrofilmów aleksandryjskich”⁴⁸, a dotyczące działalności niemieckich wojsk okupacyjnych w dystrykcie radomskim.

Zbiory ważne dla poznania dziejów Zgrupowań zgromadzone są także w archiwum Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie (AIPN) w zespołach Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW), Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Warszawie (KW MO Warszawa). Podobnie jak w archiwum kieleckiej placówki IPN, również tutaj znajdziemy materiały pozostałe po inwigilacji i śledztwach prowadzonych w latach 1944–1989 przez Urząd Bezpieczeństwa i Służbę Bezpieczeństwa wobec żołnierzy AK. W zbiorach warszawskiego archiwum IPN złożone są m.in. akta słynnego procesu przeciwko płk. Augustowi Emilowi Fieldorfowi „Nilewi”, w których zachowane zostały instrukcje „Kedywu”, a także sprawozdania z akcji dywersyjnych. W materiałach wytworzonych przez centralne instytucje organów bezpieczeństwa PRL są także akta śledztw związanych z działalnością niemieckiego aparatu bezpieczeństwa na terytorium Polski w latach II wojny światowej. Jako materiał dowodowy w tych sprawach wykorzystane zostały oryginalne dokumenty okupanta.

Osobną uwagę należy zwrócić na dokumenty zgromadzone w archiwum IPN w Warszawie, a wytworzone przez jego poprzednika – Główną Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytut Pamięci Narodowej (AIPN GK). Cenny dla nas zespół stanowią akta ocalałe po niemieckim urzędzie Dowódcy Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa dla dystryktu radomskiego (*Kommandeur der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienst für den Distrikt Radom – KdS Radom*) z lat 1939–1945. W szczególności są to dokumenty wytworzone przez pion IV – Tajną Policję Państwową (*Geheime-*

⁴⁸ „Mikrofilmy aleksandryjskie” – zmikrofilmowane kopie dokumentów III Rzeszy, które w 1945 r. zdobyli Amerykanie. W 1953 r. materiały zostały przetransportowane do USA, gdzie w Alexandrii pod Waszyngtonem zostały opracowane i zmikrofilmowane. Zbiór liczy około 75 000 rolek mikrofilmów, z których w Polsce znajduje się około 24 000 rolek. Za: portal Archiwum Akt Nowych, źródło: http://www.aan.gov.pl/index_pl.php?action=18 (dostęp on-line 27 XII 2013 r.).

staatspolizei – Gestapo). Jest to przede wszystkim oryginalna, niemieckojęzyczna korespondencja organów bezpieczeństwa III Rzeszy na temat inwigilacji i bezpośredniego zwalczania polskiego ruchu oporu na Kielecczyźnie⁴⁹. W zbiorze tym odnaleziono także oryginalne dokumenty, należące do zabitego 14 października 1943 r. ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota”, dowódcy II Zgrupowania. Stanowią one szczątkowy fragment kancelarii Zgrupowań. W większości materiały wytworzone przez *KdS Radom* i jego placówki zewnętrzne prezentowane są po raz pierwszy w przekładzie na język polski. Dotychczas część z tych dokumentów opublikowana była wyłącznie w pracach Cezarego Chlebowskiego w postaci niekiedy słabo czytelnych fotokopii i bez podania źródeł ich pochodzenia⁵⁰.

Spośród mniejszych instytucji, w których zdeponowane są dokumenty do dziejów Zgrupowań, należy wskazać Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie (AZHRL). W zespole Komenda Główna Batalionów Chłopskich (KG BCh) złożona jest korespondencja związana z odwołaniem „Ponurego” z zajmowanego stanowiska.

Z kolei w Archiwum Stowarzyszenia Pamięci Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”–„Nurt” z siedzibą we Wrocławiu (ASP) udało się odnaleźć faksymile listu por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do Stanisława Wasilewskiego, ojca kpr. pchor. Władysława Wasilewskiego „Oseta”.

Jedyną placówką muzealną, w której znalazły się wojenne dokumenty było Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej (MOB), w którym zdeponowane zostało tzw. Archiwum „Nurta” (AN). Są to przechowywane przez kilkadziesiąt lat w ukryciu pozostałości kancelarii I batalionu 2 pułku piechoty Legionów AK, walczącego w 1944 r. pod rozkazami por./mjr. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta”. W szeregach I batalionu służyli niemal wszyscy oficerowie, którzy w 1943 r. przeszli kampanię w oddziałach „Ponurego”. Zaprezentowane w niniejszej edycji dokumenty to zestawienie osobowe (ewidencja II i III Zgrupowania) i zestawienie poległych żołnierzy Zgrupowań. Jest to niezwykle cenne źródło do badań biograficznych, ukazujące przede wszystkim losy szeregowych członków oddziałów, o których zazwyczaj historia milczy. Ponadto są to materiały dotychczas niepublikowane i niedostępne szerszemu gronu odbiorców⁵¹.

⁴⁹ Szerzej: S. Biernacki, *Gromadzenie i analiza danych o ruchu oporu przez hitlerowski aparat bezpieczeństwa w Generalnym Gubernatorstwie*, „Dzieje Najnowsze” 1981, nr 1–2, s. 29–35; W. Borodziej, *Terror i polityka. Policja niemiecka a polski ruch oporu w GG 1939–1944*, Warszawa 1985; J. Bratko, *Gestapowcy. Kontrwywiad, konfidenci, konspiratorzy*, Kraków 1990; L. Dobroszycki, M. Getter, *Działanie urzędu Komendanta Policji i Służby Bezpieczeństwa w Radomiu w zakresie zwalczania ruchu oporu* [w:] *Najnowsze dzieje Polski. Materiały i studia z okresu II wojny światowej*, t. 4, red. Cz. Madajczyk *et al.*, Warszawa 1960, s. 23–61; I. Witkowski, *Gestapo. Anatomia systemu*, Warszawa 2005.

⁵⁰ Por.: C. Chlebowski, *Cztery...*, *passim*; *idem*, *Pozdrowicie...*, *passim*.

⁵¹ Pod koniec II wojny światowej we wsi Bieganów oficerowie rozformowanego I batalionu 2 pułku piechoty Legionów AK ukryli kancelarię. Dokumenty zostały zabezpieczone, a następnie zakopane w her-

Materiały zgromadzone w zbiorach instytucji publicznych poszerzone zostały o zbiory prywatne znajdujące się w rękach Cezarego Chlebowskiego, rodziny Zygmunta Chojnackiego „Astmy”, Ewy Malasińskiej, Szczepana Mroza, Pawła Popiela de Choszczak, Zdzisława Rachtańa „Halnego”, Jacka Wilczura „Kazika Lwowiaka” oraz piszącego te słowa.

Podczas wyboru źródeł zdecydowałem się również na przedruk tych, które zaprezentowane zostały w innych pracach, a bezpośrednio dotyczą badanej formacji. Ich uwzględnienie pozwoli uzupełnić narrację historyczną, którą starałem się zaprezentować jak najdokładniej. Dokumenty pochodzą z przywołanych już publikacji Cezarego Chlebowskiego, Marii Fieldorf i Leszka Zachuty, Bogdana Hillebrandta, Mieczysława Adamczyka i Jerzego Tomczyka oraz Andrzeja Chmielarza i Grzegorza Jasińskiego.

Do ponownej publikacji uwzględniłem również artykuły z prasy z okresu II wojny światowej, które do obiegu trafiły w konspiracyjnym „Biuletynie Informacyjnym” wydawanym przez Oddział VI KG AK, a także w ukazującym się w Wielkiej Brytanii czasopiśmie „Skrzydła. Wiadomości ze świata. Pismo żołnierzy polskich sił powietrznych”, datowanym na 15 kwietnia 1945 r., czyli ostatnie tygodnie wojny w Europie. Uwzględniony w tym zestawieniu został także „Wrocławski Tygodnik Katolików” z 1966 r., w którym zacytowany został nieznany szerzej materiał z lat wojny.

Prezentowany wybór pism składa się ze 166 dokumentów, opatrzonych stosowną lekcją edycyjną i komentarzami. Ze względu na ograniczoną bazę źródłową (niekiedy bardzo fragmentaryczną), wypisy – pomimo wielowątkowych dziejów Zgrupowań – zostały ułożone w kolejności chronologicznej. W większości wytworzone były w krótkiej perspektywie czasu od dotyczących ich zdarzeń. Układ taki ma pomóc zaprezentować stan wiedzy, jaki w danym momencie posiadały o sobie obie walczące strony – polska i niemiecka (np. niepełne dane strony polskiej o niemieckich stratach lub zawarte w kartach ewidencyjnych *Gestapo* wyniki przesłuchań osób aresztowanych w obławie w dniu 28 października 1943 r.). Zdaję sobie sprawę, że „przemieszczanie” dokumentów może zaburzać wartką narrację. Niemniej jednak ich lektura pozwoli zobrazować rozwój akcji partyzanckiej i jej następstw.

Ze względu na proveniencję dokumentów, możemy przyjąć poniższy podział rzeczowy. W pierwszej kolejności są to materiały powstałe w kancelarii Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. Stanowią najbardziej pierwotne świadectwa badanych zdarzeń, także nastrojów panujących w oddziałach (jak

metrycznej skrzyni. Przypadkowym świadkiem ukrycia papierów był nieustalony obecnie mieszkaniec wsi. Po zakończeniu wojny odkopał skrzynię. Odnalezioną kancelarię ukrył w przygotowanej w tym celu skrytce w swoim domu w Częstochowie, gdzie przeleżały kolejne 52 lata. Przypadkowo na ślad archiwum około 1996 r. natrafił Michał Młodożeniec z Sandomierza. Ostatecznie materiały znalazły się w zbiorach skarżyskiego muzeum. Za: A. Borycki, (DOK), *Rozkazy znalezione w... warsztacie*, „Echo Dnia”, b. r., b. nr, s. 4.

np. raport „Ponurego” do Komendanta Głównego AK). Niestety dokumentów „pierwszego stopnia” jest niezwykle mało. Do dnia dzisiejszego zachowały się: dodatek do rozkazu, meldunki sytuacyjne, oleaty i sprawozdania z przeprowadzonych akcji, zestawienia ewidencyjne żołnierzy II i III Zgrupowania, korespondencja dowódcy Zgrupowań z Komendą Okręgu Radomsko-Kieleckiego i KG AK, korespondencja półprywatna z żołnierzami i ich rodzinami, materiały propagandowe (korespondencja dowódcy II Zgrupowania do władz okupacyjnych w Końskich, relacje do „Biuletynu Informacyjnego”, ostrzeżenia wystosowane do Niemców), dokumenty finansowe (rachunki, preliminarz), karty identyfikacyjne z grobów poległych żołnierzy (współcześnie odnajdywane niezwykle rzadko), a także notatnik dowódcy II Zgrupowania.

Pozostałe dokumenty powstałe w innych strukturach Polski Podziemnej nie zawsze bezpośrednio dotyczą omawianych oddziałów. Ukazują szerszą perspektywę i tło działalności Zgrupowań, uwarunkowane ogólnymi instrukcjami i rozkazami. Zawierają informacje o celach i sposobie wykorzystania oddziałów partyzanckich w walce bieżącej. W tej grupie zaprezentowano materiały wytworzone przez centralne struktury AK. Są to rozkazy organizacyjne, oleaty, wytyczne i instrukcje dla jednostek „Kedywu”, a także meldunki wywiadowcze i operacyjne, materiały propagandowe i wreszcie obszerna korespondencja kontrwywiadu AK w sprawie afery ppor. Jerzego Wojnowskiego „Motora”. Meldunki i informacje bieżące pochodzą także z jednostek Delegatury Rządu na Kraj, zaś korespondencja – z Komendy Głównej Batalionów Chłopskich.

Na szczelbu Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK zachowały się meldunki sytuacyjne komendanta okręgu, sprawozdania okresowe poszczególnych wydziałów operacyjnych (przede wszystkim oddziału II – wywiadu), rozkazy operacyjne dotyczące akcji sabotażowych oraz instrukcje i korespondencja komendanta okręgu z KG AK, w tym – po raz kolejny – w sprawie agenturalnej działalności „Motora”.

Wśród pomniejszych wytwórców dokumentacji występują struktury terenowe AK – Inspektorat Kielecki, Obwód Końskie, Podobwód Skarżysko-Kamienna, Podobwód Starachowice, a także placówka w Chlewiskach. Pozostały po nich oleaty dotyczące finansowania i uzbrojenia „Kedywu”, korespondencja placówek z komendami obwodów, zestawienia osób podejrzanych o współpracę z Niemcami, czy dokumentacja podziemnego wymiaru sprawiedliwości⁵². Stanowią one odzwierciedlenie działań związanych z aferą „Motora”, która odbiła się szerokim echem na wszystkich szczeblach konspiracji.

⁵² W dokumentach proveniencji konspiracyjnej często występują informacje oparte na przypuszczeniach, domysłach i luźnych skojarzeniach faktów, które dopiero miały zostać poddane weryfikacji. Dotyczy to przede wszystkim osób uznanych za współpracowników niemieckiej Policji Bezpieczeństwa, obwinianych – słusznie bądź też niesłusznie – o załamanie się podczas śledztw, spowodowanie aresztowań,

Jedyną ówczesną instytucją działającą legalnie pod okupacją niemiecką, której materiały uwzględniono w niniejszej pracy, była Rada Główna Opiekuńcza z jej lokalnymi ogniwami. W kancelarii Polskiego Komitetu Opiekuńczego w Opatowie wystawione zostało oficjalne zaświadczenie dla por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki”, które miało uwiarygodniać jego konspiracyjną działalność.

Natomiast spośród aktotwórców „zewnętrznych”, spoza struktur Polski Podziemnej, uwzględniona została jedynie Gwardia Ludowa. Raporty operacyjne z III Obwodu Radomsko-Kieleckiego GL przedstawiają wyraźną niechęć i wrogość komunistycznej formacji do struktur AK. W takim też tonie – a dodatkowo zmanipulowane na potrzeby komunistycznej propagandy – powstały dokumenty ukazujące walkę Zgrupowań.

„Lustrzanym odbiciem” aktywności Polskiego Państwa Podziemnego są natomiast akta pozostałe po aparacie bezpieczeństwa III Rzeszy i niemieckich wojskach okupacyjnych stacjonujących w Polsce. Pozwalają na konfrontację źródeł polskich i niemieckich, a także na weryfikację faktycznego stanu wiedzy Niemców o polskiej konspiracji. Ukazują metody i środki służące do zwalczania i rozpoznawania ruchu oporu, m.in. sposób pozyskiwania informacji np. drogą działalności agenturalnej, czy też okazjonalnego donosicielstwa.

W tym miejscu zwrócić należy uwagę na wiarygodność dokumentów wytworzonych przez okupanta. Posiadane przez Niemców dane były często informacjami agenturalnymi, a zatem niesprawdzonymi i często opartymi na domysłach lub poszlakach. Dynamika sytuacji wojennej powodowała gromadzenie informacji niezweryfikowanych, które miały być poddane krytyce w późniejszym czasie, z chwilą pozyskania nowych źródeł informacji lub dowodów. Stąd też niektóre materiały proveniencji niemieckich sił policyjnych mogą zawierać dane zinterpretowane w sposób błędny (zostały jednak opatrzone stosownym komentarzem).

Najbogatszy zbiór dokumentów zachował się po urzędzie Dowódcy *Sipo i SD* dla dystryktu radomskiego. Są to niebędące dotąd w obiegu naukowym karty ewidencyjne z kartoteki kieleckiego *Gestapo*, a dotyczące członków konspiracji; wyciągi z doniesień agenturalnych; meldunki i sprawozdania z inwigilacji i zwalczania struktur i oddziałów AK; korespondencja dotycząca zdarzeń nadzwyczajnych; meldunki do władz zwierzchnich w Generalnym Gubernatorstwie i do Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy w Berlinie (*Reichssicherheitshauptamt – RSHA*), protokoły przesłuchań, dziennik kore-

„wsyp” i innych uderzeń w struktury AK. Nierzadko ludzie tacy byli likwidowani prewencyjnie, bo czasy uniemożliwiały dokładne rozpoznanie sprawy. To, że ktoś był podejrzewany o bycie konfidentem jest sprawą ważną – także dla historii Zgrupowań. Nie zmienia to jednak faktu, że podejrzenia te nie zawsze musiały być zgodne z prawdą. Co więcej, szereg z tych osób nie miało szans na obronę i przedstawienie swych argumentów, kończąc życie już w okresie okupacji. Dokumenty zawierające tego typu informacje należy czytać mając na uwadze powyższe zastrzeżenia.

spondencyjny materiałów agenturalnych, pokwitowania za deputaty dla agenta *Gestapo* i wreszcie wspomniane już dokumenty zdobyte przy poległym ppor. „Robocie”.

Ponadto prezentuję w pracy meldunki i sprawozdania urzędu Dowódcy Policji Porządkowej w dystrykcie lubelskim (*Der Kommandeur der Ordnungspolizei im Distrikt Lublin*) dotyczące zdarzeń wyjątkowych, meldunki Placówki Policji Kolejowej w Kielcach (*Bahnschutzpolizei*), a także materiały propagandowe i normatywy sygnowane przez urząd Dowódcy SS i Policji w dystrykcie radomskim (*SS und Polizeiführer im Distrikt Radom*) i podległe mu formacje porządkowe. Zbiory te uzupełnione zostały przez korespondencję okupujących Polskę jednostek niemieckich sił zbrojnych (*Wehrmacht*), tj. sprawozdania i meldunki Komendantury Polowej 603 (*Feldkommandantur*) i Nadkomendantury Polowej 603 (*Oberfeldkommandantur*) w Kielcach, sprawozdania i meldunki Dowództwa Okręgu Wojskowego w Generalnym Gubernatorstwie (*Wehrkreiskommando in Generalgouvernement*) do Naczelnego Dowództwa Wojsk Lądowych w Berlinie (*Oberkommando des Heeres*)⁵³. Ta grupa źródeł przynosi informacje o zasięgu i skali działalności niemieckiego okupanta względem polskiego ruchu oporu w dystrykcie radomskim.

Właściwe cezury opublikowanych dokumentów wyznaczają lata 1943–1944, bowiem Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury” działały od czerwca 1943 r. do marca 1944 r. Pomimo tego, część materiałów wykracza poza te ramy czasowe. Najstarszymi prezentowanymi źródłami są datowane na 1941 i 1942 r. karty ewidencyjne z kartoteki Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach dotyczące organizatorów i członków struktur ZWZ–AK w Boddzentyń. Z tej placówki rekrutowali się żołnierze, którzy w 1943 r. utworzyli 1 pluton I Zgrupowania pod dowództwem ppor. Euzebiusza Domoradzkiego „Grota”. Niestety nie udało się odnaleźć podobnych materiałów dotyczących innych grup współtworzących Zgrupowania, dlatego też te znalezione są warte przytoczenia.

Właściwą część prezentowanych źródeł otwiera rozkaz organizacyjny (z załącznikami) Komendanta Głównego AK z 22 stycznia 1943 r., na mocy którego „Związek Odwetu” i wydzielona organizacja dywersyjna „Wachlarz” podporządkowane zostały nowej strukturze – „Kedywowi”. W nowych warunkach walki zbrojnej przyszło funkcjonować omawianemu oddziałowi w latach 1943–1944. Z tego okresu pochodzi większość prezentowanych dokumentów. Książkę zamyka szereg dokumentów związanych ze wspomnianą już działalnością konfidencką w szeregach Zgrupowań.

⁵³ Por.: Z. Moszumański, *Formy i metody zwalczania polskiej partyzantki przez Wehrmacht* [w:] *Działania przeciwpartyzanckie. Historia i współczesność. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Instytucie Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w dniu 29 listopada 2005 roku*, red. L. Wyszczelski, J. Ślipiec, Warszawa 2006, s. 111–139.

Ostatnie prezentowane materiały powstały już po rozformowaniu Zgrupowań. Ukazują skutki aktywności zbrojnej żołnierzy „Ponurego”. Edycję zamknięcia datowaną na 15 kwietnia 1945 r. artykuł *Pistolety i pióra* opublikowany w czasopiśmie „Skrzydła. Wiadomości ze świata. Pismo żołnierzy polskich sił powietrznych”. Relacja z działalności Oddziału VI Biura Informacji i Propagandy KG AK ukazuje nieznaną dotychczas stronę aktywności propagandowej Zgrupowań.

W swoim zasięgu terytorialnym praca obejmuje obszar ówczesnego dystryktu radomskiego, a dokładniej powiatów kieleckiego, koneckiego, opatowskiego i starachowickiego. Był to obszar, w którym operowały Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury” (od Ożarowa na wschodzie po Końskie na zachodzie oraz od Szydłowca na północy po rejon Opatowa na południu)⁵⁴.

Prezentowana Czytelnikom praca złożona została do druku w 2013 r., w 70. rocznicę powstania i działalności Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. Był to jeden z najbardziej rozpoznawalnych oddziałów Polskich Sił Zbrojnych w Kraju w latach II wojny światowej. Jednostka powstała w połowie 1943 r. w wyniku scalenia partyzanckich i obwodowych oddziałów dywersyjnych, samodzielnie operujących od 1942 r.

Jedną z najważniejszych decyzji por. „Ponurego”, po objęciu 4 czerwca 1943 r. funkcji Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, było utworzenie dużego oddziału leśnego. Odbyło się to za zgodą płk. Augusta Emila Fieldorfa „Nila”, Komendanta „Kedywu” KG AK. Formacja miała stanowić realną siłę w walce z niemieckim okupantem. Jednocześnie miała zadanie zapewnić bezpieczeństwo i porządek na podległym jej obszarze. Następnym krokiem było utworzenie podobnych oddziałów partyzanckich na terenie wszystkich obwodów w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK.

Powstanie jednostki pod dowództwem por. Jana Piwnika wynikało bezpośrednio ze zmian, które zaszły w 1943 r. w skali całego okupowanego kraju. Formacja była elementem szerszej akcji zbrojnej, bowiem reorganizacja i scalanie małych jednostek w duże i silne oddziały związana była z utworzeniem w styczniu 1943 r. „Kedywu”. Nowa struktura Armii Krajowej stanowiła ukończenie opracowywanego przez szereg miesięcy i wcielonego w życie planu ciągłej i przestrzennej walki z okupantem. Była jednocześnie odpowiedzią na zachodzące przeobrażenia systemu okupacyjnego, tj. nasilenie eksploatacji

⁵⁴ *Ämtliches Gemeinde- und Dorfverzeichnis für Generalgouvernement*, Krakau 1943, s. X, 51-70; Cz. Łuczak, *Polityka ludnościowa i ekonomiczna hitlerowskich Niemiec w okupowanej Polsce*, Poznań 1979, s. 11-20; T. Koba-Ryszewska, *Przeszłość administracyjna ziem województwa kieleckiego* [w:] *Z dziejów Ziemi Kieleckiej (1918–1944)*, red. W. Góra et al., Warszawa 1970, s. 24-25; J.Z. Pająk, *Dzieje podziałów administracyjnych a granice regionu świętokrzyskiego* [w:] *Region świętokrzyski. Mit czy rzeczywistość? Materiały konferencji naukowej. Kielce 23 maja 2001*, red. J. Wijaczka, Kielce 2001, s. 62–67.

ekonomicznej, wzrost represyjności systemu oraz pojawienia się na jego obrzeżach coraz silniejszego podziemia komunistycznego⁵⁵.

W krótkim czasie Zgrupowania rozrosły się do około 300–350 żołnierzy i oficerów. Pełniąc funkcję szefa okręgowej dywersji, Piwnik został jednocześnie dowódcą Zgrupowań Partyzanckich „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK „Ponury” (przyjęła się jednak skrócona nazwa Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury”, używana już w 1943 r.). Razem z nim z Warszawy przybyli doświadczeni dywersanci z wydzielonej organizacji dywersyjnej AK „Wachlarz”: ppor. Leszek Popiel de Choszczak „Antoniewicz”, por. cc. Jan Rogowski „Czarka”, ppor. cc. Rafał Niedzielski „Mocny” i ppor. Jerzy Wojnowski „Motor” oraz warszawscy konspiratorzy: ppor. Witold Waligórski „Witek” i ppor. Marian Dziubiński „Marian”. Do sztabu Zgrupowań dołączyli także miejscowi inspektorzy „Związku Odwetu”, a później „Kedywu”: por. cc. Eugeniusz Kaszyński „Nurt” i ppor. cc. Waldemar Szwiec „Robot” oraz wszyscy oficerowie podporządkowanych oddziałów.

Po okresie organizacyjnym, w lipcu 1943 r. Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury” składały się z trzech samodzielnych oddziałów wielkości kompanii. Do połowy sierpnia 1943 r. struktura ukształtowała się ostatecznie. I Zgrupowanie por. „Nurta” tworzyły: oddział AK ppor. Euzebiusza Domo-radzkiego „Grota” z Bodzentyna; nieafiliowany oddział por. Jerzego Oskara Stefanowskiego „Habdanka” z rejonu Skarżyska-Kamiennej; scalony z AK oddział Narodowej Organizacji Wojskowej chor. Tomasza Wagi „Szorta” ze Starachowic. Z kolei II Zgrupowanie ppor. „Robota” stanowiły 1 pluton „warszawski” por. „Czarki” (konspiracja warszawska i „wachlarzowcy”), 2 pluton kpr. Józefa Domagały „Wilka” z placówki AK w Niekłaniu (tzw. oddział „Wilka”) oraz Oddział Dywersji Bojowej Obwodu AK Końskie kpr. Tadeusza Jencza „Allana”, tworzący 3 pluton „konecki”. Najmniejsze było III Zgrupowanie ppor. Stanisława Pałaca „Mariańskiego”. Utworzone zostało z plutonu kpr. pchor. Władysława Wasilewskiego „Oseta”, który przeszedł z rozbitego oddziału Gwardii Ludowej im. Ziemi Kieleckiej oraz z oddziału AK ppor. Władysława Czerwonki „Jurka” z rejonu Ilży. Ponadto zorganizowany został pluton ochronny dowódcy Zgrupowań na czele z pchor. Marianem Wikło „Marianem”. Jako ostatni, 8 września 1943 r. na Wykus dotarł konny i pieszy oddział Narodowych Sił Zbrojnych wachm. Tomasza Wójcika „Tarzana”, dotychczas operujący w rejonie Zawichostu. Dowództwo nad drużyną piechurów przejął ppor. Józef Kempiański „Krótki”, wchodząc w skład I Zgrupowania. Wachm. „Tarzan” ze swoimi ułanami zorganizował zwiad konny Zgrupowań.

⁵⁵ Plan ten był realizowany jako element organizowanego szerzej w okupowanej Europie ruchu oporu i walki cywilnej z Niemcami. Por.: J. Semelin, *Bez broni przeciw Hitlerowi. Opór cywilny w Europie w latach 1939–1945*, Lublin 2001.

Silny oddział partyzancki, dowodzony przez „Ponurego”, od samego początku prowadził walkę z okupantem. W pierwszej kolejności zaangażował się w powierzone mu trudne zadanie związane ze zwalczaniem bandytyzmu w terenie, likwidacją szajek rabunkowych, a także wykonaniem zaległych wyroków śmierci na konfidentach i pospolitych przestępcach⁵⁶. Aktywność leśnego wojska powodowała, że do oddziału garnęli się młodzi ludzie obawiający się aresztowania i śmierci z rąk niemieckiego okupanta. Już po kilku tygodniach funkcjonowania, pierwszy obóz na Kamieniu Michniowskim (opodal Michniowa) przestał wystarczać. Nowym miejscem postoju Zgrupowań niemal do końca 1943 r. zostało wzgórze 326 w pobliżu uroczyska Wykus w centrum lasów siekierzyńskich, 10 km na południe od Wąchocka. Dogodne strategicznie miejsce w gęstym sosnowym lesie i z dostępem do świeżej wody, sprzyjało nieregularnym działaniom zbrojnym.

Duża formacja partyzancka operowała opodal niemieckich garnizonów i fabryk zbrojeniowych w Kielcach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Radomiu, Skarżysku-Kamiennej i Starachowicach, które pracowały na rzecz wysiłku militarnego III Rzeszy. Spowodowało to w krótkim czasie przeciwdziałania ze strony okupanta. Były to przede wszystkim kontrataki wymuszane akcjami dywersyjnymi, które w skali lokalnej destabilizowały ruch transportowy lub zaprowadzony przez Niemców porządek.

Przeciwko podziemnemu polskiemu wojsku wykorzystany został aparat wywiadowczy pozostający w dyspozycji niemieckiego Dowódcy Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa dla dystryktu radomskiego, a w szczególności pionu IV – Tajnej Policji Państwowej. Na przełomie lat 1943/1944 aktywność niemieckich służb zmieniła swój główny kierunek. Ciężar działań przerzucony został na utworzenie frontu antybolszewickiego wymierzonego w ZSRR i zwalczanie grup polskich i radzieckich oddziałów komunistycznych, które specjalizowały się w atakach na obiekty gospodarcze, najczęściej rolne, będące w rękach niemieckich.

Operacje przeciwko formacjom AK (a także NSZ) prowadzone były zdecydowanie mniej intensywnie. Niemcy w pewnym momencie skłaniali się do rozpracowywania struktur podziemia zbrojnego i ich skrytej kontroli. W bezpośrednich działaniach wobec omawianego w niniejszej pracy oddziału największe „zasługi” poczynił ppor. Jerzy Wojnowski „Motor” – sprawdzony w boju oficer „Wachlarza”, członek sztabu Zgrupowań, oficer broni i wreszcie łącznik „Ponurego” z KG AK. Jako agent *Gestapo*, występował pod pseudoni-

⁵⁶ Zjawisko bandytyzmu w skali Generalnego Gubernatorstwa było duże. W dystrykcie radomskim największe rozmiary przybrało tam, gdzie operowały również Zgrupowania, czyli w powiatach kieleckim i opatowskim. Narastało ono wraz ze zbliżaniem się końca wojny. Por.: J. Gapys, *Działalność charytatywna duchowieństwa diecezjalnego w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945*, Kielce 2012, s. 64–65; *Organy bezpieczeństwa i wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego*, red. W. Grabowski, Warszawa 2005; AAN, Rada Główna Opiekuńcza, sygn. 400–800 (opisy napadów i skali zjawiska).

mami „Garibaldi” i „Mercedes”. Na Zgrupowania stacjonujące na Wykusie sprowadził m.in. trzy wielkie obławy: I – w dniach 19–31 lipca, II – 16–21 września i III – 28 października 1943 r. oraz obławę w dniu 7 października 1943 r. na uczestników odprawy z Komendantem „Kedywu” KG AK płk. Augustem Fieldorfem „Nilem” w Bzinie pod Skarżyskiem-Kamienną, a także obławę na ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” w Wielkiej Wsi 14 października 1943 r.⁵⁷ Z wszystkich walk „Ponury” wyprowadzał swoich żołnierzy z minimalnymi stratami własnymi. Ponadto 16 września 1943 r. w boju na Barwinku w pobliżu Wykusu polscy żołnierze rozbili nacierające oddziały niemieckie, po czym wycofali się bezpiecznie poza teren walk.

Pomimo stałej inwigilacji podziemia przez niemieckie siły okupacyjne, konspiratorom udało się rozwinąć działalność dywersyjną. Do najważniejszych w 1943 r. akcji Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” i oddziałów doń wcielonych należy zaliczyć: zasadzki na pociągi w pobliżu przystanków kolejowych w Łącznej (2/3 lipca), Berezowie (12/13 lipca), Sufragańcu (3/4 października); zasadzkę na szosie pod Szydłowcem (31 lipca); walkę oddziału wachm. „Tarzana” z niemiecką żandarmerią pod Tarłowem (15 sierpnia); opanowanie Posterunku Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa (tzw. „policji granatowej”) w Pawłowie i zdobycie broni (18 sierpnia); walkę III Zgrupowania z niemiecką żandarmerią w okolicy Michniowa (23 sierpnia); zabicie w zasadzce pod Ożarowem *Generalleutnanta* Kurta Rennera (26 sierpnia); akcję „główek” na niemieckich konfidentach w Skarżysku-Kamiennej (30/31 sierpnia) i w Wąchocku (14/15 września).

Po lipcowej obławie i podziale Zgrupowań na trzy samodzielne oddziały, „Ponury” skierował je na nowe tereny. I Zgrupowanie pozostało na Wykusie, II – przeszło w rejon Końskich, III – w pasmo Łysogór. Okres samodzielnej działalności poszczególne ugrupowania wykorzystały z różnym natężeniem. Żołnierze por. „Nurta” stanowili odwód „Ponurego”, który na pewien czas przeszedł z plutonem ochronnym na „meliny” w rejonie Skarżyska-Kamiennej, lecz wracał nieustannie do lasu. Ich zadania skupiły się na funkcjach porządkowych, wykonywaniu wyroków i akcjach ekspropriacyjnych.

Podobne działania podejmowali żołnierze pod dowództwem ppor. „Marianńskiego”. Ze względu na mniejszy stan osobowy (tylko dwa plutony), III Zgrupowanie wykazało się skromniejszą liczbą akcji, ale na pewno nie oznaczało to słabszego ducha bojowego. Było to jednak „młode wojsko”, w związku z czym główny nacisk położony został na jego szkolenie, zaś

⁵⁷ Szerzej: A. Cholewa, *Świętokrzyskie srebrniki Judasza. Głos w sprawie „Motora”, „Wykus”, 2009, nr 14, s. 5; M. Jedynak, Agent gestapo w partyzanckich szeregach, „Wiedza i Życie. Inne Oblicza Historii”, 2013, nr 4 (35), s. 40–47; J. Wilamowski, Srebrniki Judasza. Zdrada i kolaboracja. Konfidenti niemieckich władz bezpieczeństwa w okupowanej Polsce 1939–1945, Warszawa 2004, s. 82–84; J.E. Wilczur, „Motor”, „Dokoła Świata” 1961, nr 11, b.s.*

w drugiej kolejności – na wykorzystanie w akcjach zbrojnych. III Zgrupowanie swoją wartość bojową wykazało rok później podczas akcji „Burza”.

W 1943 r. najaktywniejszym dowódcą okazał się ppor. „Robot”. Po uzyskaniu pewnej autonomii, przystąpił na znanym sobie terenie do realizacji dużych akcji dywersyjnych. W ciągu dwóch miesięcy zorganizował atak na pociąg towarowy w Wąsoszu Koneckim (19/20 sierpnia), nieudaną zasadzkę pod Młynkiem Nieświńskim (30 sierpnia), słynny w okupowanej Polsce skok na Końskie (31 sierpnia / 1 września), atak w dzień na pociąg w Wólce Plebańskiej (4 września), a także rozbił w boju pluton żandarmerii pod Smarkowem (13 września). Po zdobyciu Końskich jednolicie umundurował cały oddział w kombinezony ćwiczebne (w 1943 r. identycznie wyglądający polscy żołnierze byli jeszcze rzadkością).

Zintensyfikowanie działań przez oddziały leśne AK doprowadziło do konfliktu pomiędzy por. cc. Janem Piwnikiem a jego bezpośrednim przełożonym płk. dypl. Stanisławem Dworzakiem „Danielem”, Komendantem Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK. Ostatecznie Piwnik zrezygnował z pełnienia funkcji Komendanta „Kedywu”, a w ostatnich dniach grudnia 1943 r., rozkazem Komendanta Głównego AK, został odwołany także z funkcji dowódcy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” i 20 stycznia 1944 r. wyjechał do Warszawy do dyspozycji KG AK. Zgodnie z rozkazem komendanta okręgu, nowym dowódcą Zgrupowań został dotychczasowy zastępca Piwnika – por. cc. Eugeniusz Kaszyński „Nurt”. Pomimo rozsad personalnych, oddział funkcjonował pod niezmienioną nazwą aż do wiosny 1944 r., do momentu reorganizacji struktur Armii Krajowej, wchodzącej w fazę przygotowań do akcji „Burza”. Oficjalnie szlak bojowy Zgrupowań zakończył się z chwilą przeformowania jednostki w Oddział Partyzancki 2 pułku piechoty Legionów AK odtwarzającej się 2 Dywizji Piechoty Legionów AK.

★ ★ ★

Oddając w ręce Czytelników niniejszą edycję, wierzę, że utrwalona na kartach wielu książek historia słynnych Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury”, zyska nowy wymiar. Tym razem przedstawiona została w oryginalnym, oficjalnym języku, niepozbawionym wojskowego żargonu. Pomimo braku zabiegów stylistycznych, pokazuje w prosty sposób, bez patosu, zaangażowanie i determinację polskiego żołnierza – nierzadko anonimowego – w walce o niepodległość Polski. Zaprezentowane dokumenty rzucają światło na wątki mało znane i nieobecne w świadomości społecznej. Nadal istnieją także kwestie sporne lub jednoznacznie niewyjaśnione, których nie udało się w pełni odtworzyć i opisać. Dlatego też praca nie wyczerpuje w pełni tematu, a wskazuje kolejne problemy badawcze, których wyjaśnienia warto się podjąć. Mam nadzieję, że opublikowane przeze mnie archiwalia będą interesującym

materiałem źródłowym do badań nad historią II wojny światowej, nie tylko w ujęciu regionalnym, ale także ogólnopolskim.

Dziękuję osobom, bez których nie byłbym w stanie zgromadzić wszystkich prezentowanych Państwu dokumentów. Są to przede wszystkim prywatni dysponenci zbiorów: śp. Cezary Chlebowski, rodzina Zygmunta Chojnackiego „Astmy”, Ewa Malasińska, Szczepan Mróz, Paweł Popiel de Choszczak, Jacek Wilczur „Kazik Lwowiak”. Osobne podziękowania za cenne uwagi należą się recenzentom niniejszego wydawnictwa: dr. hab. Jerzemu Gapysowi i dr. Sebastianowi Piątkowskiemu.

Marek Jedynak
marek.jedynak@ipn.gov.pl

Nota edytorska

Na potrzeby niniejszej edycji dokonano pewnych ujednoliczeń. Zgodnie z instrukcją wydawniczą stosowaną w Instytucie Pamięci Narodowej⁵⁸, uwspółcześniono ortografię i interpunkcję tekstu. Tylko w nielicznych przypadkach pozostawiono pisownię oryginalną, oddającą ducha prezentowanej epoki, w tym zwroty, formy gramatyczne. Zunifikowano zapisy dat, stosując dla całej pracy nazwy miesięcy za pomocą cyfr rzymskich. Nazwy miesięcy zapisane słownie pozostawiono bez zmian. Wszelkie wyróżnienia w oryginalnym tekście dokumentu ujęte w postaci rozstrzelenia, wersalików, podkreśleń, czy też zapisu innym kolorem oddano za pomocą czcionki wytłuszczonej.

Pojawiające się w tekstach źródłowych nawiasy ukośne zamieniono na półokrągłe. Skróty słownikowe (godz., kg, km, np., ob., ok., szt., wg, zł i inne) pozostawiono bez rozwinięcia. Podobnie poczyniono ze skrótami z zakresu wojskowości (ckm, kb, pm, rkm), a także skrótami stopni Wojska Polskiego (por., płk, strz. i inne). Skróty niekonwencjonalne rozwinięto w nawiasach kwadratowych antykwą. Nie zastosowano tej zasady wyłącznie do skrótów, których nie udało się zidentyfikować (np. skróty kryptonimów użytych w zaszyfrowanej korespondencji). Towarzyszące nazwiskom inicjały imion rozwinięto w nawiasach kwadratowych antykwą.

Wszelkie opuszczenia pochodzące z oryginalnego tekstu oznaczono przypisem literowym, ujętym w nawiasie kwadratowym. Przypisem literowym i stosownym komentarzem opatrzone także opuszczenia fragmentów tekstu użyte w stosunku do obszernych dokumentów nieodnoszących się w całości do tematu niniejszej pracy, a także w dokumentach z danymi sensorywnymi (materiały o działalności konfidenckiej oraz o charakterze moralno-obyczajowym).

⁵⁸ *Instrukcja wydawnicza. Zasady opracowania maszynopisu wydawniczego dla wydawnictw BEP IPN*, stanowiąca załącznik nr 2 do Zarządzenia nr 8/03 Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 29 kwietnia 2003 r.

Układ prezentowanych dokumentów odzwierciedla układ graficzny oryginałów z jego stałymi elementami (nagłówek nadawcy, miejsce i data powstania, adresat, tytuł, podpis). W przypadku braku możliwości odwzorowania materiałów, zastosowano zasady przyjęte w IPN, mówiące o rozmieszczeniu stałych elementów pisma.

Poniżej przywołanych dokumentów znajduje się każdorazowo informacja o miejscu przechowywania dokumentu. Zawiera skrót nazwy archiwum, nazwę zespołu archiwalnego (lub jej skrót), sygnaturę jednostki archiwalnej, numer karty lub strony oraz informację o formie dokumentu będącego podstawą edycji (oryginał, kopia, fotokopia, odpis, rkps, mps), a także o języku oryginału (w przypadku dokumentów tłumaczonych na potrzeby niniejszej pracy). W przypadku przedruków, zamiast adresu archiwalnego podano opisy bibliograficzne pierwodruków.

Dokumenty opatrzone dwoma rodzajami przypisów. Przypisy tekstowe oznaczone literami, zapisane kursywą – do części odredakcyjnej oraz antykwą – do tekstu źródłowego, dotyczą lekcji wątpliwej, lekcji błędnej, brakujących bądź nieczytelnych fragmentów tekstu, niejasności tekstu, błędów składniowych i gramatycznych, treść pieczęci, podpisów, odręcznych adnotacji w tekście, dopisków, słów nadpisanych i przekreśleń oraz podkreśleń.

Pozostałe przypisy rzeczowe numerowane są cyframi arabskimi i zapisane antykwą. Umieszczone pod stroną, poniżej tekstu głównego. Dla każdego dokumentu stosowana jest nowa numeracja przypisów. Umieszczono w nich wszelkie merytoryczne komentarze i wyjaśnienia niezbędne do właściwego zrozumienia dokumentu, a także krótkie noty biograficzne.

Każdorazowo noty zawierają informacje na temat stopnia wojskowego posiadanego w chwili wytworzenia dokumentu, poprawnej pisowni imion i nazwisk, pseudonimów, dat skrajnych życia oraz ówczesnie pełnionej funkcji. W niektórych przypadkach noty biograficzne poszerzono o dodatkowe informacje, ważne z punktu widzenia niniejszej pracy. Biogramy oraz hasła rzeczowe przygotowano na podstawie dostępnej literatury, w większości przywołanej we wstępie.

Zrezygnowano z podawania not biograficznych w przypadku, gdy nie było możliwe ustalenie informacji dodatkowych ponad to, co zawierał dokument. Zrezygnowano także z wielokrotnego umieszczania przypisów z notami biograficznymi osób występujących w dużej liczbie dokumentów, a będących znanymi postaciami historycznymi („Antoniewicz”, „Czarka”, „Dzik”, „Kmicic”, „Marianński”, „Nurt”, „Ponury”, „Robot” oraz „Motor”, „Stefanowski” i Jerzy Kessler). W takim wypadku biogramy umieszczono tylko za pierwszym razem. W przypadku problemów z identyfikacją, pomocny będzie indeks osobowy umieszczony na końcu pracy.

W przypisach rzeczowych uwzględniono także kwestię pseudonimów i kryptonimów stosowanych w korespondencji organizacyjnej AK. Jest to zło-

żone zagadnienie, któremu należy poświęcić osobny artykuł⁵⁹. Niewielu historyków zna zasady kryptologii oraz kryptoanalizy. Zamiast „łamać” szyfry i kryptonimy, można je także „obejść”. Wystarczy znać właściwą instrukcję kancelaryjną stosowaną przez wytwórcę dokumentów oraz posiadać tzw. klucz lub książkę kryptonimów. Odnalezienie podczas kwerendy takich właśnie instrukcji oraz wskazówek do szyfrowania i deszyfrowania korespondencji, umożliwiło w niniejszej pracy odczytanie na nowo dotychczas niemożliwych do zinterpretowania dokumentów. Wszystkie pseudonimy, kryptonimy i ich skróty przedstawione zostały w przypisach tekstem otwartym.

Ostatnia bezpośrednia uwaga redaktorska dotyczy dokumentów przełożonych z języka niemieckiego na język polski. We wszystkich przypadkach dokonano tłumaczenia literackiego, zachowując jednocześnie strukturę dokumentu. Nie tłumaczono nazw własnych, takich jak stopnie i stanowiska służbowe, nazwy formacji zbrojnych i porządkowych III Rzeszy (*Sicherheitspolizei*, *Stützpunkt*, *SS-Oberscharführer* itp.).

Pracę uzupełniają aneksy, w których przedstawiono skany najciekawszych dokumentów. Wybrane materiały ikonograficzne pokazują różnorodność prezentowanych źródeł polskiego i niemieckiego pochodzenia.

Ponadto, dla precyzyjnego zobrazowania gradacji i struktury organizacyjnej omawianych oddziałów, załączony został schemat organizacyjny (*Ordre de Bataille*) Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. Przedstawia podział jednostki w okresie jej największego rozwoju latem i jesienią 1943 r. Dane te zweryfikowano o dostępne dotychczas publikacje, a także kilkuletnie badania własne autora.

---

⁵⁹ Autor pracuje obecnie nad publikacją źródłową na temat stosowania szyfrogramów w korespondencji organizacyjnej Armii Krajowej.

Ordre de Bataille Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Dowództwo Zgrupowań

dowódca	por. cc. Jan Piwnik „Donat”, „Ponury” (4 VI 1943 r. – 20 I 1944 r.)
zastępcy dowódcy	por. cc. Eugeniusz Kaszyński „Nurt” (od 20 I 1944 r.) por. Hipolit Krogulec „Polek”, „Albiński” (do 30 VII 1943 r.)
adiutant	por. cc. Eugeniusz Kaszyński „Nurt” (do 20 I 1944 r.)
szef sztabu	ppor. Leszek Popiel de Choszczak „Antoniewicz” ppor. Marian Dziubiński „Marian” (do 20 VIII 1943 r.) p.o. ppor. Leszek Popiel de Choszczak „Antoniewicz” (od 20 VIII 1943 r.)
szef kancelarii	por. Mieczysław Cebula „Baca”
oficer wywiadu	ppor. Witold Waligórski „Witek” (do VII 1943 r.)
oficer broni, łącznik	ppor. Jerzy Wojnowski „Jurek”, „Motor” (rozstrzelany 28 I 1944 r.)
lekarz	ppor. lek. Władysław Chachaj „Baryka”, „Dr Andrzej” (od 27 X 1943 r.)
podoficer ordynansowy	plut. Jan Dąbrowski „Listek”

Pluton ochronny

dowódca	pchor. Albin Hop „Ali”, „Stefanowski” (4 VI – 8 VIII 1943 r.) pchor. Marian Wikło „Marian” (od 8 VIII 1943 r.)

I Zgrupowanie

dowódca	por. cc. Eugeniusz Kaszyński „Nurt”
zastępca dowódcy	ppor. Euzebiusz Domoradzki „Grot”, „Zybek”

adiutant	ppor. Bogdan Gibas „Jerzy”
oficerowie dyspozycyjni	ppor. Józef Kempński „Krótki” ppor. NN „Brzoza”
kwatermistrz	strz. z cenz. Julian Materek „Szach”
lekarz	por. lek. Kazimierz Łotkowski „Zan”
ckm	strz. Władysław Żelazny „Gołębek”

1 pluton „Grotą”

dowódca	ppor. Euzebiusz Domoradzki „Grot”, „Zybek” (do 10 VIII 1943 r.) ppor. Marian Świdorski „Ryś”, „Dzik” (od 10 VIII 1943 r.)
zastępca dowódcy	ppor. Jerzy Cybulski „Michał”
oficer szkoleniowy	ppor. Marian Świdorski „Ryś”, „Dzik” (do 10 VIII 1943 r.)
podoficer sanitarny	plut. NN „Lis”
podoficer prowiantowy	plut. Stanisław Pięta „Pik”
podoficer dyspozycyjny	kpr. Wiesław Mikita „Mścisław”
1 drużyna	plut. pchor. Franciszek Wojtasiewicz „Wacław”
2 drużyna	kpr. Jan Wojtasiewicz „Janusz”
3 drużyna	kpr. pchor. Jan Bąk „Brzoza”
4 drużyna	plut. Tadeusz Domański „Chmura”
	kpr. Jan Maciejewski „Cygan”
5 drużyna ⁶⁰	kpr. pchor. Józef Tofil „Łysak” kpr. pchor. Zenon Kazubiński „Filip”

2 pluton „Szorta”

dowódca	chor. Tomasz Waga „Szort”
zastępca dowódcy	sierż. pchor. Andrzej Rawita-Gawroński „Andrzej”
szef	plut. Polikarp Roman Rybicki „Konar”
podoficer gospodarczy	sierż. Jerzy Z. Serafin „Kruk”
1 drużyna	pchor. Romuald Szumielewicz „Gwer”
2 drużyna	kpr. Alfons Fiszlak „Gajowy”
3 drużyna	pchor. Jerzy Krajewski „Zabawa”

3 pluton „Habdanka”

dowódca	por. Jerzy Oskar Stefanowski „Habdank”

⁶⁰ M. Świdorski podał, że kpr. pchor. Józef Tofil „Łysak”, a następnie kpr. pchor. Zenon Kazubiński „Filip” byli dowódcami drużyny w oddziale „Chłopcy z lasu” z placówki AK w Bodzentynie. Nie uwzględnił ich jako dowódców w strukturze Zgrupowań. Por.: C. Chlebowski, *Pozdrowicie...*, s. 493; M. Świdorski, *Wśród lasów...*, s. 119–123.

zastępca dowódcy	pchor. Stanisław Borkowski „Tatar”
podoficer operacyjny	pchor. Władysław Stefanowski „Jawa”
podoficer szkoleniowy	plut. Janusz Witkowski „Sęp”
1 drużyna	st. strz. Władysław Kamiński „Ben”
2 drużyna	st. strz. Kazimierz Kozłowski „Kazik”
3 drużyna	st. strz. Marian Kotkowski „Marek”
4 drużyna	kpr. Józef Ściwiarski „Zeus”

4 pluton [szkieletowy?]⁶¹

1 drużyna	ppor. Józef Kempniński „Krótki” (od 8 IX 1943 r.)

II Zgrupowanie

dowódca	ppor. cc. Waldemar Szwiec „Robot” (zg. 14 X 1943 r.) ppor. lek. Jerzy Ryfiński „Dalski” (14–16 X 1943 r.) por. Marian Janikowski „Kmicic” (od 16 X 1943 r.)
szef	plut. Albin Żołądek „Boruta”
oficer dyspozycyjny	por. Marian Janikowski „Kmicic” (do 16 X 1943 r.)
oficer broni	ppor. Jerzy Wojnowski „Jurek”, „Motor” (8–20 VIII 1943 r.)
podoficer wywiadu	pchor. Albin Hop „Ali”, „Stefanowski” (8–20 VIII 1943 r.)
kwatermistrz	ppor. Karol Niedzielski „Dobosz” (do 14 X 1943 r.)
lekarz	ppor. lek. Jerzy Ryfiński „Dalski”
kucharz	strz. NN „Kapka” strz. NN „Bielawa”

1 pluton „warszawski”

dowódca	por. cc. Jan Rogowski „Czarka”, „Kacz” (15 VI – 3 VII 1943 r.) ppor. cc. Rafał Niedzielski „Rafał”, „Mocny” (3 VII – zg. 4 IX 1943 r.) ppor. lek. Jerzy Ryfiński „Dalski” (od 4 IX 1943 r.)
1 drużyna	mat Z. Peliksz „Katyliną” (zg. 3 VIII 1943 r.)
2 drużyna	kpr. pchor. Janusz Skalski „Lin” (do 13 IX 1943 r.) strz. Witold Jurczyński „Czajek” (od 13 IX 1943 r.)
3 drużyna	plut. Paweł Dulęba „Borsuk” (od 5 X 1943 r.)

⁶¹ Nie udało się ustalić, do którego plutonu dołączona została drużyna ppor. Józefa Kempnińskiego „Krótkiego”, zorganizowana z piechurów z oddziału NSZ wachm. Tomasza Wójcika „Tarzana”. Prawdopodobnie miała stanowić załóżkę następnego plutonu.

2 pluton „Wilka”

dowódca

kpr. Józef Domagała „Wilk” (4 VI – zg. 3 VIII 1943 r.)

pchor. Albin Hop „Ali”, „Stefanowski” (8–20 VIII 1943 r.)

plut. Maciej Szczepański „Maciek” (po 20 VIII 1943 r.)

1 drużyna

plut. pchor. Marian Materek „Komar”

2 drużyna

kpr. pchor. Stanisław Kołodziejczyk „Bandera”

3 pluton „konecki”

dowódca

kpr. Tadeusz Jencz „Książdz”, „Allan” (20 VIII – zg. 7 XI 1943 r.)

1 drużyna

kpr. Paweł Kotulski „Ikar”, „Paweł”

2 drużyna

kpr. Mieczysław Zasada „Eryk”, „Wrzos”

sekcja ckm

dowódca

kpr. Kazimierz Skrzynecki „Wąs”

celowniczy

kpr. Feliks Janas „Sołtyk” (zg. 1 II 1944 r.)

amunicyjni

strz. NN „Ryś”

strz. Władysław Pisarski „Teklinowski”

III Zgrupowanie

dowódca

ppor. Stanisław Pałac „Mariański”

szef

ppor. NN „Brzoza”

kwatermistrz

sierż. Aleksander Bogusz „Zawada”

oficerowie dyspozycyjni

kpr. Józef Stępiński „Ret”, „Red”

por. Stanisław Mroczkowski „Wilczyński”

ppor. Stefan Obara „Stefan”

kucharz

strz. Władysław Chojnacki „Kolano”

łącznik

strz. Kazimierz Mroczkowski „Modrzew”

1 pluton „Oseta”

dowódca

kpr. pchor. Władysław Wasilewski „Oset” (zg. 6 VIII 1943 r.)

kpr. Jan Czernikiewicz „Walter” (ok. 6 VIII 1943 r.)

por. Stanisław Mroczkowski „Wilczyński” (po 6 VIII 1943 r.)

1 drużyna

st. strz. Marian Pacan „Pistolet”, „Orzełek” (zg. 5 VIII 1943 r.)

kpr. Jan Czernikiewicz „Walter” (od 5 VIII 1943 r.)

2 drużyna

kpt. NN „Kwebek” *vel* „Kazbek” (do 27 IX 1943 r.)

2 pluton „Jurka”

dowódca

ppor. Władysław Czerwonka „Czerwony”, „Jurek”

szef

kpr. Józef Stępiński „Ret”, „Red”

1 drużyna

kpr. Józef Stępiński „Ret”, „Red”

2 drużyna

kpr. Bronisław Jaromin „Ryś”

3 drużyna

kpr. Zbigniew Duś „Sierpień”

Zwiad konny

dowódca

wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan”

zastępcy dowódcy

pchor. Zygmunt Dudek „Czarny Pokier”

pchor. Zdzisław Toborek „Sylwester”

szef

wachm. Edmund Rachubiński „Dubiecki”

podoficer operacyjny

sierz. Stanisław Szałapski „Groźny”

Dokumenty

Nr 1

1941 maj 5, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. ppor. Mariana Świdierskiego „Dęba”

[a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś:
Okręg: 1243

Nazwisko: **Świdierski**¹

Imię: Marian

Urodzony:

w:

Powiat:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Bodzentyn, ul. Spacerowa, od 1 VII [19]35 [r.]
w Wierzbniku

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej: oficer rezerwy

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby: pseudonim „**Dąb**”

Zdjęcie:

¹ Ppor. Marian Świdierski „Dąb”, „Rys”, „Dzik” (1910–1998) – jeden z organizatorów placówki ZWZ–AK w Bodzentynie. Od 15 VI 1943 r. zastępca dowódcy, a od 10 VIII 1943 r. dowódca 1 plutonu I Zgrupowania.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.*

Akta osobowe i rzeczowe:

Oznaczenia:

- a) Organizacja:
- b) Gazety:
- c) Funkcja:

Stan rzeczy: poprzez anonimowy donos wyszło na jaw, że wyżej wymieniony działa jako dowódca ruchu oporu w Bodzentynie. Jako oficer rezerwy nie zgłosił się do obowiązkowej rejestracji.

5 V [19]41 [r.] Ste[inkamp]²

W dniu 1 VI [19]43 [r.] miał być aresztowany³, ale nie zastano go w domu, ponieważ 1 VII [19]43 [r.]⁴ przeprowadził się do Wierzbnika.

14 VII [19]43 [r.] Li[nz]⁵ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 130, oryginał, mps, j. niemiecki.

² SS-Oberscharführer und Kriminalassistent August Steinkamp – funkcjonariusz prowadzący kartotekę Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

³ Na polecenie Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach funkcjonariusze 62 zmotoryzowanego plutonu żandarmerii pod dowództwem ppor. Alberta Hugo Schustera 1 VI 1943 r. dokonali pacyfikacji Bodzentyna. Podczas „spędu” aresztowano kilkadziesiąt osób, spośród których rozstrzelano 39 osób. Kilkunastu ocalałych dołączyło do Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. Szerzej: T. Domański, *Niemieckie akcje represyjne w gminie Bodzentyn w okresie II wojny światowej* [w:] *Z dziejów Bodzentyna...*, s. 115-139; M. Jedynek, *Mieszkańcy gminy Bodzentyn...* [w:] *ibidem*, s. 141-157.

⁴ W dokumencie nastąpiła pomyłka. Marian Świdorski przeprowadził się do Starachowic w 1935 r. W dniu planowanego aresztowania przebywał w lasach siekierzyńskich w oddziale partyzanckim „Chłopcy z lasu”.

⁵ SS-Oberscharführer und Kriminalassistent Damian Linz – kierownik kancelarii Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 2

1942 luty 11, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Mariana Świdierskiego „Dęba”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś:
Okręg: 1243

Pseudonim: „Dąb”

Nazwisko: Świdierski

Imię: Marian

Urodzony: [^b]

w:

Powiat:

Zawód: polski oficer rezerwy

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu: „podobno według [^d] przeprowadzili się”

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby: „wysoki, silny”

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: Placówka Zewnętrzna w Kielcach [Referat] III B
segregator 06 (akta rzeczowe [osoby zaufanej ps.]
Kowalski¹ nr 97^f) i [Referat] IV A – 1111/43 tajne

Oznaczenia:

- a) Organizacja: P[olska] O[rganizacja] Z[brojna]² (banda komunistyczna³)
- b) Gazety: „Pobudka” i „Goniec”

¹ Franciszek Witek *vel* Franz Wittek (1910–1944) – agent *Gestapo* ps. „Kowalski”, działający w rejonie Kielc.

² Polska Organizacja Zbrojna – konspiracyjna organizacja działająca od października 1939 r. na terenie większości województw centralnej Polski. W 1942 r. scalona z Armią Krajową. Szerzej: E.M. Tomczak, *Polska Organizacja Zbrojna w Łowiczu*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne”, 1998, nr 1, s. 131-170.

³ Oczwisty błąd w interpretacji danych wywiadowczych.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

^b Nieczytelna data dopisana odręcznie.

^{c-c} Dopisane odręcznie.

^d Nieczytelne słowo.

^{e-e} Dopisane odręcznie.

^f Poniżej pseudonimu „Kowalski” nieczytelna odręczna adnotacja ołówkiem.

c) Funkcja: Dowódca

Stan rzeczy:

Przez osobę zaufaną [ps.] Kowalski (nr 97) zawiadomiono, że wyżej wymieniony działa w kierownictwie ruchu oporu. Członkowie tej organizacji, do której należy też Świdzki, czytają nielegalne gazety „Pobudka” i „Goniec”.

Zanotował 11 II [19]42 [r.] Cz[ok]⁴ / Kielce

Podczas przesłuchania aresztowanego w dniu 5 V [19]43 [r.] **Zygmunta Waścińskiego** arkuusz osobowy⁵ 1243, który potem znowu zbiegł, wyszło na jaw[, że]: „wyżej wymieniony jest członkiem P[olskiej] O[rganizacji] Z[brojnej], której dowódca forsują komunistyczne tendencje”.

Zanotował 25 V [19]43 [r.] Alb.⁵ Kielce

W materiale znalezionym przy zastrzelonym podczas ucieczki, w dniu 8 IX [19]43 [r.] przez Stützpunkt w Suchedniowie⁶, podejrzanym o przynależność do bandy⁷ kolejarzu Henryku **Chmielewskim**⁸ z Warszawy znajdował się też protokół do wyżej wymienionego. Zapis z dnia 7 IX [1943 r.] był następującej treści: „Panie „Dąb” pieniądze – 1 500.– złotych przekazałem wczoraj Z. Ona wysłać Panu scyzoryk. Jeśli ma Pan tu coś do załatwienia (sprawy mieszkaniowe), to ona chętnie to Panu załatwi. Proszę o odpowiedź dotyczącą poczty”. Podpisał Franek. W liście do Pana „Tatara”, napisanym także w dniu 7 IX [1943 r.] „Dąb” podał prawdopodobnie dokładny adres do przekazania tych pieniędzy. Odnośnie tego materiału mogło bez wątpienia chodzić o przesyłki, które mogły być wykorzystane nielegalnie.

Zanotował 14 IX [19]43 [r.] Ung.⁹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 126–126v, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁴ SS-Scharführer und Kriminalassistent Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-wnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

⁵ Alb. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

⁶ Stützpunkt – „punkt oparcia, pozaetatowa (obok etatowych, którymi były posterunki) placówka obsadzona przez zbrojną formację okupacyjną” (m.in. Wehrmacht i Żandarmerie). Za: A. Jankowski, *Wiesć polska na ziemiach okupowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej w postępowaniach karnych organów wymiaru sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec*, „Studia Muzealno-Historyczne” 2009, t. 1, s. 163. Por.: T. Domański, *Działalność Stützpunktu w Mircu w latach 1942–1944* [w:] *Historia Ziemi Starachowickiej*, t. II: *Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w powiecie starachowickim w latach 1939–1945*, red. P. Matusak, Starachowice 2011, s. 83–102; idem, *Pozaetatowa placówka policji niemieckiej w Bodzentynie w okresie II wojny światowej* [w:] *Z dziejów Bodzentyna w okresie II wojny światowej...*, s. 159–180; idem, *Zandarmi z posterunku w Suchedniowie*, „Wykus”, 2013, nr 18, s. 6.

⁷ Słowem „banda” Niemcy określali wszystkie zbrojne grupy polskiej konspiracji.

⁸ Por. Henryk Chmielewski „Tatar” (?–1943) – dowódca IV plutonu radiotelegraficznego Szefostwa Łączności KG AK.

⁹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

¹⁰ W oryginalne: ND Blatt.

Nr 3

1942 czerwiec 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Antoniego Ponikowskiego

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Słupia Nowa
Wieś:
Okręg: 1244

Nazwisko: **Ponikowski** Imię: Antoni
Urodzony: w: Powiat:
Pseudonim:
Zawód: bezrobotny
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Słupia Nowa, powiat kielecki
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek: kawaler
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby:
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: Placówka Zewnętrzna w Kielcach [Referat] III B,
segregator 06 Kowalski¹
IV A Nr:

Oznaczenia:

- a) Organizacja: „Organizacja Sił Zbrojnych”
- b) Gazety: „Żołnierz Polski”
- c) Funkcja: członek

Stan rzeczy: przez osobę zaufaną [ps.] **Kowalski** nr 97 okazało się, że wyżej wymieniony należy do „Organizacji Sił Zbrojnych”. W przypadku wymienionej organizacji może chodzić o PZP (ZWZ) lub inną podlegającą jej organiza-

¹ Franciszek Witek *vel* Franz Wittek (1910–1944) – agent *Gestapo* ps. „Kowalski”, działający w rejonie Kielc.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.*

cję. Osoba zaufana nie mogła się dotychczas dowiedzieć, jaką funkcję pełni w niej P[onikowski]. Poza tym **Ponikowski** jest prawdopodobnie w posiadaniu broni.

Zanotował 17 VI [19]42 [r.] Cz[ok]² Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 79, oryginał, mps, j. niemiecki.

² *SS-Scharführer und Kriminalassistent* Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-
wnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 4

1942 czerwiec 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Mariana Świderskiego „Dzika”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: –
Okręg: 1243

Nazwisko: **Świderski** Imię: Maniek^b
Urodzony: w: Powiat:
Zawód:
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Bodzentyn, gmina Bodzentyn, powiat kielecki
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek:
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej: **porucznik rezerwy**
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby:
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: Placówka Zewnętrzna w Kielcach [Referat] III B
segregator 06 (Kowalski¹)

Oznaczenia:

- a) Organizacja:
- b) Gazety:
- c) Funkcja:

Stan rzeczy: wyżej wymieniony określony został przez osobę zaufaną [ps.] **Kowalski** nr 97 jako najbardziej podejrzany politycznie. Przynależności do

¹ Franciszek Witek *vel* Franz Wittek (1910–1944) – agent *Gestapo* ps. „Kowalski”, działający w rejonie Kielc.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.*

^b *Nad słowem Maniek nadpisano ołówkiem Marian, a obok skreślono odręczny dopisek Henryk.*

polskiego ruchu oporu osoba zaufana nie mogła dotychczas ustalić, jednak z pewnością podaje, że wymieniony bardzo dużo podróżuje po okolicy.

Zanotował 17 VI 1942 [r.] Cz[ok]² / Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 129, oryginał, mps, j. niemiecki.

² *SS-Scharführer und Kriminalassistent* Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 5

1942 listopad 2, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Antoniego Telki

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Telka**

Imię: Antoni

Urodzony: około 32 lat w: Siekierno
[ur.] 5 V 1904 [r.]

Powiat: kielecki

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, obok sołtysa, u matki

Obecne miejsce pobytu: zbiegły!!

Rodzice:

Małżonek: kawaler

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby: około 28 lat, wolny

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: 06 Lipczewski

IV A Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: komunista¹, członek bandy ZWZ
- b) Gazety:
- c) Funkcja: członek

Stan rzeczy: przez osobę zaufaną [ps.] Lipczewski w dniu 27 X [19]42 [r.] okazało się:

¹ Oczywisty błąd w interpretacji danych wywiadowczych.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Mogę podać jeszcze następujące osoby, między innymi wyżej wymienionego, jako należącego do grupy komunistycznej, względnie sympatyzującego z nią. W tę sprawę uwikłani są tak samo jego bracia Stefan i Ignacy. U tych trzech braci prawdopodobnie znajdują się 2 karabiny i 8 granatów ręcznych. Nie wiem, gdzie znajduje się schowek tej broni. Dowiedziałem się tego od sołtysa wsi Siekierno. Nie wiem też, czy ci trzech należą do zorganizowanej grupy K[omunistycznej] P[artii] P[olski], ale w każdym razie starają się pozyskać ludność wsi dla idei komunizmu, przy czym [nie]oddawanie kontyngentu traktują jako broń przeciwko wszystkiemu, co niemieckie.

Zanotował 2 XI [19]42 [r.] Ste[inkamp]² Kielce

W dniu 25 II [19]43 [r.] został aresztowany przez 4 [b] żandarmerii zmotoryzowanej, jednak zbiegł mimo założonych kajdanek i nie został ponownie ujęty. IV A-132/43-tajne-

Podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy Ludwikowi **Szafrańcowi**. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszczególnych akcji. Dowódcą bandy jest „**Ponury**”³, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada 4 granaty ręczne.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.⁴ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 152–152v, oryginał, mps, j. niemiecki.

² SS-Oberscharführer und Kriminalassistent August Steinkamp – funkcjonariusz prowadzący kartotekę Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

³ Por. cc. Jan Piwnik „Donat”, „Ponury” (1912–1944) – od 4 VI 1943 r. Komendant „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, od 4 VI 1943 r. do 20 I 1944 r. dowódca Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”.

⁴ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^b Brak słowa, prawdopodobnie: pluton lub kompanię.

Nr 6

1942 listopad 2, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Ignacego Telki

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Telka** Imię: Ignacy
Urodzony: około 29 lat w: Powiat:
Pseudonim:
Zawód: rolnik
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, u rodziców
Obecne miejsce pobytu: zbiegły!!
Rodzice:
Małżonek: wolny
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby: około 32 lat, wolny
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: 06 Lipczewski
IV A Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: komunista¹, członek bandy ZWZ
- b) Gazety:
- c) Funkcja: członek

Stan rzeczy: przez osobę zaufaną [ps.] Lipczewski w dniu 27 X [19]42 [r.] okazało się:

Mogę podać jeszcze następujące osoby, między innymi wyżej wymienionego, jako należącego do grupy komunistycznej, względnie sympatyzującego z nią.

¹ Oczywisty błąd w interpretacji danych wywiadowczych.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.*

W tę sprawę uwikłani są tak samo jego bracia Stefan i Antoni. U tych trzech braci prawdopodobnie znajdują się 2 karabiny i 8 granatów ręcznych. Nie wiem, gdzie znajduje się schowek tej broni. Dowiedziałem się tego od sołtysa wsi Siekierno. Nie wiem też, czy ci trzej należą do zorganizowanej grupy K[omunistycznej] P[artii] P[olskiej], ale w każdym razie starają się pozyskać ludność wsi dla idei komunizmu, przy czym [nie]oddawanie kontyngentu traktują jako broń przeciwko wszystkiemu, co niemieckie.

Zanotował 2 XI [19]42 [r.] Ste[inkamp]² Kielce

Aresztowany był prawdopodobnie w dniu 25 II [19]43 [r.], jednak zbiegł i nie został ponownie ujęty.

Podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy Ludwikowi **Szafrąncowi**. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszczególnych akcji. Dowódcą bandy jest „**Ponury**”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony jest dostawcą amunicji dla bandy, również jego brat Stefan.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.³ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 156–156v, oryginał, mps, j. niemiecki.

² SS-Oberscharführer und Kriminalassistent August Steinkamp – funkcjonariusz prowadzący kartotekę Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

³ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 7

1942 listopad 2, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Stefana Telki

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Telka**

Imię: Stefan

Urodzony: około 24 lata

w: Leśna

Powiat: kielecki

[ur.] 22 IX 1909 [r.]

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, u matki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: wolny

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby: około [^b]

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: 06 Lipczewski

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: komunista¹, członek bandy ZWZ
- b) Gazety:
- c) Funkcja: członek

Stan rzeczy: przez osobę zaufaną [ps.] Lipczewski w dniu 27 X [19]42 [r.] okazało się:

¹ Oczwisty błąd w interpretacji danych wywiadowczych.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

^b Zakreślone i zamazane data i jedno słowo.

Mogę podać jeszcze następujące osoby, między innymi wyżej wymienionego, jako należącego do grupy komunistycznej, względnie sympatyzującego z nią. W tę sprawę uwikłani są tak samo jego bracia Antoni i Ignacy. U tych trzech braci prawdopodobnie znajdują się 2 karabiny i 8 granatów ręcznych. Nie wiem, gdzie znajduje się schowek tej broni. Dowiedziałem się tego od sołtysa wsi Siekierno. Nie wiem też, czy ci trzech należą do zorganizowanej grupy K[omunistycznej] P[artii] P[olski], ale w każdym razie starają się pozyskać ludność wsi dla idei komunizmu, przy czym [nie]oddawanie kontyngentu traktują jako broń przeciwko wszystkiemu, co niemieckie.

Zanotował 2 XI [19]42 [r.] Stef[inkamp]² Kielce

Aresztowany był prawdopodobnie w dniu 25 II [19]43 [r.], jednak zbiegł i nie został ponownie ujęty.

Podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy Ludwikowi **Szafrąncowi**, arkusz osobowy 1243. Jego dwaj bracia Antoni i Ignacy również należą do tej samej bandy. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszczególnych akcji. Dowódcą bandy jest „**Ponury**”, arkusz osobowy 1240. Stefan T[elka] i jego brat Ignacy są dostawcami amunicji dla bandy.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.³ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 155–155v, oryginał, mps, j. niemiecki.

² SS-Oberscharführer und Kriminalassistent August Steinkamp – funkcjonariusz prowadzący kartotekę Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

³ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 8

1943 styczeń 22, [Warszawa] – Rozkaz nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”

PZP

L.dz. ^a84^a

dn[ia] 22 I [19]43 [r.]

Uporządkowanie odcinka walki czynnej

I. Wchodzimy w ostatnią fazę wojny.– W związku z tym odcinek walki czynnej wysuwa się na czoło zagadnień. Dotychczasowe wysiłki zbrojne Z[wiązku] O[dwetu]¹ i Wachlarza² mają być połączone i wzmocnione przez dopływ świeżych sił dotychczas nie biorących udziału w walce czynnej. Komendantom Okręgów polecam niezwłocznie przystąpić do montowania odcinka walki i osobistego nim kierowania. Kładę nacisk na coraz większą dyspozycyjność podległych oddziałów, przez co rozumiem ich gotowość do natychmiastowego wykonania otrzymanych rozkazów. Dla planowania i kierowania całością walki czynnej w okresie poprzedzającym powstanie, nakazuję zorganizować komórki sztabowe w K[omendzie] G[łówniej] i Komendach Obszarów i Okręgów. Komórki te nosić będą wewnątrz organizacji nazwę „Kedyw” i podlegać będą właściwym Komendantom przez S[zefów] S[ztabów]. Kedywowi zapewnią Komendanci Obsz[arów] i Okr[ęgów] łatwą i wydajną współpracę innych komórek sztabów oraz dowództw niższego szczebla w terenie.

Pomiędzy Komendantami Obsz[arów] i Okr[ęgów], Szefami ich sztabów, Kierownikami ich „Kedywów” i Bipów³ zapewniona być musi specjalnie szybka i odrębna łączność umożliwiająca łatwe wydanie rozkazów wykonawczych do pilnych akcji bojowych i propagandowego ich wykorzystania.

II. Cel akcji.

1. Nękanie przeciwnika i zadanie mu coraz mocniejszych ciosów przez akcję dywersyjną i sabotażową oraz stosowanie już w chwili obecnej wobec okupanta odwetu za akty gwałtu w stosunku do ludności polskiej.

¹ „Związek Odwetu” – kryptonim wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK, powołanej 20 IV 1940 r., działającej na terenie Generalnego Gubernatorstwa.

² „Wachlarz” – kryptonim wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK, utworzonej latem 1941 r. w związku z wybuchem wojny niemiecko-radzieckiej. Działała na terenach na wschód od Bugu, aż po granicę Polski z 1939 r.

³ BIP – Oddział VI (Biuro Informacji i Propagandy) KG AK.

^{a-a} *Dopisek odręczny.*

2. Zaprawianie i hartowanie ludzi do wykonania zadań bojowych w okresie powstania, oraz utrzymywanie w społeczeństwie postawy bojowej i przygotowania w ten sposób atmosfery sprzyjającej powstaniu.

III. Zadania.

A. „Kedyw” Komendy Głównej (etat – załączniki] 1, 2, 3, 4) ma za zadanie:

1. Planowanie akcji dywersyjnej i sabotażowej w skali ogólnej oraz opracowanie wytycznych do niej do Okręgów.
2. Kierowanie akcją Oddziałów Dyspozycyjnych „Kedywa” K[omen]dy Główn[nej].
3. Kontrola działu „Kedywa” w Okręgach w dziedzinie wyszkolenia, zaopatrzenia, wykonania i stanu organizacyjnego.
4. Studium metod i sposobów prowadzenia akcji dywers[yjnej], sabot[ażowej] i partyzanckiej, opracowanie i wydawanie niezbędnych instrukcji i wytycznych.
5. Szkolenie dowódców zespołów patroli dywers[yjnych] w zakresie akcji dywers[yjnej], sabot[ażowej] i partyzanckiej oraz instruktorów tech[nicznych] dla potrzeb Okręgów.
6. Badanie i opiniowanie materiałów, sprzętu oraz pomysłów w zakresie dotyczącym akcji dywers[yjnej] i sabotażowej.
7. Produkcja centralna środków walki dywers[yjnej] i sabot[ażowej].
8. Zaopatrywanie Okręgów w miarę posiadania zasobów w materiał i środki do bieżącej walki dywers[yjnej] i sabot[ażowej].
9. Nadzór nad odcinkiem pracy tych org[anizacji] społecznych, których zadaniem jest współdziałanie w walce czynnej oraz udzielanie im pomocy w zakresie wyszk[olenia] i zaopatrz[enia] mat[eriałowego].

B. „Kedyw” Komendy Okręgu wzgl[ędnie] Obszaru (etat załącznik] 5) ma za zadanie:

1. Planowanie i kierowanie bieżącą akcją dywers[yjną], sabot[ażową] i partyz[ancką] na terenie Okręgu.
2. Kierowanie akcją oddziałów dyspozycyjnych „Kedywa” K[om]en]dy Okr[ęgu].
3. Szkolenie dowódców patroli i wykonawców do akcji dywers[yjnych] i sabot[ażowych].
4. Zaopatrywanie odcinka walki czynnej w niezbędny sprzęt, materiał]y i środki.

IV. Zarządzenia organizacyjne.

1. Oddziały i zespoły o charakterze dywers[yjnym] i sabot[ażowym] znajdujące się na terenie poszczególnych Okręgów, przechodzą

pod rozkazy Komendantów Okręgów. Nie dotyczy to oddziałów dyspozycyjnych „Kedywa” K[omendy] G[łówny].

2. Z chwilą zmontowania „Kedywa” zespoły Z[wiązku] O[dwetu] i Wachlarza tracą odrębność organizacyjną.
3. Na zmontowanie „Kedywów” Okręgowych przeznaczam czas do końca marca b[ieżącego] r[oku] tak, aby od dnia 1 kwietnia b[ieżącego] r[oku] odcinek walki czynnej był całkowicie uporządkowany.
4. W załącznikach 6 i 7 podaję etaty i zadania poszczególnych elementów organizacyjnych dla walki czynnej.
5. Ustalam etat dla Obszaru:
  - 2 zawiązki oddziałów partyzanckich
  - 9 ośrodków dywersyjnych (w tym 1 dla ^bKawonów^b)
  - 3 rejonu dywersyjne

Komendant Główny PZP
(–) Grabica⁴

Otrzymuje:

Komendant „Orzechów”⁵ – tekst + załączniki] 5, 6 i 7

Za zgodność:

^cBolek⁶ – 30⁷

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/33/5, k. 1–2, oryginał, mps.

⁴ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

⁵ „Orzechy” – kryptonim Obszaru Lwowskiego AK. W przypadku ustalania kryptonimów pomocna była przede wszystkim przywołana we wstępie praca J. Kijewskiej „Anny” i A. Sanojcy „Kortuma”, *Materiały...*

⁶ Mjr Wacław Janaszek „Bolek”, „Wacek” (1903–1944) – Szef Sztabu „Kedywu” KG AK.

⁷ „30” – prawdopodobnie kryptonim liczbowy Oddziału Dyspozycyjnego „Kedywu” KG AK.

^b *Dopisek odręczny niebieską kredką.*

^{c-c} *Podpis odręczny niebieską kredką.*

Nr 9

1943 styczeń 22, [Warszawa] – Załącznik nr 5 do rozkazu nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”

Załącznik nr 5

Etat „Kedywa” okręgowego (obszarowego)

Wyszczególnienie	Ilość osób	Kat[egoria]	W[arsza]wa i Lwów	Prow[iant]	[Uwagi]
Kierownik Ked[ywu]	1	II	1 350 + 400	975 + 400	– dodatek bezp[średni]
Z[astęp]ca	1	II	1 350	975	
Ref[erent] Sab[otażowo]-Dyw[ersyjny]	1	III	975	675	– dodatek bezp[średni]
Ref[erent] Op[eracyjny] (Wysz[kolenia] łączn[ości])			400 + 975	400 + 675	
Ref[erent] Zaopatrzenia	1	III	975	675	
D[owód]ca Oddz[iału] Dysp[ozycyjnego] ^{x)}	2	II	2 700	1 950	
D[owód]ca Oddz[iału] Dysp[ozycyjnego] ^{x)}	2	II	2 700	1 950	
Łączniki	3	III	2 925	2 025	
Lokale			1 000	1 000	
Kredyt na dwie akcje ^{xx)}			10 000	10 000	
Kwota ogólna			25 000	21 100	

^{x)} ilość – zależnie od potrzeb będzie zwiększana.

^{xx)} **Koszt akcji:**

rozpoznanie	– 3 ekipy à 2 w ciągu 2 dni	– 12 dni
wykonanie	– 3 ekipy à 6 w ” 3 dni	– 54 dni
	66 x 50	około 3 300
	Wydatki rzeczowe: około 1 700	
	Ogólny koszt 1 akcji: około 5 000	

Uwagi i wyjaśnienia:

- 1) Zadania „Kedywa” Okręgowego (Obszar) – jak w tekście.
- 2) Oddziały dysp[ozycyjne] są przeznaczone do wykonania akcji dyw[ersyjnych] na całym terenie swojego okręgu. Oddział dysp[ozycyjny] składa się z ze zmiennej ilości patroli bojowych (zespołów patroli). Patrol bojowy: 3–6 ludzi (1+2 do 1+5)
- 3) W wypadku zarządzanego nasilenia akcji dywersyjnej, związane z jej przeprowadzeniem kosztu należy pokrywać z funduszków obrotowych,

- zapotrzebowując niezbędne kwoty z K[omendy] G[łówniej] według norm obliczeniowych dla akcji dywersyjnych].
- 4) Kredyty przyznane na walkę czynną nie mogą być przelewane przez Komendę Obszaru (Okręgu) na inne działy.
  - 5) Reszty budżetowe mogą być przebrane na następny miesiąc w ramach kwartalnych].
  - 6) Jest to budżet dla całkowicie rozbudowanego aparatu „Kedywa”.
  - 7) Tym samym znosi się dotychczasowy budżet personalny „Związku O[dwetu]”. Natomiast dotychczasowe wydatki rzeczowe Z[wiazku] O[dwetu], które nie mieszczą się w nowym budżecie „Kedywa” mają być pokrywane przez Komendantów Okręgów nadal. Zestawienie tych wydatków należy zameldować do K[omendy] G[łówniej] poczym zapadnie decyzja ich utrzymania względnie] zniesienia.
  - 8) Przejęcie odcinków „Wachlarza” przez odpowiednich komendantów Okręgów musi się odbyć tak, aby został zachowany dotychczasowy do-robek pracy „Wachlarza”, a ludzie jego zostali nadal w ramach praw, przewidzianych dla „Kedywa”. Dotychczasowe zobowiązania „Wachlarza” względem tych ludzi winny być przez „Kedyw” Okręgowy] pokrywane. Powstałe ewentualnie stąd dodatkowe wydatki będą na podstawie zapotrzebowania pokryte przez K[omendę] G[łówną].

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/33/5, k. 3–4, oryginał, mps.

Nr 10

1943 styczeń 22, [Warszawa] – Załącznik nr 6 do rozkazu nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”

Załącznik nr 6

Etat zawiązku oddziału partyzanckiego

Wyszczególnienie	Ilość osób	Kat[egoria]	Kwota
D[owód]ca oddz[iału] (planowanie)	1	II	975
Z[astęp]ca (wyszk[olenie], inf[ormacja])	1	III	675
Kwatermistrz	1	III	675
D[owód]ca patrolu miners[kiego]	1	III	675
Łącznik (radio)	1	III	675
Lokale			400
Rzeczowe			1 925
Kwota ogólna	5		6 000

Uwagi i wyjaśnienia:**Zadania Zawiązku Oddziału Partyz[anckiego]**

Rozpoznanie terenu z punktu widzenia rozlokowania Oddziału, jego akcji i łączności oraz zaopatrzenie materiałowe. Rozbudowa oddziału partyzanckiego – na rozkaz.

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/33/5, k. 5, oryginał, mps.

Nr 11

1943 styczeń 22, [Warszawa] – Załącznik nr 7 do rozkazu nr 84 Komendanta Głównego AK dot. utworzenia Kierownictwa Dywersji krypt. „Kedyw”

Załącznik nr 7

Etat ośrodka (lub rejonu) dywersyjnego

Wyszczególnienie	Ilość osób	Kat[egoria]	Kwota
D[owód]ca ośrodka (rejonu)	1	II	975
Z[astę]ca	1	III	675
Łączność (w tym 1 radio)	2	III	1 350
Materiałowy	1	III	675
3–5 d[owód]ców patroli	3–5	III	2 700
Lokale			300
Kredyt na akcje			3 325
Ogólna kwota			10 000

Uwagi i wyjaśnienia**1. Zadania Ośrodka Dywersyjnego**

Głównym zadaniem Ośrodka Dywersyjnego jest przygotowanie się do zadań na okres powstania, a w chwili obecnej prowadzenie akcji dywersyjnych celem zaprawienia ludzi.

2. Zadania Rejonu Dywersyjnego:

Ośrodki dywersyjne nastawione ^[a] na jeden kierunek i wymagające wspólnego dowodzenia łączone są w Rejony Dywersyjne. Rejon Dywersyjny na terenie okręgów wschodnich odpowiada inspektoratowi rejonowemu na terenie bazy, zasila swymi patrolami działania Ośrodków Dywersyjnych i przygotowuje akcję partyzancką na swoim terenie.

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/33/5, k. 6, oryginał, mps.

^a Zamazane słowo: są.

Nr 12

[1943 styczeń], [Warszawa] – Wytyczne Kierownictwa Dywersji KG AK dot. działań dywersyjnych

Załącznik nr 1

Odpis.

Walka z transportem

Ogólnym celem walki z transportem kolejowym jest 1) dezorganizacja ruchu, 2) niszczenie taboru kolejowego, 3) niszczenie sprzętu wojennego przewożonego drogą żelazną oraz materiałów koniecznych do prowadzenia wojny (benzyna, amunicja, żywność).

Zatamowanie ruchu w jednym punkcie wpływa nie tylko na jedną trasę, ale również na trasy związane z głównym kierunkiem transportów.

Dla utrzymania normalnego ruchu potrzebny jest tabor oraz ciągła opieka nad nawierzchnią. Konserwacja istniejących urządzeń i rozbudowa linii kolejowych. Zużycie materiałów do konserwacji jest bardzo duże, nie mówiąc już o budowie nowych linii i rozbudowie istniejących. Kolej odczuwa silny brak drobnych części budowlanych: śrub, haków, tulejek, podkładek. Materiały te należy na każdym kroku usuwać, zakopywać, niszczyć. Cenne są zwłaszcza haki, gdyż służą do szybkiej budowy i odbudowy toru. Wagony kolejowe są oznaczane numerami jak również przejściowymi nalepkami. Numer wagonu jest jego stałą cechą orientacyjną, nalepki przejściowe charakteryzują bieg pociągu (stacja załadunkowa i stacja przeznaczenia). Nalepki te należy zrywać i niszczyć, numery zamalowywać lub zeskrobywać. W tym roku wprowadzono specjalne przesyłki „Peter”. Transporty z takimi przesyłkami są wysyłane grupami po kilka wagonów, wagony znaczone kolejno od Nr 1. Numery wypisuje się kredą na wagonie. Uszkodzenie jednego wagonu powoduje zatrzymanie całej grupy „Peter”. Należy również zrywać z wagonu nalepki, a cyfry wypisane kredą ścierać. Zarówno uszkodzenia wagonu jak zerwanie nalepki lub starcie cyfr wypisanych kredą opóźnia wysyłkę transportu, tamuje prawidłowy ruch i rozdział przesyłek.

Tabor należy niszczyć stale i systematycznie. Drobne uszkodzenia przeprowadzane masowo zmniejszają bardzo wydajność zdolności transportowe. W każdej maźnicy osiowej musi być piasek, szkło tłuczone lub trociny. Gumowe przewody przecinać. Każde uszkodzenie, nawet najmniejsze, odnosi skutek i zmniejsza siły wroga. Najdotkliwszym ciosem dla transportu jest wykolejenie pociągu, powoduje ono przerwę w ruchu, nieraz kilkudniową, zmusza do określonych połączeń, niszczy urządzenia kolejowe, tabor i sprzęt wojсковy. Wykolejenia można spowodować przez: 1) działanie materiałów wybuchowych, 2) zniszczenie lub uszkodzenie nawierzchni torów, 3) założenie klinów. Wykolejenie przez zniszczenie nawierzchni polega na tym, aby odległość między szynami zwiększyć do tego stopnia, aby koła parowozów

lub wagonów musiały wyskoczyć z szyn. Faktyczna odległość między szynami wynosi 144 cm, na łukach zwiększa się do 146 cm. Jeżeli rozstęp między szynami zwiększymy o 10 cm – pociąg zostanie wykolejony. Szyny na torach są długości od 10 do 20 m[e]tr[ów]. Wyjątkowo zdarzają się szyny spawane 60 m[e]tr[ów] (odcinek Kutno – Poznań). Kawałki szyn są łączone z sobą łukami i skręcane. Należy więc w pierwszym rzędzie rozkręcić połączenia, następnie odkręcić lub wyrwać wkręty lub haki za pomocą których szyna jest przykręcona do podkładu. Szyna leży wtedy swobodnie na torze – nadjeżdżający pociąg odrzuci ją – nastąpi wykolejenie. Łubki należy usunąć. Nawet jednostronne odkręcanie szyny i usunięcie haków lub wkrętów na długość 6 m[e]tr[ów] w kierunku przeciwnym do ruchu pociągu powoduje katastrofę. Miejsce należy wybierać tak, aby wykolejony pociąg jak najdłużej tamował trasę.

Niszczenie torów należy przeprowadzać w pierwszym rzędzie na spadkach i łukach. Na łukach należy rozkręcić szynę zewnętrzną łukową, na nią bowiem działają wszelkie siły odśrodkowe. Jeżeli nie możemy rozkręcić szyn, to należy wykonać podkop na głębokość 30 cm pod 2/3 szerokości toru, a około 8 m[e]tr[ów] długości. Ziemię usuwamy tylko spod podkładów – między podkładami może pozostać. Wskutek zbyt wielkiego przechylenia pociąg wyskoczy z szyn. Podkop należy wykonać po stronie zewnętrznej toru. Zapory w postaci kłoców należy kłaść prostopadle do szyn.

Przed przystąpieniem do wykonania zadania należy obrać w terenie miejsce najwłaściwsze, możliwie na łukach. Wywiad powinien stwierdzić: 1) przerwy między kursującymi pociągami osobowymi, 2) sposób i czas patrolowania linii przez pracowników kolejowych lub wojskowych, 3) rodzaj nawierzchni (haki czy wkręty, żwir czy tłuczeń), 4) droga dojścia i odwrotu, 5) ustalenie czasu przystąpienia i ukończenia akcji, 6) ubezpieczenie.

Pracować należy szybko i dokładnie.

519.

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-I, k. 13–14, fotokopia, mps.

Nr 13

1943 marzec 13, [Warszawa] – Rozkaz nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. uregulowania akcji bieżącej w obszarach i okręgach

PZP

L.dz. 252/Kdw

dn[ia] 13 III [19]43 r.

^a30^l Nil^{2a}

Zgodnie z rozkazem L.dz. 84/Kedyw z dnia 22 I [19]43 r. bieżącą akcją bojową w Obszarach i Okręgach reguluję następująco:

I. Cel. (dosłowny tekst z przytoczonego rozkazu).

1. Nękanie przeciwnika i zadawanie mu coraz mocniejszych ciosów przez akcję dywersyjną i sabotażową oraz stosowanie już w chwili obecnej wobec okupanta odwetu za akty gwałtu w stosunku do ludności polskiej.
2. Zaprawienie i hartowanie ludzi do wykonania zadań bojowych w okresie powstania oraz utrzymywania w społeczeństwie postawy bojowej i przygotowanie w ten sposób atmosfery przychylnej powstaniu.

II. Rodzaje działania.

1. Dywersja na linii kolejowe, drogi, telekomunikację, przemysł wojenny, urzędy i magazyny okupanta.
2. Sabotaż na kolejach, na poczcie, w przemyśle wojennym, w administracji i na wszystkich innych odcinkach pracy, gdzie można osiągnąć okupanta.
3. Terror w stosunku do Niemców „Volksdeutschów”³ i wszystkich współpracujących z okupantem przeciwko nam.
Nie wykonywać aktów terrorystycznych przeciwko wojsku (Wehrmacht⁴) n[ie]p[rzyjacie]la. W szczególności atakować Gestapo⁵, policję, SS⁶, oddziały partyjne, administrację okupacyjną.
4. Odwet za wysiedlanie, łapanki, egzekucje i represje.

¹ „30” – prawdopodobnie kryptonim liczbowy Oddziału Dyspozycyjnego „Kedywu” KG AK.

² Płk August Emil Fieldorf „Nil” (1895–1953) – Komendant „Kedywu” KG AK.

³ *Volksdeutsch* – osoba pochodzenia niemieckiego, zamieszkująca poza granicami III Rzeszy i nieposiadająca niemieckiego ani austriackiego obywatelstwa (*Reichsdeutsch*).

⁴ *Wehrmacht* – siły zbrojne III Rzeszy.

⁵ *Geheimstaatspolizei (Gestapo)* – Tajna Policja Państwowa.

⁶ *SS – Die Schutzstaffel der NSDAP* – Eskadra Ochronna NSDAP.

^{a-a} Nagłówek napisany odręcznie ołówkiem.

5. Samoobrona, polegająca na uwalnianiu aresztowanych przez akcje bojowe z zewnątrz na transporty, więzienia, obozy i miejsca straceń.
6. Partyzantka. Wytyczne w załączniku nr 1.

III. Zasady działania.

Działania powyższe planują i zarządzają ich wykonanie K[o]m[en]d[an]ci Obszarów i Okręgów. Starają się objąć niemi cały teren, nadający się do ich wykonania zależnie od rodzaju działania. Nasilają lub osłabiają akcję bojową zgodnie z moimi ogólnymi wytycznymi w tej sprawie. Przestrzegają następujących zasad:

- Akcję bojową prowadzić wg z góry opracowanego planu.
- Każde działanie gruntownie przygotować. Zachować tajemnicę przygotowań.
- Uderzać zdecydowanie i skutecznie.
- Działać przez zaskoczenie.
- Starannie likwidować akcję po jej zakończeniu.
- Uderzenia zasadniczo wykonywać pod własną firmą. Zostawiać – gdzie się da – znak W[ojska] P[olskiego] ⁷⁾ wpleciony w kotwicę (patrz Biul[etyn] Inf[ormacyjny] Nr ... z dn[ia] ...⁷⁾).
- W zarodku tłumić wszelkie objawy anarchii, do której może prowadzić przerost inicjatywy u podwładnych lub tendencyjne i nielojalne działanie obcych grup dywersyjnych np. sowieckich, występujących pod płaszczykiem polskim.

IV. Akcje zastrzeżone.

Na tle ciągłej akcji bojowej, prowadzonej przez Obszary i Okręgi, organizować będę wystąpienia nasilone, które wykonywane będą na mój rozkaz, w różnych miejscach i w czasie przeze mnie oznaczonym.

Elementy takich akcji zastrzeżonych, przygotowywać będą K[o]m[en]d[an]ci Obszarów i Okręgów według każdorazowych moich wytycznych, które przekazywać będę przez Kedyw K[omendy] G[łówniej], względnie przygotowują z własnej inicjatywy, przekazując przygotowaną akcję do mojej dyspozycji.

Akcje zastrzeżone będą w rozkazach i meldunkach oznaczone kryptonimem np. akcja B, akcja 27⁸⁾, akcja pierścień, akcja wstążka itd.

Na akcje zastrzeżone składać się będą działania różne, najczęściej dywersyjne na komunikację oraz na większe zbiorowiska okupanta.

Akcje te powodować będą wzmożone retorsje ze strony okupanta.

Zasadniczo zastrzegam do swojej dyspozycji uderzenia na obozy koncentracyjne, natomiast Okręgi przeprowadzają rozpoznanie i opracowują plan uderzenia, który należy przedstawić K[omendzie] G[łówniej].

⁷⁾ Por. [b.a.], *Kotwica*, „Biuletyn Informacyjny” 16 IV 1942 r., nr 15 (119), s. 7.

⁸⁾ „27” – kryptonim wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”.

V. Meldunki.

Wszystkie działania bojowe należy rejestrować i przysyłać do K[omendy] G[łówniej]. Meldunki miesięczne wg kolejności, jak p[un]k[cie] II, w terminie do dnia 10 następnego miesiąca. Nieuwzględnione w meldunku z jednego miesiąca działania, należy podać w następnym meldunku z zaznaczeniem daty. Z akcji zastrzeżonych przysyłać meldunki bezpośrednio po ich wykonaniu.

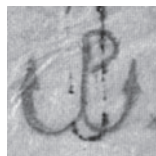
Meldunki mają być podpisywane przez K[o]m[en]d[an]tów Obszarów lub Okręgów.

VI. Wyszukolenie.

Plan szkolenia podaje załącznik nr 1.

Należy do końca kwietnia nadesłać potrzeby personalne i wyszkoleniowe dla Kedywów Obszarowych i Okręgowych.

x)

VII. Zaopatrzenie.

Łącznie z meldunkiem miesięcznym (p[un]kt V) należy przedstawić sytuację materiałową. Do dyspozycji K[o]m[en]d[an]tów Okręgów oddają po 50 naboju na pistolet kal[iber] 9 mm. Z tego 20 sztuk należy zastrzec do swojej dyspozycji. Zapotrzebowanie na brakującą do tych norm ilość amunicji należy przesłać do K[omendy] G[łówniej] w ciągu kwietnia. Równocześnie polecam przygotować się do jej odbioru.

VIII. Kontyngent na kwiecień – maj objęty załącznikiem nr 3.

(–) Grabica⁹

3 załączniki

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/6, t. 2, k. 221–221v, oryginał, mps.

⁹ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

Nr 14

1943 marzec 13, [Warszawa] – Załącznik nr 1 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. wytycznych do organizowania i prowadzenia walk partyzanckich¹

Załącznik nr 1 do 252/Kdw

Wytyczne do partyzantki.

1. Cel.

W oparciu o nakazane zawiązki oddziałów partyzanckich K[o]m[en]d[an]ci Obszarów i Okręgów zarządzają zorganizowanie oddziałów partyzanckich:

- a) W wypadku konieczności nasilenia planowych działań dywersyjnych akcją bojową.
- b) W wypadku zagrożenia elementu polskiego przez zamierzone wystąpienia lub wywiezienie.
- c) Aby przez własne działania partyzanckie stopniowo wyrugować z ziem polskich partyzantkę sowiecką.

2. Zadania.

- a) Udział planowy w akcji bojowej Obszaru wzgl[ędnie] Okręgu.
- b) Napady i likwidację oddziałów i posterunków służby granicznej, gestapo, policji i SS i innych oddziałów partyjnych.
Wojsko n[ie]p[rzyjacie]ła będzie przedmiotem uderzenia oddziałów partyzanckich o ile bierze udział w akcjach represyjnych i terrorystycznych okupanta.
- c) Zdobywanie uzbrojenia dla siebie i na potrzeby oddziałów niebiorących jeszcze udziału w partyzancie.

3. Wskazówki organizacyjne.

- a) Zasadniczo organizować małe, sprawne i nieuchwytne oddziały nieprzekraczające plutonu. Do działań specjalnych i w warunkach korzystnych mogą być łączone w większy oddział. Dowódcę wówczas wyznacza K[o]m[en]d[an]t Okręgu.
- b) Oddział partyzancki nosi nazwę swego dowódcy (pseudonim).
- c) Jest ujawnionym oddziałem W[ojska] P[olskiego] i ma prawo korzystać ze znaku W[ojska] P[olskiego] wplecionego w kotwicę.
- d) Zaopatrzenie drogą zakupów, dostaw zorganizowanych przez odnośne komendy terytorialne, dobrowolnych danin i wreszcie zdobyczy na wroga[ch]. Rekwirować wolno tylko zasoby niemieckie. Zdobyć podlega kontroli i musi być zarejestrowana i meldowana. Po uzupełnieniu bra-

¹ Por.: M. Jedynak, *Współpraca wsi z oddziałami partyzanckimi Armii Krajowej*, „Kurier Kielecki”, nr 19, s. 4-5 [dodatek do „Echa Dnia”, 11 VII 2013 r., nr 159 (11214)]; *idem*, *Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury” w świetle instrukcji dla „Kedywu”*, „Wykus”, 2012, nr 17, s. 4.

ków własnych, nadwyżki składa oddział partyzancki w miejscach wyznaczonych.

- e) Uzbrojenie wyjściowe otrzymuje oddział partyzancki z posiadanych w Okręgu zasobów.
- f) Musi mieć zapewnioną pomoc sanitarną.
- g) Powinien mieć obsługę informacyjno-propagandową.
- h) Konieczne środki pieniężne na subsydiowanie oddziałów partyzanckich należy zapotrzebować w K[omendzie] G[łówniej] wg maksymalnej normy 10 zł (3 marki) na 1 żołnierza dziennie.

4. Wskazówki taktyczne.

- a) Oddział partyzancki walczy wg zasad małej wojny. Jest oddziałem na tyłach n[ie]p[rzyjacie]la i ma oparcie w terenie, bo walczy na swojej ziemi.
- b) Chcąc utrzymać się w terenie oddział partyzancki musi być bardzo ruchliwy i stale czynny.
- c) Akcję bojową prowadzi oddział partyzancki wg z góry określonego planu.
- d) Podstawowymi czynnikami powodzenia akcji jest śmiałość i zaskoczenie.
- e) Zorganizowane oddziały nie mogą być bezczynne i ograniczać się jedynie do trwania w ukryciu. Muszą one przechodzić od wykonania jednego zadania do drugiego, wykorzystując czas pomiędzy poszczególnymi wystąpieniami na niezbędny odpoczynek, poprawienie swej organizacji, szkolenie i przygotowanie następnej akcji.
Bezczynny oddział partyzancki demoralizuje się, traci charakter wojskowy i staje się bandą rabunkową.

5. Wskazówki wychowawcze.

- a) Stosunek do ludności cywilnej musi być wzorowy. Ludność sprzyjającą oddziałowi partyzanckiemu należy otoczyć opieką i nie narażać jej niepotrzebnie na represje ze strony okupanta.
Wszystkie warstwy społeczne mają być równo i sprawiedliwie traktowane. Oddział partyzancki ochrania ludność cywilną przed zarządzeniami i gwałtami ze strony okupanta, jako też broni przed terrorem ze strony band rabunkowych.
Opieka nad ludnością nie może mieć również charakteru służby policyjnej.
- b) W stosunku do ludności wrogiej należy występować stanowczo, energicznie, ale sprawiedliwie.
- c) Denuncjacje należy doraźnie karać.
- d) Należy kultywować cnoty żołnierskie, przyśpieszą one bowiem zgranie oddziału i ułatwią pokonywanie dużych trudności i przeszkód.
- e) W razie ustania celu lub warunków istnienia oddziału partyzanckiego, jego dowódca rozwiązuje go całkowicie lub częściowo za zgodą K[omandy] G[łówniej].

d[an]ta Okręgu, a likwidację przeprowadza starannie wg otrzymanych z K[omendy] O[kręgu] rozkazów.

6. Wskazówki odnośnie partyzantki sowieckiej.

W stosunku do partyzantki sowieckiej celem zasadniczym jest:

- odebranie jej nadużywanego przez nią szyldu patriotycznej akcji polskiej,
- przeciągnięcie do naszych szeregów wchłoniętego przez nią niewątpliwie patriotycznego elementu polskiego.

Nakazuję przestrzegać następujących zasad:

- a) Bez zezwolenia i instrukcyj Komendanta Okręgu nie podejmować żadnych pertraktacyj i współdziałania; na wszelkie propozycje sowieckie odpowiadać, że wojskowe akcje sojusznicze po tej stronie frontu na ziemiach polskich powinny być podporządkowane komendzie wojskowej polskiej, tak jak na podstawie umowy z lipca 1941 [r.] polska armia gen. Andersa² była podporządkowana d[owódz]twu rosyjskiemu. Gdyby jakiś oddział dywers[yjny] mający opinię sowieckiego, chciał poddać się pod rozkazy podporządkować go sobie, lecz do czasu zbadania jego stanu duchowego trzymać go z daleka i nie mieszać z własnymi oddziałami.
- b) Nie wolno podejmować żadnych akcji zbrojnych przeciw partyzantce sow[ieckiej], niedopuszczalne jest denuncjowanie jej do władz niem[ieckich].
- c) Zbierać informacje o siłach, organizacji, rozmieszczeniu i działalności partyzantki sow[ieckiej] chronić własne szeregi przed jej rozpoznaniem.
- d) Przeciwdziałać wszelkimi środkami werbowaniu przez Niemców obywateli polskich do policji pomocniczej do zwalczania partyzantki sow[ieckiej] oraz werbowania do sow[ieckich] oddz[iałów] dyw[ersyjnych] obywateli polskich, których wydarzenia zmuszają do schronienia się „do lasu”. Wciągać ich do oddziałów własnych. Przesączać do oddziałów sow[ieckich] wiadomości, że w całej Polsce działają polskie oddz[iały] partyz[anckie] i że w nich jest miejsce dla obywateli R[eczypospolitej] P[olskiej].
- e) Wśród ludności umacniać przeświadczenie, że partyzantce sow[ieckiej] chodzi nie o szkoderstwo Niemcom, lecz o sianie zamętu i przygotowanie gruntu do sowietyzacji Polski i temu celowi służyć używane przez nich hasło natychmiastowego podjęcia szerokiej akcji bojowej, przypominać zachowanie się bolszewików w latach 1939–[19]41 (zwłaszcza współpracę z Niemcami).

² Gen. dyw. Władysław Anders (1892–1970) – w 1941 r. dowódca Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR, od 1942 r. dowódca Armii Polskiej na Wschodzie i 2 Korpusu Polskiego, w latach 1944–1945 p.o. Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych i Generalny Inspektor Sił Zbrojnych.

- f) Społecznej propagandzie komunistycznej przeciwstawić świadome i planowe dążenie kierowniczych czynników polskich do głębokiej przebudowy społeczno-gospodarczej Polski³.

(–) Grabica.⁴

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/I-14, k. 29–30, oryginał, mps.

³ Na temat stosunku AK do komunistów i rozpracowania środowisk lewicowych i komunistycznych szerzej w: M. Żuczkowski, *Referat „999” Kontrwywiadu Komendy Głównej Armii Krajowej* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 2, red. M. Gałęzowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2013, s. 347-369.

⁴ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

Nr 15

1943 marzec 13, [Warszawa] – Załącznik nr 2 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. planu szkolenia w ramach „Kedywu”

Załącznik nr 2 do pism[a] 252/Kdw.

Plan szkolenia w ramach Kedywu.

- 1) Szkolenie pojedyncze (wykonawców) prowadzą okręgi we własnym zakresie.
- 2) Kursy centralne szkolą dowódców zespołów patroli oraz przygotowują potrzebnych specjalistów do akcji szczególnej.
Kursy szkolenia dowódców zespołów patroli są prowadzone stale, kursy specjalne są organizowane w razie potrzeby.
- 3) Czas szkolenia dowódców zespołów około 2-ch tygodni, w kompletach po 3-ch słuchaczy. Czas kursów specjalnych w zależności od potrzeby.
- 4) Kandydatów na kursy wybierać przede wszystkim spośród oficerów, podchorążych lub zdolniejszych podoficerów posiadających kwalifikacje na dowódców.
Każdy kandydat winien być wypróbowany w organizacji pod względem siły charakteru, odwagi osobistej, sumienności, zachowania tajemnicy organizacyjnej.
- 5) Na każdorazowy kurs dobierać kandydatów o możliwie jednakowym poziomie wojskowym i przewidywanych na równorzędne stanowiska.
- 6) Przyjazd na kurs musi nastąpić w oznaczonym terminie – spóźnienie przyjazdu powoduje wielką stratę czasu i zmniejsza ilość szkolonych.
- 7) Kandydatów wyposażać w odpowiednią potrzebną gotówkę tylko na podróż w obie strony – diety na czas pobytu na kursie za 14 dni słuchacze dostają na kursie.
- 8) W czasie trwania kursu nie należy powierzać słuchaczom takich zleceń dla załatwienia, których musieliby opuszczać zajęcia. Słuchacze nieregularnie uczęszczający na zajęcia będą usuwani.
- 9) Okręg musi zawczasu (co najmniej na 10 dni przed rozpoczęciem kursu) zaawizować ilość kursantów jaką prześle na najbliższy kurs.
- 10) Zgłoszenia kandydatów na kursy należy przysyłać do „Kedywa” K[omendy] G[łówniej] co najmniej na miesiąc wcześniej.
Zgłaszać należy zespoły po 3-ch słuchaczów.

(–) Grabica¹

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/6, t. 2, k. 222, oryginał, mps.

¹ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

Nr 16

1943 marzec 13, [Warszawa] – Załącznik nr 3 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnych na kwiecień i maj 1943 r.

Załącznik nr 3 do nr 252/Kdw.

**Kontyngent akcji sabotażowo-dywersyjnej
na m[iesiąc]e kwiecień i maj 1943 r.**

W związku z ogólną sytuacją polecam wstrzymać bojowe akty dywersyjne na linii komunikacyjne wykorzystywane do transportów na kierunku wschód – zachód. Komendanci obszarów (okręgów) przygotowują i utrzymują w aktualności i pogotowiu uderzenia dywersyjne na linii komunikacyjnej o kierunku wschód – zachód i pogłębiają je w przestrzeni i czasie tak, aby odcięcie tych kierunków spowodowało przerwę co najmniej trzydniową. Uderzenia powyższe wchodzić będą w ramy akcji zastrzeżonej, której wykonanie nastąpi na mój rozkaz.

Dla celów wyszkoleniowych i doświadczalnych zezwalam na akcję na komunikacjach drugorzędnych o kierunku północ – południe, [a] że nie zostaną wykolejone pociągi z ludnością cywilną – jakiegokolwiek bądź działania dywersyjne na szlaku kolejowym powinny dać zawsze dłuższą przerwę w ruchu i zniszczenia taboru.

Zaniechać ścinania pojedynczych słupów telefonicznych i telegraficznych ze względu na małą korzyść i duże represje.

Zdobywać broń, amunicję, środki walki przez opanowywanie składów, warsztatów reperacyjnych, przesyłek wagonowych.

Natężenie akcji sabotażowej pozostaje bez zmian.

Akcję terrorystyczną przy pomocy wszystkich możliwych środków należy zaostriżyć uderzając przede wszystkim w Niemców specjalnie szkodliwych i bestialskich w stosunku do ludności polskiej. Wzmocnić akcję likwidowania agentów Gestapo, również Niemców. Odwet za akty gwałtu należy stosować natychmiast. Wskazana jest również akcja o charakterze zapobiegawczym w stosunku do przewidywanych uderzeń, jednak przeprowadzana rozważnie, aby nie prowokować władz niemieckich do represji. Do akcji terrorystycznych i likwidacyjnych wyznaczać ludzi starszych z charakterem, którzy nie ulegną deprawowaniu. Zabrania[m] używać do tej akcji młodzieży poniżej lat 20. Nie atakować członków Wehrmachtu.

Podaję dolną ilościową granicę zadań do wykonania w ciągu miesiąca.

^a W przypisie dopisano odręcznie: z tym zastrzeżeniem.

Należy dążyć do uzyskania większych norm. W razie nieotrzymania rozkazów w tej sprawie, wykonywać zadania w miesiącach następnych wg kontyngentu z m[iesią]ca kwietnia i maja.

Obszar (okręg)	Uszkodzenie parowozów na czas ponad 10 dni	Uszkodzenie taboru i palenie transportów	Przerwy w kom[unikacji], telef[onach] i telegr[afach], kolei	Niszczenie mat[erialów] pędnych i smarów
Cegielnia ¹	50	w 30 transp[ortach] w tym 10 podpal[eń]	raz w m[iesią]cu – równoczesne obcięcie wszystkich kier[unków]	100 000 litr[ów]
Gobelin ²	25	w 30 transp[ortach] (w tym 10 podpal[eń])	”	300 000 litr[ów]
Salon ³	30	w 20 transp[ortach] (w tym 5 podpal[eń])	”	50 000 ”
Liceum ⁴	25	w 30 transp[ortach] (w tym 10 podpal[eń])	”	50 000 ”
Arka ⁵		w 20 transp[ortach] (w tym 5 podpal[eń])	”	50 000 ”
Kilof ⁶		w 30 transp[ortach] (w tym 5 podpal[eń])	”	50 000 ”
Czapla ⁷		w 20 transp[ortach] (w tym 10 podpal[eń])	”	50 000 ”
Wazon ⁸		w 30 transp[ortach] (w tym 10 podpal[eń])	”	500 000 ”

(–) Grabica⁹

Źródło: AIPN, MSW, sygn. 0297/39, k. 121, fotokopia, mps.

¹ „Cegielnia” – kryptonim Obszaru Warszawskiego AK.

² „Gobelin” – kryptonim Okręgu Krakowskiego AK.

³ „Salon” – kryptonim Okręgu Lubelskiego AK.

⁴ „Liceum” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁵ „Arka” – kryptonim Okręgu Łódzkiego AK.

⁶ „Kilof” – kryptonim Okręgu Śląskiego AK.

⁷ „Czapla” – kryptonim Okręgu Białostockiego AK.

⁸ „Wazon” – kryptonim Obszaru Lwowskiego AK.

⁹ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

Nr 17

1943 marzec 20, Kielce – Sprawozdanie miesięczne Feldkommandantur 603 w Kielcach dot. śmierci mjr. von Wenuscha¹

[a] [b]
Feldkommandantur 603² Kielce, dnia 20 III [19]43 [r.]
Wydział Ia Nr 571/43 tajne

[c]
**Sprawozdanie miesięczne
za okres od 16 II – 15 III 1943 [r.]**

[d]
8) Zdarzenia wyjątkowe
19 II [19]43 [r.] oficer gospodarczy w Końskich, major v[on] Wenusch, został zabity przez bandytów.
[e]

Źródło: AIPN Ki, OKŚZpNP Kielce, sygn. 53/535, t. 1, k. 190, 200, fotokopia, mps, j. niemiecki.

¹ Niniejszy dokument pozwala jednoznacznie ustalić datę akcji i nazwisko zabitego Niemca. Dotychczas prezentowano różne wersje: Peter Schultze lub Ritter von Wunsch, a akcję datowano na 17 IV 1943 r. Por.: C. Chlebowski, *Cztery...*, s. 37; M. Jedynak, *Robotowcy...*, s. 53-55; H. Sasal-Sadowska, *W poszumie lasów koneckich. Tajne nauczanie, walka, martyrologia nauczycieli i młodzieży w powiecie koneckim w okresie 1939–1945*, Kraków–Wrocław 1983, s. 176.

² *Feldkommandantur 603 Kielce* – Komendantura Polowa nr 603 w Kielcach, około 10 IX 1943 r. przekształcona w *Oberfeldkommandantur 603 Kielce* – Nadkomendanturę Polową nr 603. Jednostka stacjonowała w budynku Komitetu Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego (obecnie Wojewódzki Dom Kultury). Za: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 2, Sprawozdanie Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego do KG AK za III kwartał 1943 r., b.m., 5 X 1943 r., s. 85.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci: Tajne.*

^b *W prawym rogu odcisk pieczęci wpływu: Wehrkreisk[omman]do in G[enera]lg[ouvernement] / Wydział Ia dziennik nr 1303/43 tajne / Wpłynęło 21 III 1943 [r.]*

^c *Poniżej daty nieczytelne zapiski i podpis oraz data: 24 III [1943 r.]*

^d *Opuszczony fragment dokumentu.*

^e *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 18

1943 marzec 26, [b.m.] – Instrukcja dot. możliwości zniszczenia trakcji energetycznej Zjednoczenia Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckiego

^aZygmunt¹

– przekazuję B.

29 III [19]43 r.^a

Możliwości wyłączenia sieci ZEORK'u.

Najczulszymi punktami sieci ZEORK'u są: stacja 150/33 kV linii Mo[ścice] – St[alowa Wola] w Wierzbniku oraz stacja 33 kV w Godowie k[olo] Radomia. Wyłączenie pierwszej powoduje odcięcie elektrowni w Mościcach oraz w Stalowej Woli, wyłączenie drugiej – odcięcie większej części sieci elektr[ycznej] w Pionkach i odcięcie elektr[owni] radomskiej. Skuteczne jest jednak wyłączenie obu stacji jednocześnie, gdyż wyłączenie jednostronne nie przerywa pracy, a jedynie zmniejsza szczyt obciążenia możliwego.

Wykonanie: a. – na krótki okres czasu (kilku wzgl[ędnie] kilkunastodniowy przez spuszczenie oleju z transformatorów np. za pomocą przestrzelenia dolnych części zbiorników pociskami, dającymi dostatecznie duże otwory (przez fachowca elektryka), by nie uszkodzić uzwojeń; szczególnie skuteczne jest to dla stacji Wierzbnik, gdzie wypłynięcie oleju (ok. 25 t[on] na jeden transformator) nie pozwoli na szybkie ponowne napełnienie zbiorników (brak dostatecznej rezerwy oleju); b. – trwałe – przez zniszczenie transformatorów; na stacji Wierzbnik są 2 transformatory 150/30 kV, tyleż w Mościcach, brak rezerw; transformatory 30 kV w Godowie mogą być zastąpione innymi, sprowadzonymi z innych stacji; tutaj skuteczniejsze równoczesne zniszczenia konstrukcji wsporczych stacji (szyny).

Wyłączenie linii (zrzutki, podcinanie słupów) daje efekt stosunkowo krótkotrwały (kilkugodzinny, dzienny), jednak męczący ze względu na słabą ilość środków transportowych ZEORK'u (b[ardzo] mało samochodów, zresztą w złym stanie). Zniszczenie wielkich konstrukcji wsporczych linii Mo[ścice] – St[alowa Wola] dałoby skutek lepszy (porodniowy) z powodu znaczenia większych trudności montażowych.

¹ Por. cc. Eugeniusz Gedymin Kaszyński „Nurt”, „Zygmunt” (1909–1976) – inspektor „Związku Odwetu” i „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, od czerwca 1943 r. dowódca I Zgrupowania i zastępca dowódcy Zgrupowań, od 20 I 1944 r. dowódca Zgrupowań. Szerzej: M. Nowakowski, *Śladami „Nurta”, „Wykus”, 2007, nr 12, s. 10-11; Z. Rachtań „Halny”, „Nurt”...; R. Ściślewska-Skrobisz, *Biruta, Gedymin i Olgierd... inne spojrzenie na mjr. „Nurta”, „Wykus”, 2011, nr 16, s. 1, 3.**

^{a-a} Odręczny dopisek po lewej stronie tekstu.

^b30. Posyłam do wiad[omości]. A nuż Wam się to przyda.
26 III [1943 r.]^b   [^c]

Źródło: zbiory C. Chlebowskiego, fotokopia, mps.

^{b-b} *Odręczny dopisek.*
^c *Nieczytelna parafa.*

Nr 19

1943 marzec 31, [b,m.] – Sprawozdanie Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK za okres od 23 II do 22 III 1943 r. dot. akcji oddziałów dywersyjnych w Świętej Katarzynie i na Górze Baranowskiej

Łazienki¹
3133²/II

Liceum³

[a]

Dywersja, katastrofy, sabotaże:

Kielce: W okresie sprawozdawczym niemal codziennie odbywają [się] większe lub mniejsze napady. Ze względu na ich ilość nie podaję. Ujęte są tylko większe napady o wyraźnym charakterze dywersyjnym.

[b]

D[nia] 9 III [1943 r.] na Św[iętej] Katarzynie 30 uzbrojonych ludzi napadło na dreżynę, jadącą do Słupi. Dreżyną jechali dwaj Werkschutz⁴ i urzędnik kopalni „Staszic”⁵, wioząc około 50 tys[ięcy] zł. Jadących rozbrojono, pieniądze zabrano⁶.

D[nia] 26 III [1943 r.] we wsi Baranów^c pod Suchedniowem kilkudziesięciu uzbrojonych ludzi zatrzymało 3 samochody, jeden ze Społem, jeden z Hasagu⁷ ze Skarżyska[-Kamiennej] i jeden żandarmerii. Autem zakładów fabrycznych ze Skarżyska[-Kamiennej] przewożone były pieniądze w kwocie 118 tys[ięcy] zł. Konwojentów rozbrojono, rozebrano i pieniądze zabrano. Oporu nie było, konsekwencji żadnych⁸.

[d]

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 1, s. 90–98, oryginał, mps.

¹ „Łazienki” – prawdopodobnie kryptonim Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.
² 3133 – zaszyfrowana data 31 III 1943 r.

³ „Liceum” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁴ Werkschutzpolizei – Policja Zakładowa (straż w zakładach pracy).

⁵ Państwowa Kopalnia Rudy „Staszic” w Rudkach koło Nowej Słupi.

⁶ Akcję wykonał oddział partyzancki „Chłopcy z lasu” z placówki AK w Bodzentynie pod dowództwem ppor. Euzebiusza Domoradzkiego „Grotu”, „Zybka”. Szerzej: M. Świdorski, *Wśród lasów...*, s. 13-14.

⁷ „Hasag” – nazwa Państwowej Fabryki Amunicji w Skarżysku-Kamiennej, od listopada 1939 r. stanowiącej oddział firmy *Hugo Schneider Aktiengesellschaft* w Lipsku.

⁸ Akcję wykonał oddział z placówki AK w Michniowie pod dowództwem ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota”. Szerzej: C. Chlebowski, *Cztery...*, s. 16-21; M. Jedynak, *Robotowcy...*, s. 48-51; E. Kaszyński „Nurt”, *Gwiazda na Baranowskiej Górze...*

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

^b Opuuszczony fragment dokumentu.

^c Właściwie: na Górze Baranowskiej.

^d Opuuszczony fragment dokumentu.

Nr 20

1943 maj 5, [b,m.] – Sprawozdanie Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK za okres od 23 III do 30 IV 1943 r. dot. działalności oddziału partyzanckiego ppor. Euzebiusza Domoradzkiego „Grot”¹

Łazienki²

553³/II

Liceum.⁴

[a]

Dywersja – sabotaże – napady.

Akcja dywersyjna na naszym terenie w dalszym ciągu przybiera na sile, czego przykładem jest, że na terenie pow[iatu] Jędrzejów dokonano w m[iesiącu] kwietniu 58 napadów, wobec 25 w m[iesiącu] marcu, w pow[iecie] Busko[-Zdrój] – 95 o charakterze rabunkowo-egzekucyjnym. W większości wypadków, zwłaszcza na terenie Gór Świętokrzyskich, pow[iatu] radomskiego dywersja jest organizowana przez P[olską] P[artię] R[obotniczą]⁵, częściowo przez „Szańce”⁶, „Miecz i Pług”⁷. Do najsilniejszych i najaktywniejszych grup należą:

[b]

¹ Por.: M. Świdorski, *Wśród lasów...*, s. 13-16.

² „Łazienki” – prawdopodobnie kryptonim Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ 553 – zaszyfrowana data 5 V 1943 r.

⁴ „Liceum” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁵ Polska Partia Robotnicza – powołana do życia decyzją Józefa Stalina i podporządkowana Kominternowi partia komunistyczna, utworzona 5 I 1942 r. przez komunistów polskiego pochodzenia zrzuconych na spadochronach przez lotnictwo radzieckie. PPR stanowiła przeciwwagę dla struktur konspiracyjnych uznających Rząd RP na uchodźstwie, a także prowadziła działania dywersyjne i operacyjne na korzyść ZSRR, przygotowując się do do przejęcia władzy w Polsce po wkroczeniu na jej obszary Armii Czerwonej. Szerzej: M.J. Chodakiewicz, P. Gontarczyk, L. Żebrowski, *Tajne oblicze GL-AL i PPR. Dokumenty*, t. 1-3, Warszawa 1997-1999; P. Gontarczyk, *Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy 1941-1944*, Warszawa 2013; N. Kołomejczyk, M. Malinowski, *Polska Partia Robotnicza 1942-1948*, Warszawa 1986.

⁶ Grupa „Szańca” – konspiracyjna organizacja byłych działaczy Obozu Narodowo-Radykalnego „ABC”. Szerzej: K. Komorowski, *Polityka i walka. Konspiracja zbrojna ruchu narodowego 1939-1945*, Warszawa 2000; W.J. Muszyński, *W walce o Wielką Polskę. Propaganda zaplecza politycznego NSZ 1939-1945*, Warszawa 2000; A. Paszko, *O katolickie państwo narodu polskiego. Inspiracje katolickie w ideach politycznych grupy „Szańca” i Konfederacji Narodu*, Kraków 2002.

⁷ Zjednoczone Organizacje Ruchu „Miecz i Pług” – konspiracyjna organizacja polityczno-wojskowa, utworzona w 1939 r. przez działaczy chrześcijańsko-narodowych. Organizacja zinfiltrowana i sterowana przez agentów NKWD i Gestapo. Szerzej: B. Chrzanowski, „Miecz i Pług” (*Zjednoczone Organizacje „Miecz i Pług” na Pomorzu w latach okupacji niemieckiej 1939-1945*, Toruń 1997. W pracy tej występują liczne informacje dotyczące rozpracowania organizacji „Miecz i Pług” przez radomskie Gestapo.

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

^b Opuuszczony fragment dokumentu.

5) grupa [p]por. „Zybka”⁸ podległość WOW⁹ w sile około 40 do 60 ludzi uzbrojonych na ter[enie] Gór Świętokrzyskich, wschodnia część pow[iatu] kieleckiego. Ludzie rekrutują się z młodzieży wiejskiej.

[^c]

Z ważniejszych akcji dywersyjnych dokonanych na naszym terenie w m[ie]siącu kwietniu podaję tylko najważniejsze zorganizowane na większą skalę.

[^d]

26 III [1943 r.] na szosie wiodącej z Kielc do Bodzentyna, na Św[iętej] Katarzynie dokonano napadu na przejeżdżających żandarmów z posterunku Bieliny i 3 pol[icjantów] granatowych¹⁰. W wyniku strzelaniny nikt nie został zabity ani ranny. Żandarmi rozpiechli się.

28 IV [1943 r.] napad na nadleśnictwo Św[ięta] Katarzyna w Bodzentynie, zniszczone akta, zabrano 5 000 zł i maszynę do pisania (wyczyn „Zybka”).

5 IV [1943 r.] napad na spółdzielnię Rol[niczo-]Handl[ową] i Bank Spółdzielczy w Bodzentynie. W spółdzielni zabrano 75 l wódki, a w Banku 245 kg masła z tamt[ejszej] mleczarni (wyczyn „Zybka”).

5 IV [1943 r.] napad na przejeżdżających 2 żandarmów i dwóch pol[icjantów] granat[owych] w lesie na Św[iętej] Katarzynie. Zabito jednego żandarma i jednego policjanta, drugi żandarm zbiegł, a policjanta drugiego rozbrojono i zabrano mundury. (Wyczyn „Zybka”).

8 IV [1943 r.] napad na nadleś[nictwo] Siekierno, gdzie zabrano 9 tys[ięcy] zł i 12 dubeltówek. Tej samej nocy napad na nadleś[nictwo] w Bodzentynie, zabrano większą ilość papierosów i 2 500 zł gotówki. (wyczyn „Zybka”).

[^c]

28 IV [1943 r.] na Św[iętej] Katarzynie w lesie grupa „Zybka” rozpędziła ludzi robotników leśnych, którzy z rozkazu władz niem[ieckich] mieli wyciąć [las] po obu stronach szosy w pasie 50 m od skarpy rowu. Jednocześnie odebrano na szosie przewożony przez dzierżawcę folwarku Gumowskiego jego motocykl, który miał z rozkazu dostarczyć do Kielc komendantowi rej[ono]wemu policji granat[owej]. Kozak zawiadomił telefonicznie żandarmerię w Słupi Nowej. Po kilku godzinach przyjechało 4 żandarmów samochodem i w odległości 3 k[i]l[ometrów] od miejsca zajścia oddali kilka strzałów i odje-

⁸ Ppor. Euzebiusz Czesław Domoradzki „Grot”, „Zybek” (1904–1943) – dowódca oddziału partyzanckiego „Chłopczy z lasu” z placówki AK w Bodzentynie, od 15 VI 1943 r. dowódca 1 plutonu I Zgrupowania.

⁹ WOW – niezidentyfikowana konspiracyjna organizacja wojskowa, prawdopodobnie scalona z AK.

¹⁰ Policja „granatowa” – właściwie: Policja Polska Generalnego Gubernatorstwa (*Polnische Polizei im Generalgouvernement*) – podporządkowana dowódcowi niemieckiej Policji Porządkowej (*Ordnungspolizei*) policja komunalna rekrutująca się w większości z przedwojennych funkcjonariuszy Policji Państwowej. Szerzej: A. Hempel, *Pogrobowcy kłeski. Rzecz o policji „granatowej” w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945*, Warszawa 1990; idem, *Policja granatowa w okupacyjnym systemie administracyjnym Generalnego Gubernatorstwa 1939–1945*, Warszawa 1987.

^c Opuuszczony fragment dokumentu.

^d Opuuszczony fragment dokumentu.

^e Opuuszczony fragment dokumentu.

chali z powrotem. Na drugi dzień przyjechało 40 żandarmów ze Słupi Nowej, otoczyli pobliską wieś Wzorki, wyprowadzili wszystkich mieszkańców i ustawiając ich pod lufami karabinów przeprowadzili dochodzenie w sprawie partyzantów. Co zeznali ci ludzie dotąd nic mi jeszcze nie wiadomo, natomiast jest pewność, że znają oni ludzi Zybka i miejsce jego przebywania.

Prócz napadów, skierowanych przeciwko posterunkom żandarmerii i policji, zarządom gmin, majątkom i innym instytucjom niem[ieckim] rozszerza się bardzo silnie akcja egzekucyjna. Konfidenci G[e]s[t]a[p]o, szpicle, gorliwi wykonawcy zarządzeń niem[ieckich] są prześladowani przez dywersantów i najczęściej rozstrzeliwani.

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 1, s. 125–139, oryginał, mps.

Nr 21

1943 maj 10, [b.m.] – Odezwa Kierownictwa Walki Konspiracyjnej dot. uchylania się młodzieży od poboru na przymusowe roboty w III Rzeszy

Polacy!

Okupant niemiecki chcąc ratować siebie, a jednocześnie nas wyniszczyć sięga do żywych sił Narodu Polskiego.

Ostatnie zarządzenia o poborze roczników 1918, 1919, 1920, 1921 rzekomo do pracy w Rzeszy, a w rzeczywistości [do] wcielenia do wojska, nie pozostawia wątpliwości, co do jego zamiarów.

Nakazem chwili obecnej jest całkowite uchylenie się młodzieży tych roczników od poboru, wyjątek stanowić mogą jedynie ułomni i kalecy.

Rodzice, krewni i całe społeczeństwo Polskie winno ułatwić młodzieży uchylającej się od poboru ukrywanie się, wyżywienie i legalizację.

Młodzież Polska winna zachować swoje siły do przyszłej walki z okupantem, a nie oddawać ich na rzecz okupanta, dla wzmocnienia jego potencjału wojennego.

Młodzieży Polska! Pamiętaj, że tysiące Twych braci, ojców, matek i siostr okupant w bestialski sposób pomordował w więzieniach, obozach koncentracyjnych i morduje w dalszym ciągu i Ty chciałbyś dobrowolnie oddać się na ich rzecz.

Nie wolno Ci tego uczynić, ani jeden Polak do poboru się nie stawia. Uchyłać się od poboru to nakaz chwili.–

Kierownictwo Walki Konspiracyjnej

10 V 1943 [r.]

Źródło: APL, Okręg ZWZ-AK Lublin, sygn. 188, k. 1, oryginał, mps.

Nr 22

1943 maj 15, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo
i SD w Kielcach dot. Jana Roli¹

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Klonów
Okręg: 1243

Akta osobowe i rzeczowe:
IV A Nr: 409/43

- a) Organizacja: banda komunistyczna
- b) Funkcja: członek
- c) Gazety:

¹ Na drugiej karcie dodatkowo dopisano: „obecne miejsce pobytu: zbiegły / akta osobowe i rzeczowe: 06 „Golka” (Nr 575) / organizacja: ZWZ / funkcja: członek grupy terrorystycznej”. Za: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 75.

90

silewskiego („Oseta”)². Arkusz osobowy 1242 i brał udział w napadzie na majątek w Antoniowie. Przyjeżdża do Kielc w prawie każdy dzień targowy i bywa w karczmie **Muszczyńskiego** przy ulicy Radomskiej”.

Zanotował 15 V [19]43 [r.] Alb.³ Kielce

Przez osobę zaufaną [ps.] Rusek, w dniu 2 VI [19]43 [r.] wyszło na jaw, że wyżej wymieniony nosi teraz polski mundur policyjny i w nim przeprowadzał różne napady wśród ludności w Klonowie. Teraz stale trzyma się grupy „Oseta”.

Zanotował 11 VI [19]43 [r.] Ha[ndtke]⁴ Kielce

W wyniku przesłuchania aresztowanego w dniu 30 IV [19]43 [r.] Polaka Sergiusza **Jarosńskiego**, urodzonego 22 II [19]21 [r.] we Wzdole Rządowym, powiat kielecki, bez zawodu, zamieszkałego we Wzdole Rządowym, gmina Bodzentyn, okazało się, że wyżej wymieniony ma na składzie duże ilości zrabowanego cukru, który skradziony został firmie Majchrzak w Kielcach.

Zanotował 24 VI [19]43 [r.] Ha[ndtke] Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 76–76v, oryginał, mps, j. niemiecki.

² Kpr. pchor. Władysław Wasilewski „Oset”, „Odrowąż” (1921–1943) – od 26 XII 1942 r. do 15 V 1943 r. dowódca plutonu w oddziale GL im. Ziemi Kieleckiej. Po rozbiciu oddziału GL, od 15 VI 1943 r. dowódca 1 plutonu III Zgrupowania. Szerzej: K. Zemela, *Władysław „Oset” Wasilewski. Patron Zespołu Szkół Samochodowo-Usługowych. Opracowanie historyczne*, Skarżysko-Kamienna 2010.

³ Alb. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

⁴ *Untersturmführer und Kriminalobersekretär* Karl Handtke – w latach 1941–1943 Zastępca Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 23

[1943 maj], [Warszawa] – Załącznik do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na czerwiec i lipiec 1943 r.

Załącznik Nr [a] do Nr 252/Kdw.

**Kontyngent akcji sabotażowo-dywersyjnej
na m[iesiąc]e czerwiec i lipiec [19]43 r.**

Nadal obowiązuje wstrzymanie bojowych aktów dywersyjnych na linii komunikacyjne, wykorzystywane do transportu na kierunku wschód – zachód. Komen-danci Obszarów (Okręgów) przygotowują i utrzymują w aktualności i pogotowiu uderzenia dywersyjne na linii komunikacyjne o kierunku wschód – zachód i pogłębiają je w przestrzeni i w czasie tak, aby odcięcie tych kierunków spowodowało przerwę co najmniej trzydniową. Uderzenia powyższe wchodzić będą w ramy akcji zastrzeżonej, której wykonanie nastąpi na mój rozkaz.

Dla celów wyszkoleniowych i doświadczalnych zezwalam na akcję na komunikacjach drugorzędnych o kierunku północ – południe, z tym zastrzeżeniem, że nie zostaną wykołajone pociągi z ludnością cywilną. Jakikolwiek bądź działania dywersyjne na szlaku kolejowym powinny dać zawsze dłuższą przerwę w ruchu i zniszczenie taboru. Zaniechać ścinania pojedynczych słupów telegraficznych i telefonicznych ze względu na małą korzyść, a duże represje. Zdobywać broń, amunicję i środki walki przez opanowywanie składów, warsztatów reperacyjnych, przesyłek wagonowych.

Natężenie akcji sabotażowej pozostaje bez zmian.

Akcję terrorystyczną przy pomocy wszystkich możliwych środków należy zaostrzyć, uderzając przede wszystkim w Niemców^b specjalnie szkodliwych i bestialskich w stosunku do ludności polskiej. Wzmocnić akcję likwidowania agentów G[esta]po również Niemców^b. Odwet za akty gwałtu należy stosować natychmiast. Wskazana jest również akcja o charakterze zapobiegawczym w stosunku do przewidywanych uderzeń, jednak przeprowadzana również tak, aby nie prowokować władz niemieckich do represji. Do akcji terrorystycznej i likwidacyjnej wyznaczać ludzi starszych z charakterem, którzy nie ulegają deprawowaniu. Zabraniam używać do tej akcji młodzieży poniżej lat 20-tu. Nie atakować członków Wehrmachtu.

W dalszym ciągu obowiązuje zakaz uderzania na główki¹ za wyjątkiem G[esta]po.

¹ Akcja „Główki” – akcja mająca na celu likwidację funkcjonariuszy niemieckiego aparatu represji w okupowanej Polsce w odwecie za dokonywane przez nich akty terroru wobec ludności polskiej. Por.: T. Strzembosz, *Akcje zbrojne podziemnej Warszawy 1939–1944*, Warszawa 1978.

^a Brak numeru.

^b Tak w oryginale.

Z przydzielonych ilości materiałów wybuchowych i środków zapalających zezwalam na użycie 1/3 do bieżącej akcji dywersyjnej, resztę tj. 2/3 należy zachować na Mob[ilizację].

Podaję dolną ilościową granicę zadań do wykonania w ciągu miesiąca:
Należy dążyć do uzyskania większych norm. W razie nieotrzymania rozkazu w tej sprawie wykonywać zadania w miesiącach następnych wg poniższego kontyngentu.

Obszar (okręg)	Uszkodzenie parowozów na czas ponad 10 dni	Uszkodzenie taboru i palenie transportów	Przerwy w kom[unikacji], telegr[afach] i telef[onach], kolei	Zniszczenie mat[eriałów] pęd[nych] i smar[ów]
Cegielnia ²	50	w 30 transp[ortach] w tym 10 podp[aleń]	raz w m[iesia]cu – równoczesne obcięcie wszystkich kierun[ków]	100 000 [litrów]
Drapacz ³	30	”	”	” ”
Miód ⁴	25	”	”	” ”
Hreczka ⁵	25	”	”	50 000 [litrów]
Gobelin ⁶	25	w 30 transp[ortach] w tym 10 podp[aleń]	”	300 000 [litrów]
Salon ⁷	30	w 20 transp[ortach] w tym 5 podp[aleń]	”	50 000 [litrów]
Liceum ⁸	25	w 30 transp[ortach] w tym 10 podp[aleń]	”	50 000 [litrów]
Arka ⁹	25	w 20 transp[ortach] w tym 5 podp[aleń]	”	50 000 [litrów]
Kilof ¹⁰	25	w 30 transp[ortach] w tym 10 podp[aleń]	”	50 000 [litrów]
Czapla ¹¹	25	w 20 transp[ortach] w tym 10 podp[aleń]	”	50 000 [litrów]
Wazon ¹²	25	w 30 transp[ortach] w tym 10 podp[aleń]	”	500 000 [litrów]

² „Cegielnia” – kryptonim Obszaru Warszawskiego AK.

³ „Drapacz” – kryptonim Okręgu Warszawskiego AK.

⁴ „Miód” – kryptonim Okręgu Wileńskiego AK.

⁵ „Hreczka” – kryptonim Okręgu Wołyńskiego AK.

⁶ „Gobelin” – kryptonim Okręgu Krakowskiego AK.

⁷ „Salon” – kryptonim Okręgu Lubelskiego AK.

⁸ „Liceum” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁹ „Arka” – kryptonim Okręgu Łódzkiego AK.

¹⁰ „Kilof” – kryptonim Okręgu Śląskiego AK.

¹¹ „Czapla” – kryptonim Okręgu Białostockiego AK.

¹² „Wazon” – kryptonim Obszaru Lwowskiego AK.

W razie niewykonania wyżej wymienionych minimalnych kontyngentów polecam każdorazowo podawać przyczyny uniemożliwiające wykonanie.

Źródło: AIPN, MSW, sygn. 0297/39, k. 122, fotokopia, mps.

Nr 24

1943 czerwiec 10, [b.m.] – Meldunek Oddziału II KG AK dot. organizacji prowadzonej narodowej, w której działał wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan”

g[eneralne] g[ubernatorstwo]

dnia 10 VI 1943 r.

^a00240^a

Polacy Załączam fotografię doniesienia wysłanego do G[estap]o na organizację niepodległościową. Treść doniesienia:

„Na terenie powiatu opatowskiego (distr[ikt] Radom) działa bojówka wywrotowa, pozostająca pod rozkazami Głównej Komendy Wojskowej, mającej siedzibę w Warszawie¹. Działalnością ich jest dywersja, sabotaże, napady na kasy gminne i gospodarstwa rolne. Są to w większej części endecy, zaopatrzeni w dużą ilość broni i mundurów b[yłej] armii polskiej. Bojówka w powiecie opatowskim podzielona jest na 3 sekcje: 1) sekcja wykonawcza, czyli „BS” (Batalion Śmierci), 2) sekcja wywiadowcza, 3) sekcja zaopatrzeniowa, ich celem jest rekwizycja żywności oraz wypożyczanie pod przymusem koni na czas trwania wypadu, 4) sekcja szkoleniowo-propagandowa.

Sekcje te są zorganizowane na wzór wojskowy i cieszą się wielkim posłuchem wśród tamtejszego społeczeństwa. Jak dalece sięga posłuch i bojaźń przed nimi wystarczy fakt, że funkcjonariusze policji polskiej w Ożarowie, Zawichoście, Dwikozach i Czyżowie znają poszczególnych członków i na działalność ich patrzą przez palce. Mało tego – czasem nawet współdziałają z nimi, informując zawczasu, kiedy przyjeżdża żandarmeria do danej wsi czy miasteczka. Ostatnio mianowanym komendantem na powiat Opatów był były student Politechniki Warszawskiej Korczak-Siwicki, pseudonim „Kruk”. Aktywistami na tym terenie są: dr Bolesław Cena, Tomasz Wójcik², Golański (urzędnik Nadzoru Budowlanego), Michał Krawiec, Hochalski oraz szwagier jego Ciak, Mieczysław Grochowiecki, Czesław Dziubiński (urzędnik poczty) oraz niejaki Kazik, były kierownik sklepu Bratniej Pomocy w Zawichoście. Wszyscy wymienieni zamieszkują w Zawichoście. Działać należy ostrożnie, gdyż wywiad ich jest bardzo czuły, a nici sięgają do Sandomierza, Opatowa, Ożarowa, Linowa, Piotrowic i Dwikóz.”

[b]

Źródło: AIPN, MBP, sygn. 1558/60, s. 95, oryginał, mps.

¹ Prawdopodobnie mowa tu o Narodowej Organizacji Wojskowej.

² Wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan” (1908–1951) – w 1943 r. dowódca oddziału NSZ w rejonie Zawichostu.

^{a-a} Pieczęć nabita numeratorem.

^b Opuuszczony fragment dokumentu.

Nr 25

1943 czerwiec [18], [b.m.] – Informacja dot. przynależności do AK oddziałów ppor. Euzebiusza Domoradzkiego „Grot”, „Zybka” i kpr. pchor. Władysława Wasilewskiego „Oseta”

Wi.

Mag – Wi.

Grupa [p]por. Zubka¹ – jest naszym oddziałem partyzanckim i należy do Kedwyu (str. 5).

Z grupy Narbu[t]ta²– Oset³ z 24 ludźmi jest u nas (str. 7).

Strona 9. Sabotaże: biura arbeitsamtów⁴ spalił Ked[yw] Obwodu.

(–) And.⁵

[^a]

[^b]

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 1, s. 169, oryginał, mps.

¹ Ppor. Euzebiusz Czesław Domoradzki „Grot”, „Zybek” (1904–1943) – od 15 VI 1943 r. dowódca 1 plutonu I Zgrupowania.

² Ppor. Ignacy Robb (właściwie: Ignacy Rosenfarb) „Narbutt” (1912–1958) – dowódca oddziału GL im. Ziemi Kieleckiej.

³ Kpr. pchor. Władysław Wasilewski „Oset”, „Odrowąż” (1921–1943) – od 15 VI 1943 r. dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

⁴ *Arbeitsamt* – urząd pracy.

⁵ Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a *Po lewej stronie odręczny podpis czerwoną kredką: And.*

^b *Pośrodku odręczna adnotacja ołówkiem: Pew / Zwrócić Mag Wir / 1863 And.*

Nr 26

[1943 czerwiec], [b.m.] – Meldunek AK dot. wyników walki konspiracyjnej w maju 1943 r.

Odpis

**Meldunek z odcinka walki konspiracyjnej
za maj [19]43 [r.]**

I. Dywersja.

Na terenie okręgów warszawskiego, krakowskiego, lubelskiego, łódzkiego i kieleckiego spowodowano 12 przerw w ruchu kolejowym, na co złożyło się 11 uszkodzeń linii telefon[icznych] i telegr[aficznych] oraz 1 wypadek wysadzenia mostu. Max[ymalna] przerwa w ruchu 15 godz[in]. Podłożono środki zapalające o opóźnionym działaniu do 56 transportów, przy tym stwierdzono, że spaliło się 78 wagonów oraz zginęło 18 Niemców^a. Spalono 3 samoloty. Zniszczono 3 800 l[i]tr[ów] ropy i 420 [litrów] oleju. Dokonano napadów i zniszczono Arbeitsamty w Białej Podl[askiej], Kielcach, Tłuszczu oraz Jędrzejowie. Na dworcu w Berlinie podłożono 3 bomby – 14 zabitych, 27 rannych.

Na terenie woj[ewództwa] białostockiego wykolejono 21 pociągów, co spowodowało uszkodzenie 14 parowozów oraz 116 wagonów. Max[ymalna] przerwa 50 godz[in].

II. Sabotaż.

Na terenie wyżej wymienionych okręgów uszkodzono 239 parowozów i 954 wagony w różnych pociągach. Uszkodzono 24 samochody. Spalono magazyn z paszą. Spalono 14 cystern benzyny. W 24 wypadkach uszkodzono motory [i] silniki oraz kotły parowe. Zniszczono 17 mleczarni. Zniszczono 10 t[on] wędlin z zapasów niemieckich. Zdobyto 3,6 t[ony] chloranu potasu.

III. Terror.

Zlikwidowano 126 agentów Ge[sta]po. Zastosowano truciznę w 302 wypadkach. Zatruto 36 paczek wysłanych do Rzeszy.

IV. Odwet.

W odwet za nieludzkie przesłuchiwanie w Ge[sta]po zastrzelono [SS-] Oberscharführera¹ Lange.

W odwet za spalenie wsi pod m[iejscowością] Końskie spalono majątek niemiecki (zabity 1 major niemiec^a).

¹ SS-Oberscharführer – starszy dowódca szwadronu SS (starszy sierżant).

^a Tak w oryginale.

V. Samoobrona.

Na terenie okr[ęgu] Radomskiego odbito 200 osób wiezionych do Rzeszy oraz 63 więźniów z więzień w Końskich, Kielcach i Opatowie.

W Celestynowie odbito 49 więźniów wiezionych do Oświęcimia². Straty własne 2 ofic[erów], straty n[ie]p[rzyjacie]ła 4 [funkcjonariuszy] Ge[sta]po.

Na terenie okręgu krakowskiego odbito 8 aresztow[anych], straty własne 2 rannych, straty n[ie]p[rzyjacie]ła 5 zabitych policj[antów] ukraińskich.

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-2, k. 7, fotokopia, mps.

² Właściwie: niemiecki obóz koncentracyjny *Konzentrationslager Auschwitz* w Oświęcimiu.

Nr 27

[1943 czerwiec], [Warszawa] – Załącznik nr 4 do rozkazu nr 252/Kdw Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na lipiec i sierpień 1943 r.

Załącznik Nr 4 do Nr 252/Kdw.

**Kontyngent akcji sabotażowo-dywersyjnej
na m[iesiąc]ce lipiec i sierpień 1943 r.**

Nadal obowiązuje wstrzymanie bojowych aktów dywersyjnych na linii komunikacyjnej, wykorzystywane do transportu na kierunku wschód – zachód. K[o]mendanci Obszarów (Okręgów) przygotowują i utrzymują w aktualności i pogotowiu uderzenia dywersyjne na linii komunikacyjnej o kierunku wschód – zachód i pogłębiają je w przestrzeni i w czasie tak, aby odcięcie tych kierunków spowodowało przerwę co najmniej trzydniową. Uderzenia powyższe wchodzić będą w ramy akcji zastrzeżonej, której wykonanie nastąpi na mój rozkaz.

Dla celów wyszkoleniowych i doświadczalnych zezwalam na akcję na komunikacjach drugorzędnych o kierunku północ – południe, z tym zastrzeżeniem, że nie zostaną wykolejone pociągi z ludnością cywilną – jakiegokolwiek bądź działania dywersyjne na szlaku kolejowym powinny dać zawsze dłuższą przerwę w ruchu i zniszczenie taboru. Zaniechać ścinania pojedynczych słupów telegraficznych i telefonicznych ze względu na małą korzyść, a duże represje. [a]

Zdobywać broń, amunicję i środki walki przez opanowywanie składów, warsztatów reperacyjnych, przesyłek wagonowych.

Natężenie akcji sabotażowej pozostaje bez zmian.

Akcję terrorystyczną przy pomocy wszystkich możliwych środków należy zaostriżyć, uderzając przede wszystkim w Niemców^b specjalnie szkodliwych i bestialskich w stosunku do ludności polskiej. Wzmóc akcję likwidowania agentów Ge[sta]po. Odwet za akty gwałtu należy stosować natychmiast. Wskazana jest również akcja o charakterze zapobiegawczym w stosunku do przewidywanych uderzeń, jednak przeprowadzana również tak, aby nie prowokować władz niemieckich do represji. Do akcji terrorystycznej i likwidacyjnej wyznaczać ludzi starszych z charakterem, którzy nie ulegają deprawowaniu. Zabraniam używać do tej akcji młodzieży poniżej lat 20. Nie atakować członków Wehrmachtu.

^a Odręcznie dopisany znak: X.

^b Tak w oryginale.

[c] Z przydzielonych ilości materiałów wybuchowych i środków zapalających zezwalam na użycie 1/3 do bieżącej akcji dywersyjnej, resztę tj. 2/3 należy zachować na mob[ilizację].

Podaję dolną ilościową granicę zadań do wykonania w ciągu miesiąca.

Należy dążyć do uzyskania większych norm. W razie nieotrzymania rozkazu w tej sprawie, wykonywać zadania w miesiącach następnych wg poniższego kontyngentu.

Obszar (okręg)	Uszkodzenie parowozów na czas ponad 10 dni	Uszkodzenie taboru i palenie transportów	Przerwy w kom[unikacji] telef[onicznej], telegr[aficznej] i kolej[owej]
^d Cegielnia ¹	50	w 15 transp[ortach] w tym 5 podpaleń	raz w m[iesią]cu – równoczesne obcięcie wszystk[ich] kierun[ków]
Drapacz ²	30	”	”
Miód ³	25	”	”
Hreczka ⁴	25	”	”
Gobelin ⁵	25	”	”
Salon ⁶	30	w 10 ” 3 ”	”
Liceum ⁷	25	w 15 ” 5 ”	”
Arka ⁸	25	w 10 ” 3 ”	”
Kuchnia ⁹	25	w 15 ” 5 ”	”
Czapla ¹⁰	25	w 10 ” 3 ”	”
Orzech ¹¹	25	w 15 ” 5 ”	” ^d

W razie niewykonania wyżej wymienionych minimalnych kontyngentów polecam każdorazowo podawać przyczyny uniemożliwiające wykonanie.

W związku ze stwierdzonymi wypadkami samowoli, gwałtów oraz rabunku przez oddziały sabotażowo-dywersyjne, polecam na przyszłość wszelkie tego rodzaju wykroczenia karać nadzwyczaj surowo, do kar śmierci włącznie.

¹ „Cegielnia” – kryptonim Obszaru Warszawskiego AK.

² „Drapacz” – kryptonim Okręgu Warszawskiego AK.

³ „Miód” – kryptonim Okręgu Wileńskiego AK.

⁴ „Hreczka” – kryptonim Okręgu Wołyńskiego AK.

⁵ „Gobelin” – kryptonim Okręgu Krakowskiego AK.

⁶ „Salon” – kryptonim Okręgu Lubelskiego AK.

⁷ „Liceum” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁸ „Arka” – kryptonim Okręgu Łódzkiego AK.

⁹ Właściwie: „Kuźnia” – kryptonim Okręgu Śląskiego AK.

¹⁰ „Czapla” – kryptonim Okręgu Białostockiego AK.

¹¹ „Wazon” – kryptonim Obszaru Lwowskiego AK.

^c Odręcznie dopisane znaki: XX.

^{d-d} Tabela wypełniona odręcznie.

Zwracam uwagę na obowiązek przesyłania meldunków z odcinka sabot[a-żowo]-dywers[yjnego] tak, aby Lina¹² otrzymała przed 10 każdego miesiąca. Meldunki z akcji zastrzeżonych należy przysyłać bezpośrednio po ich zakończeniu.

(–) Grabica.¹³

[e]

Źródło: AIPN, MSW, sygn. 0297/39, k. 123, fotokopia, mps.

¹² „Lina” – kryptonim KG AK.

¹³ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

^e *Poniżej podpisu odręczny dopisek:* Uwaga dla Drapacza: akcję przeciw Niemcom aż do odwołania wstrzymać.

Nr 28

1943 lipiec 3 [b.m.] – Meldunek Wehrkreiskommando in Generalgouvernement dot. akcji pod Łączną

Wehrkreiskommando
in Generalgouvernement¹
Wydział Ia nr 2699/43 tajne

[^a]
m[iejsce] p[ostoju], dnia 3 VII 1943 [r.]

Nadano: przez telegram

Do
Oberkommando des Heeres²
Szef Wydziału Operacyjnego
i Szef Sztabu

Meldunek dzienny

[^b]

Obszar F[eld]k[ommandantur] 603 Kielce:

2–3 VII Na trasie Kielce – [Skarżysko-]Kamienna, między Łączną a Suchedniowem, spowodowano wykolejenie pociągu towarowego. Jadący z tyłu pociąg osobowy najechał na pociąg towarowy. Nadeżdżający z naprzeciwka pociąg pospieszny Warszawa – Kraków najechał na minę i wykoleił się. Obydwa pociągi osobowe ostrzelane przez bandytów. 8 zabitych, z tego 1 żołnierz i 3 legionistów. 30 do 40 rannych, w tym 11 żołnierzy. Ruch jednotorowy podjęty po 12 godzinach. Dwutorowy ruch przewidywany od godz. 24.00.

2 VII Akcja grupy Wehrmachtu i Policji koło Klonowa (15 km na północny-wschód od Kielc). 14 bandytów zastrzelonych przez Policję.

30 VI Zwalczenie bandytów przez Policję przy pomocy Wehrmachtu koło Dębna (24 km na wschód od Kielc). Zabitych 29 bandytów i pomocnik Policji.

Wehrkr[eis]k[omman]do [in] Gen[eral]gouv[ernement Wydział] Ia
nr 2699/43 tajne

Źródło: B. Hillebrandt, Partyzantka na Kielecczyźnie 1939–1945, Warszawa 1970, s. 171, fotokopia, mps, j. niemiecki.

¹ Wehrkreiskommando in Generalgouvernement – Dowództwo Okręgu Wojskowego w Generalnym Gubernatorstwie.

² Oberkommando des Heeres – Naczelne Dowództwo Wojsk Lądowych w Berlinie.

^a Pośrodku odcisk pieczęci: Tajne.

^b Opuszczony fragment dokumentu.

Nr 29

1943 lipiec 13, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK dot. akcji przeciwkontyngentowej

PZP

dn[ia] 13 VII [19]43 [r.]

Akcja przeciwkontyngentowa w r[oku] b[ieżącym]

Celem tej akcji jest uniemożliwienie zebrania normalnego kontyngentu zbożowego w r[oku] b[ieżącym]. W związku z tym polecam:

- rozpocząć natychmiast akcję propagandową, której celem będzie odpowiednie nastawienie społeczeństwa do tej akcji,
- zniszczyć składy młockarni i silników do nich, za pomocą których Niemcy chcieliby wykonywać masowy omłot we wsiach, z których kontyngentu nie dostarczono w nakazanych wysokościach.

Uwaga: Najskuteczniej uszkodzić można młockarnię przez zniszczenie bębna wewnątrz młockarni, który młóci zboże.– Silnik rozbić młotem.

- spalić magazyny, w których rokrocznie kontyngent jest magazynowany przed wysłaniem do miejsca przeznaczenia. Czynność tę wykonać jeszcze przed ich napełnieniem,
- budynki, które służą jako magazyny zapasowe, na wypadek zapełnienia magazynów właściwych, przed ich użyciem skazić za pomocą środków dających silny przykry zapach, ale nie trujących.–

(–) Grabica¹

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/6, t. 1, k. 188, oryginał, mps.

¹ Gen. bryg. Stefan Rowecki „Grabica”, „Grot” (1895–1944) – Komendant Główny AK.

Nr 30

1943 lipiec 14, [Wykus] – Dodatek do rozkazu nr 233 dowódcy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Dowódca Zgrupowań
Partyzanckich

M[iejsce] p[ostoju] 1473¹

Dodatek do Rozkazu Nr 233

Podaję do wiadomości wszystkich żołnierzy, którzy jeszcze do tego czasu nie orientują się w kierunku zadań Polskiej Partyzantki, że oddziały którymi ja dowodzę zostały stworzone i zorganizowane na rozkaz Naczelnego Wodza i Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju. Oddziały te zostały zorganizowane jako Armia Polska. W związku z tym wszyscy jej żołnierze korzystają z praw żołnierskich. Jednocześnie służba w Armii Polskiej nakłada na nich wielkie i zaszczytne obowiązki, z których największym jest walka z wrogiem aż do ostatniej kropli krwi. Wszyscy służący w Armii Polskiej podlegają wyszkoleniu opartemu na polskich regulaminach wojskowych. Obowiązkiem i honorem każdego żołnierza jest zapoznanie się w jak najkrótszym czasie z wyszkoleniem by mógł w każdej chwili być zdolnym do wykonania swego obowiązku.

Zadaniem naszym i obowiązkiem jest nękanie przeciwnika i zadawanie mu coraz mocniejszych ciosów przez akcję sabotażową, terrorystyczną i partyzancką oraz stosowanie wobec okupanta już w obecnej chwili zorganizowanej samoobrony i odwetu za akty gwałtu w stosunku do ludności polskiej.

Zagwarantowanie i hartowanie ludzi do wykonania zadań bojowych w okresie powstania oraz utrzymywania w społeczeństwie postawy bojowej i przygotowanie w ten sposób atmosfery przychylnej powstaniu.

Uporządkowanie kompleksów leśnych z dzikich band rabunkowych i nękających ludność polską ciągłymi gwałtami.

W związku z tym rozkazuję by żołnierze, którzy w przeciągu służby w partyzantce doszli do przekonania, że nie mogą podołać obowiązkowi żołnierza polskiego, zgłosili o tym swym dowódcom. Żołnierze ci zostaną z Armii Polskiej zwolnieni. Pozostali będą traktowani jako armia ochotnicza, w stosunku do której obowiązywać będą twarde postanowienia regulaminów wojskowych, a w szczególności: opuszczenie obozu bez zezwolenia przełożonego jest dezercją i będzie karane karą śmierci.

Wynoszenie wszelkich wiadomości co do naszych planów, poruszeń, zamierzonych czy wykonanych akcji, uzbrojenia, wyżywienia i warunków obozo-

¹ 1473 – zaszyfrowana data 14 VII 1943 r.

wych i dzielenie się nimi z ludnością cywilną, kolegami, przyjaciółmi czy nawet rodziną stanowi zdradę tajemnicy wojskowej i będzie karane śmiercią, pozostawienie broni bez opieki, zagubienie jej lub porzucenie w obliczu nieprzyjaciela karane będzie śmiercią, tchórzostwo jest największą wadą żołnierza, gdyż źle wpływa na postawę bojową oddziału w walce, defetyzm w obliczu nieprzyjaciela może spowodować załamanie się naszej akcji. W związku z tym rozkazuję dowódcom żołnierzy, którzy wykażą tchórzostwo w akcji karać śmiercią na miejscu. Dowódcy zgrupowań do dnia 1873² po trzykrotnym odczytaniu niniejszego rozkazu przedstawiać wykaz tych wszystkich, którzy w związku z tym rozkazem proszą o zwolnienie z oddziału.

Ponury Donat

Powyższy rozkaz odczytałem ze zrozumieniem, przyjąłem do wiadomości i bezwzględnie przestrzegania zawartych w nim rozkazów.^a

Kostek ³	⁴	[^b] ⁵	Azorek ⁶
Albin		Brodaty	
Marcel		Sęp	Karol
Bolek		Gałąż	Cichy
Biber		Murzyn	Babiński

² 1873 – zaszyfrowana data 18 VII 1943 r.

³ W pierwszej kolumnie podpisali się: strz. Stanisław Kowalik „Kostek” (?–1987), strz. Stefan Pastuszyński „Albin”, kpr. Stefan Piwowarczyk „Marcel” (1920–?), NN „Bolek”, NN „Biber”, NN „Jur”, NN „Sępiak”, strz. Kazimierz Gładyś „Jastrząb” (1924–1993), NN „Ptak”, strz. Marian Pietras „Lis” (1923–2001) lub strz. Romuald Lisowski „Lis” (1924–?), NN „Kania”, strz. Grażyna Śniadecka „Grażyna” (1923–1943), strz. Zbigniew Lange „Bór” (1923–1999), strz. Zdzisław Adam „Kot” (?–1971), sierż. pchor. Jerzy Krajewski „Zabawa” (1922–1988), strz. Jerzy Łabuś „Jurek”, „Gall” (1922–1980).

⁴ W drugiej kolumnie podpisali się: kpr. Julian Świtek „Kolcik” (1923–1943), kpr. Stanisław Iryszek „Zbik” (1916–1944), plut. Marian Łyżwa „Zbik” (1923–1944) lub strz. Kazimierz Rafalski „Zbik” (1923–1989).

⁵ W trzeciej kolumnie podpisali się: NN „Brodaty”, kpr. Stanisław Łebek „Sęp” (1915–1986) lub strz. Jan Zawierucha „Sęp” (1923–1992), strz. Stanisław Błędowski „Gałąż”, „Gałązka” (1917–?), strz. Alfred Łabuś „Murzyn” (1920–?), NN „Gracz”, NN „Edek” (1927–?), kpr. Józef Domagała „Wilk” (1919–1943) lub strz. Stefan Jasik „Wilk” (1922–1989) lub st. strz. Adam Wolff „Wilk”, „Adaś” (1927–1943), st. strz. z cenz. Tadeusz Roman „Tadek Duży” (1921–1965), strz. Stanisław Underlik „Wydra” (1922–?), strz. Bogdan Małszyński „Bogdan”, strz. Jerzy Sęk „Świstak” (1925–1945), strz. Henryk Fąfara „Sokolik” (ur. 1929), strz. Józef Stanisław Hop „Józek” (1924–1998), NN „Grześ”, plut. Wiesław Jaszewski z d. Ordanowicz „Dan” (1924–1988).

⁶ W czwartej kolumnie podpisali się: st. strz. Piotr Downar „Azorek” (1920–1943), strz. Karol Waligórski „Karol” (1923–1944), kpr. Henryk Fedorowicz „Cichy”, „Pakunek” (1921–2009), st. strz. z cenz. Stanisław Wolf „Babiński”, „Staszek” (1916–1943), prawdopodobnie strz. Marian Sokołowski „Leśnik”, strz. Eugeniusz Bunicz „Gotów” (1920–1982), kpr. Tadeusz Lange „Szyling” (1922–1943), kpr. Andrzej Pasek „Jędre” (1914–1943), NN „Chudy”, NN „Franek”, strz. Henryk Dąbczyński z d. Dupak „Kruk” (1921–2010), NN „Zabłocki”, prawdopodobnie strz. Stanisław Soboń „Jeleń”, strz. Edward Tusznió „Ząbek” (1916–1994), strz. Witold Jurczyński „Czajek” (1922–1943).

^a *Poniżej odręczne podpisy żołnierzy.*

^b *Nierozpoznany pseudonim.*

[^b]		Gracz	Sęp – Leśny
Jur		Edek	Gotów
Sępiak		Wilk	Szyling
Jaszcob		Tadeusz D[uży]	Jędrus
Ptak		Wydra	[C]hudy
Lis		Bogdan	Franek
[^b]		Świstak	Kruk
Kania		Sokolik	
Grażyna		Józek	Zabłocki
Bór	Kolcik		
Kot	Żbik	[^b]	Jeleń
Zabawa		Grześ	Ząbek
Jurek Gall		Dan	Czajek

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/18–20/18v, oryginał, mps i rkps.

^b Nierozpoznany pseudonim.

Nr 31

1943 lipiec 28, [b.m.] – Fragment „Informacji Bieżącej” Delegatury Rządu na Kraj dot. pacyfikacji Michniowa¹

252/A-1

28 VII [19]43 [r.]

Informacja Bieżąca nr 29 (102)

Odbiorcy otrzymują bez praw publikowania w całości.

Nie publikować.

[^a]

Terror i pacyfikacja.

[^b]

Masowy mord pod Skarżyskiem[-Kamienną].

Dn[ia] 12 VII [1943 r.] w godzinach rannych żandarmeria przystąpiła do palenia wsi **Michniów w pobliżu st[acji] Łączna**. Spalono część wsi od strony lasu. Młode kobiety wywieziono autami, mężczyzn zaś, którzy nie zdołali uciec, mordowano. Były wypadki palenia ludzi żywcem. Nazajutrz w odwet za ostrzelanie pociągu w pobliżu st[acji] Łączna żandarmeria spaliła resztę wsi. Ludność bez względu na płeć i wiek została wymordowana².

[^c]

Źródło: AAN, DR, sygn. 202/III-7, t. 2, k. 306–308, mikrofilm, mps.

¹ O pacyfikacji Michniowa 12–13 VII 1943 r. szerzej: „*I nie widziałem ich więcej...*”; L. Kaczanowski, *Zagłada Michniowa*, Warszawa 2013.

² Według najnowszych ustaleń, w Michniowie w dniach 12–13 VII 1943 r. zamordowane zostały 204 osoby. Za: E. Kołomańska, *Michniów. Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich*, Kielce 2010, s. 21–23.

^a *Opuszczony fragment dokumentu.*

^b *Opuszczony fragment dokumentu.*

^c *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 32

1943 lipiec, [b.m.] – Rozkaz Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dla oddziałów dywersyjnych dot. przeprowadzenia akcji sabotażowych w lipcu i sierpniu 1943 r.

[Oczy]szczanie przez spalenie spisów zwierzęcych i kontyngent[owych] w gminach w gromadach (u kołczykarzy). Maszyny do pisania zabrać i przechować. W wypadku niemożności zniszczyć. Odnośnie maszyn zrobić tą samą akcję we wszystkich urzędach i instytucjach niepracujących na rzecz samopomocy polskiej.

Od 14–21¹ zniszczenie kartotek arbeitsamtów² oraz zatruwanie życia okupantowi w ośrodkach wiejskich i miasteczkach (niemcom^a cywilom) w kierunku siania wśród nich [pa]niki i spędzania ich do większych miast.

Polecenia zawarte w p[unk]k[cie] 1 i 2-gim mają być wykonane w terminie do dnia 1083³, w p[un]kt[a]c[h] 3–7 do dnia 31 lipca r[oku] b[ieżącego].

Od dziś zarządzam odbiór i przesyłanie na moją skrzynkę poczty dwa razy tygodniowo w każdy wtorek i sobotę tygodnia.

Onp.⁴

Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/170, t. 2, k. 104/11, oryginał, mps.

¹ 14–2173 – zaszyfrowana data 14–21 VII 1943 r.

² *Arbeitsamt* (niem.) – urząd pracy.

³ 1083 – zaszyfrowana data 10 VIII 1943 r.

⁴ Por. cc. Jan Piwnik „Donat”, „Ponury”, „Onp” (1912–1944) – Komendant „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

Jest to prawdopodobnie pierwszy dokument, w którym udało się odnaleźć i zidentyfikować skrócony podpis „Ponurego” stosowany w korespondencji organizacyjnej. W tym okresie konspiracji skróty tworzone zapisując drugą, trzecią i pierwszą literę pseudonimu.

^a *Tak w oryginale.*

Nr 33

1943 sierpień 4, [b.m.] – Fragment „Informacji Bieżącej” Delegatury Rządu na Kraj dot. terroru okupanta niemieckiego w odwecie za akcje dywersyjne AK

252/A-1

4 VIII [19]43 [r.]

Informacja Bieżąca nr 30 (103)

Odbiorcy otrzymują bez praw publikowania w całości.

[^a]

Wolno publikować.

[^b]

Terror – pacyfikacja.

[^c]

Kieleckie.

Do walki z dywersją i bandytyzmem użyte są w Ki[e]lecki[e]m oddziały SS i Schu[tz]po[lizei]¹. Zmotoryzowane oddziały SS rozmieszczone są w 3 grupach: większa – Kielce, mniejsze – Radom i Sandomierz. Schu[tz]po[lizei]: w Kielcach – pułk, w Sandomierzu pułk i kompania, w Radomiu – kompania. Z baz tych wyjeżdżają patrole na kontrolę dróg bitych. W razie nawiązania walki z partyzantami patrole żądają telefonicznie posiłków. Poza tym konfidentci donoszą o miejscach ukrycia dywersantów lub Żydów. Przybyły oddział karny blokuje wieś lub poszczególne zagrody i rozstrzeliwuje wszystkich podejrzanych.

Na odwetowe napady na pociągi pośpieszne koło st[acji] kol[ejowej] Łączna Niemcy odpowiedzieli nowymi morderstwami we wsiach na obszarze od Łącznej po Jędrów. Strzelano do bezbronnych, palono ludzi żywcem. Pobliska wieś Michałówka^d została przez Niemców całkowicie spalona, a 70 jej mieszkańców podobno wymordowano.

[^e]

Źródło: AAN, DR, sygn. 202/III-7, t. 2, k. 315, mikrofilm, mps.

¹ Schutzpolizei (Schupo) – Policja Ochronna.

^a Opuszczony fragment dokumentu.

^b Opuszczony fragment dokumentu.

^c Opuszczony fragment dokumentu.

^d Właściciel: Michniów.

^e Opuszczony fragment dokumentu.

Nr 34

1943 sierpień 5, Warszawa – Komunikat o akcji dywersyjnej na pociąg pod Łączną 2/3 VII 1943 r.

Komunikat Nr 3

W odwet za spalenie kilku wsi w woj[ewództwie] kieleckim i za wymordowanie w nich mężczyzn oddziały Sił Zbrojnych w Kraju dokonały w nocy z 2 na 3 VII [19]43 [r.] napadu na pociągi przyśpieszone pod stacją kol[ejową] Łączna. Straty Niemców w zabitych i rannych wyniosły ok. 100.

Kierownictwo Walki Podziemnej

30 VII [19]43 [r.]

Źródło: „Biuletyn Informacyjny”, Warszawa 5 VIII 1943 r., R V, nr 31 (186), s. 1.

Nr 35

1943 sierpień 18, [b.m.] – Wniosek na akt oskarżenia skierowany przez szefa Referatu I do Komendy Obwodu AK Końskie

Lasy/Pul
1883¹.

Wniosek na akt oskarżenia

1). Stanisław M.^a, lat c[irca] 34, zam[ieszkały] gm[ina] Duraczów, rel[igia] rzym[sko-]kat[olicka] nar[odowości] polskiej, żonaty, sekretarz gm[iny] Duraczów, służby wojskowej nie stwierdzono:

2). Po aresztowaniu Tworzyańskich² przez dłuższy okres czasu poszukiwał ich współpracowników, na terenie wsi Kozia Wólka^b.

Następnie sam prowadził wywiad przeciwko naszemu Dewajtisowi³, sprawdzał współpracę Dewajtisa z Tworzyańskim, o czym mówił ojcu Dewajtisa.

Poczem oskarżony wyraził się do matki Dewajtisa: Pani syn jest w partyzantce i on to urządził tą rzeź w mieście. Gdzie on jest – szukają go i potrzebują w Gestapo.

Szukał Dewajtisa po obcych mieszkaniach i urządził w nocy zasadzkę na tegoż, przy której wpadł K[omenda]nt plac[ówki] „Lekarz”.

Spowodował oskarżony aresztowanie i śmierć niej[akiego] „Karbownika”⁴ prac[ownika] gminy Duraczów, który pomagał przy wyrabianiu lewych Kennkart⁵.

¹ 1883 – zaszyfrowana data 18 VIII 1943 r.

² Nocą 1/2 XI 1942 r. w Końskich dokonano aresztowań członków Komendy Obwodu AK Końskie. W wyniku zdrady Maksymiliana Szymańskiego „Maksa”, „Relampago” (?–1943) – dowódcy placówki miejskiej AK w Końskich i agenta Gestapo, zginęli kpt. Jan Stoiński „Brzoza”, „Górski” (1907–1942) – Komendant Obwodu AK Końskie i por. Tomir Tworzyański „Borsuk” (?–1942) – szef Referatu VI Komendy Obwodu AK Końskie. Zatrzymani zostali ppor. Tadeusz Szatkowski „Grom” (1920–1944) – zastępca dowódcy placówki miejskiej AK w Końskich, ppor. Józef Węgrzyn „Ostroga”, ppor. Marian Słomiński „Andrzej Zaorski”, „Babinicz” (1914–?) – szef sztabu i szef Referatu III Komendy Obwodu AK Końskie, ppor. Andrzej Lechosław Zdzienicki „Paszko Złodziej” (1919–1999) – kontroler rejonowy Referatu Przerzutów Powietrznych Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, Stanisław Bialecki (1894–1945) z córkami Janiną, Teresą i Marią „Dudą” oraz Natalia Tworzyańska (?–1943). Wszyscy, oprócz Tworzyańskiej, zostali uwolnieni nocą 2/3 XI 1943 r. podczas rozbicia więzienia w Końskich, dokonanego przez Oddział Dywersji Bojowej Obwodu AK Końskie pod dowództwem kpr. pchor. lotn. Zygmunta Wyrwica „Cumulusa”. Za: T. Chmielowski, *Wagary ze Stenem...*, s. 49–51; A. Zdzienicki, *Uwolnienie z więzienia w Końskich [w:] Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. III: *Konspiracja konecka 1939–1943*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2005, s. 127–128.

³ Strz. Stanisław Janiszewski „Dąb”, „Dewajtis” (ur. 1921) – żołnierz i łącznik Podobwodu AK Końskie-
-Wschód, a następnie żołnierz 3 plutonu II Zgrupowania.

⁴ Stefan Karbownik (1909–1943) – pracownik Zarządu Gminy Duraczów.

⁵ Kennkarte – dowód tożsamości wydawany przez władze okupacyjne nieniemieckim mieszkańcom Generalnego Gubernatorstwa.

^a Ze względu na dane sensytywne, w dokumencie pozostawione zostały tylko inicjały nazwiska.

^b Właściwie: Kozia Wola.

Oskarżony zorganizował we własnym zakresie wywiad osób ukrywających się i o każdym pojawieniu się danego osobnika powiadamia telefonicznie G[estap]o.

Oskarżony przeprowadzał łapanki na roboty do Niemiec i tylko w jednym sezonie wysłał 140 osób na roboty ponad kontyngent.

Zagraża on nie tylko naszym grupom Dewu⁶ i Huraganowi⁷, ale omal całej ludności polskiej.

Dowód: Dewajtis i jego rodzice, Huragan i Oskar⁸.

Ark⁹

Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/170, t. 2, k. 104/9, oryginał, mps.

⁶ „Dewu” – kryptonim „Kedywu” Komendy Obwodu AK Końskie.

⁷ Kpr. Franciszek Salata „Huragan” (1916–1943) – dowódca placówki AK w Smarkowie.

⁸ Por. Jerzy Oskar Stefanowski „Oskar”, „Habdank” (1913–2005) – od 21 VII 1943 r. dowódca 3 plutonu I Zgrupowania. Szerzej: J. Krauze „Gryf”, *Mjr Jerzy Oskar Stefanowski „Habdank”*, „Zeszyty Kombatancie”, 2003, nr 35, s. 9-28.

⁹ Por. Stanisław Zamłyński „Karmazyn” – szef Referatu I Komendy Obwodu AK Końskie.

Nr 36

1943 sierpień 28, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Włodzimierza Daszczyńskiego „Czarnego”

[^a]

Dystrykt: Warszawa
Miasto/Powiat: Warszawa
Gmina: Warszawa
Wieś:
Okręg: 1111

Nazwisko: **Daszczyński**
Urodzony: około 19 lat w: Imię: Włodzimierz
Pseudonim: „Czarny” Powiat:
Zawód: robotnik
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Warszawa, Grochów, ul. Betonowa 13
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek: kawaler
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby: około 165 cm wzrostu
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:
IV A Nr: 772/43 -tajne-

Oznaczenia:

- a) Organizacja: „ZWZ”
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: z zeznań podczas przesłuchania aresztowanego Mieczysława **Dudzika** z Warszawy okazało się, że wyżej wymieniony był przyjacielem **Dudzika** i razem z nim działał w ZWZ. Obydwaj, na zlecenie „**Wacława**” z Warszawy, poszli do „Partyzantów” i zbrojonych grup ZWZ w pobliżu Kielc. Te obozy musiały znajdować się w pobliżu Bodzentyna, ponieważ większość dowódców była z Bodzentyna. Wyżej wymieniony był członkiem grupy „**Stefa-**

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

na”¹, która była w sile 30 mężczyzn. Zastępcą „Stefana” był prawdopodobnie pewien „Krug” czy „Kruk”². Uzbrojenie składało się z 1 rkm, 2 pistoletów maszynowych Sten³, każdy miał karabin. Poza tym było około 20 pistoletów różnego kalibru. Każdy miał przy sobie około 80 pocisków i dwa ręczne granaty. Poza tym [posiadali] 1 działko przeciwpancerne z 33 pociskami. Banda prawdopodobnie przeniosła swoją kwaterę razem z wszystkimi grupami do lasu jakieś 3–4 km w kierunku północnym od Siekierny (25 km w kierunku północnym od Kielc). Obóz składał się prawdopodobnie z 30 szałasów. Podobno w grupie „Stefana” znajdował się też nadajnik i odbiornik. Dudzik stracił kontakt z wyżej wymienionym podczas ucieczki z bandą do Skarżyska-Kamiennej.

Zanotował 28 VIII [19]43 [r.] Ung.⁴ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 16–16v, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Por. Jan Kosiński „Jacek”, „Inspektor Jacek”, „Stefan” (?–1943) – dowódca oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² Plut. Władysław Jerzy Hajdenrajch „Kruk” (1916–2013) – żołnierz oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Sten – brytyjski pistolet maszynowy, kaliber 9 mm, dostosowany do niemieckiej amunicji. Produkowany od 1941 r., stanowił podstawową broń strzelecką żołnierzy brytyjskich. Był znakomity w walce na krótkim dystansie. Posiadał maksymalnie uproszczoną konstrukcję, dzięki czemu Steny były pożądanym uzbrojeniem żołnierzy Armii Krajowej. Ze względu na prostotę budowy, podczas II wojny światowej Steny produkowano w co najmniej 23 warsztatach konspiracyjnych na terenie Polski. Szerzej: S. Kochański, *Pistolet maszynowy Sten*, Warszawa 1986; K. Satora, *Podziemne zbrojownie polskie 1939–1944*, Warszawa 2001.

⁴ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 37

1943 sierpień 26, Warszawa – Komunikat o akcji odwetowej za pacyfikację Michniewa

Komunikat Nr 7

1) W ramach akcji odwetowej za bestialstwa niemieckie w rej[onie] Skarżyska[-Kamiennej] i Suchedniowa nasze oddziały partyzanckie dokonały w lipcu pod st[acją] kol[ejową] Łączna drugiego napadu na pociąg pośpieszny. W akcji zabito i raniono ok. 180 Niemców.

2) W dn[iu] 11 VII [19]43 [r.] pluton Sił Zbrojnych w Kraju odbił z rąk niemieckich w rej[onie] Wysokie Mazowieckie 15 aresztowanych Polaków. W walce padło 3 żandarmów niemieckich i 7 pol[icjantów] ukraińskich. 7 Niemców zostało rannych ciężko, kilku lekko.

Kierownictwo Walki Podziemnej

17 VIII [19]43 [r.]

Źródło: „Biuletyn Informacyjny”, Warszawa 26 VIII 1943 r., R. V, nr 34 (189), s. 1.

Nr 38

1943 sierpień 28, Lublin – Dalekopis Dowódcy Ordnungspolizei w dystrykcie lubelskim do Dowódcy Ordnungspolizei w Krakowie dot. zabicia Generalleutnanta Kurta Rennera

Dowódca Ordnungspolizei¹
w dystrykcie lubelskim
– Wydział Ia –

Lublin, dnia 28 VIII [19]43 [r.]

[a]

Dalekopis!

Do Dowódcy Ordnungspolizei – Oficer służbowy – Kraków. [b]

[c]

4.) Zdarzenia wyjątkowe, udział w walce i rozpoznanie.

I. Gendarmerie² – Hauptmannschaft³ w Lublinie:

- a) W dniu 25 VIII [19]43 [r.] Generalleutnant⁴ Renner⁵ dokonywał przeglądu Stützpunktu Wehrmachtu w Liśniku, w powiecie kraśnickim ijechał z powrotem do Sandomierza i dalej na lotnisko w Dębie. W drodze powrotnej do Lublina, w dniu 26 VIII [1943 r.] około godz. 15.30 Generalleutnant Renner i towarzyszące mu osoby zostali koło Ożarowa w dystrykcie radomskim napadnięci przez bandytów i zabici. Oprócz Generalleutnanta Rennera zabici zostali: major Meser, weterynarz sztabowy dr Hoffs, 4 Obergefreitów⁶ i 1 Gefreiter⁷.

[d]

Źródło: APL, Komendantura Placu Lublin, sygn. 16, k. 155, 158, mikrofilm, mps.

¹ Ordnungspolizei – Policja Porządkowa.

² Gendarmerie – Żandarmeria.

³ Hauptmannschaft – pośredni szczebel dowodzenia Żandarmerii, obejmujący 2–3 powiaty, na którego czele stał oficer żandarmerii w stopniu kapitana (Hauptmann). Za: T. Domański, A. Jankowski, *Represje niemieckie na wsi kieleckiej 1939–1945*, Kielce 2011, s. 71.

⁴ Generalleutnant – generał dywizji.

⁵ Generalleutnant Kurt Renner (1886–1943) – dowódca 174 Dywizji Rezerwowej Wehrmachtu, skierowanej w 1943 r. do Polski. Za: S.W. Mitcham jr, *Niemieckie siły zbrojne 1939–1945. Wojska Lądowe. Ordre de Bataille*, Warszawa 2009, s. 228–229.

⁶ Obergefreiter – starszy szeregowy.

⁷ Gefreiter – szeregowy.

^a Poniżej daty dopisek ołówkiem: Ia Fg.

^b Poniżej nieczytelna na mikrofilmie pieczęć wpływu.

^c Opuuszczony fragment dokumentu.

^d Opuuszczony fragment dokumentu.

Nr 39

1943 wrzesień 2, [b.m.] – List por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do Stanisława Wasilewskiego, ojca kpr. pchor. Władysława Wasilewskiego „Oseta” poległego 6 VIII 1943 r. w rejonie Góry Piekło Dalejowskie

^aSzanowny Panie!^a

Z przykrością wielką przychodzi mi skreślić do Pana tych parę słów. Z przykrością, gdyż wiem jak bardzo one Pana jako ojca Władka² dotkną. Syn Pana poległ na Polu Chwały z ręki wrogiego nam okupanta. Śmierć miał piękną, tak piękną jak całe jego piękne było życie partyzanckie. W czasie gdy był moim podkomendnym znałem go zawsze jako najmłodszego, a zarazem najbardziej subordynowanego dowódcę oddziału, najdzielniejszego żołnierza. Toteż wysłałem jeszcze przed śmiercią jego wniosek o awansowanie do stopnia ppor. stanu wojny oraz wniosek o odznaczenie Krzyżem Walecznym.

Z syna takiego może być Pan dumnym i dlatego żywię nadzieję, że lżej Pan zniesie ten cios, jaki Pana dotknął.

Z uwagi na to, że przez ten fakt stracił zarazem pomoc materialną w jego osobie pozwalam sobie przesłać Panu w formie zapomogi zł 2 500–

Łączę żołnierskie pozdrowienie

^bPonury^b

^cŁas, 2 IX 1943 r.^c

Źródło: ASP, b. sygn., fotokopia, mps.

¹ Stanisław Wasilewski „Mróz” – ojciec Władysława Wasilewskiego.

² Kpr. pchor. Władysław Wasilewski „Oset”, „Odrowąż” (1921–1943) – dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

^{a-a} Nagłówek dopisany odręcznie.

^{b-b} Odręczny podpis.

^{c-c} Miejsce i data dopisane odręcznie.

Nr 40

1943 wrzesień 2, Końskie – Sprawozdanie Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Końskich dot. akcji na Końskie

Odpis!

Końskie, dnia 2 IX 1943 r.

Sprawozdanie z bandyckich napadów w mieście Końskie.

W nocy z 31 sierpnia na 1 września [19]43 [r.], w wyniku przepiłowania słupa, zniszczona została przez bandytów linia wysokiego napięcia koło Piły, gmina Duraczów, powiat konecki, przez co w całych Końskich, krótko przed godziną 24 nie było prądu. Niedługo potem w Spółdzielni Powiatowej w Końskich zrabowany został zaprzęg konny, a u handlarza warzyw [Tadeusza] Radomskiego, mała ciężarówka. Jednocześnie bandyci ostrzelali z wielu stron budynek Gendarmerie i kwaterę Schutzpolizei. Wejście do kwatery Schutzpolizei ostrzelane było seriami z ciężkiej broni maszynowej. Następnie ostrzelany został jeszcze budynek Sonderdienst¹. Na początku służby operacyjne nie mogły nawet opuścić kwatery. Ponadto Oberleutnant² Żandarmerii Kriegsbau został ciężko ranny w wyniku skomplikowanego postrzelenia ramienia i przedramienia. Jednocześnie bandyci wdarli się do magazynu firmy Społem i do małego sklepu firmy Möller i Bischof. W firmie Społem skradzione zostało około 35 litrów wódki, 100 sztuk mydła, 130 słoików miodu, 40 kg masła, 20 kg sera żółtego, 200 kg cukru, 30 000 papierosów, około 260 ubrań roboczych, 200 koszul, 250 par skarpet, 400 par rękawiczek i 30 kocy, które zmagazynowane były w firmie Społem jako zapasy rezerwowe.

Z firmy Möller i Bischof skradzionych zostało 100 kombinezonów roboczych i dużo belek z materiałami, towary kontyngentowe. Nie dokonano jeszcze dokładnego ustalenia zrabowanych rzeczy. Poza tym 2 polskich mężczyzn i 2 kobiety zostali zabici przez członków bandy³. Banda szacunkowo liczyła około 100 mężczyzn, silnie uzbrojonych w ckm, rkm, pm, karabiny, granaty ręczne i pistolety. Część była w mundurach, a część po cywilnemu. Niektórzy

¹ *Sonderdienst* – Służba Specjalna. Formacja funkcjonująca w latach 1940–1945 na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Jej szeregi zasilali przede wszystkim *Volksdeutsche*, którzy wspierali akcje aresztowań i pacyfikacje we wsiach i miasteczkach.

² *Oberleutnant* – porucznik.

³ Wyroki wykonała grupa w składzie kpr. Stanisław Janiszewski „Dewajtis” (ur. 1921), kpr. Tadeusz Chmielowski „Bartek” (1924–2007) i NN „Leon” (z Chorzowa) – żołnierze 3 plutonu II Zgrupowania. W zestawieniu zabitych niemieckich konfidentów z terenu gminy Końskie, sporządzonym po wojnie przez członków Koła ZBoWiD w Końskich, pod datą 1 IX 1943 r. figuruje 7 nazwisk: Jadwiga Kurek, Jan (lub Stanisław) Kurek, Mączyńska (matka), Mączyńska (cóрка), Jan Sitarz, Antoni Trzpiot, Kazimierz Zakrzewski. Por.: APK, Zarząd Okręgu Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Kielcach Kielce, sygn. 16, Konfidenti zabici przez grupy dywersyjne w Końskich, s. 161; AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/170, Sprawa obiektowa krypt. „Dunaj K”, t. 2, Notatka, [b.m.], [b.d.], k. 104/19.

mówili po niemiecku i po rosyjsku, większość po polsku. Za miejscowością banda zrobiła na ulicy blokadę, która zabezpieczona była karabinem maszynowym. Furmanka została stamtąd cofnięta. Samochód nie był cofnięty.

Meldunek telefoniczny przekazano uprzednio do Si[cherheits]po[lizei]⁴ w Radomiu.

Z upoważnienia Hahn⁵
Sekretarz kryminalny
[a]

Radom, dnia 22 V 1944 [r.]

IV 2 – 15 825/43.

Dowódca Policji Bezpieczeństwa Sekretarz kryminalny Laubner

Dotyczy: Napadu na miasto Końskie w dniu 31 VIII 1943 [r.]

- 1) Placówka Zewnętrzna w Końskich żąda znajdującej się na odwrocie kopii sprawozdania, ponieważ nie można znaleźć oryginalnego sprawozdania.

- 2) Napad przeprowadzony został przez zgrupowaną bandę „PZP”.

3) IV B

Do wiadomości.

- 4) **Do akt sprawy:** Polski ruch oporu;
Terror
Obszar Końskie – miasto, nr 172 270

Z upoważnienia^b

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/93, s. 12–13, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁴ *Sicherheitspolizei (Sipo)* – Policja Bezpieczeństwa.

⁵ *Hauptscharführer und Kriminalsekretar Hahn* – Zastępca Kierownika Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Końskich.

^a *W dolnym prawym rogu nieczytelna parafa ołówkiem oraz data 18 V [19]44 [r.]*

^b *Poniżej nieczytelna parafa.*

Nr 41

1943 wrzesień 6, [b.m.] – Brudnopis listu ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do dowódców Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa w powiecie koneckim

Dow[ództwo] Zgrup[owań] Part[yzanckich] m[iejsce] p[ostoju] 6 IX [19]43 [r.]
W Kraju – Ponury Donat

Do
Dowódców Policji Granatowej
pow[iatu] koneckiego

Doszły do mojej wiadomości skargi ludności polskiej na Granatową Policję. Doniesiono mi, że gorliwość swą w służbie dla niemieckiego okupanta posuwacie do maksimum, bijąc tym w najbardziej żywotne struktury Narodu Polskiego, niszcząc i tak już wymęczoną czteroletnią niewolą ludność polską. Przez kontrolę i konfiskatę żywności donoszonej do miast, która jest tylko bezprawną kradzieżą i zbrodnią popełnianą nad matką i dzieckiem polskim, [a] mordujecie wygłodzoną ludność [b]. Współpracując z Gestapo i żandarmérią przez szpiclowanie i donoszenie [c], przez legitymowanie, przetrzymywanie i oddawanie w [d] ręce wyżej wymienionych władz naszego elementu patriotycznego, walczyście przeciwko Polsce, popełniacie zdradę główną przeciwko Państwu Polskiemu, które według praw naszych podlega karze śmierci. Przypominam panom, pomimo, że jesteście na służbie okupanta i przyznają niełatwą macie rolę, jesteście [e] w pierwszym rządzie Polakami. Obowiązuje was tak samo jak każdego innego obywatela, walka z Niemcem^f i współpraca z Narodem, który najlepszych [g] swych synów oddaje w ofierze, aby przyspieszyć klęskę znienawidzonego najeźdźcy. Komunikuję zatem, że jeżeli raz jeszcze dowiem się o uwięzieniu lub śmierci prawego obywatela Polski, jeżeli dojdzie do skutku jeszcze jedna konfiskata żywności lub jakiegokolwiek innego dobra ludności polskiej, korzystając z przysługujących mi praw władzy wykonawczej, rozpocznę bezwzględną akcję likwidacyjną. [h] Dotychczas karałem jedynie wypadki zbyt jaskrawego [i] szpiclostwa. Od tej chwili będę karał każdy, najdrobniejszy nawet wypadek współpracy z okupantem.

^a Skreślone słowo: wyniszczacie.

^b Skreślone słowa: miast. Przez.

^c Skreślone słowa: wyżej wymienionym władzom.

^d Skreślone słowo: ich.

^e Skreślone i nieczytelne jedno słowo.

^f Tak w oryginale.

^g Skreślone słowa: swe jednostki.

^h Skreślone słowa: Mogli się panowie przekonać.

ⁱ Skreślone słowo: współpracy.

Czynię odpowiedzialnym pp. Komendantów placówek za postępowanie swoich podkomendnych oraz żądam, żeby treść tego pisma doszła do wiadomości wszystkich współpracowników.

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/21–20/22, oryginał, rkps.

Nr 42

1943 wrzesień 8, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny dowódcy II Zgrupowania ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” za okres od 10 VIII do 8 IX 1943 r.

Zgrupowanie Partyzanckie nr 2
ppor. Robot¹.

m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 8 IX 1943 [r.]

Do
Pana Kom[andanta] Ponurego

Meldunek sytuacyjny za przeciąg od 10 VIII do 8 IX 1943 r.

Sytuacja jaką zastałem w powiecie przedstawiała się następująco: Dywersja obwodowa pod sprężystym dowództwem Wacka² bardzo czynna. Pomimo wzmożonej likwidacji konfidentów ilość ich nie zmniejszyła się, tłumaczyć należy sobie to tem, że Niemcy^a przeszli od metody płacenia dużych sum pieniężnych do metody szantażu, np.: wołając do siebie młodych ludzi i mówiąc im, że jeśli nie zgodzą się być konfidentami, to wymordują całą rodzinę. Dużą rolę w pozyskiwaniu konfidentów odegrał Kreislandwirt³ Fitting⁴, major gestapo, mając dużą styczność gospodarczą z całym powiatem. Żandarmeria powiatowa b[ardzo] gorliwa w pościgach, jednakowoż zachowania jej nie można nazwać znęcaniem się nad ludnością. Władze niemieckie nie orientowały się w organizacji obwodu, a najmniej w organizacji Dewu-ma⁵. Na początku sierpnia, a raczej w końcu lipca nastąpiło nakrycie meliny Dewu-ma. Znaleziono tam wszystkie pisma z ked-dzie⁶, spis likwidacji, fotografie do likwidacji, całą korespondencję etc. Nasunęło to Niemcom^a myśl, że cała akcja walki czynnej jest kierowana z miast. Ponieważ nie mogli wpaść na ślad tegoż kierownictwa, zaczęto podejrzewać wszystkich włącznie do najbliższych współpracowników władz niemieckich. Dewu-ma przeniosła się cała do lasu tworząc oddział partyzancki. I w tym stanie Dewu-ma wykonała dwie piękne akcje niszczenia młeczarni, cięcia drutów i palenia młocarni. W międzyczasie

¹ Ppor. cc. Waldemar Mariusz Szwiec „Jakub”, „Ryś”, „Robot” (1915–1943) – inspektor „Związku Odwetu” i „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, od czerwca 1943 r. dowódca II Zgrupowania.

² Plut. pchor. Kazimierz Chojniarz „Walc”, „Wacek” (1920–1944) – dowódca „Kedywu” Obwodu AK Końskie.

³ Kreislandwirt – rolnik (agronom) powiatowy.

⁴ SS-Sturmabführer und Kreislandwirt Eduard (Edgar) Fitting (?–1944) – rolnik powiatowy powiatu koneckiego.

⁵ „Dewu-ma” – kryptonim „Kedywu” Obwodu AK Końskie. Kryptonim pochodził od pseudonimu dowódcy 201 plutonu placówki miejskiej AK w Końskich kpr. pchor. Bogumiła Kacperskiego „Malinę”, „Frycza”, „Kila” (1922–2001).

⁶ „Ked-dzie” – „Kedyw dzielniczy” – kryptonim „Kedywu” Obwodu AK Końskie.

^a Tak w oryginale.

niemcy^a przygotowywali akcję mającą na celu zlikwidowanie organizacji zbrojnej w mieście.

Dziewiętnastego sierpnia w nocy Końskie zostało otoczone przez przeszło tysiąc żandarmów. Aresztowano z listy około 840 osób. Organizacja obwodu poważnie nadszarpnięta. Brak reakcji Niemców^a na naszą robotę na Wąsoszy (napad na pociąg), która odbyła się tejże nocy, tłumacząc sobie tem, że Niemcy^a sądzili, że jest to robota odciągająca. Z dużym zdenerwowaniem wchodzili do miasta sądząc, że co drugi Polak jest uzbrojony. Meldunek o koncentracji żandarmerii nie dogonił mnie. Gdyby mnie doszedł, może bym wykonał jakiś manewr odciągający na przedmieściach miasta. Robota na Wąsoszy była przypadkowo wstępem do przekonania Niemców^a, że dywersja jest poza miastem. Duch ludności w powiecie koneckim wyraźnie upadł. Chcąc przekonać Niemców^a, że dywersja jest rzeczywiście poza miastem, podnieść ducha ludności w powiecie oraz zdeprymować żandarmerię, zdecydowałem się na skok na Końskie. Efekt był b[ardzo] duży. Ludność zrozumiała, że istnieje siła, o której dotychczas mało wiedziała. Żandarmeria była wręcz przerażona. Dowód – oceniała nasze siły na 300 do 500 ludzi z kawalerią i działkami p[rociw]-p[anc]ernymi]. Ludność przesadziła do 2 000. Burmistrz miasta, Polak, będąc na konferencji u starosty⁷, delikatnie mu wypominał, że chyba w tym wypadku miasto nie brało udziału i że aresztowania nie miały sensu. Na to starosta odpowiedział mu: tak, zrozumieliśmy to, nie wiemy co robić, wysłaliśmy pismo do Franka⁸ z prośbą o pomoc i radę. Po obserwacji reakcji n[ie]p[rzyjacie]l zdecydowałem się na kontynuowanie terroru w stosunku do niego. Wykonałem napad na pociąg w dzień⁹, sądząc że bezczelność akcji da swój efekt. Tak się stało. Efekt napadu na pociąg był daleko większy niż efekt napadu na Końskie. Niemcy po przybyciu na stację (z dwugodzinnym opóźnieniem) zaznaczyli wszystkim obecnym pasażerom, że pod karą śmierci nie wolno im nic mówić o efekcie napadu. Z miejsca rozpoczęli propagandę szeptaną umniejszając wrażenie wywołane na sobie i ludności polskiej. Fakt, że oddział był jednolicie umundurowany, potężnie uzbrojony, nasunął Niemcom^a i ludności cywilnej przypuszczenie, że jest to desant angielski lub sowiecki. Ostatecznie Niemcy^a przypuszczają, że oddział nasz przemaszerował zza Sanu. Co do liczby znowu chodzą fantastyczne pogłoski.

Na razie jest cisza. Ponieważ n[ie]p[rzyjacie]l gorączkowo nas poszukuje w kierunku naszego pozornego odsłoku wnioskuje, że przyszykował akcję przeciwko nam. Przycichłem zupełnie. Nawet skoki na żywność wykonuję pod pozorem bandytyzmu, płacąc za połowę świni lub wynagradzając chłopu

⁷ Dr Kurt Driessen – starosta konecki.

⁸ Dr Hans Frank (1900–1946) – w latach 1939–1945 generalny gubernator okupowanych ziem polskich (Generalnego Gubernatorstwa).

⁹ Mowa o akcji II Zgrupowania w Wólce Plebańskiej 4 IX 1943 r.

dochód z rządowego byka. Wykonam jeden ostry skok w dniu odejścia. Oddział Dewu-ma wysłałem na ewakuację sprzętu zrzutowego, który będzie przeniesiony z Końskich do lasu. Parę kilogramów plastiku¹⁰, trochę zapalników i lontu chyba przywiozę na koncentrację. Mam nadzieję, że odstawimy jakąś robotę kolejową, bo jeśli ma być rozrost, to musi być dużo niezawodnej amunicji. W tych dniach będę się widział z p[pełniącym] o[bowiązki] Kom[endant] Obwodu¹¹, z którym chcę uzgodnić współpracę całego obwodu, a szczególnie na południe od Końskich. Północ i wschód mam opanowane. Mam trzy aparaty fotograficzne w zgrupowaniu i zacznę serię zdjęć propagandowych. Od Bogdana¹² z Warszawy nie mam wiadomości.

(-) Robot

^bAlarmuj o przydział ptaszków¹³, jest to dość pilne, bo muszą nabyć praktyki. Ryś^{14b}

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/7, k. 170–172, oryginał, mps.

¹⁰ Plastik – plastyczny materiał wybuchowy o konsystencji umożliwiającej formowanie ładunków w dowolny kształt. Jest to mieszanina silnych materiałów wybuchowych z domieszką plastyfikatorów (np. tłuszczu).

¹¹ Kpt. Jan Świeczka „Boromeusz”, „Łukasz”, „Sak”, „Mateusz” (1905–?) – Komendant Obwodu AK Końskie.

¹² Strz. Bogdan Małszyński „Bogdan” (1926–?) – amunicyjny sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

¹³ „Ptaszk” – używane w konspiracji określenie „cichociemnych” spadochroniarzy AK.

¹⁴ „Ryś” – jeden z pseudonimów używanych przez ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota”.

^{b-b} Odręczny dopisek ołówkiem.

Nr 43

[1943 wrzesień 8], [b.m.] – *Materiał propagandowy dot. akcji II Zgrupowania w Wąsoszach 19/20 VIII 1943 r., przygotowany dla Biura Informacji i Propagandy KG AK na podstawie dziennika st. strz. Stanisława Wolfa „Staszka”*¹

m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 20 VIII 1943 r.

Parę minut po dwunastej po linii (leżymy wszyscy wzdłuż toru od semafora wyjazdowego w kierunku przystanku) przechodzi rozkaz pogotowia bojowego. Z daleka słychać już szum idącego pociągu. Mimo woli spoglądamy na semafony. Są zamknięte. Poprawiamy się na swoich stanowiskach, kryjąc się, by nas nie dostrzeżono z pociągu. W międzyczasie maszyna wolno sapiąc staje przed semaforem. Chwila ciszy, a potem głos z linii: „Obsługa parowozu i wagonu służbowego wysiadać!”. Trzech ludzi wykonuje ten rozkaz. W tej chwili podchodzą do nich strzelcy Jacek² i Adaś³, a następnie na rozkaz [p]por. Robota: „Pierwszy pluton do parowozu i służbówki!” Cały nasz pluton. Okazuje się, że tych trzech to Polacy. Zapytujemy co i kto znajduje się w pociągu. Otrzymujemy odpowiedź, że część składu załadowana jest zbożem, a część materiałami tekstylnymi. W wagonach z tymi ostatnimi są konwojenci – żandarmeria. Poda rozkaz kom[endant] Robota: „Pierwszy pluton otwierać wagon! Sekc[yjny] Stasiek⁴ na parowóz razem z palaczem! Pilnować, by lokomotywa była pod parą!” W chwili, gdy mam wykonywać ten rozkaz, słychać z [a] ostatnich wagonów pierwszą serię z empi⁵. Wycofujemy się na poprzednio zajmowane stanowiska i czekamy na rozkaz otwarcia ognia. Otrzymujemy go

¹ Pierwsze relacje o działalności Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” pojawiły się w prasie konspiracyjnej już w 1943 r. Publikowane były m.in. w „Biuletynie Informacyjnym” wydawanym przez Oddział VI (Biuro Informacji i Propagandy) KG AK. Z zebranych w ten sposób komunikatów, relacji uczestników poszczególnych walk oraz oficjalnych raportów służbowych Podwydział Propagandy Mobilizacyjnej „Rój” Wydziału III Oddziału VI KG AK przygotował zbiór opowiadań. Nakładem Tajnych Wojskowych Zakładów Wydawniczych ukazały się jeszcze w listopadzie 1943 r. pod wspólnym tytułem *Polska karząca*. W kilka miesięcy później wydana została druga część relacji pt. *W ogniu*. Nakładem Wydawnictwa Światowego Związku Polaków z Zagranicy w 1945 r. w Londynie ukazało się II wydanie wspomnianych relacji. Aż dziesięć opowiadań dotyczyło najsłynniejszych akcji bojowych „Ponurego” – od rozbicia więzienia w Pińsku 18 I 1943 r. do bitwy na Barwinku 16 IX 1943 r. Szerzej: [b.a.], *Polska karząca. W ogniu. Reportaże z Armii Krajowej*, Londyn 1945; [b.a.], *Pistolety i pióra*, „Skrzydła. Wiadomości ze świata. Pismo żołnierzy polskich sił powietrznych”, 15 IV 1945 r., R. VII, nr 7/480, s. 1-3.

² St. kpr. Jacek Sziperling „Jacek”, „Wróbel” (1925–1967) – żołnierz 1 plutonu II Zgrupowania.

³ St. strz. Adam Wolff „Kadet”, „Wilk”, „Adaś” (1927–1943) – zastępca dowódcy 1 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

⁴ St. strz. z cenz. Stanisław Wolf „Babiński”, „Staszek” (1916–1943) – dowódca sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

⁵ MP 40, MP 41 – niemieckie pistolety maszynowe (popularnie nazywane empi), kaliber 9 mm. Produkcowane od 1940 r. na podstawie wcześniejszego modelu MP 38, stanowiły podstawowe uzbrojenie żołnierzy *Wehrmachtu*. MP 40 cechowały dobra celność i mały rozrzut. Była to broń niezwykle pożądana przez żołnierzy AK. Szerzej: L. Erenfeicht, P.G. Krajewski, *Niemiecki pistolet maszynowy MP 40*, Warszawa 1992.

^a Skreślone słowo: pierwszych.

po paru minutach, gdy ogień z pociągu staje się coraz mocniejszy. Niemcy walą po nas z empi kilku na całego. Jasna księżycowa noc ułatwia im odnalezienie naszych stanowisk, toteż kulki raz po raz świszczą nad naszymi głowami. My rozpoczynamy jak zwykle. Najpierw krótka seria z ckm-u, potem rkm-y, a w końcu kb i steny. Po paru minutach ogień z pociągu cichnie. Po linii przechodzi meldunek, że niemcy^b wyszli z wagonów i zbliżają się do lokomotywy. Kapr[al] Leśnik⁶ zajmujący stanowisko po drugiej stronie toru otrzymuje rozkaz otworzenia ognia ze swojego rkm-u, a sek[cyjny] Stasić, by wycofał się z parowozu do plutonu. Następny meldunek donosi, że niemcy^a wycofali się do lasu. Pada wtedy rozkaz: wszyscy z pistoletami maszynowymi do pociągu! Ostrzelać las po drugiej stronie toru! A następnie całość, z okrzykiem **hurra**, na pociąg!!! Jeszcze jedna krótka seria ze środkowego wagonu i cały skład jest w naszych rękach. Otwieramy po kolei wszystkie wagony i zaczynamy je wyładowywać. Najpierw bele materiału, potem jakieś skrzynie z rzeczami, z których wybieramy ubrania, buty, ręczniki i inne rzeczy nam potrzebne, a następnie dwie skrzynie z papierosami. Ładujemy to wszystko na przygotowane z góry podwozy, oblewamy benzyną wagon z pozostałymi materiałami i podpalamy. W momencie odmarszu zapalamy jeszcze wagon z prasowanym sianem i oświetleni czerwoną łuną pożaru, w dwie godziny i dwadzieścia minut od chwili zatrzymania pociągu, opuszczamy przystanek Wąsosz. Po drugiej stronie toru widzimy kilka postaci idących w stronę bloku. To obsługa pociągu i cywilni konwojenci, Polacy, którym kazaliśmy wziąć swoje rzeczy i odejść spokojnie od płonącego składu.

Rozpoczynamy teraz rzecz trudniejszą może i bardziej denerwującą niż sama robota. Jest nią odskok. Dzisiaj jest on o tyle gorszy, że o trzy kilometry od tego miejsca stacjonuje żandarmeria, która dotychczas wyruszała prawie na każdy strzał w okolicy. Poza tym ma ona kapitalny dojazd szosą asfaltową, przez którą my musimy przechodzić. I ostatni wreszcie nasz minus, to wozy ze zdobyczą, z którymi się wycofujemy. Wspomniana szosa jest o dwa kilometry od miejsca, w którym się znajdujemy. Dojście do niej prowadzi lasem. Jest zatem stosunkowo łatwe. Maszerujemy wolno ze względu na tabory. Po pół godzinie jesteśmy w tym niemiłym dla nas miejscu. Teraz sto metrów biegiem po równym asfalcie i... Nie ubiegliśmy nawet pięćdziesięciu metrów, a tylne ubezpieczenie podaje, że z tyłu widać światła samochodu. Każdy stara się biec jak najszybciej, ale samochód jest dużo szybszy. Skracamy wtedy w las i na rozkaz: Padnij!! kładziemy się zziębnięci na ziemi. Jesteśmy zdziwieni, że ani tylne ubezpieczenie, ani samochód żandarmerii, bo przecież tylko ona to może jechać, nie rozpoczyna ognia. Widać już zupełnie wyraźnie sno-

⁶ St. kpr. Marian Sokołowski „Leśnik” (1911–?) – celowniczy sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

^b *Tak w oryginale.*

py światła z reflektorów i słysząc huk motoru. Napięcie nerwowe wzrasta do maksimum. Naraz ogarnia nas serdeczna wesołość. Słyszymy dzwon straży ogniowej i po szosie przejeżdża samochód pełen strażaków. Poważnieją nam jednak miny, gdy ten sam samochód zostaje o 400 metrów [dalej] zatrzymany przez samochody, w tym wypadku naprawdę żandarmerii. Gdybyśmy tak spóźnili się o parę minut, to byśmy się na nich natknęli i byłoby wtedy zupełnie niewesoło!

[c]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/7, k. 176–178, oryginał, mps.

Nr 44

[1943 wrzesień 8], [b.m.] – *Materiał propagandowy dot. akcji II Zgrupowania na Końskie 31 VIII / 1 IX 1943 r., przygotowany dla Biura Informacji i Propagandy KG AK na podstawie dziennika st. strz. Stanisława Wolfa „Staszka”*

[a]

m[iejsce] p[ostoju] 31 VIII 1943 r.

...O godzinie dziesiątej jesteśmy na lizjerze lasu. Przed sobą mamy wolną przestrzeń i niedalekie światła miasta. Co chwilę przecinają ciemność światła reflektorów. Posuwamy się b[ardzo] wolno i ostrożnie. Po chwili wchodzimy w pierwsze zabudowania przedmieścia, przechodzimy przez szosę i wzdłuż jakiejś rzeczki, czy kanału dochodzimy do toru. Trwa to b[ardzo] długo, gdyż co chwila musimy padać, by nie złapały nas reflektory. W końcu przeskakujemy tor i kładziemy się w pobliskim kartoflisku. Tu leżymy do godz. 11-ej min[ut] 50. Gasną wtedy wszystkie światła. Jest to sygnał do wkroczenia do miasta.

m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 1 IX 1943 r.

Szeptem wydawane rozkazy podrywają nas na nogi. Idziemy wzdłuż jakiegoś parkanu, następnie przez ogród, mijamy uśpione zabudowania i zatrzymujemy się przy mostku na dużym rowie, naprzeciwko szkoły, w której stacjonuje żandarmeria. Odeszły już od nas dwa rkm-y, które mają za zadanie utrzymanie w szachu „kałmuków”¹, gestapo i sonderdienstu, oraz grupa likwidacyjna. Pozostał nasz pluton, resztki drugiego i trzeciego i drużyna ckm-u. Jeszcze w lesie odłączyła od nas grupa 20 ludzi z dwoma rkm-ami i dwoma stenami pod dow[ództwem] por. Kmicica². Ma ona za zadanie obstawienia żandarmerii stacjonującej na ulicy 3-go Maja i feldżandarmerii na ul. Kilińskiego. Grupa ta rekwirować będzie towary z niemieckiego sklepu z materiałami.

W momencie, gdy ckm zajmuje swe stanowisko, słyszymy pierwsze strzały. To rkm-y por. Kmicica ostrzeliwiają żandarmerię. Kapral Wąs³ oddaje wtedy krótką serię do budki wartownika, następnie do samochodów ustawionych przy szkole i do samego budynku. Zostawiamy na ubezpieczeniu ckm-u czterech ludzi z naszego plutonu, a sami wąską uliczką dochodzimy do magazynów Społem. Dostajemy się do ich wnętrza i zaczynamy wynosić towary.

¹ Kałmuk – pejoratywne określenie służących w niemieckich formacjach zbrojnych jeńców z Armii Czerwonej, pochodzących z azjatyckiej części ZSRR.

² Por. Marian Janikowski „Groźny”, „Kmicic” (1900–1982) – zastępca dowódcy II Zgrupowania, a od 16 X 1943 r. dowódca II Zgrupowania.

³ Kpr. Kazimierz Skrzynecki „Wąs” (1915–?) – dowódca sekcji ckm II Zgrupowania.

^a *Ołówkiem dopisano:* Wyjątki z pamiętnika „Staszka”.

Trzech ludzi dostaje rozkaz sprowadzenia szofera i auta. W tym czasie całe miasto jest oświetlone przez niemieckie rakiety i wszędzie słychać strzelanie. Huk strzelów z broni maszynowej i kb przerywany jest od czasu do czasu eksplozjami granatów, wyrzucanych przez niemieckie granatniki. Całość robi wrażenie regularnej bitwy. Niemcy nie orientując się zupełnie jaką siłą i w jakim celu zostali zaatakowani, walą ze wszystkich posiadanej broni i wysyłają co chwila alarmowe rakiety. Żandarmeria stacjonująca w szkole chcąc się przekonać prawdopodobnie o naszej sile wysyła patrole, które dochodzą do magazynów Społem. Na rozkaz kom[endant]a Roboty przestajemy wynosić towary i zachowujemy bezwzględną ciszę. Słyszymy wyraźnie głosy porozumiewających się ze sobą Niemców^b. Dopuszczamy ich możliwie jak najbliżej i witamy serią z rkm-u. Sam komendant Robot wali po nich serię za serią ze swojego stena. Niemcy milkną i wycofują się natychmiast.

Po godzinie przed Społem zajeżdża auto, na które załadowujemy wyniesione przedtem towary. Przy kierownicy siada nasz szofer i zaczynamy się wycofywać w stronę Czerwonego Mostu. Po paru minutach dołącza do nas platforma załadowana materiałami zarekwirowanymi przez por. Kmicica, który ściąga w tej chwili swoje ubezpieczenia i łączy do nas dołączy. Ubezpieczamy się ze wszystkich stron i powoli maszerujemy. Dochodzą do nas w międzyczasie wszystkie rkm-y i grupa likwidacyjna. Słychać już tylko poszczególne serie rkm-ów niemieckich i b[ardzo] rzadkie wybuchy granatów. Przechodzimy tor kolejowy i asfaltową szosą opuszczamy miasto, które wysyła za nami jeszcze kilka rakiet i wreszcie milknie. Zatrzymujemy się przy Czerwonym Moście i czekamy na spóźnionych. Nie ma jeszcze między innymi ckm-u. Komendant Robot liczy się jednak z tym, że wycofał on się już wcześniej i inną drogą. Przypuszczenia te są słuszne, gdyż jak się później okazało ckm zaciął się około godziny pierwszej. Kapral Wąs wycofał się wtedy z nim za pierwsze zabudowania, aby usunąć zacięcie. Przekonawszy się jednak o niemożliwości dokonania tego ostrzeliwuje się z kb i próbuje dołączyć do nas. Jest to jednak niemożliwe, gdyż wąska uliczka, po której mógłby się do nas dostać jest zajęta przez Niemców, którzy walą ze wszystkich posiadanej broni. Nie pozostaje mu wtedy nic innego do zrobienia, jak wycofać się samodzielnie i dołączyć do nas dopiero w lesie. Około godziny drugiej wyruszamy z pod Czerwonego Mostu i maszerujemy szosą w kierunku zawali zrobionej przez miejscówkę⁴ pod d[owództwem] Mewki⁵. Na trzysta metrów przed nią skręcamy w las i przeładowujemy wszystko na auto, a platformę puszczamy samą dalej. W parę minut potem dowiadujemy się, że przy zawale

⁴ Tak określano wówczas miejscową (lokalną) placówkę AK.

⁵ Prawdopodobnie ppor. Marian Wróblewski „Mewa” – dowódca placówki AK w Borkowicach.

^b *Tak w oryginale.*

jest już żandarmeria. Słyszymy nawet uderzenia siekiery. To rozbijają słupy. Zachowujemy jak najdalej idącą ciszę i maszerujemy dalej.

Robota ta udała nam się wspaniale. Pominąwszy już korzyści materialne, osiągnęliśmy wielki sukces propagandowy. W czwartą rocznicę wojny zajmujemy sobie powiatowe miasto Końskie, obsadzone przez żandarmerię i inne władze niemieckie w łącznej sumie 1 724 ludzi zdolnych do walki i plądrujemy w nim jak u siebie w domu. Nie tracimy przy tym ani jednego człowieka, podczas gdy po stronie niemieckiej jest ciężko ranny dow[ód]ca żandarmerii, sześciu zabitych żandarmów i jeden z sonderdienstu.

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/7, k. 176–178, oryginał, mps.

Nr 45

[1943 wrzesień 8], [b.m.] – *Materiał propagandowy dot. akcji II Zgrupowania w Wólce Plebańskiej 4 IX 1943 r., przygotowany dla Biura Informacji i Propagandy KG AK na podstawie dziennika st. strz. Stanisława Wolfa „Staszka”*

m[iejsce] p[ostoju] 4 IX 1943 r.

Pobudka o godzinie piątej trzydziści, następnie śniadanie i wymarsz na robotę. Idziemy zatrzymać i obrobić w biały dzień pociąg idący z Koluszek do Rozwadowa. Pogoda ładna, humory wspaniałe. Maszerujemy b[ardzo] szybko, nie krępując się wcale ludności cywilnej. Zresztą ta i tak nie bardzo może się zorientować kim jesteśmy, gdyż kolor naszych drelichów przypomina trochę mundury niemieckie. Około godziny dziewiątej jesteśmy na lizjerze lasu, kilometr od stacji Wólka Plebańska. Odprawa dowódców, zapoznanie nas z zadaniem i maszerujemy na stanowiska. W parę minut po ich zajęciu nadjeżdża parowóz ze składem 8 wagonów i zatrzymuje się przed wjazdowym semaforem, który po opanowaniu przez nas stacji jest zamknięty. Okrzyk – „Polacy kłaść się na podłogę!!” i seria z ckm-u rozpoczyna akcję. Sygnałem dla rozpoczęcia ognia przez całość jest strzelanina z pociągu. Walimy ze wszystkiej broni jaką posiadamy do wagonów, z których padają strzały. Ogień niemiecki jest wyjątkowo silny. Oprócz pistoletów i empi słychać wyraźnie strzały z kb. Leżąc na piętnaście metrów od pociągu, pozbawieni prawie zupełnie osłony jesteśmy wystawieni na kule niemieckie. A trzeba przyznać, że Niemcy^a nie żałują amunicji i walą b[ardzo] ostro. Co chwila widać, jak któryś z nas tuli się mocniej do ziemi słysząc bliższy i coraz częstszy świst kuli nad sobą. Trwa to kilkanaście minut. Wreszcie ogień z pociągu zaczyna cichnąć. Wtedy to pluton kom[endant]a Allana¹ opanowuje lokomotywę, a nasz i drugi dobiega do wagonów. Część Niemców^a wyskakuje na drugą stronę, zostaje jednak ostrzelana przez rkm-y por. Kmicica, który jest właśnie po tamtej stronie. Pomimo, iż nasi już w wagonach, strzelanina powiększa się. To kilku Niemców^a, którym udało się uciec z pociągu strzela z pobliskich krzaków. Kilku broni się w wagonach. Z tymi walczą koledzy, którzy jako pierwsi dostali się do wagonów.

Część naszego plutonu z por. Rafałem² na czele po doskoczeniu do wagonów zostaje ostrzelana spod pociągu. Rozpoczynamy ogień na drugą stronę nasypu. Nie słysząc po chwili żadnych z tamtej strony strzałów, każemy leżącym w rowie Polakom odejść do lokomotywy. Gdy ci wykonali nasz rozkaz

¹ Kpr. Tadeusz Jencz „Ksiądz”, „Allan” (1924–1943) – dowódca 3 plutonu II Zgrupowania.

² Ppor. cc. Rafał Andrzej Niedzielski „Rafał”, „Mocny” (1923–1943) – zastępca dowódcy, a od 3 VII 1943 r. dowódca 1 plutonu II Zgrupowania.

^a *Tak w oryginale.*

z pobliskich krzaków padł strzał, który rani śmiertelnie por. Rafała. Odnosimy go do znajdującej się przy stacji bryczki, lecz niesiemy już trupa. Umarł w minutę po otrzymaniu kuli.

W międzyczasie wykańczamy resztę Niemców^a w pociągu i na rozkaz kom[endant]a Robota wycofujemy się. Mamy jednego zabitego i trzech rannych³. Po stronie niemieckiej padło szesnastu Niemców^a i Ukraińców^a, będących na niemieckiej służbie. Zdobyliśmy osiem pistoletów i jeden kb. Propagandowo jest to największa robota jaką dotychczas wykonaliśmy. Najlepszym dowodem tego jest fakt, że Niemcy^a przypisują tę robotę jakiemuś potężnemu desantowi sowieckiemu, lub oddziałowi, który przyszedł zza Sanu.

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/7, k. 179–180, oryginał, mps.

³ Od ran odniesionych w akcji w Wólce Plebańskiej 4 IX 1943 r. zmarł także lejtn. Arkadij Wołkow „Arkadij” (?–1943) – oficer Armii Czerwonej, uciekinier z niemieckiego obozu jenieckiego, żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

Nr 46

[1943 wrzesień 8], [b.m.] – Sprawozdanie Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” z przeprowadzonych akcji

Sprawozdanie z akcji w Końskich.

Akcja została wykonana w nocy z dnia 3183 na 193¹ przez zgrupowanie ppor. Robota.

Cel akcji: 1. Podtrzymanie ducha ludności polskiej w powiecie koneckim, który po ostatnich aresztowaniach² wyraźnie upadł, 2. Wykazanie własnym żołnierzom o niskiej wartości moralno-bojowej żandarmerii i naszej nad nimi wyższości w tym kierunku przy walce wręcz, 3. Zdobycie dla zgrupowania potrzebnych części wyekwipowania i umundurowania przez obrobienie niemieckich składów tekstylnych.

Wykonanie akcji: Silny n[ie]p[rzyjacie], gestapo, policja kryminalna 24, Verordnungspolizei³ 75, Schu[tz]po[lizei] 70, Feldżandarmeria⁴ 12, Sonderdienst 30, policja granatowa 22, Bahnschutz[polizei]⁵ 10, poza miastem około 0,5 km 1 000 ludzi z legionu wschodniego⁶ dowodzonego przez oficerów niemieckich, a w Baryczy 4 km od miasta 500 ukraińców^a.

Siły własne: 64 ludzi.

Przebieg akcji: 23.45 została stworzona zaporą drogową na szosie ze Skarżyska[-Kamiennej] do Końskich (w rejonie Koziej Woli). Tamże zostały zwalone słupy wysokiego napięcia (30 000 Volt), dzięki czemu Końskie na 15 minut przed zasadniczą akcją zostało pozbawione światła. Zapora chroniona ogniem kb zabezpieczała od ewentualnego zagrożenia ze strony Skarżyska[-Kamiennej] i Czarnieckiej Góry. O godz. 23.55 zerwano od strony Skarżyska[-Kamiennej] i Kielc łączność telefoniczną

¹ 3183 na 193 – zaszyfrowana data 31 VIII 1943 r. na 1 IX 1943 r.

² Nad ranem 20 VIII 1943 r. koneckie Gestapo, na podstawie list proskrypcyjnych, przeprowadziło masowe aresztowania mieszkańców Końskich zaangażowanych w działalność struktur Polskiego Państwa Podziemnego. Zatrzymanych zostało 247 osób. Po przesłuchaniach w Gestapo w Radomiu, większość aresztowanych została wysłana do KL Auschwitz. Szerzej: M. Jedynak, *Robotowcy...*, s. 98-99; *Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. III: *Konspiracja konecka 1939–1943*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2005, *passim*; M. Wikiera, *Koneckie Gimnazjum i Liceum oraz jego uczniowie w czasie okupacji 1939–1945* [w:] *Dzieje koneckiego gimnazjum i liceum 1915–1995*, red. A. Massalski, Końskie 1995, s. 90.

³ Właściwie: Ordnungspolizei – Policja Porządkowa.

⁴ Feldgendarmarie – Żandarmeria Polowa.

⁵ Bahnschutzpolizei – Policja Kolejowa.

⁶ Ostlegionen – Legiony Wschodnie – formacje wojskowe utworzone w armii niemieckiej z żołnierzy z narodów nierosyjskich ZSRR pochodzących z Kaukazu i Azji Środkowej. Na terenie okupowanej Polski jesienią 1943 r. operowało kilkanaście legionów (turkistański, azerbejdżański, północno-kaukaski, gruziński, armeński, Tatarów Nadwołżańskich). Poszczególne legiony dowodzone były przez oficerów niemieckich. Jednostki te błędnie utożsamiane były z formacjami *general lejtnanta* Andrieja Własowa.

^a Tak w oryginale.

i kolejową oraz wykonano zaporę na szosie kieleckiej. O godz. 24 wkroczyły 3 grupy do miasta, obstawiając bronią maszynową budynki, w których rozmieszczony był n[ie]p[rzyjacie]l. Jedna grupa obstawiła Schupo i więzienie oraz dokonywała rekwizycji Społem. Druga – niemiecki magazyn tekstylny oraz obstawiła żandarmerię i Sonderdienst. Trzecia grupa – gestapo i stację oraz likwidowała szpicli.

Po otwarciu przez nasze oddziały ognia na obstawione gniazda oporu n[ie]p[rzyjacie]la, ci ostatni wyrzucili rakiety białe i zielone wzywające pomocy. Po zorientowaniu się, że wszystkie budynki z ich oddz[iałami] są obstawione, wyrzucili rakiety białe, oświetlające i zaczęli się gęsto ostrzeliwać. Po półgodz[innej] strzelaninie ckm ostrzeliwujący Schupo zaciął się i karabinowy musiał się wycofać. Niemcy zorientowawszy się w sytuacji wyszli z budynku i przypuścili natarcie na grupę dokonującą rekwizycji w magazynach Społem. Walka uliczna trwała całą godzinę, przy czym Niemcy^a, którzy w akcji użyli granatników do walki, szli dość śmiało, zdezorientowani tylko byli ruchliwością naszych oddziałów. W czasie akcji Niemcy^a wyrzucili około 50 rakiet oświetlających. O godz. 1.20 nastąpiło załadowywanie zarekwirowanego materiału na przyprowadzony przez patrol samochód. Załadowanie nastąpiło pod niecelnym, ale bliskim ogniem nieprzyjacielskich pm. Druga grupa po załadowaniu materiału z niemieckiego magazynu tekstylnego, czekała na rozkaz ewakuacji. Wydzielone z tej grupy rkm-y dla obstawienia żandarmerii po oddaniu krótkich serii – zacięły się. Niemcy na moment przymusowego przerwania ognia z rkm nie zareagowali, gdyż w tym momencie nadjechał samochód. Żandarmeria sądząc, że to posiłki – rzuciła się na ich powitanie. Tymczasem byli to Schupowcy, którzy po zacięciu się ckm pierwszej grupy – zwiali. Do całości, wobec zacięcia się rkm, oddano zbiorowy ogień z kb, na który tak żandarmeria jak i Schupo rozbiegli się. Feldżandarmerie wyjść z budynku nie próbowała, ostrzeliwując się na ślepo. Sonderdienst w sile 30 ludzi obstawiony przez 1 stena i 5 ludzi z kb próbował ucieczki z budynku, lecz został ostrzelany i dalszej próby ucieczki zaniechał. Policja granatowa zachowała się biernie. 1 rkm będący na obstawie gestapo i Bahnschutzu uciszył próbujące się ostrzeliwać z nich jednostki. Legion wschodni i Ukraińcy nie zareagowali wcale. Grupa likwidacyjna po zepchnięciu z ulicy do ogrodu patrolu w sile 10 ludzi, wykonała wyroki śmierci na 4 konfidentach. Reszta konfidentów okazała się nieuchwytna, gdyż w wyniku rozkazu żandarmerii i gestapo nocuje w kryminalnej policji lub zmieniała mieszkanie.

Na rozkaz d[owód]cy zgrupowania wszystkie grupy zeszły się na ul. Małachowskiego przy K[rajowej] K[asie] O[szczędności] i rozpoczęły odskok całością przez miasto, a następnie asfaltem (6 km).

Po przeładowaniu materiału z platformy na samochód, platforma została bez woźnicy odesłana, zaś samochód wysłany w las, gdzie po rozładowaniu został w odwrotnym kierunku od trasy odskoku oddziału odstawiony i porzucony. Przy przeładowywaniu materiału z platformy na samochód nadjechał do zapory na szosie na odległość około 300 m[e]tr[ów] od zgrupowania samochodów żandarmerii z Czarnieckiej Góry. Po zauważeniu zapory samochód zawrócił. Na miejscu wypadku oddział zabijał cały dzień, następną zaś noc odpłynął w rejon swych lasów.

Straty własne: żadne

Straty n[ie]p[rzyjacie]ła: d[owód]ca żandarmerii na pow[iat] konecki Kriegbaum – ciężko ranny, a poza tym brak danych.

Zyski materialne z akcji: Każdy żołnierz zgrupowania został zaopatrzony w płaszcz nieprzemakalny, nowe ubranie, sweter, koc, dwie koszule, 1 parę kałeson[ów] oraz parę skarpet i zielony kombinezon. Ponad stan oddziału pozostało 20 ubrań, 50 kombinezonów zielonych, 30 kombinezonów zielonych, 118 koszul, 226 par rękawiczek, 27 koszul ciepłych, kilkadziesiąt m[e]tr[ów] materiału na ubrania.

Sprawozdanie [z akcji] na pociąg w dniu 493⁷.

Cel akcji: Akcja odwetowo-terrorystyczna za wypadki w Końskich, zdobycie broni, wykonana została przez zgrupowanie ppor. Robota.

Wykonanie: Akcja została wykonana dnia 493 o godz. 10.22 w Wólce Plebańskiej na pociąg idący z Kuluszek do Rozwadowa. Po zatrzymaniu pociągu przed semaforem wagony „nur für Deutsche”⁸ zostały przez 10 minut ostrzelane, poczym oddziały weszły do pociągu. W pociągu w paru wypadkach odbyła się walka wręcz z pomyślnym dla oddziału wynikiem. Część Niemców^a zdołała pomimo obstawy uciec z pociągu. Pozostali zostali wybici nie wyłączając rannych, z wyjątkiem rannych kilku żołnierzy.

Straty n[ie]p[rzyjacie]ła: około 16 zabitych i 5 rannych.

Straty własne: zabici: ppor. Mocny⁹ (ptaszek, zmarł po kilku sekundach od czasu otrzymania postrzału), strz. Arkadij¹⁰ (zmarł po kilku godz[i]nach)), ranni: strz. Bór¹¹ (postrzał ręki), strz. Sołtyk¹² (draśnięcie mięśnia na piersiach).

Zdobyto: 8 pistoletów (w tym kaliber 0,09), 1 kb, poczta służbowa i 4 160 zł.

⁷ 493 – zaszyfrowana data 4 IX 1943 r.

⁸ *Nur für Deutsche* – tylko dla Niemców.

⁹ Ppor. cc. Rafał Andrzej Niedzielski „Rafał”, „Mocny” (1923–1943) – dowódca 1 plutonu II Zgrupowania.

¹⁰ *Lejtnant* (porucznik) Arkadij Wołkow „Arkadij” (?–1943) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

¹¹ Strz. Zbigniew Lange „Bór” (1923–1999) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

¹² Kpr. Feliks Janas „Sołtyk” (1924–1944) – celowniczy sekcji ckm II Zgrupowania.

Sprawozdanie z akcji likwidacji gen. Rennera.¹³

Akcja wykonana przez oddział Tarzana¹⁴. Dnia 2583¹⁵ o godz. 11.30 oddział otrzymał meldunek, że z Ożarowa do Ostrowca [Świątokrzyckiego] będą przewożeni aresztowani członkowie org[anizacji] w ilości 12 osób. W związku z tym oddział zasadził się na szosie w celu odbicia wspomnianych. W czasie zasadzki nadjechał samochód, wiozący generała i dwóch wyższych oficerów, pilotowany przez taksówkę¹⁶, w której znajdowali się 4 ssmani. Na znak do zatrzymania się, jadący w taksówkach Niemcy^a wyskoczyli do rowów i zaczęli się ostrzeliwać. Po krótkiej walce zostali wszyscy wybici (tj. gen[erał]leutnant Kurt Renner¹⁷, dr mjr Maeser^b, adiut[ant] majora, 2 of[icerów] gestapo i 3 żołnierzy ss)¹⁸.

Zdobyto: 2 mp, 5 sztuk broni krótkiej (pistolety c[aliber] 0,09), mundury.

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/7, k. 168–169, oryginał, mps.

¹³ Jako jedyny uczestnik akcji opisał ją sierż. Stanisław Szałapski „Groźny” (1913–1997) – pierwszy dowódca oddziału NSZ, którym następnie dowodził wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan”. Por.: AIPN Ki, Dar Wandy Nosal, 177/9, S. Szałapski, Wspomnienia, rkps, [b.m.], 20 IX 1961 r.

¹⁴ Wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan” (1908–1951) – dowódca oddziału NSZ w rejonie Ożarowa, od 8 IX 1943 r. dowódca Zwiadu Konnego Zgrupowań.

¹⁵ 2583 – zaszyfrowana data 25 VIII 1943 r. Właściwie akcja miała miejsce 26 VIII 1943 r.

¹⁶ Taksówka – ówczesnie tak nazywano samochód osobowy.

¹⁷ *Generalleutnant* Kurt Renner (1886–1943) – dowódca 174 Dywizji Rezerwowej *Wehrmachtu*.

¹⁸ Według meldunku dowódcy *Ordnungspolizei* w dystrykcie lubelskim z 28 VIII 1943 r., pod Ożarowem oprócz *Generalleutnanta* Rennera zginęli mjr Meser, weterynarz sztabowy dr Hoffs i 5 żołnierzy.

^b Właściwie: Meser.

Nr 47

1943 wrzesień 10, Radom – Telegram Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego do Dowódcy Sipo i SD w Krakowie dot. akcji na Końskie

[a]

Dowódca

Sicherheitspolizei i S[icherheits]d[ienst]¹ dla dystryktu radomskiego

Przekazanie informacji

Przyjęto Godzina dzień miesiąc rok 10.10 9 IX [1943 r.] od przez	Miejsce na stempel z datą wpływu 10 IX 1943 r. Pilne	Przesłano Godzina dzień miesiąc rok od przez
Przekazanie informacji nr 6973	Telegram – rozmowa przez dalekopis – rozmowa telefoniczna	Adnotacja odnośnie opóźnień

++ Dowódca Sicherheitspolizei.

Kraków FS 12 315

9 IX [19]43 [r.] 1002 =RO=

Do Dowódcy Sipo i SD w Krakowie

Lwów – Lublin – Radom – Warszawa === Tajne ===

Dotyczy: brak działań przeciwko bandom == Opis: bez .---

Poniżej podaję do wiadomości dalekopis Dowódcy Policji i SS w Radomiu z prośbą o podjęcie wszelkich środków ze strony Sicherheitspolizei, ażeby zapobiec podobnym uderzeniom przez bandy.

„Dowódca Policji w dystrykcie radomskim melduje: w dniu 1 IX [19]43 [r.] o godz. 0.00, po nagłym wyłączeniu oświetlenia elektrycznego w Końskich (powiat Końskie) ostrzelane zostały kwatery Schutzpolizei, Żandarmerii i Sonderdienstu. Liczba bandytów jest nieznana. Jeden porucznik żandarmerii został ranny. Połączenie telefoniczne z Końskimi jest uszkodzone od 1 IX [19]43 [r.] od godz. 0.00.

Dowódca Sicherheitspolizei i Sicherheitsdienst w G[eneralnym] G[ubernatorstwie] – ROEM. 4 A 1350/43

Klein G – I A podpisano: Scheele SS-U[nter]stu[r]m[führer]² i komisarz kryminalny

+

¹ Sicherheitsdienst (SD) – Służba Bezpieczeństwa.

² SS-Untersturmführer – młodszy dowódca szturmu SS (podporucznik).

^a W prawym rogu odcisk pieczęci koloru czarnego: Wpłynęło w dniu 11 XI [19]43 [r.] / IV A 15825/43.

^b**IV A 2** – 15 825/43.

Radom, dnia 22 XI [19]43 [r.]

- 1) Meldunek przedłożony **na** formularzu.
- 2) Wypełnione karty ST.
- 3) Następuje meldunek na żółtej kartce ewentualnie **gotowy** meldunek telegraficzny.
- 4) Wykorzystać w meldunku porannym i raporcie.
- 5) Do akt rzeczowych w [Referacie] IV A:

Polski ruch oporu

[^c] terror

Obszar: Końskie Nr 172 270.^b

Z upoważnienia^d

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/93, k. 14–15, oryginał, mps, j. niemiecki.

^b Na odwrocie telegramu odcisk pieczęci koloru fioletowego z informacjami uzupełnionymi maszynowo.

^c *Przekreślone słowo:* komunizm.

^d Poniżej nieczytelna parafraza i zapiski niebieską kredką.

Nr 48

1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do dowódców niemieckiej żandarmerii w powiecie koneckim

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich   m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 12 IX 1943 r.
W Kraju – Ponury Donat

Do

Dowódców Żandarmerii w pow[iecie] koneckim.

Przeprowadzone akcje przez moje Oddziały Dywersyjne i Partyzanckie wykazały waszą zupełną bezsilność w stosunku do podległych mi oddziałów armii krajowej^a. Jedyną rzeczą jaką potraficie jest walka (o ile mordowanie można nazywać walką) z niewinną i bezbronną ludnością cywilną. Zdajemy sobie sprawę, że sytuacja polityczna stała się dla Niemców^a bez wyjścia. Bolszewicy idą naprzód, Anglicy wylądowali na kontynencie europejskim, całe Niemcy, a więc i wasze rodziny są objęte strasliwym bombardowaniem alianckich sił powietrznych, w krajach okupowanych pali się wam grunt pod nogami. Obserwując wasze postępowanie w Polsce na tle całego przebiegu wojny, widzieliśmy w związku ze zmienną sytuacją polityczną zmianę nastrojów wśród Niemców^a okupujących nasz Kraj. Nastroje wasze nie mogą być teraz dobre z wyżej wspomnianych powodów. Do stałego pogarszania się nastrojów wśród niemieckich władz okupacyjnych, a w szczególności Żandarmerii, przyczyniają się nasze akcje terrorystyczne w odwecie za mordowanie bezbronnej ludności polskiej. Wobec tego, że głównymi wykonawcami i oprawcami jesteście wy – przeciwko wam zwróci się ostrze naszego odwetu!!! Przypominacie sobie zapewne mordowanie i palenie żywcem kobiet i dzieci w Szalasach, Lutej, w Wielkiej Wsi, Samsonowie, w Zaleziance, w Rudzie Białaczowskiej i w **Michniowie**, (500 osób), itd.

Odwet nasz skierowany głównie będzie przeciwko Żandarmerii, Schutzpolizei, Gestapo, oraz wszystkim tym Niemcom^a, którzy przyczyniają się do gnębienia i mordowania niewinnej i bezbronnej ludności cywilnej. Rozpocznemy kontrolę ruchu na arteriach komunikacyjnych, a więc: dorywcze kontrole na szosach, przy których każdy Niemiec^a, który nie podniesie rąk do góry i nie odda swojej broni będzie zabity. Ci zaś, którzy się poddadzą po wylegitymowaniu mogą być puszczeni na wolność, o ile nie będą na czarnej liście. Kontrolę na kolejach już rozpoczęliśmy napadem na pociąg w Wólce Plebańskiej. Za jakiegokolwiek represje na ludności polskiej odpowiemy represjami na ludności niemieckiej. Forma naszego odwetu może być różna. Może-

^a Tak w oryginale.

my zniszczyć ogniem broni maszynowej (jak wiecie mamy jej dużo) kilka samochodów Żandarmerii na szosach, albo jednym kg materiału wybuchowego spuścić w pełnym pędzie z nasypu pociąg wiozący Niemców^a na front lub jadących na urlopy. Po każdej takiej akcji będą rozrzucone ulotki dla rodzin zabitych Niemców^a, że krewni ich zostali zabici w odwecie za bestialski czyn Żandarmerii, Schutzpolizei lub Gestapo z wymienieniem nazwisk tych, którzy byli głównymi sprawcami bestialskich mordów na bezbronnej ludności polskiej. Pogłębimy w ten sposób rozdzźwięk między Żandarmerią, Schutzpolizei i Gestapo, a wojskiem i społeczeństwem niemieckim. Ostrzegamy więc was przed jakimkolwiek wybrykiem na bezbronnej ludności polskiej. Jeśli pali was żądza walki to zapraszamy do lasu. Pod tym jednym warunkiem, że poszukać nas musicie sobie sami. Jak wskazuje wiele nieudanych obław jest to dość trudne. Wybiliśmy wam dużo konfidentów i niszczyć ich będziemy bez przerwy. Uczynimy was ślepyimi w terenie, a potem łatwo zniszczymy!

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich w Kraju
(-) Ponury Donat^b

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/28, oryginał, mps.

^a Tak w oryginale.

^b Poniżej odręczny podpis czerwoną kredką: Ponury Donat.

Nr 49

1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do dowódców Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa w powiecie koneckim

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich   m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 12 IX 1943 r.
w Kraju – Ponury Donat.

Do
Dowódców Policji Granatowej
pow[iatu] koneckiego.

Doszły do mojej wiadomości skargi ludności polskiej na granatową policję. Doniesiono mi, że gorliwość swą w służbie dla okupanta, posuwacie do maksimum, bijąc tym w najbardziej żywotne interesy Narodu Polskiego, niszcząc i tak już wymęczoną czteroletnią niewolą ludność polską. Przez kontrolę i konfiskatę żywności donoszonej do miast, która jest tylko bezprawną kradzieżą i zbrodnią popełnianą nad matką i dzieckiem polskim, mordujecie wygłodzoną ludność. Współpracując z gestapo i żandarmerią przez szpiclowanie i donoszenie, przez legitymowanie, przetrzymywanie i oddawanie w ręce wyżej wymienionych władz naszego elementu patriotycznego, walczyście przeciwko Polsce, popełniacie zradę główną przeciwko Państwu Polskiemu, które według praw naszych podlega karze śmierci. Przypominam panom – pomimo tego, że jesteście na służbie okupanta – i przyznaję niełatwą macie rolę, jesteście w pierwszym rzędzie **Polakami**. Obowiązuje was tak samo jak każdego innego obywatela, walka z niemcem^a i współpraca z Narodem, który najlepszych swych synów oddaje w ofierze, aby przyspieszyć klęskę znienawidzonego najeźdźcy. Komunikuję zatem, że jeżeli raz jeszcze dowiem się o uwięzieniu lub śmierci prawego obywatela Polski, jeżeli dojdzie do skutku jeszcze jedna konfiskata żywności lub jakiegokolwiek innego dobra ludności polskiej, korzystając z przysługujących mi praw władzy wykonawczej, rozpocznę bezwzględną akcję likwidacyjną. Dotychczas karałem jedynie wypadki zbyt jaskrawego szpiclostwa. Od tej chwili będę karał każdy, najdrobniejszy nawet, wypadek współpracy z okupantem. Czynię odpowiedzialnymi pp. komendantów placówek za postępowanie swoich podkomendnych oraz żądam, żeby treść tego pisma doszła do wiadomości wszystkich współpracowników.

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich w Kraju
(–) Ponury Donat^b

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/23, oryginał, mps.

^a Tak w oryginale.

^b Poniżej odręczny podpis czerwoną kredką: Ponury Donat / w z[astępstwie] Robot (Jakub).

Nr 50

1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do starosty koneckiego

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich   m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 12 IX 1943 r.
w Kraju – Ponury Donat.

Do
Pana Starosty Powiatowego¹
w Końskich

Dwa tygodnie temu miało miejsce w Końskich bestialskie aresztowanie kilkuset niewinnych ludzi. Czynię odpowiedzialnym Pana, jako najwyższą władzę w powiecie, oraz p[ana] Fittinga² za wyżej wspomniane wypadki. Treść waszych tajnych obrad jest mi dokładnie znana ponieważ posiadamy p[latnych] konfidentów wśród najwyższych władz niemieckich. Znanie jest Panu przecież przekupstwo całego aparatu okupacyjnego. Po rozpatrzeniu sprawy, Polski Sąd Wojenny wydał wyrok śmierci na Pana, na p[an]a Fittinga, oraz wszystkich Niemców^a, którzy przyczynili się do wyżej wspomnianych aresztowań i deportacji niewinnej ludności cywilnej. Wyroki te zostaną wykonane w czasie i okolicznościach dla nas dogodnych. Ponadto zostanie przedsięwzięta szeroka akcja odwetowa. Nasze możliwości i metody najlepiej uprzytomni sobie Pan przypominając sobie poniższe akcje: napad na folwark Browary, regulację ruchu na szosie przed dwie godz[iny] na Baranowskiej Górze, zniszczenie samochodu żandarmerii pod Wojciechowem (koło Bodzentyna), napad na pociągi pod Łączną, Jędrawem i Podlasie^b (koło Suchedniowa). (480 zabitych i rannych Niemców^a). Napad na pociąg w Wąsoszy pod nosem koncentracji żandarmerii, szykującej się do bestialskich aresztowań w Końskich³. Opanowanie [Końskich] na dwie godz[iny] w nocy z 31 VIII na 1 IX b[iejącego] r[oku] oraz napad na pociąg w biały dzień na Wólce Plebańskiej i spokojne odejście w las oraz wiele innych drobniejszych akcji jak: niszczenie mleczarni, gmin, młockarni, likwidacja konfidentów itp. Akcje te zostały wykonane przez Dywersję i Partyzantkę, które jako gałęzie Walki Czynnej podlegają bezpośrednio pod moje dowództwo. Przy wszystkich naszych akcjach odwetowych, przy trupach niemieckich rozrzuć będą ulotki, w których tłumaczyć będziemy rodzinom zabitych, że sprawcami śmierci są

¹ Dr Kurt Driessen – starosta konecki.

² SS-Sturmabführer und Kreislandwirt Eduard (Edgar) Fitting (?–1944) – rolnik powiatowy powiatu koneckiego.

³ Mowa tu o aresztowaniach w Końskich 20 VIII 1943 r.

^a Tak w oryginale.

^b Powinno być: Podlaziem.

p[an] Starosta, Fitting oraz inni polakożercy. W ten sposób nazwiska ludzi odpowiedzialnych za męczeństwo Narodu Polskiego będą przeklinane w Niemczech. A po waszej przegranej wojnie rodziny zabitych w odwecie Niemców^a będą szukały sprawiedliwości w odwecie na waszych rodzinach. **Odpowiemy** więc represją za represje!!!

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich w Kraju
(-) Ponury Donat

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/30, oryginał, mps.

Nr 51

1943 wrzesień 13, Końskie – Meldunek Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Końskich dot. akcji patrolu z I batalionu 22 pułku policji SS w Smarkowie

[a]

[Końskie], 13 IX 1943 [r.]

IV A 2

Dotyczy: zastrzelenia dowódcy bandy **Salaty**¹ w lesie koło Koziej Woli, powiat konecki.

- 1) **Powiadomienie telefoniczne** z Końskich – SS-O[ber]scharf[führer] Redeker²: - Dzisiaj w nocy Stützpunkt 47 czatował w lesie koło Koziej Woli, gmina Duraczów, powiat konecki, 7 km na południowy wschód od Końskich. O godz. 2 schwytano dwóch mężczyzn, a o godz. 2.30 jednego mężczyznę z pistoletem. Bandyta ten należał do bandy „**Salaty**”³. Na podstawie jego zeznań można było odnaleźć dom, w którym miał przebywać **Salata**. Oddział zbliżył się tam natychmiast, a mianowicie do Smarkowa, 9 km na wschód od Końskich, obstawił dom i otworzył ogień. Aresztowano 3 mężczyzn i 2 kobiety⁴, a **Salatę** zastrzelono. Jedna kobieta płynnie mówi po niemiecku. Powiadomiono Placówkę Zewnętrzną w Kielcach, która nakazała natychmiastowe przetransportowanie aresztowanych pod ścisłą ochroną do Kielc.

sporządzono o godz. 10

[b]

SS-O[ber]scharf[führer]

- 2) Przedłożono do wiadomości **dowódcy i kierownikowi** [referatu] IV.
- 3) Wykonano notatkę do telefonicznego porannego raportu.
- 4) **Kierownik** [referatu] **IV A**.

[c]

IV A 2 – Nr 14 576/43

Radom, dnia 24 IX 1943 [r.]

¹ Kpr. Franciszek Salata „Huragan” (1916–1943) – dowódca placówki AK w Smarkowie.

² SS-Oberscharführer Redeker – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Końskich.

³ Tego wieczoru w domu Franciszka Salaty odbywały się jego zaręczyny. Złapany mężczyzna z pistoletem to młody chłopak ze smarkowskiej placówki wysłany do Koziej Woli w celu kupna wódki.

⁴ Wśród aresztowanych znaleźli się m.in. siostra Franciszka Salaty, jego narzeczona NN „Kora” oraz Wincenty Smelcerz (agent Gestapo ps. „Hugo Pierzyna”, rozpracowujący struktury GL i PPR na Kielecczyźnie). Smelcerz został następnego dnia zwolniony.

^a W prawym rogu odcisk pieczęci wpływu koloru czarnego: Wpłynęło w dniu 23 IX [19]43 [r.] / IV A 14576/43.

^b Pośrodku nieczytelna parafa czarnym atramentem.

^c Poniżej nieczytelne odręczne parafy i notatki czarnym i niebieskim atramentem oraz ołówkiem.

- 1) **IV A 4** [^d]
do wiadomości i jako dodatek do wyciągów tajnych sprawozdań [^e]
- 2) **IV A 2 – Laubner** –
odnośnie pseudonimu ogólnie sprawa dotyczy bandy PZP „Ponurego”
- 3) **Powyższe ze sprawą zbiorczą do omówienia** (Kierownik jednostki specjalnej – omówienie)

Z upoważnienia

Ku⁵

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 7–8, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁵ Ku. – niezidentyfikowany funkcjonariusz urzędu Dowódcy Sipo i SD w Radomiu.

^d Obok odręczny nieczytelny dopisek.

^e Obok odręczny nieczytelny dopisek i data 1 X [19]43 [r.].

Nr 52

1943 wrzesień 13, [Wólka Zychowa] – Kartka identyfikacyjna złożona w butelce w grobie kpr. Bogusława Modzerowskiego „Szczerby” na partyzanckim cmentarzu w rejonie Wólki Zychowej

Kapral Szczerba¹

Zginął śmiercią żołnierza dn[ia] 13 IX 1943 r. pod Smarkowem

Źródło: zbiory E. Malasińskiej, oryginał, rkps.

¹ Kpr. Bogusław Modzerowski „Kula”, „Szczerba” (1924–1943) – dowódca sekcji 1 drużyny 3 plutonu II Zgrupowania.

Nr 53

1943 wrzesień 13, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny nr 8 Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego do KG AK za okres od 29 VIII do 4 IX 1943 r.

Otrzymano z Rolnika¹ dn[ia] 13 IX [1943 r.] nasz nr – 1686

Rolnik dn[ia] 8 IX [19]43 r.

Nr 10411

Meldunek sytuacyjny Nr 8 za czas od
29 VIII do 4 IX [19]43 r.

Ściąganie kontyngentu zbożowego – występuje obecnie na czoło akcji okupanta. W tym celu ściągnięto wszystkie niezniszczone młocarnie pod ochroną żandarmerii i pod silną osłoną zmobilizowanych wszystkich sił lokalnych okupanta przeprowadza się młócenie zboża większej własności oraz pod eskortą tych sił ściągają się zboże z mniejszych gospodarstw do stacji kolej[owych] i magazynów zbożowych. Mobilizacja objęła wszystkich Niemców^a pracujących nawet w urzędach (Ogrody² 1 200), których umundurowuje się, uzbraja i wysyła na tereny zagrożone sabotażem.

Jednocześnie wzmacnia się posterunki żandarmerii policją gran[atową], a nowoukończone kursy policji gran[atowej], ubiera się w mundury niemieckie i wysyła w teren dla egzekwowania kontyngentu zbożowego.

Aresztowania ub[iegłego] tygodnia miały charakter raczej lokalny (Błota³ 5, Piece⁴ 3) wynikłe z donosów.

Były of[icer] łącznikowy Rolnika Leon⁵ został 21 VIII b[ieżącego] r[oku] wywieziony do Oświęcimia. W związku z ostatnimi masowymi aresztowaniami poprzedniego tygodnia, z[astęp]ca szefa G[esta]po w Ogrodach wezwał prezesa miejscowej R[ady] G[łówniej] O[piekuńczej], któremu oświadczył (jak załącznik 1).

Kontrakcja własna. W napadzie na pociąg zaopatrzeniowy w dn[iu] 23 VIII [1943 r.] na terenie Piec[ów], własne oddziały zdobyły 3 000 par skarpet ciepłych i 60 waci[a]ków pikowanych.

Zlikwidowano 4-ch szpicli.

¹ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² „Ogrody” – kryptonim Obwodu AK Radom.

³ „Błota” – kryptonim Obwodu AK Jędrzejów.

⁴ „Piece” – kryptonim Obwodu AK Włoszczowa.

⁵ Kpt. Leon Protasewicz „Leon” (?–1944) – szef Oddziału V Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a Tak w oryginale.

Oddziały partyz[anckie] NSZ zlikwidowały w rejonie Ożarowa w napadzie na przejeżdżający samochód, 1 generała, 1 majora i 1 porucznika. Represje okupanta dotychczas nieznane⁶.

Łączność działa normalnie. Kontakty do obw[odów] Lipa⁷, Piece i Jeżyny⁸ z powrotem czynne – działają.

Kandydat na k[o]m[en]d[an]ta obw[odu] Ogrody – dotychczas nie zgłosił się.
(–) Przemysław.⁹

1 załącznik

W sobotę dn[ia] 27 VIII b[ieżącego] r[oku] wezwał z[astęp]ca szefa G[esta]po¹⁰ do siebie prezesa R[ady] G[łówniej] O[piekuńczej] wyjaśnił że prosił go w tym celu, aby podać motywy ostatnich aresztowań oraz ostrzec przed następny¹¹.

Aresztowania ostatnie w Końskich i Starachowicach to był odwet za sabotaże nie za te ostatnie (za to także będzie zapłata, ale później), ale za jesienne jeszcze. Nie była to odpowiedzialność zbiorowa, ale każdy z aresztowanych był obciążony podejrzeniem, że brał udział (pośrednio czy bezpośrednio) w akcji sabotażowej. Były aresztowane również rodziny poprzednio schwytanych osób, by wyniszczyć całe plemię ludzi wybitnie nielojalnych.

Ostrzega przed dalszymi aktami sabotażu, to nie pozostaną one bez odwetu. Wzywa do spokoju, owszem toleruje prace niepodległościowe, wie o nich i nie reaguje, ale nie zniesie i potępi sabotaż.

Aresztowania są specjalnie zwrócone przeciwko komunistom i akcji gwałtu. Owszem odróżnia pracę komunistyczną od pracy PZP. Pierwsi niszczą, rabują, drudzy wykonują swoje zadania planowo np. zabierają niezbędne części maszyn rolniczych. Mówię to wszystko do Pana, bo chcę by czynniki PZP dowiedziały się o tym, że każdy sabotaż będzie karany i żaden nie pozostanie bez echa. Wiem, Pan to już kilkakrotnie powtarzał, że nie ma z PZP nic wspólnego, jestem jednak przekonany, że cel swój osiągnę.

Jeszcze raz przestrzegam przed nowymi aktami sabotażu, bo tak jak były aresztowania w Końskich i Starachowicach, jutro lub pojutrze będą miały

⁶ Mowa tu o akcji oddziału NSZ wachm. Tomasza Wójcika „Tarzana” 26 VIII 1943 r.

⁷ „Lipa” – kryptonim Obwodu AK Hża.

⁸ „Jeżyny” – kryptonim Obwodu AK Kozienice.

⁹ Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komentant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

¹⁰ Właściwie: *SS-Hauptsturmführer und Kriminalrat Paul Fuchs* (1908–?) – Kierownik Referatu IV A 2, IV 1, IV 2 i IV N Wydziału IV urzędu Dowódcy *Sipo* i *SD* dla dystryktu radomskiego.

¹¹ W rozmowach brali udział członkowie Polskiego Komitetu Opiekuńczego Radom – Miasto (lokalnej ekspozytury Rady Głównej Opiekuńczej): Józef Lachorski – przewodniczący komitetu i Adam Walkowiak – dyrektor do spraw gospodarczych komitetu. Szerzej: S. Piątkowski (oprac.), *Rozmowy SS-Hauptsturmführera Paula Fuchsa z przedstawicielami radomskiej delegatury Rady Głównej Opiekuńczej w latach 1943–1944* [w:] *Na szachownicy dziejów i międzynarodowej polityki. Księga dedykowana Profesorowi Zbigniewowi Brzezińskiemu*, red. J. Faryś, H. Kocój, M. Szczurbiński, Gorzów Wielkopolski 2006, s. 331–341.

miejsce w Ostrowcu [Świętokrzyskim], Sandomierzu, Kielcach, Radomsku czy Radomiu.

Gdy P.W.¹² (prezes R[ady] G[łówniej] O[piekuńczej]) nadmienił, że w tych dniach jedzie do Ostrowca [Świętokrzyskiego], odpowiedział: „W razie gdyby Pana spotkała nieprzyjemność, gdyby Pan trafił na niespokojną chwilę, proszę się powołać na mnie”.

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-3, k. 78, fotokopia, mps.

¹² Prawdopodobnie mowa tu o Adamie Walkowiaku („Pan Walkowiak”).

Nr 54

1943 wrzesień 15, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK nr 085/Kdzw dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na październik i listopad 1943 r.

PZP

[^a]

dn[ia] 15 IX [19]43 r.

Nr 985/Kdw.

**Kontyngent akcji sabotaż[owo]-dywers[yjnej] na m[iesiąc]ce
październik i listopad 1943 r.**

Nadal obowiązuje wstrzymanie bojowych aktów dywersyjnych **na linie komunikacyjne**, wykorzystywane do transportu na kierunku wschód – zachód. Komendanci Obszarów (Okręgów) przygotowują i utrzymują w aktualności i pogotowiu uderzenia dywersyjne na linie komunikacyjne o kierunku wschód – zachód i pogłębiają je w przestrzeni i w czasie tak, aby odcięcie tych kierunków spowodowało przerwę co najmniej trzydniową. Uderzenia powyższe wchodzić będą w ramy akcji zastrzeżonej, której wykonanie nastąpi na mój rozkaz.

Dla celów wyszkoleniowych i doświadczalnych zezwalam na akcję na komunikacjach drugorzędnych o kierunku północ – południe, z tym zastrzeżeniem, że nie zostaną wykołejone pociągi z ludnością cywilną – jakiegokolwiek bądź działania dywersyjne na szlaku kolejowym powinny dać zawsze dłuższą przerwę w ruchu i zniszczenie taboru. Zaniechać ścinania pojedynczych słupów telegraficznych i telefonicznych, ze względu na małą korzyść. Niszczenia sieci komunikacyjnej wykonywać wg instrukcji „Teletechnik”.

Zdobywać broń, amunicję i środki walki przez opanowywanie składów, warsztatów reperacyjnych, przesyłek wagonowych.

Natężenie akcji sabotażowej pozostaje bez zmian.

Akcję terrorystyczną należy zaostriżyć, uderzając przede wszystkim w Niemców specjalnie szkodliwych i bestialskich w stosunku do ludności polskiej. Wzmocnić akcję likwidowania agentów Ge[sta]po. Odwet za akty gwałtu należy stosować natychmiast. Uderzać w posterunki policji niem[ieckiej], żandarmerii, policji kolejowej. Przewidywane represyjne uderzenia n[ie]p[rzyjacie]la uprzedzać przez wcześniejsze działania zapobiegawcze (zaskoczenie w rejonach koncentracji, w czasie marszu itp.).

Do akcji terrorystycznej i likwidacyjnej wyznaczać ludzi starszych z charakterem, którzy nie ulegają deprawowaniu. Zabraniam używać do tej akcji młodzieży poniżej lat 20. Nie atakować członków Wehrmachtu.

^a W prawym górnym rogu odręcznie dopisano: Odpis.

Podaję dolną ilościową granicę zadań do wykonania w ciągu miesiąca. W razie nieotrzymania rozkazów w tej sprawie, wykonywać zadania w miesiącach następnych wg poniższego kontyngentu.

Obszar (okręg)	Uszkodzenie parowozu na czas ponad 10 dni	Uszkodzenie taboru i palenie transportów
Wodnik ¹	50	w 10 transp[ortach] w tym 3 podpal[enia]
Wydra ²	30	” ” ” ” ”
Wiano ³	25	” ” ” ” ”
Konopie ⁴	25	” ” ” ” ”
Kania ⁵	25	” ” ” ” ”
Len ⁶	30	” ” ” ” ”
Rolnik ⁷	25	” ” ” ” ”
Łania ⁸	25	” ” ” ” ”
Serce ⁹	25	” ” ” ” ”
Księżyc ¹⁰	25	” ” ” ” ”
Lux ¹¹	25	” ” ” ” ”

W razie niewykonania wyżej wymienionych minimalnych kontyngentów polecam każdorazowo podać przyczyny uniemożliwiające wykonanie.

W związku ze stwierdzeniem wypadków **samowoli, gwałtów oraz rabunku** przez oddziały sabotażowo-dywersyjne, polecam na przyszłość wszelkie tego rodzaju wykroczenia karać nadzwyczaj surowo, do kary śmierci włącznie. Poza tym należy wystąpić z całą bezwzględnością przeciwko szerzącemu się w terenie bandytyzmowi.

W miesięcznych meldunkach z odcinka dyw[ersyjno]-sab[otażowego] należy każdorazowo podać stan posiadanych materiałów do akcji dywersyjnej.

¹ „Wodnik” – kryptonim Obszaru Warszawskiego AK.

² „Wydra” – kryptonim Okręgu Warszawskiego AK.

³ „Wiano” – kryptonim Okręgu Wileńskiego AK.

⁴ „Konopie” – kryptonim Okręgu Wołyńskiego AK.

⁵ „Kania” – kryptonim Okręgu Krakowskiego AK.

⁶ „Len” – kryptonim Okręgu Lubelskiego AK.

⁷ „Rolnik” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁸ „Łania” – kryptonim Okręgu Łódzkiego AK.

⁹ „Serce” – kryptonim Okręgu Śląskiego AK.

¹⁰ „Księżyc” – kryptonim Okręgu Białostockiego AK.

¹¹ „Lux” – kryptonim Obszaru Lwowskiego AK.

Zwracam uwagę na obowiązek przesyłania meldunków z odcinka sabotaż[owo-]dywers[yjnego] tak, aby Kongo¹² otrzymała je przed 10 każdego miesiąca. Meldunki z akcji zastrzeżonych należy przysyłać bezpośrednio po ich zakończeniu.

(-) Znicz.¹³

Źródło: AIPN, MSW, sygn. 0297/39, k. 124, fotokopia, mps.

¹² „Kongo” – kryptonim KG AK.

¹³ Gen. bryg. Tadeusz Komorowski „Bór”, „Znicz” (1895–1966) – Komendant Główny AK.

Nr 55

1943 wrzesień 15, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK wprowadzający instrukcję dot. zapewnienia bezpieczeństwa terenowego

K[omendant] S[ił] Z[brojnych]

dn[ia] 15 IX [19]43 r.

Nr 116/I

Na podstawie upoważnienia Gł[ównego] D[elegata] Rz[ądu] Rzeczypospolitej Polskiej na Kraj] powierzam K[omendantom] Okr[ęgów] i K[omendantom] Obw[odów] zapewnienie bezpieczeństwa na terenie ich działania.

Zakres i sposób wykonania tego zadania określam w załączonej instrukcji

(-) Bór¹

1. załącznik.

Instrukcja

dotycząca zapewnienia bezpieczeństwa terenowego

1. Bezpieczeństwo i porządek publiczny nie istnieją w niektórych obwodach zupełnie lub istnieją w stopniu niewystarczającym. Ludność miejscowa narażona jest na grabieże mienia, szykany, gwałty i niejednokrotnie na utratę życia ze strony bandytów różnego pochodzenia. Okupant nie przeciwdziała zasadniczo temu stanowi faktycznemu. Z reguły stosuje represje na niewinnej, nękaniej przez bandytów ludności. Ten stan godzi w nasze interesy i plany. S[iły] Z[brojne] w Kr[aju] muszą podjąć kroki celem podniesienia stanu bezpieczeństwa publicznego w terenie.
2. Polecam K[omendantom] Podokr[ęgów] i K[omendantom] Obw[odów] wystąpić tam, gdzie zachodzi tego potrzeba przeciwko elementom plądrującym, bądź wywrotowo-bandyckim. Każde wystąpienie musi być zdecydowane i musi mieć za cel ukrócenie samowoli.
3. Występować należy tylko przeciwko grupom specjalnie dokuczliwym dla ludności miejscowej i dla S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju]. Przede wszystkim przeciwko tym, którzy mordują, gwałcą bądź rabują.
4. Działać należy w kierunku likwidacji i przywódców i agitatorów w bandach, nie siląc się na likwidację całych band. Każde działanie musi być zorganizowane i przeprowadzone z całkowitym zachowaniem warunków konspiracji. Nie wolno przystępować do likwidacji bez pewności osiągnięcia pełnego powodzenia.

¹ Gen. bryg. Tadeusz Komorowski „Bór”, „Znicz” (1895–1966) – Komendant Główny AK.

5. K[omendanci] Podokr[ęgów] i K[omendanci] Obw[odów] zapewnią sobie przychylność i współdziałanie ludności w tępieniu bandytyzmu. Przedstawiciele Okr[ęgowej] Del[egatury] Rządu mają współdziałać w zorganizowaniu samoobrony i służby alarmowej.
W wielu wypadkach członkowie bandy rekrutują się spośród miejscowej ludności i stanowią element, który przypadkowo znalazł się w bandzie lub zmuszony został przez okupanta do opuszczenia rodzinnej zagrody. Należy oddziaływać przez miejscową ludność na ten element przypadkowy w kierunku opuszczenia bandy.
6. Polecam Komendantom wszystkich szczebli:
Zwiększyć dyscyplinę w szeregach S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju].
Wykonać wysiłek w kierunku wychowania własnych oddziałów, aby podnieść ich morale i przez nie oddziaływać skutecznie na całą ludność.
7. W związku z koniecznością dostarczania zaopatrzenia własnym oddziałom dyspozycyjnym i partyzanckim, polecam wszystkim dowódcom baczyć, aby zaopatrywanie to w żadnym wypadku nie miało cech rabunku. Sposób zaopatrzenia uregulowałem w instrukcji zaop[atrzenia] dla kwaterm[istrzów] obwodów z dn[ia] 28 VIII b[ieżącego] r[oku] [nr] 920/IV.

Źródło: AIPN, KW MO Warszawa, sygn. 0255/342, t. 124, k. 7, oryginał, mps.

Nr 56

1943 wrzesień, [b.m.] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” dot. II obławy na Wykusie

^aSprawozdanie z obławy żandarmerii skierowanej przeciwko Chłopcóm z lasu^a

Z 15 na 16 b[iejącego] m[iesiąca] na terenie lasów siekierzyńskich (Kieleckie) odbyła się obława mająca na celu zlikwidowanie naszych oddziałów ^bleśnych^b. Polegała ona na zamknięciu silnym kordonem lasów, w których ostatnio obozowaliśmy i oraz na zamknięciu przejść do sąsiadujących obszarów leśnych przez 6 000 ludzi, a ok. 3 000 ludzi przeszukiwało las. W obławie brała udział żandarmeria i legion wschodni¹ gen. Własowa². O godz. 9-ej wiecz[orem] 15-ego wpłynęły pierwsze meldunki naszych patroli, donosząc że szosą Michałów – Rzepin przejeżdża 40 samochodów żandarmerii, która koncentruje się w rejonie Bodzentyna. W dwie godz[iny] później patrol w Wąchocku, które udały się tam poprzednio celem przeprowadzenia akcji ostrzelały koncentrujące się w tym mieście samochody przy czym z rkm zabito 7 żandarmów.

Obława ruszyła o 5-ej rano. Czujki podoficerskie rozstawione na wszystkich punktach zagrożenia, zostały zaatakowane [c] przez nacierające ze wszystkich stron nieprzyjacielskie oddziały przeszukujące las. Taktyka nasza była następująca, [d] przesunęliśmy się o parę k[ilo]m[etrów] od miejsca postoju przygotowując [e] zasadzkę, [f] na którą nieprzyjaciel został naprowadzony przez wycofujące się [g] nasze czujki, które przez cały czas utrzymywały z wrogiem kontakt ogniowy. O godz. 14.30 [h] usłyszeliśmy okrzyki Gruzinów z Legionu Wsch[odniego] następujących w pierwszej linii. Za nimi posuwała się żandar[meria]. Nieprzyjaciel podpuszczony przez nas na odległość ok. 25 m pod broń maszynową niczego nie spodziewając się wpadł w zasadzkę. Otworzyliśmy ogień rkm [i], na który odpowiedziały karabiny niemieckie.

¹ Ostlegionen – Legiony Wschodnie.

² General lejtnant Andriej Własow (1901–1946) – pomysłodawca Rosyjskiej Armii Wyzwolenczej (ROA), która miała powstać w 1943 r. przy niemieckich siłach zbrojnych.

^{a-a} Nagłówek dopisany ołówkiem.

^{b-b} Skreślone słowo.

^c Skreślone słowa: ze wszystk.

^d Skreślone słowo: oddziały.

^e Skreślone słowa: na nieprzyjaciela.

^f Skreślone słowa: patrol nasze cofały się.

^g Skreślone słowo: czujki.

^h Skreślone słowa: nieprzyjaciel wpadł w zasadzkę podchodząc na ok. 25 m pod broń maszynową. W pierwszej linii postępował legion wschodni, potem żandarmeria. Gruzini posuwali się naprzód z krzykiem.

ⁱ Skreślone słowa: karabinowy, broni maszynowej rozbijając całkowicie, zupełnie ubezpieczenie boczne w sile kompanii.

Oddziały legionu wschodniego nie chciały powtórnie atakować zmuszone do natarcia przez oficerów niemieckich i popędzane przez żandarmerię z krzykiem „panoczki nie strelajcie” biegli z podniesionymi rękami na nasz krzyżowy ogień [ⁱ]. Po 45-min[utowej] walce wobec [^k] całkowitego rozbicia ubezpieczenia bocznego w sile kompanii oddziały główne w ogóle nie zdecydowały się na [^l] atak. Niemcy rozpoczęli odwrót.

Źródło: zbiory Sz. Mroza, oryginał, rkps.

ⁱ Skreślone słowo: karabinów.

^k Skreślone słowo: rozbicia.

^l Skreślone słowa: walkę. Po 45 minutach walki.

Nr 57

1943 wrzesień 23, [b.m.] – Meldunek Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. akcji oddziału NSZ wachm. Tomasza Wójcika „Tarzana” pod Ożarowem

Rolnik¹

2393²/II

Kongo³

Przebieg zabójstwa generała i sztabu.

W dniu 26 VIII b[iejącego] r[oku] pomiędzy godziną 14–15 na szlaku VI w lesie bidzińskim 2 k[i]l[ometry] od Ożarowa przejeżdżający samochód ze zbożem z magazynu Ożarów do Ostrowca [Świętokrzyskiego] został zatrzymany przez 3-ech uzbrojonych cywilów. W czasie legitymowania szofera i osób jadących samochodem od strony Ostrowca [Świętokrzyskiego] nadjechało 2 samochody osobowe, do których posypały się strzały z broni maszynowej. Jadący samochodem generał, oficerowie i schupowcy w liczbie 8-miu zostali zabici⁴. Napastnicy pozabierali mundury i broń, pozostawiając zabitych w białiznie. Zabitym jest generał Römer⁵ d[owód]ca 174^a dyw[izji] stacjonującej w Lublinie, a prowadzącej akcję pacyfikacyjną.

W dwie godziny później zjechało Schupo z Opatowa i Ostrowca [Świętokrzyskiego], obstawili las, jednak obławy nie robili. O g[odzinie] 23-ej przybyły dalsze oddziały Schupo i żandarmerii oraz SS, z których część otoczyło Ożarów i z bronią maszynową na stanowiskach, druga część przeprowadziła kontrolę mieszkań. Mężczyzn zgoniono na rynek i sprawdzano karty rozpoznawcze. Na podstawie tych danych stwierdzono, że 50% mężczyzn zbiegło. Zatrzymano 2 handlarzy spoza Ożarowa, u których znaleziono większą gotówkę. Akcję zakończono d[nia] 27 VIII b[iejącego] r[oku] o g[odz.] 8.45 i oddziały odjechały. Żandarmeria pol[owa] przeprowadzając dochodzenie doszła do wniosku, że napadu dokonała banda bolszewicko-komunistyczna. Opinia ta jest sprzeczna z pierwotną opinią S[icherheits]d[ienst], które usiłuje zważyć odpowiedzialność na org[anizację] polskie, wiążąc fakt zabójstwa ze sprawą aresztowań w Ożarowie. Akcji dokonała grupa NSZ.

¹ „Rolnik” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² 2393 – zaszyfrowana data 23 IX 1943 r.

³ „Kongo” – kryptonim KG AK.

⁴ Według meldunku dowódcy *Ordnungspolizei* w dystrykcie lubelskim z 28 VIII 1943 r., pod Ożarowem oprócz *Generalleutnanta* Rennera zginęli mjr Meser, weterynarz sztabowy dr Hoffs i 5 żołnierzy.

⁵ *Generalleutnant* Kurt Renner (1886–1943) – dowódca 174 Dywizji Rezerwowej *Wehrmachtu*.

^a W oryginalnej błęd: 147.

Wg ostatnich wiadomości od Niemców zastrzelony generał ma się nazywać Römer. Niemcy uporczywie twierdzą, że Globecnick⁶ również zginął przy tem.

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 2, s. 45, oryginał, mps.

⁶ *SS-Obergruppenführer* Odilo (Otto) Lotario Globocnik (1904–1945) – dowódca SS i Policji w dystrykcie lubelskim.

Nr 58

1943 wrzesień 23, [b.m.] – Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK przekazujące Instrukcję dot. zapewnienia bezpieczeństwa terenowego

[^a]

Głęb.¹ 2393²

Nr 1040/Tra.3

G.5355

H.Zas.³ Zapewnienie bezpieczeństwa terenowego

Przesyłam instrukcję dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa terenowego celem natychmiastowego wprowadzenia jej w życie na podstawie rozkazu Rekt[ora] Głównego Parnasu⁴ Nr 116/I z dnia 15 IX [19]43 [r.]

(–) And.⁵

Otrzymują: Ord.⁶ A–E⁷, Wła.⁸ 1–12⁹, Pro.¹⁰ II, IV, V_k, VI, VII, VIII, IX¹¹.

[^b]

Instrukcja

Dotyczy zapewnienia bezpieczeństwa terenowego.

I. Bezpieczeństwo i porządek publiczny nie istnieją w niektórych obwodach zupełnie, lub istnieją w stopniu niewystarczającym. Ludność miejscowa narażona jest na grabież mienia, szykany, gwałty i niejednokrotnie na utratę życia ze strony bandytów różnego pochodzenia. Okupant nie przeciwdziałając zasadniczo temu stanowi faktycznemu. Z reguły stosuje

¹ „Głębiny” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² 2393 – zaszyfrowana data 23 IX 1943 r.

³ H.Zas. – oznaczenie dokumentu, który należało zachować w archiwum odbiorcy.

⁴ „Rektor Główny Parnasu” – kryptonim Komendanta Głównego AK, prawdopodobnie używany tylko w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK.

⁵ Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁶ Ord. – nierozszyfrowany kryptonim oznaczający inspektorat.

⁷ Inspektoraty w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK: A – Radom, B – Starachowice, C – Sandomierz, D – Kielce, E – Częstochowa.

⁸ Wła – „Władek” [?] – obwód.

⁹ Obwody w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK: 1 – Radom, 2 – Koźnice, 3 – Ilża, 4 – Końskie, 5 – Sandomierz, 6 – Opatów, 7 – Kielce, 8 – Busko-Zdrój, 9 – Jędrzejów, 10 – Włoszczowa, 11 – Częstochowa, 12 – Radomsko.

¹⁰ Pro. – nierozszyfrowany kryptonim oznaczający wydział.

¹¹ Wydziały Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK: II – wywiadu, IV – kwatermistrzowski, V_k – łączności konspiracyjnej, VI – informacji i propagandy, VII – Wojskowej Służby Ochrony Powstania, VIII – Wydział Wojskowy, IX – „Kedyw”.

^a Nad główną treścią naniesiona zielonym atramentem data: IX 1943., obok odcisk datownika koloru fioletowego: 25 wrz 1943, z prawej strony czerwoną kredką napisane: Z.Z.R.

^b W prawym rogu odręczny dopisek niebieską kredką: 30 egz[emplarzy].

represje na niewinnej, nękaney przez bandytów ludności. Ten stan godzi w nasze interesy i plany.

S[iły] Z[brojne] w Kr[aju] muszą podjąć kroki celem podniesienia stanu bezpieczeństwa publicznego w terenie.

- II. Polecam K[omendantom] Okr[ęgów] i K[omenantom] Obw[odów] wystąpić tam, gdzie zachodzi potrzeba, przeciwko elementom plądrującym, bądź wywrotowo bandyckim.
- III. Każde wystąpienie musi być zdecydowane i musi mieć za cel ukrócenie samowoli. Występować należy tylko przeciwko grupom specjalnie dokuczliwym dla ludności miejscowej i dla S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju], przede wszystkim przeciwko tym, którzy mordują, gwałcą, bądź rabują.
- IV. Działać należy w kierunku likwidacji przywódców i agitatorów w bandach, nie siląc się na likwidację całych band.
Każde działanie musi być zorganizowane i przeprowadzone z całkowitym zachowaniem warunków konspiracyjnych. Nie wolno przystępować do likwidacji bez pewności osiągnięcia zupełnego powodzenia.
- V. K[omendanci] Okr[ęgów], K[omendanci] Ob[wodów] zapewnią sobie przychyłność i współdziałanie ludności w tępieniu bandytyzmu. Przedstawiciele Okr[ęgowych] Del[egatów] Rządu mają współdziałać w zorganizowaniu samoobrony i służby alarmowej.
W wielu wypadkach członkowie bandy rekrutują się spośród miejscowej ludności i stanowią element, który przypadkowo znalazł się w bandzie, lub zmuszony został przez okupanta do opuszczenia rodzinnej zagrody. Należy oddziaływać przez miejscową ludność na ten element przypadkowy w kierunku opuszczenia bandy.
- VI. Polecam Komendantom wszystkich szczebli:
  - zwiększyć dyscyplinę w szeregach S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju],
  - wykonać wysiłek w kierunku wychowania własnych oddziałów, aby podnieść ich morale i przez nie oddziaływać skutecznie na całą ludność.
- VII. W związku z koniecznością dostarczenia zaopatrzenia własnym oddziałom dyspozycyjnym i partyzanckim, polecam wszystkim dowódcom baczyć, aby zaopatrywanie to nie miało w żadnym wypadku cech rabunku. Sposób zaopatrywania uregulowałem w instrukcji zaopat[rzenia] dla kwaterym[istrów] obw[odów] z dnia 28 VIII b[ieżącego] r[oku] Nr 920/IV.

Źródło: APK, Obwód AK Jędrzejów, sygn. 4, k. 129–130, oryginał, mps.

Nr 59

1943 wrzesień 23, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Czorta

[^a]

Dystrykt: Warszawa
Miasto/Powiat: Warszawa
Gmina:
Wieś:
Okręg: 1111

Nazwisko: **Czort** Imię:
Urodzony: około 28 lat w: Powiat:
Pseudonim:
Zawód:
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki, u rodziców
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek: kawaler
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby: około 170 cm wzrostu, szczupły, twarz owalna, około 28 lat, wygląda na wysportowanego, bardzo dobrze ubrany
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:
IV A Nr: 1130/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: ZWZ
- b) Funkcja: kurier główny
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania **Maluszyńskiego** w dniu 12 IX [19]43 [r.] okazało się, że wyżej wymieniony zlecił M[aluszyńskiemu] dostarczenie do Niekłania w powiecie koneckim paczki. Za drugim razem, gdy M[aluszyński]

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

znowu otrzymał od Czorta zlecenie, oprócz listów miał doprowadzić do Nie-
kłania jeszcze 3 nowoprzyjętych bandytów. M[aluszyńskiego] aresztowano
w dniu 21 IX [19]43 [r.]

Zanotował 23 IX [19]43 [r.] Ko¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 13, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ko. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 60

[1943 wrzesień], [b.m.] – Afisz z ostrzeżeniem w języku polskim i języku niemieckim rozwieszony w rejonie operowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Ostrzeżenie!

Na mocy rozporządzenia Dowództwa Armii Krajowej zarządzam co następuje:

- I. Wstęp do **lasu** dla osób narodowości polskiej (nie wyłączając kobiet i dzieci) pod **karą śmierci** surowo zabroniony. Natomiast wstęp do lasu dla osób narodowości niemieckiej **dozwolony**.
- II. Przestrzegamy po raz ostatni wszystkie te osoby, które zbytnio interesują się ruchami oddziałów partyzanckich – wszelkie informowanie o pobycie i ruchach partyzanckich karane będzie **śmiercią**. Jako przykład niech posłuży wyrok śmierci na Krügerze¹ z Marcul.

Dowództwo Zgrupowań Partyzanckich
^aPonury^a

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/2, oryginał, druk, j. polski i niemiecki.

¹ Anton Krüger (?–1943) – w latach 1940–1943 łowczy w Nadleśnictwie Marcule. Zastrzelony 8 VII 1943 r. przez patrol pod dowództwem plut. Władysława Jerzego Hajdenrajcha „Kruka” z oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK. Szerzej: M. Langer, *Lasy i ludzie...*, s. 68-80.

^a Odręczny podpis ołówkiem.

Nr 61

1943 wrzesień 30, [b.m.] – Meldunek ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” dot. przejęcia broni i amunicji z magazynu „Kedywu” Obwodu AK Końskie

Drugie Zgrupowanie Partyzanckie
3093¹
Ppor. Robot

M[iejsce] p[ostoju]

**Do
Rek. Głę.²**

Po rozmowie z Panem dn[ia] 28 b[ieżącego] m[iesiąca] przeprowadziłem dochodzenie w sprawie DeWuMa³/Bezdroży⁴ i melduję co następuje:

1-o. W sprawie zarzutów (rozkradzenie spadku). Po aresztowaniach w Końskich wydałem rozkaz przeniesienia zrzutu z dotychczasowego miejsca. Dwa Breny⁵ plus zapasowe lufy i przybory, plus 2 734 sztuk[i] amunicji zostały oddane za pokwitowaniem ob. Jerzemu – Jag. DeWuMa. Trzy Thompsony⁶ ukryte w nowym schronie zostaną [zwrócone do] Obwodu po naszym przrzuceniu się w teren Bezdroży. Dziewięć Stenów zostanie oddanych po widzeniu się z ob. Mateuszem⁷. Dziesięć jest na terenie Obwodu (ob. Świt⁸). Materiał minerski zatrzymujemy dla Kedywu z następujących powodów: dywersja na terenie Bezdroży nie istnieje. Dywersję na tym terenie będę wykonywał swoim Zgrupowaniem. Kedyw nie posiada materiałów minerskich (poza małą ilością trotylu). Posiadanie odpowiedniego sprzętu minerskiego uważam za konieczne, zaś otrzymanie tego materiału z własnych spadków nie nastąpi prędko.

2-o. Ponieważ zarzuty, które Pan przytoczył są b[ardzo] poważne, ludzie z DeWuMa, obecnie z mojego zgrupowania, proszą o skonkretyzowanie zarzutów na piśmie, z których to zarzutów chcieliby się wytłumaczyć. Sprawa ta

¹ 3093 – zaszyfrowana data 30 IX 1943 r.

² „Rektor Głębin” – prawdopodobnie kryptonim Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ „Dewu-ma” – kryptonim „Kedywu” Obwodu AK Końskie.

⁴ „Bezdroża” – kryptonim Obwodu AK Końskie.

⁵ Bren – brytyjski ręczny karabin maszynowy, kaliber 7,7 mm. Produkowany od 1935 r. na licencji czechosłowackiego rkm ZB wz. 26. Podczas II wojny światowej znajdował się na wyposażeniu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Szerzej: R. Ford, *Historia broni maszynowej od roku 1860 do czasów współczesnych*, Warszawa 1999.

⁶ Thompson (*Tommy gun*) – amerykański pistolet maszynowy, kaliber 11,43 mm. Produkowana od 1942 r. uproszczona wersja M1 była niezwykle popularna wśród amerykańskich żołnierzy podczas II wojny światowej. Ze względu na swoją niezawodność i prostotę wykonania, Thompsony były także pożądanym uzbrojeniem żołnierzy Armii Krajowej. Szerzej: S. Kochański, *Pistolet maszynowy Thompson*, Warszawa 1989.

⁷ Kpt. Jan Świeczka „Boromeusz”, „Łukasz”, „Sak”, „Mateusz” (1905–?) – Komendant Obwodu AK Końskie.

⁸ Prawdopodobnie kpr. pchor. Konstanty Chabiera „Świt” (1919–1946) – Komendant Podobwodu AK Radoszyce.

jest dla nich sprawą zasadniczą, gdyż część z nich chce się poświęcić służbie wojskowej, a z drugiej strony stawianie zarzutów godzących w honor żołnierza i Polaka w każdym wypadku musi być uzasadnione dowodami. Pozwalam sobie nadmienić, że w wypadku nieuzasadnienia ich konkretnymi dowodami uznaję je za gołosłowne, a tych, [którzy] zarzuty postawili, pociągnę do odpowiedzialności. Notabene stwierdziłem niejednokrotnie, iż zarzuty podobnej natury, wysyłane przez Bezdroże, okazywały się w stosunku do mnie nieuzasadnione i wysane z palca. W tym stanie rzeczy mam zaszczyt prosić Pana Komendanta o wydanie odnośnych poleceń Bezdrożu, idących po linii moich prośb zawartych w niniejszym meldunku.

(-) Robot

^aPrzedkładam meldunek ppor. Robota z prośbą o wyjaśnienie całkowite sprawy. Bezpodstawnie nie można odbierać honoru i czci żołnierzom. Jeśli zawinił, ukarać jak najsurowiej.

Ponury^a

[b]

Źródło: „Burza” w okręgu radomsko-kieleckim w świetle dokumentów, oprac. M. Adamczyk, J. Tomczyk, Kielce 1996, s. 56–58.

^{a-a} Odręczny dopisek.

^b Poniżej, według autorów opracowania, znajduje się odręczny dopisek od „And” do „Wła” [od płk. dypl. Stanisława Dworzaka „Daniela” do niezidentyfikowanego „Wła”], z poleceniem wyjaśnienia sprawy i odebrania zarzutu od „Robota”.

Nr 62

[1943 wrzesień], [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do kpr. pchor. Janusza Skalskiego „Lina” przebywającego na leczeniu w Warszawie

Kochany Linie!

W Warszawie skontaktuj się z Tadkiem, a ten da Ci adres do por. Czarki². Por. Czarka zaopiekuje się Tobą, da Ci lekarzy, forszę. Por. Czarka jest d[owód]-cą bazy naszej w W[arsza]wie. Pozdrowienia dla wszystkich – Czarki, Witka³, p[ani] Hanieczki.

Robot

Źródło: C. Chlebowski, Cztery z tysiąca, Warszawa 1983, s. 96, fotokopia, rkps.

¹ Kpr. pchor. Janusz Olgierd Skalski „Janusz”, „Lin”, „Pietia Wagin” (1922–1996) – dowódca 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania, ranny 13 IX 1943 r. pod Smarkowem, ewakuowany do Warszawy.

² Por. cc. Jan Rogowski „Czarka”, „Kacz” (1913–1944) – dowódca 1 plutonu II Zgrupowania, ranny 2/3 VII 1943 r., ewakuowany do Warszawy. W stolicy objął funkcję dowódcy bazy „Start IV” Centrali Zaopatrzenia Terenu „Kedywu” KG AK odpowiedzialnej za dostawy dla „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Ppor. Witold Stefan Waligórski „Witek”, „Zbigniew”, „Wujek” (1902–1955) – oficer wywiadu Zgrupowań, ranny 12/13 VII 1943 r., ewakuowany do Warszawy.

Nr 63

1943 październik 1, Radom – Wyciąg z raportu osoby zaufanej nr 156 dot. obozu partyzanckiego w lesie w rejonie Ruskiego Brodu

IV A 4 – Nr 10 156/43 tajne

Radom, 1 X 1943 [r.]

Dotyczy: Wyciąg z raportu osoby zaufanej nr 156 z dnia 12 VIII 1943 [r.]

...w dniu 3 VII 1943 [r.] u **Madeja**¹ w Ruskim Brodzie przebywało około 100 osób, członków bandy ZWZ, z którą **Madej** utrzymywał kontakty. Bandyci nocowali w Ruskim Brodzie w trzech opuszczonych domach, pozostawionych przez rodzinę, która wyjechała na roboty do Niemiec. Mieszkania te często są odwiedzane przez bandytów. Tego dnia zostałem przedstawiony przez **Madeja** i **Sna**², szefa bandy, niejakiemu Franciszkowi **Salacie**³, zamieszkałemu wcześniej w Smarkowie. Po tym jak zacieśniłem nasze kontakty, zostałem przez **Salatę**, **Madeja** i **Sna** zachęcony do odwiedzenia ich leśnego obozu. Dzień później, wraz z wspomnianymi osobami, wyruszyłem z Ruskiego Brodu drogą liczącą 10 km w kierunku zachodnim i natrafiłem w środku lasu na solidne obozowisko. Dokładnej trasy prowadzącej do tego miejsca nie jestem dziś w stanie opisać, gdyż prowadzi cały czas przez las i nie ma żadnych punktów charakterystycznych. Około 6 km od obozu powinna znajdować się leśniczówka. Nazwiska leśniczego czy nazwy leśnictwa nie znam. Obóz zorganizowano w lesie pod drzewami a jego powierzchnia wynosi ok. 400 m². Niskie drewniane baraki służą za noclegownie, zaopatrzone w drzwi i okna, na drewnianych deskach wyłożonych słomą i sianem mogło nocować w sumie ok. 150 osób. Do baraków mieszkalnych dobudowane były pomieszczenia na sprzęt i broń. Ponadto utworzono stanowiska kuchenne, a przed barakami prowizoryczne stoły i ławy do spożywania posiłków. Poza tym bezpośrednio w obozie znajduje się gorzelnia, w której produkuje się wódkę własnej produkcji, tzw. bimber. **Salata** pokazywał mi obóz osobiście i wszystko szczegółowo objaśniał. Na koniec wizyty zaprowadził mnie wraz z **Madejem** i **Snem** do miejsca nieco oddalonego od baraków, gdzie w ziemi można było zobaczyć naturalne zagłębienia. Te miejsca przebudowano na kryjówki i zaopatrzone w zamaskowane wejście. W schronie, w którym znajdowaliśmy się, a który miał wielkość pokoju dziennego o wymiarach 5 x 5 x 3 [m], można było ujrzeć zdemontowane części samolotu. Na własne oczy widziałem silnik, śmigło i kadłub, z mojego punktu widzenia musiał znajdować się tam cały samolot. **Salata** wyjaśnił, że w pomieszczeniu znajduje się samolot model

¹ Chor. Józef Madej „Jerzy” (?–1944) – dowódca oddziału dywersyjnego placówki AK w Ruskim Brodzie.

² Ppor. Eugeniusz Prokopczuk „Sen” – szef Referatu III Komendy Obwodu AK Końskie.

³ Kpr. Franciszek Salata „Huragan” (1916–1943) – dowódca placówki AK w Smarkowie.

RWD-6⁴, rozłożony na części. W całym obozowisku mają znajdować się, jak zapewniał Salata, 4 takie samoloty, ukryte w podobnych miejscach. Poza tym Salata dodał, że wśród członków jego ugrupowania znajdują się 4 wyszkoleni piloci, którzy w dowolnym momencie są w stanie nimi polecieć. Nie zauważyłem w obozie żadnych zapasów paliwa. W obozowisku ukrywa się w sumie około 100 bandytów, w tym 15 kobiet. Grupa wyposażona jest w karabiny maszynowe rkm-y i ckm-y, polskiej i niemieckiej produkcji. Broń zmagazynowana jest we wspomnianych barakach. Niektórzy członkowie bandy noszą używane polskie i niemieckie mundury wojskowe. Często poruszają się też w ubraniach cywilnych. Poza tymi mundurami Salata pokazał mi mundur SS albo Sicherheitspolizei, na których można było zobaczyć runy SD. Wśród członków bandy znajdują się członkowie Ostlegionu⁵.

Urzędnik kryminalny^a

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 9–10, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁴ RWD-6 – polski dwumiejscowy samolot turystyczno-sportowy, zaprojektowany jako zastrzałowy górnopłat konstrukcji mieszanej (stal i drewno), kryty płótnem i sklejką. Posiadał skrzydła składane wzdłuż kadłuba. Mógł lądować na krótkich lotniskach.

⁵ *Ostlegionen* – Legiony Wschodnie.

^a Powyżej nieczytelna parafr.

Nr 64

1943 październik 2, [b.m.] – Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK przekazujące odpis listu kpt. NN „Kwebeka” vel „Kazbeka” do por. cc. Jana Piwnika „Ponurego”, dowódcy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Rolnik¹.2103²

Otrzymano z Rolnika dn[ia] 19 X [1943 r.] nasz

nr 1960

Nr 246/Dzie.3: [a]

G.11367

H.Sp.³ List Gruzinów opuszczających partię part[yzancką].

Przedstawiam odpis listu jaki pozostawił kpt. gruzin^b Kwebek⁴ opuszczając wraz z 7-u gruzinami^b obóz partii partyz[anckiej]⁵

(–) Przemysław.⁶

1 załącznik.

odpis

Wrzesień [19]43 r.

Szanowny p[anie] Ponury!

Opuszczając Wasz Obóz wojskowy uważam za swój obowiązek wytłumaczyć przyczyny naszej ucieczki – dlaczego i co zmusiło nas do porzucenia Was. Najpierw wyrażamy Panu p[or]. Ponury naszą głęboką i serdeczną wdzięczność i oprócz Was dziękujemy wszystkim Polakom z całej duszy. Do tej [pory] dokąd będziemy żyli, nie zapomnimy Wam tego przyjęcia, miłego traktowania, które okazał nam Pan osobiście, wszyscy koledzy broni i cała polska ludność, przy pomocy której zdołaliśmy się wyrwać z rąk krwawego niemieckiego faszyzmu, przy pomocy której – zdołaliśmy się stać znów wolnymi, wziąć broń w rękę i podnieść ją na wroga całej ludzkości przeciw sadytom, barbarzyńcom, niemieckim faszystom.

¹ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² 2103 – zaszyfrowana data 2 X 1943 r.

³ H.Sp. – oznaczenie dokumentu, który należało zniszczyć („spopielić”) po wykorzystaniu przez odbiorcę.

⁴ Kpt. NN „Kwebek” vel „Kazbek” – Gruzin, oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jeńckiego, dowódca 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania. W historiografii i wspomnieniach przedstawiany jest pod pseudonimem „Kazbek”. Por. C. Chlebowski, *Pozdrowcie...*, s. 508.

⁵ Według zestawienia osobowego III Zgrupowania, 27 IX 1943 r. zdezerterowało 10 żołnierzy z Armii Czerwonej (8 Gruzinów i 2 Rosjan). Ich dalsze losy są nieznane. Odejście z bronią należącą do AK zostało uznane przez por. „Ponurego” za dezercję, karaną śmiercią. Światło na tę kwestię rzuca jedynie raport nr 23 Dowództwa Okręgu GL Radom z dnia 21 X 1943 r. (dokument nr 76).

⁶ Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a Obok odręcznie dopisano: a/a.

^b Tak w oryginale.

Myślę, że w ciągu ogólnej walki przeciw wspólnemu wrogowi na przestrzeni 4-ch miesięcy – temu zaufaniu, które nam okazaliście – odpowiedzieliśmy. Za ten czas nie liczyliśmy się z naszymi dawniejszymi rangami, służbowym stanowiskiem, pełnionymi funkcjami – my jako żołnierze – partyzanci wypełnialiśmy wszystkie rozkazy nam wydane. Ja kapitan stałem się żołnierzem (nie mówiąc o podoficerach) i nie było żadnego narzekania i niezadowolenia, tak osobiście z mojej strony jak i ze strony moich kolegów.

Por. Żorka⁷ znajdując się w wyprawie, za nic otrzymał naganę od porucznika (nazwiska nie podaję), który nie jest wyższy od ostatniego ani stopniem ani wiekiem.

Ppor. Simon⁸ z winy innych – czołgał się po ziemi, zębami kazano mu podnieść karabin itp. Przykładów nie warto przytaczać.

Przedstawiam te przykłady, drogi kolego Ponury, nie dlatego, że jako byliśmy obrażani, tylko chcę potwierdzić to, że moi koledzy byli całkowicie oddani sprawie walki przeciwko niemieckim zaborcom, a wyżej podanym faktom nie nadawali [c]

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-3, k. 79, fotokopia, mps.

⁷ Por. NN „Żorka” – Gruzin, oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jenieckiego, żołnierz 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁸ Ppor. NN „Simon”, „Szymon” – Gruzin, oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jenieckiego, żołnierz 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

^c Tekst w tym miejscu urywa się.

Nr 65

1943 październik 4, [Kielce] – Meldunek Posterunku Bahnschutzpolizei w Kielcach dot. akcji pod Sufragańcem

Ostbahn¹

Kielce, dnia 4 X 1943 [r.]

Bahnschutzpolizeibezirk²

Kraków

Placówka Bahnschutzpolizei – Kielce

Posterunek Bahnschutzpolizei – Kielce

Wyciąg

Z księgi meldunkowej nr I karta 34/199 z dnia 4 X 1943 [r.]

Dotyczy: sabotaż

Miejsce i czas: w dniu 3 X 1943 [r.], godz. 23.15, posterunek blokowy Sufraganiec, na 132,4 km, kierunek Skarżysko[-Kamienna] – Kielce.

Opis: W dniu 4 X [19]43 [r.], o godz. 2.30 (czasu letniego) Posterunek Bahnschutzpolizei w Kielcach został telefonicznie poinformowany przez nadzór ruchu w Kielcach, że zostały wysadzone wielokrotnie tory kolejowe, na odcinku Skarżysko-Kam[ienna] – Kielce w pobliżu posterunku blokowego Sufraganiec, na 132,4 km.

Natychmiast zaangażowano patrol z 12 Posterunku Bahnschutzpolizei Rejonu Bahnschutzpolizei w Kielcach, który natychmiast udał się na miejsce przestępstwa i stwierdził, co następuje:

O godz. 23.12 8 bandytów wdarło się na posterunek blokowy, którzy od strażnika dowiedzieli się, o której idzie pociąg, zniszczyli telefon i aparaturę telegraficzną. Potem strażnik blokowy został zamknięty w kłozecie i powiedział mu, że zostanie rozstrzelany, gdy tylko opuści posterunek blokowy. Tory kolejowe na linii Skarżysko[-Kamienna] – Kielce wysadzone zostały w trzech różnych miejscach 300 metrów na zachód od posterunku blokowego, w około dwumetrowych odstępach. Po wysadzeniu torów kolejowych 88 żołnierzy SS i 1 450 żołnierzy jednostki pancernej przejechało bez szkód po uszkodzonych torach. Znalaziono urządzenie odciągające zapalnika odciągowego i przekazano Sicherheitspolizei w Kielcach. Do czasu zakończenia prac naprawczych miejsce przestępstwa strzeżone było przez Rejon Bahnschutzpolizei. Tak samo patrolowane były przez Rejon Bahnschutzpolizei pobliskie lasy, przy

¹ Ostbahn – Kolej Wschodnia.

² Bahnschutzpolizeibezirk – Rejon Policji Kolejowej.

czym na podstawie znajdujących się tam śladów można było stwierdzić, że w lesie zatrzymało się około od 150 do 200 bandytów. O godz. 6.00 odcinek był przejezdny.

Dowódca straży^a

Bahnschutzpolizeidienststelle³ w Krakowie

Odcinek Kielce

Do

Placówka Bahnschutzpolizei w Krakowie

Ostbahn – Urząd Zawiadowcy w Kielcach

Sicherheitspolizei w Kielcach

Kielce, dnia 4 X 1943 [r.]

[^b]

- szczególnie ważne -

Przedłożono. Sicherheitspolizei w Kielcach, a także 2 kompania Bahnschutzpolizei Odcinek Kielce w Zagnańsku poinformowane zostały o godz. 2.40.

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 26, oryginał, mps, j. niemiecki.

³ Bahnschutzpolizeidienststelle – Placówka Policji Kolejowej.

^a Powyżej odręczna parafta.

^b Poniżej daty odcisk pieczęci wpływu koloru granatowego: Dowódca / Sicherheitspolizei i Sicherheitsdienst / dla dystryktu radomskiego / Placówka Zewnętrzna w Kielcach / Wpłynęło: 5 X 1943 [r.] / dziennik nr 1287/43 / [Wydział] I, II, III, IV, załączniki –.

Nr 66

1943 październik 5, [b.m.] – Meldunek Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. ucieczki oddziału Gruzinów pod dowództwem kpt. NN „Kwebeka” vel „Kazbeka”

Rolnik¹ 5103²/II

[a]

Kongo³

W załączeniu przedstawiam do wglądu odpis listu kapitana Kwebeka⁴ Gruzina, który w miesiącu wrześniu bieżącego roku odłączył się od naszej grupy dyw[ersyjnej] Ponurego. Kapitan Kwebek zabrał ze sobą oddział żołnierzy swojej narodowości i broń, która należała do Ponurego. Powyższe podaję celem scharakteryzowania nastrojów nastawienia Gruzinów do wspólnej walki z Niemcami.

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 2, s. 117, oryginał, mps.

¹ „Rolnik” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² 5103 – zaszyfrowana data 5 X 1943 r.

³ „Kongo” – kryptonim KG AK.

⁴ Kpt. NN „Kwebek” vel „Kazbek” – dowódca 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

^a W prawym górnym rogu odręczny dopisek: Dla nas.

Nr 67

1943 październik 7, Kielce – Meldunek Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. akcji na młyn Władysława Cioka w Bzinie

[^a]

[^b]

[^c]

+ Kielce nr 57   7/10   1915=
do

Dowódcy Sicherheitspolizei i Sicherheitsdienst
dla dystryktu radomskiego

- Radom -

- Tajne -

Pilne, proszę natychmiast podać do wiadomości

- Dotyczy: akcji przeciwko sztabowi bandyckiej grupy Ponurego.

Na podstawie informacji otrzymanych od znanej już na tym terenie osoby zaufanej, ponoć w młynie leżącym przy [osadach] Bzinek – Bór, a dokładnie na południe od [osad] Bzinek – Bór nad [rzeką] Kamienną, znajduje się sztab bandyckiej grupy Ponurego wraz z przybyłym tam z Warszawy rzekomym generałem¹ polskiego ruchu oporu. Osoba zaufana poinformowała, że sztab będzie tam przebywał bezwzględnie około godz. 13.30, ponieważ na tę godzinę ma być przygotowany obiad i o tej porze mają go spożywać.

W celu zlikwidowania sztabu [bandy], siły ze sztabu operacyjnego w Kielcach pod dowództwem kapitana żandarmerii Santera² i przy pomocy trzech zwiadowczych samochodów pancernych tutejszej O[ber]f[eld]k[ommandantury] rozpoczęły akcję. Z tutejszego urzędu wziąłem udział ja sam wraz z czterema jeszcze innymi urzędnikami.

Należy założyć, że zbliżające się wozy pancerne zostały zauważone przez postawionego dla bezpieczeństwa wartownika, ponieważ z wypowiedzi załogi wozu pancernego na terenie lasu oddano podobno strzał ostrzegawczy. Młyn natychmiast został otoczony przez wozy pancerne, ostrzelany z broni maszynowej i obrzucony granatami, ponieważ wozy zostały ostrzelane z domu z broni maszynowej i karabinów. Kilku bandytów uciekło przez Kamienną w kierunku północno-zachodnim, przy czym jeden z nich został ranny i póź-

¹ Płk August Emil Fieldorf „Nil” (1895–1953) – Komendant „Kedywu” KG AK.

² Hauptman Wilfried Santer – oficer żandarmerii niemieckiej w Kielcach.

^a *W lewym rogu odcisk pieczęci wpływu koloru niebieskiego:* Dowódca Policji Porządkowej / dla dystryktu radomskiego / Wydział Łączności / Przyjęto: / w dniu 7 X [1943 r.] o godz. 20.16 przez L.

^b *W prawym rogu odcisk pieczęci koloru czerwonego:* Telegram.

^c *Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego:* Tajne.

niej został przeze mnie zabity³ podczas przeczesywania terenu. Zwłoki zostały sfotografowane.

Czy i ile osób, które zostały uwięzione w młynie przez prowadzony przez nas ogień, zginęło, do dziś nie można było ustalić. Ściągniętej później ze Sk[arży-ska]-Kamiennej straży pożarnej zlecono ugaszenie pożaru.

[^d]

i otrzymałem rozkaz, aby podczas sprzątania gruzów po pożarze uważać na ewentualne resztki zwłok, a o wynikach informować żandarmerię w Sk[arży-sku]-Kamiennej. Przeprowadzone przeczesywanie lasu Bzinek – Bór w kierunku północnym było nieskuteczne, aż do aresztowania dwóch napotkanych na tym terenie osób. Na ile te dwie aresztowane osoby miały związek ze sztabem bandy jeszcze nie ustalono

[^e]

siły zmotoryzowanego batalionu żandarmerii mogłyby jeszcze raz dokładnie przeczesać wymieniony wyżej teren lasu i zakończyć operację w miejscowościach Bzinek – Bór, jednakże przebiegłoby to tak samo bezowocnie.

Należy przyjąć, że znajdujący się w domu członkowie sztabu ostrzeżeni w odpowiednim czasie przez sygnał ostrzegawczy udali się najpierw w kierunku północno-zachodnim, a potem wykonali unik w kierunku południowo-zachodnim na duże tereny leśne do znajdujących się tam grup bandyckich „Nurta” i „Mariańskiego”⁴.

Przypuszcza się tak dlatego, że według wypowiedzi zaufanej osoby, w ciągu dzisiejszego popołudnia ma być podobno dokonany przegląd obu grup przez przybyłego z Warszawy rzekomego generała.

Żadnych strat własnych. Straty przeciwnika: dotychczas stwierdzono jednego zabitego.

Podpisał: Essig.⁵

SS-Hauptsturmführer⁶.

Placówka Zewnętrzna w Kielcach [^f]

Za sztabem bandy prowadzone są dalsze poszukiwania

³ Kpr. Andrzej Pasek „Jedrek” (1914–1943) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań.

⁴ Ppor. Stanisław Marian Pałac „Monitor”, „Mariański” (1913–1983) – dowódca III Zgrupowania.

⁵ SS-Hauptsturmführer und Kriminalkommissar Karl Essig (1908–?) – Kierownik Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

⁶ SS-Hauptsturmführer – dowódca szturmowy SS (kapitan).

^d Brak fragmentu tekstu.

^e Skreślone i nieczytelne trzy słowa. Obok odręczna nieczytelna adnotacja czarnym atramentem.

^f Obok niewyjaśnione skróty rpt. mom mal+ oraz nieczytelna adnotacja czarnym atramentem.

naszymi siłami i zmotoryzowanego batalionu żandarmerii+

W jakim stopniu obie aresztowane osoby mają związek ze sztabem bandy
jeszcze nie ustalono

Poprzez wzmocnienie operacyjne - +

7/10   2016   nr 57 kdr ram/braunggger+

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 11–12, oryginał, mps, j. niemiecki.

Nr 68

1943 październik 8, Radom – Dalekopis Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. akcji na młyn Władysława Cioka w Bzinie

- IV A 3 – Nr 15039/43 tajne

Radom, dnia 8 X 1943 [r.]

[^a]

1) Błyskawicznie – dalekopis

Do

RSHA¹ – IV D 2 –

dotyczy informacji IV A 2

Berlin

[^b]

Do

BdS²

Kraków

Do

BdS – IV A – Sonderkommando³

Warszawa

Dotyczy: polski ruch oporu; akcja przeciwko dowództwu PZP – bandzie „Ponurego”

Przebieg: bez.

W dniu 7 X 1943 [r.] na podstawie tajnego meldunku Sicherheitspolizei w Kielcach przeprowadzono akcję przeciwko dowództwu znanej bandy PZP „Ponurego” w [miejscowościach] Bzinek – Bór, na południowy zachód od Skarżyska-Kamiennej, gdzie jak doniesiono, młyn jest stałą kwaterą sztabu. Posługując się zarówno zmotoryzowaną żandarmerią, jak i trzema zwiadowczymi samochodami pancernymi Oberfeldkommandantury w Kielcach przedostano się przez teren lasu przyległego do stałej kwatery. O zbliżaniu się zwiadowczych samochodów pancernych ostrzeżono strzałem ostrzegawczym, po czym siły niemieckie ostrzelały młyn z broni maszynowej i karabinów. Pomimo ostrzeliwania z broni maszynowej i obrzucania granatami kilku bandytom udało się zbiec przez rzekę Kamienną. Jeden z nich został znaleziony

¹ Reichssicherheitshauptamt (RSHA) – Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy.

² Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD (BdS) – Dowódca Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa.

³ Sonderkommando – Oddział Specjalny.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne.

^b Z prawej strony odcisk pieczęci koloru czerwonego: F.S. 7790 [dalekopis] / otrzymano dnia 8 X [19]43 [r.] / godz. 10.35 / przez [nieczytelna parafę].

nieżywy przy przeszukiwaniu terenu⁴. Młyn spalono do samych fundamentów. Do momentu uprzątnięcia gruzu po spaleniu nie można było stwierdzić niczego o stratach przeciwnika.

„Ponury” jest przywódcą całości „Kierownictwa Dywersji” PZP w okręgu Radom i w związku z tym bezpośrednio podlega naczelnemu Dowódcy Dywersji Komendy Głównej – kryptonim tego oddziału „Kedyw”.

Będę informował o kolejnych postanowieniach.

Dowódca
Sipo i SD dla dystryktu radomskiego
- IV A 3 – nr 15039/43 tajne -
sporządził Liphardt⁵

2) Odpis otrzymał Dowódca SS i Policji

3) **IV N** [c]

Do wiadomości i w celu przyspieszenia sporządzenia sprawozdania na podstawie doniesień zaufanej osoby Garibaldi.

4) **IV A 2**

Do wiadomości (pilne!)

5) **Wykonać natychmiast.**

[d]

Co.^{6e}

Źródło: *AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 13–14, oryginał, mps, j. niemiecki.*

⁴ W meldunku Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego z 7 X 1943 r. *SS-Hauptsturmführer* Karl Essig podał, że sam zastrzelił odnalezionego rannego polskiego żołnierza.

⁵ *SS-Obersturmbanführer* Fritz Wilhem Liphardt (1905–1947) – Dowódca Sipo i SD dla dystryktu radomskiego.

⁶ Co. – niezidentyfikowany funkcjonariusz urzędu Dowódcy Sipo i SD w Radomiu.

^e Obok odcisk datownika: 15 X 1943.

^d Pośrodku dwie parafy zieloną i czerwoną kredką.

^e Poniżej parafa i data 8 X [1943 r.].

Nr 69

1943 październik 10, [b.m.] – List por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki”

M[iejsce] p[ostoju] 10 X [19]43 r.

Por. Czarka! Oddawca niniejszego podch. Andrzej¹ to nasz oficer propagandowy. Dałem mu ustne dla Ciebie polecenia.

Polecenia te dotyczą:

1. Transportu do nas za pośrednictwem Jurka Motora².
2. Sposobu podjęcia i zmagazynowania materiałów odzieżowych w czasie bytności u nas p[ana] Nila³ (wykaz załączam).

W tej chwili przyjazd Witka⁴ i innych jest nieaktualny, gdyż mamy trudności w ich przyjęciu. O terminie ich dopuszczalnego przyjazdu zawiadomię.

Wszystko dostajemy z K[omendy] G[łówniej]. Chodzi tylko o to, abyście Wy dobrze zorganizowali sobie magazyny na przyjmowanie sprzętu z K[omendy] G[łówniej] i zorganizowali przerzut tego do Warszawy. Zbysiu źle i mało się ruszasz. Żebyś do dziś dnia nie potrafił zorganizować transportu do nas? Uważam to za niedbalstwo. Ja muszę otrzymać wszystko szybko. Utrzymaj bezpośredni kontakt z p[anem] Nilem. On dla mnie da Ci wszystko. Ruszaj się trochę Zbysiu. List doręcz Miluni⁵ i postaraj się skontaktować ją z p[anem] Andrzejem. Ucałuj wszystkich bliskich nam.

101043⁶

Ponury

Źródło: C. Chlebowski, Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie, Warszawa 1988, fotokopia 198–199, rkps.

¹ Sierz. pchor. Andrzej Gawroński „Andrzej” (1916–1997) – podoficer prasowy Zgrupowań i zastępca dowódcy 2 plutonu I Zgrupowania.

² Ppor. Jerzy Wojnowski „Jurek”, „Motor” (1915–1944) – oficer broni i łącznik Zgrupowań, od 8 do 20 VIII 1943 r. oficer broni II Zgrupowania, agent *Gestapo* ps. „Garibaldi”, „Mercedes”.

³ Płk August Emil Fielford „Nil” (1895–1953) – Komendant „Kedywu” KG AK.

⁴ Ppor. Witold Stefan Waligórski „Witek”, „Zbigniew”, „Wujek” (1902–1955) – oficer wywiadu Zgrupowań.

⁵ Kpt. Emilia Malessa z d. Izdebska „Marcysia”, „Mila” (1909–1949) – szefowa Działu Łączności Zagranicznej „Zagroda” Oddziału V KG AK. W dniu 27 XI 1943 r. poślubiła por. cc. Jana Piwnika „Ponurego”. Szerzej: M. Weber, *Emilia Malessa „Marcysia” 1909–1949. Wybatwieniem jest śmierć*, Warszawa 2013.

⁶ 101043 – zaszyfrowana data 10 X 1943 r.

Nr 70

1943 październik 13, [Chlewiska] – Pismo dowódcy placówki AK w Chlewiskach do Komendanta Obwodu AK Końskie dot. elementu przestępczego¹

Chlor.² dn[ia] 13 X [19]43 r.

Do Pana Komendanta Obwodu.

Niżej podani napadają na ludność polską i grabią ją, dopuszczając się nawet gwałtu. Komenda placówki prosi o przeprowadzenie dochodzeń na tych osobnikach i surowe ukaranie winnych:

1. N. ^a Eryk	Chlewiska prac[uje] w gestapo w Starachowicach,
2. G. Józef	Smagów,
3. T. Julian	”
4. T. Kazimierz	Rzuców,
5. T. Stanisław	Koszorów,
6. J. Czesław	Koszorów.

T. Stanisław z Koszorowa jest członkiem organizacji. W czasie przeprowadzenia dochodzeń przedstawiciel naszej placówki może udzielić szczegółowych wyjaśnień.

Ludzie, którzy interesują się członkami organizacji.

1. C. Stanisław	wójt Wola Zagrodnia,
2. R. Jan	Chlewiska,
3. S. Władysław	”
4. S. Stanisław	Pawłów,
5. H. Józefa	”
6. M. Zygfryd	”
7. H. Józef	” Volksdeutsch,
8. Z. Piotr	sołtys Antoniów.

Wszyscy ci zasługują na odpowiednie baty.

Komendant placówki
Sęp³.

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/11, oryginał, mps.

¹ Dokument znaleziony przez Niemców 14 X 1943 r. przy zabitym ppor. cc. Waldemarze Szwiecu „Robocie”.

² „Chlor.” – skrócona forma kryptonimu placówki AK w Chlewiskach.

³ Ppor. Józef Suliga „Sęp”, „Ireneusz” (1909–1945) – dowódca placówki AK w Chlewiskach.

^a Ze względu na dane sensytywne, w dokumencie pozostawione zostały tylko inicjały nazwisk.

Nr 71

[1943 październik], [b.m.] – Rachunek za usługi krawieckie wykonane dla żołnierzy Zgrupowań¹

Rachunek		
dla pana Kom[en]d[an]ta		
za uszycie 6 komb[inezonów] á 300 zł –		1 800
–”– garnituru dla Ludwika ⁴⁸ –		550
–”– –”– –”– Lutka –		500
–”– poprawkę munduru p. K[omen]d[an]ta –		150
	Razem	3 000 zł

Słownie trzy tysiące złotych.

Z poważaniem NN

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/276, k. 73, oryginał, rkps.

¹ Dokument znaleziony przez Niemców 14 X 1943 r. przy zabitym ppor. cc. Waldemarze Szwiecu „Robocie”.

² Kazimierz Starosz „Ludwik” (1894–1968) – łącznik Zgrupowań z KG AK.

Nr 72

[1943 październik], [b.m.] – *Spis prostytutek i osób podejrzanych o bandytyzm z regionu Stąporkowa*¹

Spis kurw niemieckich.

B.^a Zofia zam. w Stąporkowie Nowym łajdaczy się z Niemcami od początku wojny.

B. Maria ma szczególną słabość do żandarmów. W roku 1940, kiedy to niemiecka ekspedycja karna zabijała ludność polską i paliła wsie w odwet za partyzantkę w ich domu żandarmi gościli się i pili, a następnie zrobili w ich domu burdel, gdzie obie te siostry puszczały się na całego, a obecnie Maria tak jest stęskniona za żandarmami, aż przychodzi sama do nich.

Ś. Maria z domu P. zam[ieszkała] w Stąporkowie jest ona zawodową kurwą niemiecką, ma ona córkę 6-letnią, którą nauczyła wiersza po niemiecku i w dniu imienin jakiegoś kolejarza niemieckiego zam[ieszkałego] w Skarżysku[-Kamiennej] powiedziała ten wiersz przed tym Niemcem. Za to otrzymała 1/2 kg chleba. Następnie Ś. Maria wydała Bieszkowskiego oskarżając go o radio.

P. Irena i P. Janina, siostry Ś. Marii również są zawodowymi kurwami niemieckimi i są na utrzymaniu Niemców. Jeżdżą one do Skarżyska[-Kamiennej], aby umilić życie Niemcom jak się same wyraziły do ludzi. Następnie jeżeli im ktoś coś powie, to zaraz odgrają [się] mówiąc: Chcesz to cię zaraz nauczymy rozumu!

K. Maria zam[ieszkała] w Stąporkowie jest również kurwą szwabską, nawet porodziła Niemca.

Z. Jadwiga zam[ieszkała] w Nowym Stąporkowie od początku wojny żyje z Niemcami, a obecnie jeździ do Skarżyska[-Kamiennej] łajdaczyć się z Niemcami, tak samo postępuje **T. z Nieborowa**.

A oto osobnicy podejrzani:

J. Zygmunt ma duże fory u Niemców. Początkowo handlował deskami i drzewem, a obecnie dostał od Niemców zezwolenie na budowę zakładu ko-

¹ Dokument znaleziony przez Niemców 14 X 1943 r. przy zabitym ppor. cc. Waldemarze Szwiecu „Robocie”.

^a Ze względu na dane sensytywne, w dokumencie pozostawione zostały tylko inicjały nazwisk.

walsko-ślusarsko-mechanicznego i przemysłu drzewnego oraz puszczenie zakładu tegoż w ruch.

Żona jego mówi, że mój mąż to otrzymał zezwolenie od Niemców za to, że był w niewoli i został ranny i jako, że ma utratę 10% zdrowia, Niemcy przedłożyli mu ofertę co zechce sobie wybrać, czy koncesję na otwarcie restauracji, czy bufetu, czy handel drzewem, czy też pobudowanie fabryki, no i oczywiście mój mąż wybrał sobie to ostatnie.

Zamojski adm[inistrator] fabryki w Stąporkowie.

Oto opis każdego poszczególnego osobnika, wymienionego w załączniku 1.

1. [b] **G. Henryk** zam[ieszkały] w Stąporkowie. Przed wojną karany był więzieniem za zabójstwo dwóch ludzi, po odsiedzeniu więzienia trudnił się złodziejstwem, równocześnie był paserem no i na dodatek wielkim awanturnikiem. Karany również był za zło popełniane, kradzieże i pobicie policjantów. Obecnie we wojnę jest zatwardziałym komunistą i zarazem bandytą, brał udział w napadzie na Kosmulskiego w Stąporkowie, na Jedynaka w Hucisku i na Śmidzińskiego w Stąporkowie oraz usiłował napaść dr. Dziubana w Nowym Stąporkowie.
2. [b] **J. Władysław** zam[ieszkały] w Stąporkowie, brat G. Na 8 lat przed wojną zabił człowieka, ścigany był listami gończymi. W czasie nocowania u gospodarza pod Kielcami ukradł gospodarzowi dowód i na ten dowód uciekł za granicę. Po paru latach powrócił do Polski i pod płaszczykiem furmana prowadził akcję wywrotową na terenie Stąporkowa, równocześnie był złodziejem.
Obecnie we wojnę jest również zatwardziałym komunistą oraz bierze udział w napadach rabunkowych, brał udział we wszystkich tych napadach co i G. Henryk, ponadto szajka ich ukradła motór na kopalni „Stanisław” w Stąporkowie, motór ten sprzedano w Sandomierzu za 25 000 zł.
3. **Z. Józef**, zam[ieszkały] w Stąporkowie jest on zatwardziałym komunistą, złodziejem i bandytą, nigdzie nie pracuje.
4. [b] **R. Zygmunt** jest również zapatrywania komunistycznego. Przed wojną był złodziejem i łobuzem. We wojnę przetrzymywał Żydów, a obecnie trudni się rzemiosłem bandyckim. Ma otwartą gruźlicę.
5. [b] **Ł. gajowy** zam[ieszkały] w gajówce, położona obok drogi prowadzącej do Mokry. Jest on komunistą, a zarazem bandytą. Widziano go jak stał z karabinem pod dźwiami dr. Dziubana, mówiąc: proszę otworzyć bo chłopaki z lasu.

^b Przy nazwisku narysowany krzyżyk.

6. **K. Józef** zam[ieszkały] w Stąporkowie, jest przekonania komunistycznego oraz złodziejem i bandytą, bierze udział w napadach bandyckich oraz kradnie ludności kury.
7. **J. (pseudo Smerda)** zam[ieszkały] w Stąporkowie jest zatwardziałym komunistą, przed wojną prowadził akcję wywrotową na terenie Stąporkowa, we wojnę również jest zatwardziałym komunistą, brał udział w napadach i w kradzieży motorka. Nigdzie nie pracuje.
8. **M. Stefan syn Michała** zamieszkały w Stąporkowie. Bierze udział w napadach bandyckich i kradnie drób ludności miejscowej.
9. **A. Franciszek** zam[ieszkały] w Wołowie jest to najgłówniejszy przywódca komuny na Wołowie, przed wojną jak i we wojnę. Obecnie poszukiwany jest przez żandarmerię, ukrywał się on wraz z[e] Sz. w stodole u Sz. Zrobili sobie w stodole piwnicę [^c] z otworem poza stodołę tak, że w razie [jak] ktoś idzie to oni uciekają w pole za stodołę.
10. **P. Stanisław** zam[ieszkały] w Wołowie jest zatwardziałym komunistą i agitorem.
11. **G. Stanisław** jest on komunistą i wywrotowcem. Wysłał on list do leśniczego, aby ten złożył w lesie za szkołą wołowską pod kamieniem 1 500 zł.
12. **W. Zofia** zam[ieszkała] w Stąporkowie jest ona zapatrywania komunistycznego, jest ona równocześnie paserką, skupuje rzeczy kradzione. Potrafi ona również pasera upić i ukraść mu pieniądze.

A oto szajka bandycka dokonywująca napadów bandyckich, podszywając się pod partyzantów.

1. G. Henryk
2. J. Władysław
3. Z. Józef
4. R. Zygmunt
5. Ł. gajowy
6. J. Smerda
7. K. Józef
8. M. Stefan.

M. Józef zam[ieszkały] w Nowym Stąporkowie jest on zatwardziałym komunistą, należy on do jacejki² komunistycznej.

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 12/2–12/3v, oryginał, rkps.

² *Jacejka* (ros. komórka) – podstawowa struktura partii komunistycznej w ZSRR.

^c *Skreślono*: w stodole.

Nr 73

[1943 październik 15], [b.m.] – Kartka identyfikacyjna złożona w butelce w grobie st. strz. Grażyny Śniadeckiej „Grażyny” na partyzanckim cmentarzu w rejonie Wólki Zychowej

St. strz. Grażyna³

Zginęła śmiercią żołnierza dnia 14 X 1943 r. w Wielkiej Wsi

Źródło: zbiory J.E. Wilczura, fotokopia, rkps.

³ St. strz. Grażyna Śniadecka „Grażyna”, „Marta” (1923–1943) – żołnierz sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

Nr 74

[1943 październik 16], [b.m.] – Tłumaczenie zestawienia osobowego 1 plutonu II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Pluton por. „Czarki”

Lp.	Stopień	Funkcja w oddziale	Imię, nazwisko, pseudonim	Data urodzenia	Data wstąpienia do organizacji	Data wstąpienia do oddziału
1	por.	dowódca	Czarka	21 XI 1913 [r.]	XI 1941 [r.]	15 VI 1943 [r.]
2	ppor.	zastępca	Mocny ²	25 V 1923 [r.]	–”–	–”–
3			Kmicic			
4	wachm.	szpica	Kuna	25 IX 1897 [r.]	VI 1940 [r.]	1 IX 1942 [r.]
5						
6						
1	mat	dowódca drużyny	Katylin ³	5 IV 1906 [r.]	IV 1942 [r.]	15 VI 1943 [r.]
2	st. strz.	zastępca dowódcy drużyny	Tadek – Duży ⁴	5 VII 1921 [r.]	X 1940 [r.]	–”–
3	st. kpr.	celowniczy	Leśnik ⁵	28 XI 1911 [r.]	VI 1942 [r.]	15 VI 1943 [r.]
4		amunicyjny	Edek	1 IV 1927 [r.]	IV 1943 [r.]	15 VI 1943 [r.]
5		miner	Cichy ⁶	1 I 1921 [r.]	IX 1941 [r.]	15 VI 1943 [r.]

¹ Por. cc. Jan Rogowski „Czarka” Order Wojenny Virtuti Militari V klasy otrzymał za rozbicie więzienia w Pińsku 18 I 1943 r.

² Ppor. cc. Rafał Andrzej Niedzielski „Rafał”, „Mocny” (1923–1943) – zastępca dowódcy, a od 3 VII 1943 r. dowódca 1 plutonu II Zgrupowania.

³ Mat Z. (imię nieustalone) Peliksze „Katylin³” (1906–1943) – dowódca 1 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

Lp.	Ogólne wykształce- nie	Zawód	Uzyskana specjaliza- cja	Uzyskana specjaliza- cja wojskowa	Data ostatnich ćwiczeń wojskowych	Odnacze- nia	Uwagi
1	student	właści- ciel majątku		artyleria	11 XI [19]42 [r.]	V[irtuti] M[ilitari] ¹	
2	szkoła średnia			kawaleria	12 I [19]42 [r.]		zginął 4 IX [19]43 [r.]
3							
4	4 klasy szkoły powszech- nej	kierowca ciężarów- ki		kawaleria	1920 [r.]		zginął
5							
6							
1	7 klas szko- ły pow- szechnej	mary- narz	sternik	marynarka	IV [19]42 [r.]		zginął 3 VIII 1943 [r.]
2	szkoła średnia			piechota	—”—		zwolnio- ny VII 1943 [r.]
3	7 klas szko- ły pow- szechnej	pracow- nik leśny		piechota, karabiny maszy- nowe	1933 [r.]		
4	7 klas szko- ły pow- szechnej	ślusarz					zwolnio- ny
5	3 klasy gimnazjum	kierowca ciężarów- ki		telefonista			

⁴ St. strz. Tadeusz Roman „Tadek Duży” (1921–1965) – zastępca dowódcy 1 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

⁵ St. kpr. Marian Sokołowski „Leśnik” (1911–?) – celowniczy sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

⁶ Kpr. Henryk Fedorowicz „Pakunek”, „Cichy” (1921–2009) – minier 1 plutonu II Zgrupowania. Szerzej: M. Jedynak, *Odszedł uczestnik akcji pińskiej Henryk Fedorowicz ps. „Pakunek”, „Cichy”, „Wykus”*, 2009, nr 14, s. 8.

Lp.	Stopień	Funkcja w oddziale	Imię, nazwisko, pseudonim	Data urodzenia	Data wstąpienia do organizacji	Data wstąpienia do oddziału
6	st. strz.	sekcyjny	Stasiek ⁷	2 XI 1916 [r.]	XII 1939 [r.]	15 VI 1943 [r.]
7	st. kpr.		Czarny ⁸	7 X 1915 [r.]	V 1943 [r.]	15 VI 1943 [r.]
8		strzelec	Gotów ⁹	20 VII 1920 [r.]	IV 1943 [r.]	15 VI 1943 [r.]
9	st. strz.	strzelec	Azorek ¹⁰	5 III 1920 [r.]	1941 [r.]	15 VI 1943 [r.]
10		strzelec	Chudy	21 XI 1910 [r.]	IV 1943 [r.]	15 VI 1943 [r.]
11		dowódca drużyny	Lin ¹¹	9 I 1921 [r.]	1940 [r.]	15 VI 1943 [r.]
12		zastępca dowódcy drużyny	Adaś – Wilk ¹²	26 I 1926 [r.]	V 1941 [r.]	15 VI 1943 [r.]
13	st. kpr.	celowniczy	Jasiek ¹³	16 VI 1921 [r.]	II 1941 [r.]	15 VI 1943 [r.]
14		amunicyjny	Bogdan ¹⁴	18 II 1926 [r.]	IV 1943 [r.]	15 VI 1943 [r.]
15		miner	Karol ¹⁵	29 I 1923 [r.]	VII 1941 [r.]	15 VI 1943 [r.]
16		strzelec	Świstak ¹⁶	29 VIII 1925 [r.]	V 1943 [r.]	VII 1943 [r.]
17	st. kpr.	sekcyjny	Jabusz	17 III 1922 [r.]	III 1943 [r.]	15 VI 1943 [r.]
18	st. kpr.	strzelec	Jacek – Wróbel ¹⁷	17 [?] 1924 [r.]	1940 [r.]	[15] VI 1943 [r.]
19		strzelec	Czajek ¹⁸	14 III 1922 [r.]	1939 [r.]	[15] VI 1943 [r.]

⁷ St. strz. z cen. Stanisław Wolf „Babiński” „Staszek” (1916–1943) – dowódca sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

⁸ St. kpr. Stanisław Kowalski „Czarny” (1915–1943) – żołnierz 1 plutonu II Zgrupowania.

⁹ Strz. Eugeniusz Bunicz „Gotów” (1920–1982) – żołnierz 1 plutonu II Zgrupowania.

¹⁰ St. strz. Piotr Downar „Azorek” (1920–1943) – żołnierz sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

¹¹ Kpr. pchor. Janusz Olgierd Skalski „Janusz”, „Lin”, „Pietia Wagin” (1922–1996) – dowódca 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

¹² St. strz. Adam Wolff „Kadet”, „Wilk”, „Adaś” (1927–1943) – zastępca dowódcy 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

Lp.	Ogólne wykształcenie	Zawód	Uzyskana specjalizacja	Uzyskana specjalizacja wojskowa	Data ostatnich ćwiczeń wojskowych	Odnaczenia	Uwagi
6	student			kawaleria			
7	3 klasy gimnazjum			karabiny maszynowe	1937 [r.]		zginął 3 VIII 1943 [r.]
8	7 klas szkoły powszechnej	ślusarz		lotnictwo			
9	szkoła średnia	technik			4 III [19]43 [r.]		
10	analfabeta	robotnik kanalizacyjny					zginął 7 VIII 1943 [r.]
11	szkoła średnia		kierowca ciężarówki	piechota	4 III [19]43 [r.]		
12	3 klasy gimnazjum		ślusarz	piechota	XI [19]43 [r.]		zginął 13 IX 1943 [r.] Smarków
13	mała matura			piechota			
14	mała matura						9 IX 1943 [r.] ?
15	szkoła średnia						
16	7 klas szkoły powszechnej	ślusarz	mistrz ślusarski				
17	mała matura				IX 1939 [r.]		
18	mała matura		tokarz	piechota	28 II[19]43 [r.]		
19	7 klas szkoły powszechnej	kierowca ciężarówki					

¹³ St. kpr. Janusz Rychter „Jasiek” (1921–1943) – celowniczy sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

¹⁴ Strz. Bogdan Małszyński „Bogdan” (1926–?) – amunicyjny sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

¹⁵ Strz. Karol Waligórski „Karolek” (1923–1944) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

¹⁶ Strz. Jerzy Witold Sęk „Świstak” (1925–1945) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania. Szerzej: M. Pietruszka, *Od „Ponurego” do „Ponurego”. Mało znana historia jednego z wielu...*, „Wykus”, 2013, nr 18, s. 5.

¹⁷ St. kpr. Jacek Szperling „Jacek”, „Wróbel” (1925–1967) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

¹⁸ Strz. Witold Jurczyński „Czajek” (1922–1943) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

^a W dokumencie błędnie zapisano: 17.17.1924.

Lp.	Stopień	Funkcja w oddziale	Imię, nazwisko, pseudonim	Data urodzenia	Data wstąpienia do organizacji	Data wstąpienia do oddziału
20		strzelec	Józef ¹⁹	26 I 1924 [r.]	IV 1943 [r.]	[15] VI 1943 [r.]
21		strzelec	Sokolik ²⁰	15 VI 1929 [r.]	4 VI 1943 [r.]	[15] VI 1943 [r.]
22		strzelec	Wydra ²¹	8 V 1925 [r.]		VI 1943 [r.]
23		strzelec	Grażyna ²²	17 IX 1923 [r.]	I 1943 [r.]	VII 1943 [r.]
24		strzelec	Komar	25 ^[b]		
25		strzelec	Franek	25 I 1925 [r.]		VII 1943 [r.]
26		strzelec	Lis ²³	16 III 1923 [r.]	V 1942 [r.]	IX 1943 [r.]
27						

Za zgodność tłumaczenia^c

(Kellner)²⁴

Przetłumaczył Ob[er]w[achtmeister] Sch[utz]p[olizei]

Źródło: zbiory C. Chlebowskiego, fotokopia, mps, j. niemiecki.

¹⁹ Strz. Józef Stanisław Hop „Józef” (1924–1998) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

²⁰ Strz. Henryk Fąfara „Szczygieł”, „Sokolik” (ur. 1929) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

²¹ Strz. Stanisław Underlik „Wydra” (1922–?) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

²² Strz./st. strz. Grażyna Sniadecka „Grażyna”, „Marta” (1923–1943) – żołnierz sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

²³ Strz. Marian Czesław Pietras „Bolesław”, „Lis” (1923–2001) – żołnierz 2 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

²⁴ Oberwachtmeister Kellner (imię nieustalone) – funkcjonariusz Placówki *Schupo* w Kielcach.

^b Brak dalszej części zapisu.

^c Powyżej odręczny podpis: Kellner.

Lp.	Ogólne wykształce- nie	Zawód	Uzyskana specjaliza- cja	Uzyskana specjaliza- cja wojskowa	Data ostatnich ćwiczeń wojskowych	Odnacze- nia	Uwagi
20	3 klasy gimnazjum						
21	6 klas szko- ły pow- szechnej						
22	7 klas szko- ły pow- szechnej	stolarz					
23	mała matura						
24							
25	6 klas szko- ły pow- szechnej						
26	7 klas szko- ły pow- szechnej						
27							

Nr 75

1943 październik 20, Kielce – Sprawozdanie miesięczne Oberfeldkommandantur 603 w Kielcach dot. II oblawy na Wykusie

[^a]

[^b]

Oberfeldkommandantur 603

Kielce, dnia 20 X [19]43 [r.]

Wydział Ia

**Sprawozdanie miesięczne
za okres od 16 IX – 15 X 1943 [r.]**

[^c]

2) Wykształcenie, sytuacja personalna, użycie

W wyniku ciągłego wysokiego zapotrzebowania w służbie wartowniczej i bezpieczeństwa, w okresie sprawozdawczym, mogły być przeprowadzone szkolenia jednostek bezpieczeństwa z udziałem części 2 i 4 kompanii 955 batalionu bezpieczeństwa, ponieważ wszystkie inne wprowadzone do walki kompanie nie dysponowały wolnymi siłami.

Szkolenie w brygadach dotyczące broni, mogło być przeprowadzone też tylko w ograniczonym zakresie, wskutek wprowadzenia do akcji wszystkich pojazdów. Szkolenia te kontynuowane są dotychczas w sztabach komendy.

W wyznaczonych terminach szkoleniami kierowały wyznaczone bataliony biorące udział w szkoleniu (szkolenie na dowódców oddziałów, radiotelegraficzne, ochrony przeciwlotniczej, ochrony przeciwgazowej, tresury psów). 955 batalion bezpieczeństwa przeprowadził w dniach 1–16 X [19]43 [r.] szkolenie w zakresie broni ckm, z udziałem 10 uczestników.

Stan personalny wykazuje spadek w porównaniu z ubiegłym miesiącem. Aby osiągnąć stan, jaki powinien być brakuje:

w I batalionie 603 pułku bezpieczeństwa:

201 podoficerów i szeregowych = 26,4%

w 954 batalionie bezpieczeństwa:

186 podoficerów i szeregowych = 24,4%

w 955 batalionie bezpieczeństwa:

170 podoficerów i szeregowych = 22,3%

Razem:

557 podoficerów i szeregowych = 24,3%

^a Pośrodku odcisk pieczęci: Tajne.

^b W prawym rogu odcisk pieczęci wpływu: Wehrkreis[omman]do in G[eneral]g[ouvernement] / Wydział Ia dziennik nr 4525/43 / Wpłynęło 21 X [19]43 [r.].

^c Opuuszczony fragment dokumentu.

Wprowadzone do akcji w powiecie radomskim grupy dywersyjne ochrony pól z I [batalionu] 603 pułku bezpieczeństwa wkroczyły, ponieważ ten batalion musiał przejąć pozycje wartownicze, które dotychczas obsadzone były przez komendę Ostlegionu w Radomiu. Grupy operacyjne ochrony pól 174 Dywizji Rezerwowej [Wehrmachtu] zostały zwiększone ilościowo o 5 osób. Dwie z nich przeszły z 14 rezerwowego oddziału artylerii, trzy z batalionu Schumanna.

Pluton ochrony piechoty, pluton dział przeciwpancernych, tabory kompanii batalionu Schumanna zostały na rozkaz doprowadzone do swoich stanowisk szkoleniowych.

Za wyjątkiem jednego dużego przedsięwzięcia, w dniach 16–18 IX [19]43 [r.], na terenie lasu na południe od Kamiennej, w którym brała udział część batalionów 603, 955 i Schumanna, miało miejsce tylko kilka małych akcji w celu wsparcia policji przy zwalczaniu band. Wyznaczone zwiadowcze wozy pancerne okazały się najlepsze w akcji.

[^d]

Źródło: AIPN Ki, OKŚZpNP Kielce, sygn. 53/535, t. 1, k. 307, 309, fotokopia, mps, j. niemiecki.

^d *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 76

1943 październik 21, [b.m.] – Raport nr 23 Dowództwa Okręgu GL Radom dot. przyjęcia grupy żołnierzy Armii Czerwonej¹

Raport Nr 23

Okręg Nr 5.

21 X [19]43 r.

Organizacyjne

Stan liczebny Ok[ręgu] w porównaniu z poprzednim raportem wzrósł o 45 gw[ardzistów]. Stan oddziałów o 25 gw[ardzistów]. W okresie sprawozdawczym zostali zabici 2 gw[ardziści].

Akcje

[^a]

24 IX [1943 r.] oddział [im. Dyonizego] Czachowskiego spotkał się z oddziałem PZP, w którym było 9 Gruzinów. Gruzini przeszli do nas wraz z uzbrojeniem 1 rkm, 8 d[ł]ugich].

[^b]

sporządził

Organista²

Źródło: AAN, GL, sygn. 191/XXIII-2, k. 48, oryginał, mps.

¹ Por.: Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK z 2 X 1943 r.; Meldunek Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK z 5 X 1943 r.

² Por. Jan Gruszczyński „Organista” (?–1944) – szef propagandy i informacji III Obwodu Kieleckiego GL.

^a *Opuszczony fragment dokumentu.*

^b *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 77

1943 październik 21, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. alianckich zrzutów spadochronowych na terenie dystryktu radomskiego

[a]

Dowódca
Sicherheitspolizei i
SD dla dystryktu radomskiego
Placówka Zewnętrzna Kielce – Nr 51/43 tajne

Kielce, dnia 21 X 1943 [r.]

[b]

[c]

[d]

Do
Dowódcy Sicherheitspolizei
i SD dla dystryktu radomskiego
do rąk SS-Sturmabführera¹ Illmera²
Radom

Dotyczy: Wrogie naloty z Anglii ze zrzutami spadochronowymi oraz skoczkami spadochronowymi w dystrykcie radomskim.
Zdarzenie: Pismo z 30 VII 1943 [r.] – Nr IV A 2 -c- 10711/43 tajne
Załączniki: Brązowy notatnik z zapiskami.

Na podstawie donosu łącznika „Garibaldiego” w dniu 14 X 1943 [r.] zastrzeżono w Wielkiej Wsi w powiecie koneckim grupę z bandy ZWZ „Jakuba” razem z dowódcą bandy „Jakubem”. Dowódca bandy miał w kieszeni notatnik, w którym zanotowane były różne ważne zapiski dotyczące szczegółów technicznych przeprowadzenia lotów z Anglii.

Podczas spotkania z łącznikiem „Garibaldim” w dniu 20 X 1943 [r.] zostało potwierdzone, że notatki faktycznie przedstawiają techniczną realizację nalołów z Anglii. Poniżej znajduje się tłumaczenie zapisów. Notatnik został załączony w oryginale.

¹ SS-Sturmabführer – dowódca szturmowy batalionu SS (major).

² SS-Sturmabführer und Oberregierungsrat Joachim Illmer (1909–?) – Dowódca Sipo i SD dla dystryktu radomskiego.

^a Pośrodku dopisano odręcznie ołówkiem i podkreślono: 733 oraz dopisano: 15589/43 tajne.

^b Poniżej nagłówka odcisk pieczęci wpływu koloru granatowego: Wpłynęło 22 X [19]43 [r.] / IV A 15 589/43.

^c Pośrodku odcisk pieczęci wpływu koloru fioletowego: Dowódca / Sicherheitspolizei i SD / dla dystryktu radomskiego / Wpłynęło: 22 X [19]43 [r.] / Załączniki: 1 / Wydział: IV A / dziennik: –.

^d Nad nagłówkiem, po prawej odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne. Pod nim odcisk datownika koloru czerwonego: 26 X 1943 [r.]. Obok odcisk pieczęci koloru czerwonego: Pilne (w oryginale skróty z j. niemieckiego: E).

12.30 – 3.30   17.45   23.45
 1. Haniś,   2. Rozmaryn,   3. Pobili się 2 górale (piosenki)
 Siekiery, łopaty, piły i drabina, przygotować kwatery.
 Janek – ziemia, Franek – niebo
 Litera A · – kolor żółty   litera B ziemia – – – ·^e
 (prawdopodobnie znak świetlny samolot – ziemia).
 Cyprys (?) 2, 1, 9–12 / 17–20
 1. Podkóweczki,   2. Hej dziewczyna ^fniski^f,   3. Prząśniczki   (trzy piosenki)

Koniec – – żółty

Garibaldi donosi jeszcze, że grupa posiada aparat radiowy, który w międzyczasie został naprawiony oraz z pomocą którego można nawiązywać łączność z samolotami.

Z upoważnienia:^g

R[e]h[n]³

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 16–17, oryginał, mps, j. niemiecki.

³ SS-Sturmscharführer und Kriminalsekretar Wolfgang Rehn – funkcjonariusz Referatu IV N Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^e W dokumencie litery A i B przedstawione zostały za pomocą alfabetu Morse'a.

^{f-f} Przekreślone słowo niski i nadpisane: maki.

^g Poniżej odręczny podpis: Essig. SS-Hauptsturmführer und Kriminalkommissar Karl Essig (1908–?) – Kierownik Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 78

1943 październik 21, Kielce – Załącznik do pisma Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego – tłumaczenie notatnika znalezione przy ppor. Waldemarze Szwiecu „Robocie”

Tłumaczenie:

(Notatnik znaleziony przy zastrzelonym 14 X 1943 [r.] pod Wielką Wsią powiat konecki bandycie „Jakubie”)

Strona 1. Maria Gstettner 87/5

Strona 2. Miny przeciwpancerne, gwoździe na ulice, raketnica, lampy karbidowe?, **Raczyński** I piętro,
Danek Alina,
^aHasło:^a Przychodzę w sprawie rachunku ZEORK. Odzew: zaraz go dam.

Strona 3. Pociąg urlopowy Kassel – Kowel Nr Sf 188, przyjazd do Skarżyska[-Kamiennej] 21.42. Podł[azie] 21.23.
Wcześniej idzie pociąg towarowy z Kielc, Blok Jędrów 21.08, Dolg^b 13607, przyjazd 21.31.
23.20 pociąg urlopowy ze Skarżyska[-Kamiennej] do Kielc, między [stacją] Węgle ? i Tumlinem.

Strona 4. Reszta? [c] Mogę dostać 4,5 litra.
Macie butelki ćwierćlitrowe – nie, butelki półlitrowe.
Rozpoznanie terenu **Bieniowski**
Jeżeli pl[an] A nie będzie dobry, wykonać pl[an] B.
Przy B przygotować 3 schronienia. Dowódca placówki poinformuje dowódcę Dąb w Kielcach

Modrzew I	II	Łyko III	13–16	21–23

Strona 5. 22 – 3.20   12.30 – 3.30   17.45   23,15
[d] 1. Hania,   2. Rozmaryn,   3. Pobili się 2 górale.
Siekier, łopaty, piły i 1 drabina.
Melina dla delegata!
Janek – ziemia, Franek – niebo.
Litera A – kolor żółty – odpowiedź litera B ziemia – – – .

^{a-a} Dopisano odręcznie.

^b Niemożliwe do przetłumaczenia słowo.

^c Niemożliwy do przetłumaczenia fragment tekstu: u.t.wł.1.rot.

^d Obok odręczny dopisek ołówkiem: Melodie.

Strona 6. Cyprys 2, 1   9–12 / 17–20

1. Podkóweczki,   2. Hej dziewczyna – maki   3. Prząśniczki

Koniec – – żółty

Pan **Dzwit** wysyła 2 kg masła i kości.

(Kości oznaczają pistolety)

Czy zbudowaliście już kładkę przez rzekę.

Po jakiego diabła, żeby partyzanci mieli przejście.

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 18, oryginał, mps, j. niemiecki.

Nr 79

1943 październik 22, Kielce – Pismo Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD w Radomiu dot. akcji w Wielkiej Wsi

Dowódca Kielce, dnia 22 X 1943 [r.]
Sicherheitspolizei i [^a]

SD dla dystryktu radomskiego

Placówka Zewnętrzna w Kielcach - Nr 1366/43 tajne

[^b]

[^c] Do
Dowódcy Sicherheitspolizei
i SD dla dystryktu radomskiego
do rąk SS-Sturmabteilung[führera] Illmera¹
Radom

[^d]

Dotyczy: Polski ruch oporu – zdobycie dziennika grupy „**Jakuba**” w dniu 14 X 1943 [r.], pod Wielką Wsią.

Opis: Informacja telefoniczna z dnia 14 X 1943 [r.].

Załączniki: 65 stron tłumaczenia dziennika, 2 oryginalne dzienniki, 1 tłumaczenie listy członków „plutonu Czarki”.

[^e]

Jak już meldowano podczas rozmowy telefonicznej w dniu 14 X 1943 [r.], dzięki doniesieniu łącznika „**Garibaldiego**” dowiedzieliśmy się, że przywódca bandy „**Jakub**” i jego straż przyboczna zatrzymali się we wsi Wielka Wieś w powiecie koneckim.

We współdziałaniu z żandarmerią zmotoryzowaną², jeszcze tego samego dnia zabici zostali w Wielkiej Wsi przywódca bandy „**Jakub**”, jak również 4 osoby z jego straży przybocznej, a mianowicie: „**Janek**”³, „**Albin**”, „**Stasiek**”⁴ i „**Ba-**

¹ SS-Sturmabteilungsführer und Oberregierungsrat Joachim Illmer (1909–?) – Dowódca Sipo i SD dla dystryktu radomskiego.

² Ze względów bezpieczeństwa (możliwe, że w obawie przed wywiadem AK) zamiast jednostki z Radomia do akcji w Wielkiej Wsi skierowana została 2 kompania I zmotoryzowanego batalionu żandarmerii, stacjonująca wówczas w Lublinie.

³ St. kpr. Janusz Rychter „**Jasiek**” (1921–1943) – celowniczy sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

⁴ St. strz. z cenz. Stanisław Wolf „**Staszek**” (1916–1943) – dowódca sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

^a W prawym rogu odcisk pieczęci wpływu koloru czarnego: Wpłynęło w dniu 9 XI [19]43 [r.] / IV A 15780/43.

^b Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne. Obok nieczytelne adnotacje zieloną kredką i ołówkiem oraz data 26 X [19]43 [r.].

^c Z lewej strony odcisk pieczęci wpływu koloru fioletowego: Dowódca / Sicherheitspolizei i SD / dla dystryktu radomskiego / wpłynęło: 22 X [19]43 [r.] / przekazano: A / Wydział: IV A, dziennik: [pole nieuzupełnione].

^d Poniżej nagłówka adresowego odcisk okrągłej pieczęci koloru czerwonego: Pilne (w oryginale skróty z j. niemieckiego: E). Obok odcisk datownika koloru czerwonego: 26 X 1943 [r.].

^e Na marginesie nieczytelne adnotacje ołówkiem.

ruta”⁵. Nie można było dokonać [ich] aresztowania, ponieważ bandyci otworzyli ogień i walczyli do końca.

Przy przywódcy bandy „**Jakubie**” znaleziono między innymi dziennik jego grupy, który zarówno w oryginale, jak i z tłumaczeniem (65 stron), dołączony jest do niniejszego pisma. Dodatkowo przekazuję listę członków bandy z plutonu „Czarki”.

Pozostałe materiały zostaną po przejrzeniu i analizie również dostarczone.

Z upoważnienia:^f

R[e]h[n]⁶

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 15, oryginał, mps, j. nie miecki.

⁵ Pod Wielką Wsią zginęli także st. strz. Piotr Downar „Azorek” (1920–1943) oraz st. strz. Grażyna Śniadecka „Marta”, „Grażyna” (1923–1943) – żołnierze sekcji rkm I plutonu II Zgrupowania. Niemcy prawdopodobnie mylnie podali imię i pseudonim plut. Albina Żołądka „Boruty” (1916–1944) – szefa II Zgrupowania.

⁶ *SS-Sturmscharführer und Kriminalsekretar* Wolfgang Rehn – funkcjonariusz Referatu IV N Placówki Ze-wnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

^f *Poniżej odręczny podpis:* Essig. *SS-Hauptsturmführer und Kriminalkommissar* Karl Essig (1908–?) – Kierownik Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 80

1943 październik 22, [Kielce] – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Mariana Świdierskiego „Dzika”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat:
Gmina: Bodzentyn
Wieś:
Okręg: 1243

Nazwisko: **Świdierski**

Imię: Marian

Urodzony:

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Bodzentyn

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej: polski oficer rezerwy

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: 060/53

IV A 3 a –

Nr: 10053/43 tajne

Oznaczenia:

- a) Organizacja:
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: osoba zaufana nr 53 donosi w dniu 10 IX [19]43 [r.]:

„Spałem potem z **Borutą**¹ (znany) w stodole Szańca. W poniedziałek przed południem pojechaliśmy do Bodzentyna do **Kazubińskiego**^b (znany). – **Świ-**

¹ Plut. Albin Żołądek „Boruta” (1916–1944) – szef II Zgrupowania.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

^b Właściwie: Kazubińskiego.

derski Marian też przyszedł do **Kaszubińskiego**. Przyszło też kilku nieznanym. Po przyjeździe dwóch mężczyzn z Kielc odbyła się konferencja”. –
Zanotował 22 X [19]43 [r.] –Ba[llhorn]²

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 128, oryginał, mps, j. niemiecki.

² *SS-Stürmscharführer und Kriminalsekretar* Herbert Ballhorn (1910–?) – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 81

1943 październik 25, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. akcji pod Sufraganem

Dowódca
Sicherheitspolizei i
SD dla dystryktu radomskiego
Placówka Zewnętrzna w Kielcach
IV A – 1287/43

Kielce, dnia 25 X 1943 [r.]

[a]

W oryginale z zapalnikiem odciągowym¹

do
Dowódcy Sicherheitspolizei
i SD dla dystryktu radomskiego
– Wydział IV A –
w Radomiu

[b]

[c]

Doręczono z prośbą o przyjęcie do wiadomości i dalsze wykorzystanie.

W znalezionym przy zabitym dowódcy bandy „Jakubie” dzienniku napisane jest: „Okolo godz. 11 (chodzi o godz. 23) jesteśmy na wyznaczonym miejscu. Podchorąży **Marian**² zajmuje przystanek Tumlin (z pewnością chodzi o posterunek blokowy Sufraganiec), grupy **Mariańskiego** i **Nurta** przejmują zabezpieczenie, a my, to znaczy grupa **Robota**, mamy za zadanie doprowadzić do wykolejenia pociągu pospiesznego jadącego z niemieckim wojskiem, zabić jego pasażerów i zabrać ich broń i ekwipunek.

Punktualnie o godz. 11.20 nadchodzi oczekiwany pociąg. Porucznik **Robot** daje rozkaz wycofania się w znajdujące się nieopodal krzaki. On sam pociąga za sznur zapalnika. Przez to, że sznur zawiesił się na jakimś kamieniu, czy krzaku ładunek nie eksplodował 20 metrów przed lokomotywą, ale dopiero pod środkowym wagonem. Pomimo, że podłożyliśmy najlepszy materiał wybuchowy „Plastik” w przepisowej odległości 150 cm od innego ładunku, pociąg przejechał dalej bez jakiegokolwiek uszkodzenia. Nasze ubezpieczenie

¹ Prawdopodobnie Niemcy na miejscu zasadzki znaleźli zapalnik i załączyli go do egzemplarza pisma dla adresata.

² Pchor. Marian Wikło „Marian” (?–1994) – dowódca plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań.

³ Poniżej daty odcisk pieczęci wpływu koloru czarnego: Wpłynęło w dniu: 9 XI [19]43 [r.] / IV A 15780/43.

^b Na środku odcisk pieczęci wpływu koloru czerwonego: Dowódca / Sicherheitspolizei i SD / dla dystryktu radomskiego / Wpłynęło: 30 X 1943 [r.] załączniki 2 / Wydział: IV dziennik A.

^c Z prawej strony nieczytelne odręczne zapiski ołówkiem i niebieską kredką.

na posterunku blokowym Węgłe oddało kilka nieskutecznych strzałów. Na rozkaz dowódcy **Donata** (ten sam co Ponury) trębacz dał sygnał do zbiórki, a potem, po przyłączeniu się ubezpieczenia, odmaszerowujemy”.

Tym samym jest bezwarunkowo pewne, że ten napad został zaplanowany i przeprowadzony przez bandę „Ponurego”.

[^d]

/St[rochm]³

Z upoważnienia:^e

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 27, oryginał, mps, j. niemiecki.

³ SS-Oberscharführer und Kriminalassistent Edward Strochm – *volksdeutsch*, tłumacz w Referatach IV 1, IV 2 i IV N Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^d Na marginesie z lewej strony nieczytelne odręczne zapiski niebieską kredką.

^e Poniżej odręczny podpis: Essig. SS-Hauptsturmführer und Kriminalkommissar Karl Essig (1908–?) – Kierownik Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 82

[1943 październik 29], [Wykus] – Kartka identyfikacyjna złożona w butelce w grobie kpr. Tadeusza Lange „Szylinga” na Wykusie

Rysopis zabitego¹ przez szwabów lat ok. 25., wzrost ok. 1,75 [m], jasnoblonde włosy kędzierzawe, zaczesane do góry, cera biała. Z oddziału prawdopodobnie] ochronnego Ponurego, poległ w dniu 28 X [19]43 [r.].

Źródło: MOB, b. sygn., oryginał, rkps.

¹ Kpr. Tadeusz Lange „Szyling” (1922–1943) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań.

Nr 83

1943 październik 29, [Radom] – Pismo Kierownika Wydziału IV A 2 urzędu Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego do Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy dot. akcji w Wielkiej Wsi

[Radom,] 29 X [194]3 [r.]

[^a]

[Wydział] **IV A 2 – Nr 15 589/43 tajne**

Szczegółowe oznaczenie: radca kryminalny Fuchs¹

[^b]

1)

Pismo:

Do

Reichssicherheitshauptamt

– IV A 2 –

do wiadomości – IV D 2 –

do rąk SS-Gruppenführera² i

Generalleutnanta Policji

Müllera³

Berlin SW 11

Dowódcy Sicherheitspolizei

i SD dla Generalnego Gubernatorstwa

SS-Oberführera⁴ i Obersta⁵ Policji

Bierkampa⁶

Kraków

¹ *SS-Hauptsturmführer und Kriminalrat Paul Fuchs* (1908–?) – Kierownik Referatu IV A 2, IV 1, IV 2 i IV N Wydziału IV urzędu Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego.

² *SS-Gruppenführer* – dowódca grupy SS (generał dywizji).

³ *SS-Gruppenführer, Reichskriminaldirektor und Polizei Generalleutnant Heinrich Müller* (1900–1945) – radca i dyrektor kryminalny III Rzeszy, w latach 1939–1945 Szef Departamentu IV (*Gestapo*) w Głównym Urzędzie Bezpieczeństwa Rzeszy.

⁴ *SS-Oberführer* – starszy dowódca SS (brygadier, stopień wyższy niż pułkownik a niższy niż generał brygady).

⁵ *Oberst* – pułkownik.

⁶ *SS-Oberführer und Oberst* Policji Walther Bierkamp (1901–1945) – w latach 1943–1945 Dowódca Sipo i SD dla Generalnego Gubernatorstwa.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne.

^b Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Czystopis wykonał Ku / Wysłano: 29 X [19]43 [r.].

Dowódcy Sicherheitspolizei
i SD dla Generalnego Gubernatorstwa
– IV A – Sonderkommando –
do rąk SS-Hauptsturmführera **Spilkera**⁷
Warszawa.

Dotyczy: Polski ruch oporu – zestawienie notatek dotyczących wrogich nalotów z Anglii.
Zdarzenie: Brak.
Załączniki: 1 tłumaczenie,
1 nuty.

14 X 1943 [r.] Placówka Zewnętrzna w Kielcach na podstawie poufnych informacji ustaliła miejsce pobytu znanej grupy „PZP” – bandy „Ponurego” pod dowództwem oficera „**Jakuba**” pod Wielką Wsią w powiecie koneckim i w wywiązanej strzelaninie zastrzeliła dowódcę „**Jakuba**” wraz z czterema jego ludźmi. Przy „**Jakubie**” znaleziono różne notatki, które nawiązują do planowanych nalotów z Anglii. Jak wiadomo naloty zapowiadane są z wyprzedzeniem, bezpośrednio do polskiej służby wywiadowczej poprzez odgrywanie uzgodnionych polskich piosenek w brytyjskim radiu.

Te, załączone w tłumaczeniu notatki przywódcy bandy „**Jakuba**”, pozwalają wywnioskować, że wprowadzone tu czasy emisji i piosenki mają ścisły związek z nalotami (patrz załącznik, tłumaczenie strony 5 i 6).

Notatki zostały przedłożone konfidentowi z bandy „Ponurego” do zaznajomienia się, poczym ten potwierdził, że istnieje powiązanie z nalotami z Anglii, jednakże nie był w stanie wyjaśnić powiązań w notatkach.

Załączone nuty również zostały przygotowane na podstawie znalezionych w notatniku „**Jakuba**” kartek z notatkami. Przedstawiają jeden takt z piosenki mazura Namysłowskiego⁸, który najwyraźniej służy w radiu brytyjskim jako znak zbliżającego się nalotu.

Tym samym przekazuję dane do wiadomości z prośbą o odpowiednie wykorzystanie.

2)

[Wydział] **IV A – analiza** –
do natychmiastowej analizy zgodnie z konsultacją.

⁷ SS-Hauptsturmführer Alfred Spilker – dowódca *Sonderkommando* w urzędzie Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu warszawskiego.

⁸ Karol Namysłowski (1856–1925) – kompozytor, dyrygent, skrzypek, twórca Orkiestry Włociańskiej w Zamościu.

3)

Jak wyżej z analizowanym materiałem.

[^c]

Ku⁹

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 24–25, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁹ Ku. – niezidentyfikowany funkcjonariusz urzędu Dowódcy Sipo i SD w Radomiu.

^c Poniżej pisma nieczytelne odręczne parafy czarnym atramentem oraz parafa czerwonym atramentem.

Nr 84

1943 listopad 8, [b.m.] – Meldunek sytuacyjny nr 11 Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego do KG AK za okres od 4 do 25 X 1943 r.

Otrzymano z Rolnika¹ dn[ia] 8 XI [1943 r.] nasz nr – 2128

Rolnik

dn[ia] 28 X [19]43 r.

l.dz. 11956/S[zef] S[ztabu].

Meldunek sytuacyjny nr 11 za czas od 4 – 25 X [19]43 r.

Na czoło zagadnień 3-tygodn[iowego] okresu sprawozdawczego wybijały się aresztowania powodujące zagrożenia, zmianę skrzynek i lokali (także w K[omendzie] Okr[ęgu]).

Aresztowania wśród ludności występowały przede wszystkim w formie brania zakładników (Radom – 13–14 X – 214 osób, Kielce – 14 X – 60 osób, Jędrzejów – 20 X – 46 osób) oraz dorywcze w Radomsku (ogólna ilość jeszcze nieznaną). W Skarżysku[-Kamiennej] 7 X – 11 osób, w Starachowicach 22 X – 24 osoby, w obw[odzie] Piece² – 8 osób. Po wsiach dorywcze mordowanie i palenie domostw, szczególnie na terenie obw[odu] Lipa³ – 176 osób i 17 zabudowań oraz Bezdroża⁴ i Letniska⁵.

Aresztowania wśród własnych członków dotknęły szczególnie wydział propagandy Rolnika (Ob. Rafał⁶, z[astęp]ca Kościesza⁷ i ref[erent] Jarosław⁸ zabity) oraz 8-miu innych w łapankach ulicznych w dniu 22 X [1943 r.] w Starachowicach przypadkowo Insp[ektora] rej[onowego] Pomostu⁹ ob. Nałęcz¹⁰. Prócz tego w poszczególnych obwodach aresztowano po 2–4 członków, a w Heblarni¹¹

¹ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² „Piece” – kryptonim Obwodu AK Włoszczowa.

³ „Lipy” – kryptonim Obwodu AK Ilża.

⁴ „Bezdroża” – kryptonim Obwodu AK Końskie.

⁵ „Letnisko” – kryptonim Obwodu AK Busko-Zdrój.

⁶ Feliks Jędrzejczak „Rafał” – w latach 1940–1942 szef Oddziału VI Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁷ Henryk Bujalski „Kościesza” – zastępca szefa Oddziału VI Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁸ Stefan Klaczyński „Jarosław” – w latach 1942–1943 szef Oddziału VI Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁹ „Pomost” – kryptonim Inspektoratu Starachowickiego AK.

¹⁰ Mjr NN „Nałęcz” – inspektor starachowicki AK.

¹¹ „Heblarnia” – kryptonim Obwodu AK Radomsko.

4-ch zastrzelono. W walce z żandarmerią zginęło z Kedywu ppor. Robot, 4-ch żołnierzy i jedna kobieta¹².

Kontyngent zbożowy i ziemniaczany oddano już [w] 65–75%. Akcja ściągania kontyngentu zastrzona. Na terenie Wyżyn¹³ i Strumienia¹⁴ ograniczenie kołowe na szosach, poza dostawą.

Akcja band komunistycznych rozwija się szczególnie na ob[szarze] Piece (około 1 000 ludzi), Strumienia, Wyżyn i Lip (około 600 ludzi), Ogrody¹⁵ (około 150 ludzi) i Heblarni. W ostatnich czasach wzmogła się na skutek otrzymania spadochroniarzy akcja w Strumieniu (około 150 ludzi) i zrzutów broni. Akcja ich ogranicza się do rabunków i agitacji. W obronie ludności polskiej przed grabieżą tych band zlikwidowano 5 grup komunistycznych po 10–20 ludzi na terenie Pieców, 3-ch bandytów w Strumieniu.

Kontrakcja własna – zlikwidowano 3 (?) szpicli i 3 żandarmów bestialsko odnoszących się do ludności.

W ob[wodzie] Lipa zatrzymano transport kontyngentu zbożowego i spalono 4 samochody, dokonano napadu na magazyn, zabrano materiał sanit[arny] i żywnościowy oraz zabito jednego żandarma i rozbrojono posterunek żandarmerii, gdzie zdobyto 12 kb i granaty.

W obwodzie Strumienia rozbrojono 10 żandarmów, przyczem 3ech zostało zabitych.

W obwodzie Błota¹⁶ dokonano napadu na magazyn, zdobywając 10 kb i żywność.

Wiadomości. 11 X b[ieżącego] r[oku] odszedł do Krakowa¹⁷ dotychczasowy kierownik dystryktu Radom Kundt¹⁸, następca jeszcze niewyznaczony.

(–) z r[ozkazu] Rawicz.¹⁹

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-3, k. 79, fotokopia, mps.

¹² 14 X 1943 r. zginęło 5 żołnierzy: ppor. cc. Waldemar Szwiec „Jakub”, „Robot” (1915–1943) – dowódca II Zgrupowania; st. strz. Piotr Downar „Azorek” (1920–1943), st. kpr. Janusz Rychter „Jasiek” (1921–1943), st. strz. Grażyna Śniadecka „Marta”, „Grażyna” (1923–1943) – żołnierze sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania; st. strz. z cen. Stanisław Wolf „Staszek” (1916–1943) – dowódca sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

¹³ „Wyżyny” – kryptonim Obwodu AK Sandomierz.

¹⁴ „Strumień” – kryptonim Obwodu AK Opatów.

¹⁵ „Ogrody” – kryptonim Obwodu AK Radom.

¹⁶ „Błota” – kryptonim Obwodu AK Busko-Zdrój.

¹⁷ Informacja o odejściu Ernsta Kundta ze stanowiska gubernatora dystryktu radomskiego nie jest zgodna z prawdą.

¹⁸ SA-Oberführer Ernst Kundt (1897–1947) – gubernator dystryktu radomskiego. Za: S. Piątkowski, A. Kutkowski, „Bądźcie bez litości”. *Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w dystrykcie radomskim*, Radom 2009, [katalog wystawy], s. 3.

¹⁹ Ppłk Jan Stenzel „Rawicz”, „Jan” (1896–?) – szef sztabu Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

Nr 85

1943 listopad 15, [Warszawa] – Rozkaz szefa sztabu KG AK dot. użycia broni w bieżącej akcji bojowej

PZP

dn[ia] 15 XI [19]43 r.

Nr 1266/IV

Obsz[ary]/Okr[ęgi]

W uzupełnieniu rozkazu K[omendanta] G[łównego] 534/IV z 28 V [19]43 [r.], określającego norm[atywy] użytkowania broni do bieżącej akcji konspiracyjnej, zarządzam:

- 1) K[omen]d[an]ci Obszarów (Okręgów) trzymają stale na cele mob[ilizacyjne] zapas broni i amunicji pochodzącej ze zrzutów, zakupu i zdobyczy w wysokości 2/3 każdorazowego aktualnego stanu posiadanej broni.
1/3 stanu posiadanej broni wolno używać do celów bieżącej akcji bojowej.
- 2) Ponadto K[omen]d[an]ci Obszarów (Okręgów) wschodnich mają prawo do użycia na cele „Bariery”¹ 1/3 stanu broni, przeznaczonej na zapas mob[ilizacyjny] 2/3 zapasu mob[ilizacyjnego] musi pozostawać stale na cele powstania.
- 3) Rozkaz ten w równym stopniu dotyczy mat[eriałów] wybuchowych.
z r[ozkazu] (–) Robak²

Źródło: A. Chmielarz, G. Jasiński, Armia Krajowa 1939–1945, Warszawa 2011, s. 59, fotokopia, mps.

¹ „Bariera” – kryptonim operacji, której celem była osłona lądowania aliantów w Normandii poprzez związanie walką sił niemieckich. Operację miały wykonać oddziały „Kedywu” na radiowy rozkaz z Londynu. Szerzej: T. Gąsiorowski, *Czy „Bariera” mogła zatrzymać niemieckie dywizje pancerne?*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2010, nr 32–33, s. 145–151; idem, *Obwód Przeworsk SZP–ZWZ–AK 1939–1944/45*, Kraków 2009, s. 108; W. Grabowski, *Plany pomocy polskiej dla Aliantów w okresie inwazji we Francji*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2013 nr 6 (278), s. 13–19.

² Gen. bryg. Tadeusz Pełczyński „Robak”, „Grzegorz” (1892–1985) – szef sztabu KG AK.

Nr 86

1943 listopad 16, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Kazimierza Synowca

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Synowiec**

Imię: Kazimierz

Urodzony: około 23 lat

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki, u rodziców

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: kawaler

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ, **posiada broń**
- b) Funkcja: członek
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy **Ludwikowi Szafrąncowi**, arkuś osobowy 1243. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszcze-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

gólnych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 137, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 87

1943 listopad 16, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Ludwika Szafranca „Huragana”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Szafraniec**
Urodzony: około 30 lat
Pseudonim: „**Huragan**”

w:

Imię: Ludwik
Powiat:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki, u matki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ „Ponurego”, **posiada broń**
- b) Funkcja: członek i dowódca grupy z Siekierna
- c) Gazety: czytelnik i dystrybutor nielegalnych gazet.

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest aktywnym członkiem nielegalnej organizacji wojskowej ZWZ. Podlega on dowódcy bandy „**Ponuremu**”. Zwerbowanie **Babiarza** do ZWZ nastąpiło pod presją wyżej wymienionego.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Wyżej wymieniony zawsze jest uzbrojony w pistolet maszynowy. Banda jest prawdopodobnie w sile 100 mężczyzn i posiada 3 ckm, 15 rkm, około 10 pistoletów maszynowych, a wszyscy pozostali członkowie bandy uzbrojeni są w karabiny, pistolety i granaty ręczne. Wyżej wymieniony czynnie działa w bandzie. Jemu podlega też placówka w Siekiernie, która podobno nie na stałe należy do bandy, ale wzywana jest tylko do poszczególnych akcji. Wyżej wymieniony posługuje się pseudonimem „**Huragan**”.

Zanotował 16 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 175–175v, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 88

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Heleny Rachtan

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Rachtan**

Urodzony: około 38 lat

w:

Imię: Helena

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: bez

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: Stanisław **Rachtan**

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania aresztowanego Antoniego **Babiarza** wyszło na jaw, że wyżej wymieniona razem ze swoim małżonkiem Stanisławem R[achtanem] należą do bandyckiej grupy ZWZ i podlegają dowódcy Ludwikowi **Szafańcowi**, arkusz osobowy 1243. Byli oni razem z innymi jeszcze

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

osobami wciągnięci tylko do niektórych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”,
arkusz osobowy 1240.

Mąż wyżej wymienionej posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 182, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 89

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Stanisława Rachtana

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Rachtan**

Urodzony: około 25 lat

w:

Imię: Stanisław

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: Helena **Rachtan** z domu Twardowska

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** wyszło na jaw, że wyżej wymieniony i jego żona należą do bandyckiej grupy ZWZ. Podlegają dowódcy Ludwikowi **Szafrąncowi**, arkuusz osobowy 1243.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Obydwoje małżonków wciągnięto wraz z innymi jeszcze osobami tylko do niektórych akcji. Dowódcą bandy jest „**Ponury**”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 181, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 90

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Włodzimierza Stypuły

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Stypuła**

Urodzony: około 19 lat

w:

Imię: Włodzimierz

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki, u rodziców

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: kawaler

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Związek: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 pistolet**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy **Ludwikowi Szafrąncowi**, arkuś osobowy 1243. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszcze-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

gólnych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 125, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 91

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Adama Synowca

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Synowiec**

Imię: Adam

Urodzony: około 40 lat

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: rolnik (własne gospodarstwo)

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: żonaty

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Związek: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 karabin**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy **Ludwikowi Szafrąncowi**, arkuś osobowy 1243. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszcze-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

gólnych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada karabin.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 136, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 92

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Jana Szafranca

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Szafraniec**

Imię: Jan

Urodzony: około 45 lat

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: rolnik (własne gospodarstwo)

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: żonaty

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 pistolet**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy **Ludwikowi Szafrancowi**, arkuś osobowy 1243. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszcze-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

gólnych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 166, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 93

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Stefana Szafranca

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Szafranec**

Imię: Stefan

Syn Wincentego Sz[afrańca]

Urodzony: około 32 lat w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: rolnik (własne gospodarstwo)

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: żonaty

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 karabin**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy **Ludwikowi Szafrancowi**, arkusz oso-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

bowy 1243. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszczególnych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada karabin.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 164, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 94

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Władysława Szafranca

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Szafraniec** Imię: Władysław
Urodzony: około 42 lata w: Powiat:
Pseudonim:
Zawód: rolnik (własne gospodarstwo)
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek: żonaty
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby:
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:
IV A Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: [członek] bandy ZWZ, **posiada broń: 1 pistolet**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy ZWZ i podlega dowódcy **Ludwikowi Szafrancowi**, arkusz osobowy 1243. Razem z innymi jeszcze osobami wzywany jest tylko do poszcze-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

gólnych akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 158, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 95

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Bolesława Twardowskiego

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Siekierno
Okręg: 1243

Nazwisko: **Twardowski**

Urodzony: około 35 lat

w:

Imię: Bolesław

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Siekierno, gmina Bodzentyn, powiat kielecki, u rodziców

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: żonaty

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 karabin**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: Podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony należy do grupy bandyckiej ZWZ i podlega dowódcy Ludwikowi **Szafrąncowi**, arkusz osobowy 1243. Razem z jeszcze innymi osobami zwany jest tylko do poszczególnych

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada jeden pistolet i karabiny.

Wcześniej od przebywającego tu aresztowanego w dniu 26 X [19]43 [r.] Józefa **Ziomka** okazało się, że podczas żniw wyżej wymieniony i Władysław **Zieliński**, arkusz osobowy 1243, dostali polecenie wyegzekwowania kontyngentu od sołtysa. Zebrane artykuły żywnościowe przyniesione zostały do spółdzielni, a stamtąd do sołtysa. Gdy wszystko było już u sołtysa, wieczorem dokonano napadu. We wsi było wiadomo, że napad był sfingowany, a artykuły żywnościowe zebrane zostały tylko dla bandy.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 17–17v, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 96

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Jana Twardowskiego

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Parcele Rządowe
Okręg: 1243

Nazwisko: **Twardowski** Imię: Jan
Urodzony: około 40 lat w: Powiat:
Pseudonim:
Zawód: rolnik (własne gospodarstwo)
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Parcele Rządowe, gmina Bodzentyn, powiat kielecki
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek: żonaty
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby:
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:
IV A Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 karabin**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: Podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony należy do grupy bandyckiej ZWZ i podlega dowódcy Ludwikowi **Szafrąncowi**. Razem z jeszcze innymi osobami wzywany jest tylko do poszczególnych akcji. Dowódcą ban-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

dy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada jeden karabin.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 19, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 97

1943 listopad 17, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Władysława Twardowskiego

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Wzdół Rządowy
Okręg: 1243

Nazwisko: **Twardowski**

Imię: Władysław

Urodzony: około 30 lat

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: rolnik (własne gospodarstwo)

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Wzdół Rządowy, gmina Bodzentyn, powiat kielecki

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek: żonaty

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1335/43

Oznaczenia:

- a) Organizacja: członek bandy ZWZ, **posiada broń: 1 pistolet**
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: Podczas przesłuchania w dniu 29 X [19]43 [r.] aresztowanego Antoniego **Babiarza** okazało się, że wyżej wymieniony należy do grupy bandyckiej ZWZ i podlega dowódcy Ludwikowi **Szafrąncowi**, arkusz osobowy 1243. Razem z jeszcze innymi osobami zwanymi jest tylko do poszczególnych

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

akcji. Dowódcą bandy jest „Ponury”, arkusz osobowy 1240. Wyżej wymieniony posiada pistolet.

Zanotował 17 XI [19]43 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 20, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 98

1944 marzec 3, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Kazimierza Pałysiewicza „Andrzeja”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś:
Okręg: 1243

Nazwisko: **Pałysiewicz**¹

Imię: Kazimierz

Urodzony: około 21 lat

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: [^b]

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Bodzentyn^c

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A 4   Nr: 14409/43 tajne

IV A 2   Nr 16272/44, Bolesław **Matla**², urodzony 4 III [19]01 [r.]

Oznaczenia:

a) Organizacja:

b) Funkcja:

c) Gazety:

¹ Strz. Kazimierz Pałysiewicz „Andrzej” (?–1943) – żołnierz oddziału oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² Strz. Bolesław Matla „Boryna” (1901–1944) – operator radiostacji w oddziale ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.*

^b *Nieczytelny odręczny dopisek.*

^c *Obok odręcznie dopisano: powiat kielecki.*

Stan rzeczy: **Feliks** Konstanty **Konitzer** podczas przesłuchania w dniu 19 VI [19]43 [r.] do dziennika nr IV E-1-21049/43 tajne donosi następująco:

W miesiącach jesiennych i zimowych spotykałem się podczas gry w karty z osobami, o których udzielił bliższych informacji. Chodzi o osoby, które są członkami P[olskiej] O[rganizacji] Z[brojnej]. Podczas gry w karty doszło do politycznych rozmów, których mogłem wysłuchać, nie należąc do tej organizacji. Przy tej okazji poznałem następujące osoby:

- 1) **Kłys**³, imię nieznane, około 20 lat, zamieszkały w Bodzentynie
- 2) **Pałysiewicz** Kazimierz, około 21 lat, zamieszkały w Bodzentynie
- 3) **Świdorski** Marian, około 32 lat, zamieszkały w Bodzentynie.

Z ich rozmów wywnioskowałem, że wyżej wymienieni należą do P[olskiej] O[rganizacji] Z[brojnej].

Zanotował 3 III [19]44 [r.] / Pachner⁴

B. nr IV A 2-16272/44, PA. Matla B[olesław].

Podczas przesłuchania w dniu 5 XII [19]43 [r.] Matla zeznał co następuje:

Około 6 XI [19]42 [r.] **Markowski** znowu przyszedł i przyniósł mi radiostację. Jednocześnie powiedział mi, że znalazł też dogodne miejsce, z którego mogę nadawać. Potem poszliśmy obydwaj z aparatem do Bodzentyna i udaliśmy się do Pałysiewicza⁵, ogrodnika przy ulicy Kieleckiej, w pobliżu skrzyżowania ulic i mostu. Ogródnik ma trzech synów:

Antoni⁶,

Roman⁷

i Kazimierz **Pałysiewiczowie**.

W późniejszym czasie tych dwóch synów ogrodnika, Antoni i Kazimierz P[ałysiewiczowie], wielokrotnie przynosiło mi materiały nadawcze. Przyjęte zakodowane sekwencje przekazywałem przez Kazimierza P[ałysiewicza] do Markowskiego, do Warszawy.

Dopiero pod koniec lipca Markowski znowu przyjechał i zaprowadził mnie do lasu między Bodzentynem a Starachowicami, gdzie w międzyczasie przeniesione zostało obozowisko leśne. W tym obozowisku znowu zająłem się nadawaniem. Materiał dostarczał Kazimierz **Pałysiewicz** przyjeżdżając rowem do obozowiska. Osobiście P[ałysiewicz] powiedział mi, że materiały odbiera z dworca kolejowego w Suchedniowie.

³ Prawdopodobnie strz. Mieczysław Kłys „Wojtek” (?–1946) – żołnierz 1 plutonu I Zgrupowania.

⁴ Pachner – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

⁵ Jan Pałysiewicz.

⁶ Strz. Antoni Ignacy Pałysiewicz „Mikołaj” (1917–1943) – żołnierz oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁷ Strz. Roman Pałysiewicz „Rom” (?–1943) – żołnierz oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

W połowie września Stefan⁸ przyniósł od **Ponurego** wiadomość, że w najbliższych dniach należy się spodziewać akcji Policji. Potem, w następnych dniach udałem się do domu, a aparaty zostały w obozowisku. Po upływie około miesiąca Kazimierz Pałysiewicz znów przyszedł do mnie i zaprowadził mnie znowu do lasu. Na początku października dołączyłem znowu do bandy na północnym zboczu Wykusu przy potoku i znów zająłem się nadawaniem. Tam materiały dostarczał mi też Kazimierz Pałysiewicz.

Adnotacja:

Matla posługiwał się zdjęciem zastrzelonego w dniu 8 IX [19]43 [r.], przez Stützpunkt w Suchedniowie rzekomego kolejarza Henryka **Chmielewskiego**⁹, przy czym sam twierdził, że to zdjęcie przedstawia osobę działacza „Tatara”. Matla zeznaje też, że Kazimierz **Pałysiewicz** powiedział mu w połowie września 1943 [r.], że „Tatar” już nie przyjdzie, bo go „nie ma”.

Zanotował 5 V [19]44 [r.] / Lange¹⁰

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 30–30v, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁸ Ppor. Stefan Obara „Stefan” (1913–1944) – oficer dyspozycyjny Zgrupowań.

⁹ Por. Henryk Chmielewski „Tatar” (?–1943) – dowódca IV plutonu radiotelegraficznego Szefostwa Łączności KG AK.

¹⁰ Lange – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 99

1943 listopad 19, Radom – Pismo Referatu IV A 2 urzędu Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego do Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach

[^a]

[^b]

IV A 2 – Nr 15214/43 tajne

Radom, dnia 19 XI 1943 r.

[^c]

Do
Placówki Zewnętrznej w Kielcach
do rąk SS-Hauptsturmführera Essiga¹
Kielce.

Dotyczy: Polski ruchu oporu. Napad na warsztaty szewskie w Kielcach.
Sprawa: Meldunki Krim[inal]kom[missariat]² w Kielcach

W okresie od 2 X do 25 X 1943 [r.] w Kielcach dokonano napadu i ograbiono 57 polskich szewców pracujących w firmie „Bata”. We wszystkich wypadkach chodziło bandytom o to, aby zdobyć gotowe buty, cholewki i skórę, wobec czego należy przypuszczać, że chodzi tu o planową akcję organizacji militarnej „PZP”, aby przygotować zapasy składowe dla ich jednostek, względnie zaopatrzyć bandę na zimę w obuwie. Ta seria napadów trwała około 3 tygodni tak, że już po kilku dniach przy uważnym studiowaniu można było wyciągnąć wnioski co do dalszych napadów.

Proszę na przyszłość w porozumieniu z kryminalnym komisariatem w Kielcach tego rodzaju i podobne wydarzenia opracowywać jak najuważniej.

Poza tym proszę zapytać agenta „Motora”, czy w tych napadach może wchodzić w grę oddział „Ponurego”.

[^d]

¹ SS-Hauptsturmführer und Kriminalkommissar Karl Essig (1908–?) – Kierownik Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

² Kriminalkommissariat – Komisariat Kryminalny.

^a W lewym górnym rogu znajduje się odcisk pieczęci koloru niebieskiego: Dowódca / Sicherheitspolizei i SD / dla dystryktu radomskiego.

^b Pośrodku odręcznie czerwoną kredką dopisano: Mercedes.

^c Poniżej daty sporządzenia pisma znajduje się odcisk pieczęci wpływu koloru granatowego: Dowódca / Sicherheitspolizei i SD / dla dystryktu radomskiego / Placówka Zewnętrzna Kielce / 26 XI 1943 [r.] / 1677/43 tajne. Na pieczęci nabita została druga, koloru czerwonego o treści: Tajne.

^d Nieczytelny podpis.

IV A – 1677/43 tajne

Kielce, dnia 2 II [19]44 [r.]

1. Tutejszy Referat V został już odpowiednio powiadomiony.
2. Przedłożyć powtórnie IV A w dniu 1 III [19]44 [r.]

/ST³

[^e]

IV A – 1677/43 tajne

Kielce, dnia 22 III [19]44 [r.]

1. Przypadki tego typu nie miały miejsca.
2. W przyszłości działać zgodnie z powyższą procedurą.
3. Do segregatora „40” w [Referacie] IV A.

/ST

[^f]

Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/430, t. 2, k. 6–6v, oryginał, mps, j. niemiecki.

³ ST – niezidentyfikowany funkcjonariusz urzędu Dowódcy Sipo i SD w Radomiu.

^e Nieczytelny podpis.

^f Nieczytelny podpis.

Nr 100

*1943 listopad 20, Kielce – Sprawozdanie miesięczne Oberfeldkommandantur 603
w Kielcach dot. III obławy na Wykusie*

Oberfeldkommandantur 603 ^[a] Kielce, dnia 20 XI [19]43 ^[b] [r.]

Wydział Ia

^[c]

**Sprawozdanie miesięczne
za okres od 16 X – 15 XI 1943 [r.]**

^[d]

8) Zdarzenia wyjątkowe

Wśród zdarzeń wyjątkowych w okresie objętym sprawozdaniem, o których stale meldowano w meldunkach dziennych, szczególnie godną uwagi jest akcja przeprowadzona przez Policję, przy wsparciu samolotów, w dniu 26 X [19]43 [r.]¹ na terenie lasów na południe od Starachowic, która doprowadziła do zlikwidowania bandy liczącej około 90 ludzi. Zdobyty przy tym łup był okazały.

Zdarzenie godne ubolewania miało miejsce w Pionkach, gdzie 8 znajdujących się na warcie ukraińskich ochotników zamordowało śpiących niemieckich plutonowego i kaprała, a następnie uciekło zabierając ze sobą całą broń i amunicję. 13 Alzatzczyków, członków 14 rezerwowego plutonu artylerii w Sandomierzu nie powróciło z urlopu w swojej ojczyźnie do jednostki. Rozpoczęto postępowanie poszukiwawcze.

W okresie objętym sprawozdaniem na obszarze Oberfeldkommandantur 603 miały miejsce napady na członków Wehrmachtu. Przy tym powstały następujące straty:

Zabici:	3 sierżantów,	2 plutonowych,	3 żołnierzy,	1 legionista
Ranni:		1 plutonowy,	2 żołnierzy	
Zaginieni:			1 żołnierz	

^[e]

Źródło: AIPN Ki, OKŚZpNP Kielce, sygn. 53/535, t. I, k. 330, 338–340, fotokopia, mps, j. niemiecki.

¹ III obława na Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury” miała miejsce 28 X 1943 r. W sprawozdaniu podana została data koncentracji sił niemieckich przed akcją.

^a *Pośrodku odcisk pieczęci:* Tajne.

^b *W prawym rogu odcisk pieczęci wpływu:* Wehrkreisk[omman]do in G[eneral]g[ouvernement] / Wydział Ia dziennik nr 5096/43 tajne / Wpłynęło 21 XI [19]43 [r.].

^c *Poniżej daty nieczytelny odcisk pieczęci wpływu.*

^d *Opuszczony fragment dokumentu.*

^e *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 101

1943 listopad 26, [b.m.] – Niemiecka ulotka rozwieszona w rejonie lasów siekierskich

Chłopcy z lasu

Walka Wasza jest bezsensowna. Sprawa Wasza jest stracona. Dziś możecie uratować jeszcze Wasze życie.

Kto się do dnia 26 XI [19]43 [r.] godz. 15.00 dobrowolnie zgłosi w starym klasztorze w Wąchocku u księdza proboszcza **Chrzanowskiego**¹. będzie ułaskawiony, otrzyma ważne dowogy^a osobiste i będzie zapośredniczony do pracy w Gubernatorstwie. Na ułaskawienie nie mogą liczyć ci którzy Was w to nieszczęsne położenie wprowadzili: Ponury, Nurt i Marian[s]ki.

Dowódca SS i policji
dystryktu radomskiego

Źródło: ASP, b. sygn., kopia, druk.

¹ Ks. kanonik Edward Chrzanowski, proboszcz parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Floriana w Wąchocku.

^a Tak w oryginale.

Nr 102

1943 listopad 29, [Starachowice] – Raport szefa Referatu II Podobwođu AK Starachowice dot. działalności agenturalnej Polaków

Raport nr 40/XI-43

„Lipa”¹

291143²

- I Kamiński³ – szpiclostwo. Według uzyskanych informacji to w wojskowej grupie leśnej „Ponurego” od dłuższego czasu przebywa szpicel niemiecki – podchorąży W[ojska] P[olskiego] Kamiński, który jest wygnańcem z Pomorza i w 1940 roku ożenił się z Leokadią K.^a na Mieszale w pobliżu Wąchocka. Kamińskiego Matka jest Niemką^b. Kamiński przed rokiem czasu był zatrzymany przez gestapo w więzieniu w Radomiu skąd za cenę oddania się na usługi wywiadu niemieckiego został zwolniony i dziś wyłącznie zajmuje się tylko szpiclostwem. Żona jego Leokadia bardzo często widywana jest w Starachowicach w towarzystwie Niemek^b i zachodzi podejrzenie, że i ona jest na usługach niemieckich i otrzymywany materiał od męża z lasu przekazuje Niemcom^b.–
- II B. – szpiclostwo. B. zamieszkała w Wąchocku za stacją kolejową w domu W. Franciszka, który na szeroką skalę szmugluje skórą i często jeździ do Radomia i Ostrowca [Świętokrzyskiego], a że Niemcy^b tolerują jego wałęsanie się bez pracy i szmuglowanie, dlatego zaufani twierdzą, że pozostaje on na usługach wywiadu niemieckiego.

¹ Ppor. Jan Śledź „Lipa” (1900–1967) – szef Referatu II Podobwođu AK Starachowice.

² 291143 – zaszyfrowana data 29 XI 1943 r.

³ Plut. pchor. Edmund Maurycy Kamiński „Czerkies” (1918–1944) – w 1941 r. aresztowany przez Niemców, po czym jego matka wystąpiła o wciągnięcie go na Volkslistę. Zdołał zbiec z więzienia w Radomiu (lub został zwolniony). W 1943 r. żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania. Ze Zgrupowań zdezerterował 16 VIII 1943 r. Przeszedł do oddziału partyzanckiego Podobwođu AK IIża ppor. Antoniego Hedy „Szarego”. Pomimo wydanego rozkazu rozstrzelania „Czerkiesa”, „Szary” nie wykonał rozkazu. Kamiński był potem jednym z autorów udanego ataku na majątek w Pakosławiu. Ponownie aresztowany przez Niemców w grudniu 1943 r., rozstrzelany około 8–10 III 1944 r. w radomskim więzieniu. Por.: APK, Zbiór ankiet *Reichs- i Volksdeutschow* dystryktu radomskiego, sygn. 954, Teczka Edmunda Kamińskiego; A. Heda-Szary, *Wspomnienia „Szarego”*, Warszawa 2009, s. 141–153; S. Piątkowski, *Więzienie niemieckie w Radomiu 1939–1945*, Lublin 2009, s. 158; S. Piątkowski, M. Sołtysiak, *Antoni Heda „Szary”. Biografia*, Kielce 2010, s. 12–13, 31–34.

^a Ze względu na dane sensoryczne, w dokumencie pozostawione zostały tylko inicjały nazwisk.

^b Tak w oryginale.

- III
B. –
szpiclostwo. B. wraz ze swą starszą córką, zamieszkałe koło autostrady pod Wąchockiem, o których już meldowałem – uprawiają szpiclostwo na rzecz wywiadu niemieckiego i są one w stałym kontakcie z kierownikiem wywiadu niemieckiego na Zakłady Starachowickie i Wąchock Krawczykiem.
- IV
L. Jan
i Ż. –
szkodliwi.– L. Jan st[arszy] przod[ownik] P[olicji] P[olskiej] komendant rejonowy w Wąchocku i Ż. komendant posterunku P[olicji] P[olskiej] w Wąchocku, jak uporczywie twierdzi ludność m[iasta] Wąchocka – uważani są przez społeczeństwo tamtejsze za szkodników sprawy Polskiej za ich gorliwe wysługiwanie się niemcom^b i podejrzewa ich [się] nawet o szpiclostwo na rzecz niemiec^b.–
- V
F. –
szpiclostwo. Według uzyskanych informacji, to znany szpicel z Małyszyna F. Józef prawie od dwóch miesięcy czasu z polecenia wywiadu niemieckiego w celach szpiegowskich udał się do lasu, celem wstąpienia do oddziału leśnego. Czy faktycznie przebywa on w oddziale leśnym nie ustaliłem, jednak jeżeli on nie jest w oddziale leśnym, to w każdym razie przebywa on gdzieś na wiosce czy gajówce pod innym nazwiskiem i szpieguje ruchy oddziałów leśnych.
Dla szybkiego sprawdzenia czy F. nie przebywa już w którym z oddziałów leśnych, koniecznym jest zdobycie jego fotografii i przesłanie jej dla sprawdzenia oddziałom leśnym.
Fotografię F. może zdobyć „Bartek”, który ma dostęp do mieszkania F.–
- VI
Ł. i M. –
szpiclostwo. Według powtórnie zebranych informacji, to: Ł. Wiktor, zam[ieszkali] u M. na Kol[onii] Robotniczej, sama M., jej starsza córka i jej syn, wszyscy oni uprawiają szpiclostwo na rzecz wywiadu niemieckiego i bezpośrednio kontaktują się z volks-[deutschem] Krawczykiem, zaś syn M. kontaktuje się z niemcem^b Martwurtem.
O Ł. i M. już meldowałem i dalsze spostrzeżenia będę niezwłocznie meldował.–

„Lipa”

Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 025/980, k. 12, fotokopia, mps.

^b Tak w oryginale.

Nr 103

1943 listopad, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Głównego AK dot. kontyngentu akcji sabotażowo-dywersyjnej na grudzień 1943 r. i styczeń 1944 r.

PZP

dn[ia] ^[a] [19]43 r.

[^{b]}

Kontyngent akcji sabotaż[owo]-dywers[yjnej]
na m[iesią]ce [^{c]}

^dgrudzień 1943 r. i styczeń 1944 r.^d

Nadal obowiązuje wstrzymanie bojowych aktów dywersyjnych na linii komunikacyjne wykorzystywane do transportu na kierunku wschód – zachód. Komendanci Obszarów (Okręgów) przygotowują i utrzymują w aktualności i pogotowiu uderzenia dywersyjne na linii komunikacyjne o kierunku wschód – zachód i pogłębiają je w przestrzeni i w czasie tak, aby odcięcie tych kierunków spowodowało przerwę co najmniej trzydniową. Uderzenia powyższe wchodzić będą w ramy akcji zastrzeżonej, której wykonanie nastąpi na mój rozkaz.

Dla celów wyszkoleniowych i doświadczalnych zezwalam na akcję na komunikacjach drugorzędnych o kierunku północ – południe, z tym zastrzeżeniem, że nie zostaną wykolejone pociągi z ludnością cywilną – jakiegokolwiek bądź działania dywersyjne na szlaku kolejowym powinny dać zawsze dłuższą przerwę w ruchu i zniszczenie taboru. Zaniechać ścinania pojedynczych słupów telegraficznych i telefonicznych, ze względu na małą korzyść. Niszczenia sieci komunikacyjnej wykonywać wg instrukcji „Teletechnik”.

Zdobywać broń, amunicję i środki walki przez opanowywanie składów, warsztatów reperacyjnych, przesyłek wagonowych.

Natężenie akcji sabotażowej pozostaje bez zmian.

Akcję terrorystyczną należy zaostrzyć, uderzając przede wszystkim w Niemców specjalnie szkodliwych i bestialskich w stosunku do ludności polskiej. Wzmocnić akcję likwidowania agentów Ge[sta]po. Odwet za akty gwałtu należy stosować natychmiast. Uderzać w posterunki policji niem[ieckiej], żandarmarii, policji kolejowej. Przewidywane represyjne uderzenia n[ie]p[rzyjacie]la uprzedzać przez wcześniejsze działania zapobiegawcze (zaskoczenie w rejonach koncentracji, w czasie marszu itp.).

^a Zamazana data: 15 IX.

^b Zamazany numer pisma.

^c Zamazane słowa: październik i listopad 1943 r.

^{d-d} Dopisane odręcznie.

Do akcji terrorystycznej i likwidacyjnej wyznaczać ludzi starszych z charakterem, którzy nie ulegają deprawowaniu. Zabraniam używać do tej akcji młodzieży poniżej lat 20. **Nie atakować członków Wehrmachtu.**

Podaję dolną ilościową granicę zadań do wykonania w ciągu miesiąca. W razie nieotrzymania rozkazów w tej sprawie, wykonywać zadania w miesiącach następnych wg poniższego kontyngentu.

Obszar (okręg)	Uszkodzenie parowozu na czas ponad 10 dni	Uszkodzenie taboru i palenie transportów
Wodnik ¹	50	w 10 transp[ortach] w tym 3 podpal[enia]
Wydra ²	30	” ” ” ” ”
Wiano ³	25	” ” ” ” ”
Konopie ⁴	25	” ” ” ” ”
Kania ⁵	25	” ” ” ” ”
Len ⁶	30	” ” ” ” ”
Rolnik ⁷	25	” ” ” ” ”
Łania ⁸	25	” ” ” ” ”
Serce ⁹	25	” ” ” ” ”
Księżyc ¹⁰	25	” ” ” ” ”
Lux ¹¹	25	” ” ” ” ”

W razie niewykonania wyżej wymienionych minimalnych kontyngentów, polecam każdorazowo podać przyczyny uniemożliwiające wykonanie.

W związku ze stwierdzeniem wypadków samowoli, gwałtów oraz rabunku przez oddziały sabotażowo-dywersyjne, polecam na przyszłość wszelkie tego rodzaju wykroczenia karać nadzwyczaj surowo, do kary śmierci włącznie. Poza tym należy wystąpić z całą bezwzględnością przeciwko szerzącemu się w terenie bandytyzmowi.

W miesięcznych meldunkach z odcinka dyw[ersyjno]-sabot[ażowego] należy każdorazowo podawać stan posiadanych materiałów do akcji dywersyjnej.

Zwracam uwagę na obowiązek przesyłania meldunków z odcinka sabotaż[owo]-dywersyjn[ego] tak, aby Kongo¹² otrzymało je przed 10 każdego miesiąca.

¹ „Wodnik” – kryptonim Obszaru Warszawskiego AK.

² „Wydra” – kryptonim Okręgu Warszawskiego AK.

³ „Wiano” – kryptonim Okręgu Wileńskiego AK.

⁴ „Konopie” – kryptonim Okręgu Wołyńskiego AK.

⁵ „Kania” – kryptonim Okręgu Krakowskiego AK.

⁶ „Len” – kryptonim Okręgu Lubelskiego AK.

⁷ „Rolnik” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁸ „Łania” – kryptonim Okręgu Łódzkiego AK.

⁹ „Serce” – kryptonim Okręgu Śląskiego AK.

¹⁰ „Księżyc” – kryptonim Okręgu Białostockiego AK.

¹¹ „Lux” – kryptonim Obszaru Lwowskiego AK.

¹² „Kongo” – kryptonim KG AK.

Meldunki z akcji zastrzeżonych należy przysyłać bezpośrednio po ich zakończeniu.

(-) Znicz.¹³

Źródło: AIPN, MSW, sygn. 0297/39, k. 125, fotokopia, mps.

¹³ Gen. bryg. Tadeusz Komorowski „Bór”, „Znicz” (1895–1966) – Komendant Główny AK.

Nr 104

1943 grudzień 2, Warszawa – Artykuł w „Biuletynie Informacyjnym” dot. III obławy na Wykusie

Polska walczy. W dniu 28 października pewien oddział Krajowych Sił Zbrojnych stoczył zwycięską walkę z brygadą SS w rejonie Skarżyska[-Kamiennej]. Niemcy^a w liczbie ok. 4 tysięcy ludzi (z oddziałów szkolnych z Radomia), przy współdziałaniu 12 bombowców i 9 myśliwców, oraz czołgów, przeprowadzili zorganizowane natarcie na miejsce obozowania oddziału. Natarcie z jednoczesnym bombardowaniem wyszło o godz. 9 rano, walka trwała do godz. 3 p[ol] poł[udniu] **Oddział polski przebił się szturmem, którego nieprzyjaciół nie wytrzymał. Niemcy stracili ok. 100 ludzi, w tym znaczną większość zabitych, część rannych. Jeden samolot nieprzyjacielski został strącony¹.** Straty polskie kilkakrotnie niższe². Należy podkreślić, że Niemcy w ohydny sposób znęcali się nad ujętymi żołnierzami polskimi i dobijali nasyżonych rannych.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny”, Warszawa 2 XII 1943 r., R. V, nr 48 (203), s. 5–6.

¹ Jest to jedyna relacja, w której znaleźć można informację o strąconym samolocie podczas obławy 28 X 1943 r. na Wykusie.

² W obławie zginęło 29 żołnierzy z oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK oraz 8 żołnierzy Zgrupowań: kpr. Tadeusz Lange „Szyling” (1922–1943) i kpr. Julian Świtek „Kolcik” (1923–1943) – żołnierze plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań; Ludmiła Bożena Stefanowska „Zjawa” (1924–1943) – łączniczka dowódcy Zgrupowań; strz. Stanisław Drózd „Kaptur”, „Klumpiarz” (?–1943) – żołnierz 3 plutonu I Zgrupowania; strz. Witold Jurczyński „Czajek” (1922–1943) – żołnierz 2 drużyny I plutonu II Zgrupowania, a także żołnierze bez ustalonego przydziału: strz. Marian Cieśla „Krakowiak” (?–1943), strz. Marian Cieślik „Mietek” (?–1943) i st. strz. NN „Pilot” (?–1943).

^a Tak w oryginale.

Nr 105

1943 grudzień 4, [b.m.] – Pismo por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do płk. Augusta Fieldorfa „Nila”

M[iejsce] p[ostoju] 4 XII [19]43 r.

Do Pana Nila.¹

W związku z przyrzeczeniem Pana zwrócenia mi sumy wydanej na produkcję st[enów] potwierdzając odbiór od inż. Korepki^{a2} wyprodukowanych przez niego i sierż. Jurka³ 34 stenów melduję, iż na ten cel wydatkowałem ogółem zł 235 000. Rachunki na powyższą sumę znajdują się w moim posiadaniu i są zawsze do wglądu.

Dla oświetlenia sprawy oraz wyjaśnienia dlaczego tak dużą kwotę pochłonęła ta produkcja pomimo to, że pierwszy kosztorys inż. Korepki^a opiewał na zł 3 500.– za jedną sztukę, melduję co następuje:

1. Produkcję st[enów] zorganizowałem w ten sposób, że część st[enów] produkowała się w fabryce inż. Korepki^a, część zaś za pośrednictwem sierż. Jurka i ob. Waleri[a]na⁴ w innych zakładach. Dzięki temu [b] ocalało sporo detali, gdyż te przede wszystkim produkowali poza fabryką inż. Korepki^a sierż. Jurek i ob. Waleriana około 40 stenów wyprodukowanych za sumę około 60,00 – tys[ięcy] zł. Koszty więc dalszych st[enów] w wypadku uruchomienia produkcji będą już o wiele niższe [c] i w ten sposób w końcowym rozliczeniu kwota za jeden sten wyniesie niewiele więcej od określonej kosztorysem.
2. Po wyprodukowaniu próbných stenów okazała się konieczność kupienia dodatkowych maszyn dla udoskonalenia produkcji np. precyzyjnej strugarki poprzecznej za sumę zł 32 000.–
3. W sumie wykazanej wyżej mieszczą się również wszelkie koszty związane z konsekwencjami wsypy w fabryce st[enów] jak zapomogi dla pracowników zatrudnionych przy produkcji i ich rodzin. W budżecie przyznanym mi przez Okręg sumy tej zmieścić nie mogę ze względu na brak jej pokrycia.

¹ Płk August Emil Fieldorf „Nil” (1895–1953) – Komendant „Kedywu” KG AK.

² Inż. Kazimierz Czerniewski „Korebko” (1909–1989) – kierownik techniczny Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka w Suchedniowie, kierownik konspiracyjnej produkcji Stenów w tych zakładach.

³ Sierż. Stefan Nawrocki „Jurek”, „Bazylewicz” (1912–?) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań i dowódca ochrony konspiracyjnej fabryki Stenów w Suchedniowie.

⁴ Wiesław Trojanowski „Waleriana” – łącznik pomiędzy por. cc. Janem Piwnikiem „Ponurym” a por. Hipolitem Krogulcem „Albińskim”, pierwszym Komendantem „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a Właściwie: Korebki.

^b Skreślone jedno słowo.

^c Skreślone kilka słów.

Meldując o powyższym proszę o przekazanie mi kwoty zł 235 000.–

^dPonury Donat^d

^ePrzemysław[a]^{e5}

^fOdpis poszedł 10 I [19]44 [r.] do [^g]^f

Źródło: M. Fieldorf, L. Zachuta, Generał „Nil”. Fakty, dokumenty, relacje, Warszawa 2006, s. 259, kopia, mps.

⁵ Zofia Maria Maternowska „Zi”, „Przemysława” (1900–1990) – kierowniczką sekretariatu „Kedywu” KG AK.

^c *Skreślone kilka słów.*

^{e-e} *Odręczny podpis.*

^{f-f} *Odręczny dopisek.*

^g *Nieczytelne słowo.*

Nr 106

1943 grudzień 5, [b.m.] – Meldunek Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. niemieckich ulotek rozwieszonych w rejonie lasów siekierzyńskich

Rolnik¹

5123²/II

[^a]

Kongo³

O[rdre] de B[ataille] wojska i oddziałów paramilitarnych za[łącznik] nr 1
[^b]

Różne:

[^c]

Niemcy kazali rozplakatować sołtysom odezwy do chłopców z lasu „Chłopcy z Lasu. Walka wasza jest bezsensowna. Sprawa wasza jest przegrana. Dziś możecie jeszcze uratować wasze życie. Kto się do dnia 26 XI [19]43 r. [do] godziny 15 dobrowolnie zgłosi w starym klasztorze w Wąchocku u księdza proboszcza Chrzanowskiego⁴, będzie ułaskawiony, otrzyma ważne dowody, będzie zapośredniczony do pracy w gubernatorstwie.

Na ułaskawienie nie mogą liczyć, ci którzy was w to nieszczęsne położenie wprowadzili: Ponury, Nurt, Mariański.

Podpis: Dowódca dystryktu radomskiego

[^d]

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 2, s. 175, 191–192, oryginał, mps.

¹ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² 5123 – zaszyfrowana data 5 XII 1943 r.

³ „Kongo” – kryptonim KG AK.

⁴ Ks. kanonik Edward Chrzanowski, proboszcz parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Floriana w Wąchocku.

^a *W prawym górnym rogu odręczny dopisek czerwoną kredką: Dla nas.*

^b *Opuszczony fragment dokumentu.*

^c *Opuszczony fragment dokumentu.*

^d *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 107

1943 grudzień 6, Radom – Ogłoszenie Dowódcy SS i Policji w dystrykcie radomskim dot. kary za udzielanie pomocy skoczkom spadochronowym i członkom nielegalnych organizacji

Ogłoszenie

Ponownie zwraca się uwagę, że każdy, który udziela pomocy
bandytom,
skoczkom spadochronowym,
członkom nielegalnych organizacji
i w ogóle każdy, kto

Niemieckie Dzieło Odbudowy

w Generalnym Gubernatorstwie burzy i udaremnia i pomocnikom tychże udziela pomocy względn[e] władzom niemieckim ich nie przekazuje, będzie na podstawie rozporządzenia o Niemieckim Dziele Odbudowy w G[eneralnym] G[ubernatorstwie] z dnia 2 X 1943 r.

ukarani śmiercią.

W interesie **pokoju w kraju**, jak i we **własnym** interesie każdego poszczególnego, zwracam się do mieszkańców G[eneralnego] G[ubernatorstwa] z zarządzeniem, aby wyżej wymienionym elementom **nie udzielali pomocy**, lecz wprost przeciwnie ich chwywali, lub przez natychmiastowe meldunki umożliwiali ich uwięzienie.

Radom, dn[ia] 6 XII 1943 [r.]

Dowódca SS i Policji
w dystrykcie radomskim

Źródło: APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 230, oryginał, druk, j. niemiecki i j. polski.

Nr 108

1943 grudzień 8, Warszawa – Wykaz odzieży przygotowanej do transportu z warszawskiej bazy „Start IV” dla Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Wykaz odzieży

501 komplety bielizny

Nr skrzyń 27, 28, 25, 45, 46, 47, 48, 49

709 par skarpet

Nr skrzyń 3, 4

168 par rękawiczek

Nr skrzyń 14, 16

254 koce

Nr skrzyń 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38

340 swetrów

Nr skrzyń 24, 25, 26, 51

411 koszul

Nr skrzyń 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14

290 kalesonów

Nr skrzyń IV, V, VI, 5

34 garnitury

Nr skrzyń VII, VIII, X, XI

40 par spodni

Nr skrzyń VIII

Ogółem skrzyń 46

Warszawa dn[ia] 8 XII 1943 r.

Źródło: zbiory C. Chlebowskiego, kopia, mps.

Nr 109

1943 grudzień 10, [b.m.] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do płk. dypl. Stanisława Dworzaka „Daniela”, Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK „Rolnik” dot. budżetu na I kwartał 1944 r.

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich

M[iejsce] p[ostoju] 10123

Rek. Wła¹

W załączeniu, w związku z meldunkiem moim z dnia 8123², w którym przedstawiłem plan demobilizacji podległych mi oddziałów, oraz wykazałem konieczność utrzymania ich w gotowości bojowej w okresie zimy, przesyłam preliminarz budżetowy na I kwartał [19]44 roku opracowany w dostosowaniu do warunków w jakich znajdują się te oddziały we wspomnianym wyżej okresie.

Preliminarz

19	2 900,–	koszt zdjęć do kart rozpoznawczych i koszt wyrobienia tych kart dla 40tu żołnierzy ich nie posiadających
20	3 000,–	koszt przewozu broni i zaopatrzenia
23	126 000,–	koszt zapomóg dla 70ciu strzelców posiadających większe, a niezaopatrzone rodziny, licząc à zł 600 na rodzinę oraz koszty leczenia rannych
25	20 000,–	zakup amunicji do pistoletów zwykłych i maszynowych oraz materiałów wybuchowych
28	259 200,–	pobory oficerów, dowódców oddziałów, łączników licząc à zł 2 700 miesięcznie (Komendant Ponury, por. Nurt, por. Kmicic, por. Czarka, ppor. Mariański, ppor. Antoniewicz ³ , lekarz Andrzej ⁴ , kwatermistrz Szach ⁵ , por. Baca ⁶ , por. Bolek ⁷ , por. Habdank ⁸ , ppor. Dzik, ppor. Mi-

¹ Rek. Wła – „Rektor Wła[?]

² 8123 – zaszyfrowana data 8 XII 1943 r.

³ Ppor. Leszek Popiel de Choszczak „Leszek”, „Antoniewicz” (1914–1963) – adiutant dowódcy Zgrupowań, a po 20 VIII 1943 r. także p.o. szefa sztabu Zgrupowań.

⁴ Ppor. lek. Władysław Chachaj „Baryka”, „Dr Andrzej” (1912–1980) – lekarz Zgrupowań.

⁵ Strz. z cenz. Julian Materek „Szach” (1914–1984) – kwatermistrz I Zgrupowania.

⁶ Por. Mieczysław Cebula „Baca” (1912–1970) – szef kancelarii Zgrupowań.

⁷ Por. NN „Bolek” – oficer bazy „Start IV” Centrali Zaopatrzenia Terenu „Kedywu” KG AK. Za: J. Pietrzykowski, *Tajemnice archiwum gestapo...*, s. 66–68.

⁸ Por. Jerzy Oskar Stefanowski „Oskar” „Habdank” (1913–2005) – dowódca 3 plutonu I Zgrupowania.

28	259 200,–	chał ⁹ , ppor. Krótki ¹⁰ , chor. Szort ¹¹ , ppor. Lulek ¹² , ppor. Dalski ¹³ , por. Wilczyński ¹⁴ , ppor. Jurek ¹⁵ , ppor. Stefan ¹⁶ , ppor. Brzoza ¹⁷ , ppor. Jerzy ¹⁸ , ppor. Motor, kurjer Ludwik ¹⁹ , podch. Andrzej ²⁰ , 4 nowo przydzielonych ptaszków ²¹ , 2 łączniczek ²² , oficer wywiad[u] Witek ²³
Wyżyw[ienie]	109 400,–	koszty utrzymania 304 strzelców nieposiadających środków utrzymania (304 x 40 x 90)
35	24 300,–	koszt utrzymania 3 ludzi z patrolu propagandowego
39	22 500,–	koszt budowy magazynów broni, spaleniowe
40	12 000,–	
41	6 000,–	
43	6 000,–	
44	7 000,–	
	<u>1 592 300,–</u>	

[a]

W uzasadnieniu ogólnym powyższego preliminarza melduję co następuje:

Preliminarz ten obejmuje koszt utrzymania nie tylko tych, którzy zostali zdemobilizowani i zamelinowani [b], ale również ci, którzy otrzymali przy-

⁹ Ppor. Jerzy Cybulski „Michał” (?–1967) – zastępca dowódcy 1 plutonu I Zgrupowania.

¹⁰ Ppor. Józef Kempński „Krótki”, „Łan” (1916–1991) – oficer dyspozycyjny I Zgrupowania. Szerzej: K. Jasiak, M. Jedynak, *Józef Kempński vel „Józef Pusak” ps. „Krótki”, „Łan” [w:] Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. V, red. M. Bielak, K. Krajewski [w druku].

¹¹ Chor. Tomasz Waga „Szort”- (1898–1986) – dowódca 2 plutonu I Zgrupowania. Szerzej: Z. Rachtan „Halny”, *Mój Komendant „Szort”*, „Wykus”, 2004, nr 9, s. 6.

¹² Ppor. Julian Kocko „Lulek” (1909–1965) – oficer dyspozycyjny I Zgrupowania.

¹³ Ppor. lek. Jerzy Ryfiński „Dalski” (1909–1945) – lekarz II Zgrupowania.

¹⁴ Por. Stanisław Mroczkowski „Wilczyński” (?–1969) – dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁵ Ppor. Władysław Czerwonka „Czerwony”, „Jurek” (1915–1986) – dowódca 2 plutonu III Zgrupowania.

¹⁶ Ppor. Stefan Obara „Stefan” (1913–1944) – oficer dyspozycyjny Zgrupowań.

¹⁷ Ppor. NN „Brzoza” – oficer dyspozycyjny I Zgrupowania.

¹⁸ Ppor. Bogdan Gibas „Jerzy” (1914–?) – adiutant dowódcy I Zgrupowania.

¹⁹ Kazimierz Starosz „Ludwik” (1894–1968) – łącznik Zgrupowań z KG AK.

²⁰ Sierż. pchor. Andrzej Gawroński „Andrzej” (1916–1997) – podoficer prasowy Zgrupowań i zastępca dowódcy 2 plutonu I Zgrupowania.

²¹ Do „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK przydzieleni zostali m.in. ppor. cc. Ewaryst Jakubowski „Brat” (1920–1944), ppor. cc. Fryderyk Serafiński „Drabina”, „Szkot” (1911–2006) i ppor. cc. Bernard Wiechula „Maruda” (1920–2000). Za: S. Jankowski „Agaton”, *Z fałszywym ausweisem w prawdziwej Warszawie. Wspomnienia 1939–1946*, t. I, Warszawa 1980, s. 406–407; J. Tucholski, *Cichociemni...*, s. 202–204, 330, 401, 409, 435.

²² W grudniu 1943 r. przy skadrowanych Zgrupowaniach nie było żadnych łączniczek. Za: relacja Leszka Zahorskiego „Leszka Białego”, Donatowo 10 XII 1943 r.

²³ Ppor. Witold Stefan Waligórski „Witek”, „Zbigniew”, „Wujek” (1902–1955) – oficer wywiadu Zgrupowań.

^a Poniżej preliminarza, po prawej stronie podpis: Przemysław[a].

^b Skreślone i nieczytelne słowo.

dział do bazy warszawskiej (pluton Warszawiaków oraz do tej pory opłacany przez Kedyw Komendy Głównej por. Czarka, Witek, por. Bolek i inni).

W opracowaniu preliminarza kierowałem się jak najdalej idącą oszczędnością i w związku z tym preliminowana kwota zł 1 598 300 do wypełnienia [c] ustalonego programu pracy dającego gwarancję utrzymania zaprawionych w walce oddziałów w kondycji moralnej, fizycznej i pełnej gotowości bojowej jest konieczna.

Odpis niniejszego preliminarza przesyłam p[anu] Nilowi²⁴ z prośbą o poparcie, by preliminarz ten został przez K[omendę] G[łówną AK] zatwierdzony.

Ponury Donat

M[iejsce] p[ostoju] 10123

P[an] Nil

Przesyłając odpis pisma do Komendanta Okręgu zawierający preliminarz na I kwartał [19]44 r. wraz z uzasadnieniem proszę o poparcie, w wyniku którego preliminarz ten zostałby przez K[omendę] G[łówną] w całości zatwierdzony.

Ponury Donat

Przemysław[a]²⁵

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-3, k. 21–22, fotokopia, rkps.

²⁴ Płk August Emil Fieldorf „Nil” (1895–1953) – Komendant „Kedywu” KG AK.

²⁵ Zofia Maria Maternowska „Zi”, „Przemysława” (1900–1990) – kierowniczka sekretariatu „Kedywu” KG AK.

^c *Skreślone słowo*: określonych.

Nr 110

1943 grudzień 13, [b.m.] – Raport Komendanta III Obwodu Radomsko-Kieleckiego GL dot. zajść w Starym Skoszynie¹

Raport nr 29
Obwód nr III

13 XII [19]43 r.

[a]

Oddział im. Zawiszy Czarnego w sile 15 gw[ardzistów] pod dow[ództwem] Tanka² został rozbity przez NSZ i częściowo wymordowany w dniu 8/9 XII [19]43 r. w miejscowości Stary Skoszyn w Świętokrzyski[e]m Opatów. W dniu 10 XII [1943 r.] zgłosiło się 3 rozbitek, zwolnionych z kaźni. Przebieg zajścia w[e]dł[u]g zeznań rozbitek był następujący:

Krytycznego wieczoru ppor. Tank zajął kwatery na dwóch zagrodach w wyżej wymienionej miejscowości. Na jednej kwaterze był Tank + 7 gw[ardzistów], na drugiej jako zastępca Kozak³ (Janek z Chodczy) + 7 gw[ardzistów]. Kwatery były ubezpieczone wartami. W pewnej chwili został zatrzymany łącznik NSZ i przytrzymany do wieczora, zaś wieczorem puszczony. Przed tym jeszcze zrobiono akcję zaopatrzeniową w pobliskim dworze. Od tej pory oddział był śledzony przez NSZ. Wieczorem przemaszerowała grupa NSZ w sile ok. 20 ludzi, bez broni i ta została zatrzymana przez warty Tanka. Tank zaalarmowany obejrzał tych ludzi i zapytał gdzie idą. Oświadczyli, że idą na urlopy, bo są zdemobilizowani. Wtem zaturkotała furmanka od lasu (przy domach) i wtedy „urlopowani” powiadają: jedzie nasz komendant, niech pan z nim gada. Furman krzyknął: „Nasi do broni”. Furmanka była naładowana karabinami i automatami. W mgnieniu oka uzbroili się i rozpoczęła się strzelanina. Tank z automatem zdążył uciec, jak wynikało z rozmów tej grupy NSZ, co zaś się stało z resztą na tej kwaterze dotychczas nie wiem, bo nikt nie nadszedł. Rozbitkowie przyszli tylko z drugiej drużyny od Kozaka w liczbie 2. Kozak słyszał strzały, a nawet dom został ostrzelany z ckm-u, pociski przedziurawiły ściany. Wszyscy padli na ziemię i czekali. Wtem drzwi się otworzyły i padł rozkaz: „Wychodzić wszyscy bez broni do rozmowy, chcemy się porozumieć”. Kozak kazał wszystkim się rozbroić i sam się rozbroił i kolejno zaczęli wychodzić przed dom. Tu ustawiono ich szeregiem pod ścianą z pod-

¹ Stanisław Pałac „Mariański”, pomimo iż nie był dowódcą, oskarżany był o rozstrzelanie członków GL aż do 1968 r. Dopiero jego list do płk. Mariana Janica, Dyrektora Gabinetu MSW i wyjaśnienie po raz kolejny wszystkich niesłusznie stawianych zarzutów, zakończyły wieloletnie podejrzenia. Por.: B. Hillebrandt, *Partyzantka...*, s. 155, 188; List Stanisława Pałaca do Dyrektora Gabinetu MSW, Warszawa 12 V 1968 r., kserokopia w zb. autora.

² Ppor. Zenon Kołodziejski „Tank” – dowódca oddziału GL im. Zawiszy Czarnego.

³ Jan Żebrak „Kozak”, „Janek Ryży”, „Jaś” (?–1943) – zastępca dowódcy oddziału GL im. Zawiszy Czarnego.

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

niesionymi do góry rękami, zrewidowano portfele itp. Ubrania i buty powiązane w paczki pasami i poodkładano na bok. Teraz zaczęło się śledztwo. Pytano kolejno każdego jak długo jest w GL. Następnie kazano wszystkim gwardzistom padnąć twarzą do ziemi (przed tym rozebranych do naga, obrabowanych). Następnie padła komenda: „Polacy powstań”. Wstało 5 Polaków, trzech jeńców leżało. Z tych pięciu dwóm oddano ubrania jako otumanionym, którzy niedawno wstąpili do oddziału, przeprowadzono przez warty i kazano uciekać. Ci dotarli do nas. W tym czasie reszcie kazano znów padnąć, zaczęto ich kopać, tłuc obcasami, deptać, bić batami i tak skatowanych na komendę z karabinów rozstrzelano. Miotających się w konwulsjach dobijano bądź to strzałami, bądź kolbami. Metody zabójstwa i wstępnego postępowania wyprzedziły daleko postępowania SS.

Kto winien tej tragedii? Tank jako dowódca i następnie Kozak, że wyszedł bez broni i taki miał haniebny koniec. W czasie, gdy wspomnianego łącznika zatrzymano, kręciły się opodal różne podejrzane typy. Na uwagę jednego z gwardzistów, żeby się z tych kwater wycofać, Tank zlekceważył te obawy i powiedział, że to nic, że ich zna, że to swoje chłopcy. Kozak mógł się jeszcze ze swoją drużyną wycofać, jednak obaj nie pokazali się [jako] dowódcy. Przywódcą tej bandy NSZ był por. Mariański, a zastępcą jego Ponury. Obaj znani wszystkim okolicznym dworom, jako dobrzy patrioci i solidni Polacy, o cze[m] przekonałem się na własne uszy. Ów Mariański w kwietniu (?) wymordował 6 ludzi z oddziału im. Langiewicza? Tak mówił mi Zygmunt⁴.

Spodziewamy się, że ten mord nie będzie ostatnim, przeto oddziały mają napiętą uwagę tylko w tym kierunku. NSZ w naszym terenie obsadził wszystkie dwory. Dziedzice są bardzo pewni siebie. My dotychczas walki z nimi unikamy, bo to pociągnęłoby jakieś kolosalne następstwa.

[b]

11 XII [1943 r.] o godz. 3.30 drużyna Tank'a w całości wróciła bez Tank'a. Tank został z Visem⁵ i granatem, by zlikwidować dowódcę morderców⁶. Dość długo go nie widać. Jego zastępcą jest Maks⁷, który rwie się znów w tamte okolice i jego ludzie też, przy czym poszukują Tank'a. Oddział uzupełnia się w tej chwili przez dodanie nowych 4 ochotników, nielegalniaków.

⁴ Ppor. Henryk Połowniak „Zygmunt” (1914–1971) – dowódca Okręgu Radomskiego GL.

⁵ Vis – polski pistolet samopowtarzalny, kaliber 9 mm, skonstruowany przez Piotra Wilniewczyca i Jana Skrzypińskiego. Produkowany w Fabryce Broni w Radomiu na potrzeby Wojska Polskiego. Do dzisiaj uważany za jeden z najlepszych pistoletów na świecie. Świadczy o tym podjęcie produkcji Visów po przejściu fabryki przez Niemców w 1939 r. Szerzej: A. Ciepliński, R. Woźniak, *9 mm pistolet samopowtarzalny Vis wz. 1935*, Warszawa 1996.

⁶ Faktycznie „Tank” zdezerterował, o czym świadczy kolejny raport Komendanta III Obwodu Radomsko-Kieleckiego GL. Por.: AAN, GL, sygn. 191/XXIII-2, Raport nr 30, b.m., 11 I 1944 r., k. 65.

⁷ Kpr. Kazimierz Foremniak „Maks” – po 8 XII 1943 r. dowódca oddziału GL im. Zawiszy Czarnego.

^b Opublizowany fragment dokumentu.

[^c]

Nie żałujcie sobie w naszej prasie a propos mordu.

Serdeczne pozdrowienia

Felek⁸

Źródło: AAN, GL, sygn. 191/XXIII-2, k. 63–64, oryginał, mps.

⁸ Mjr Andrzej Adryan „Felek” (1903–1967) – dowódca III Obwodu Radomsko-Kieleckiego GL.

^c *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr III

1943 grudzień 15, [Warszawa] – Rozkaz nr 123 Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju

**K[o]m[en]d[ant] S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju]
Dn[ia] 15 XII [19]43 r.**

Rozkaz Nr 123.

1) Warunki życia naszego zmuszają Polaków do ukrywania prawdy przed okupantem. Specjalnie dotyczy to żołnierzy Polski Podziemnej, dla których często jedyną bronią jest kłamstwo wobec okupanta. Cztery lata atmosfery okupacyjnej musi się odbić ujemnie w życiu żołnierskim; doprowadzić może do nieodróżnienia nieprawdy od koniecznego kłamstwa.

Żołnierzy Polski Podziemnej obowiązuje prawda. W kulcie dla niej wszystkie wojska świata wychowują swoich żołnierzy.

Żołnierze S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju] powinni wyróżniać się w służbie i życiu prawdomównością. Dobre dowodzenie jest uzależnione od pełni zaufania dowódcy do rzetelności wszystkich swoich podwładnych. Każdy ich meldunek musi być ścisły i zgodny z prawdą.

Wymagam od dowódców, aby zwracali baczną uwagę na tę stronę życia żołnierskiego. Każdy przypadek stwierdzonego kłamstwa czy fałszywego meldunku ustnego lub pisemnego polecam traktować z całą surowością, bezapelacyjnie zawieszając winnego w czynnościach i przenosząc do rezerwy.

2) W trosce o stałe podnoszenie wartości żołnierza Polski Podziemnej, polecam ponownie wszystkim przełożonym pouczyć podwładnych o zgubnych skutkach stałego używania i nadużywania alkoholu. Używanie częste alkoholu zmniejsza poczucie odpowiedzialności, panowanie nad sobą i wywołuje niewłaściwą reakcję i skłonność do zgubnych wynurzeń; nadużycie jest przyczyną wspan.

Wymagam od dowódców i przełożonych, aby nie tolerowali powyższego. W wykonaniu niniejszego rozkazu, każdy upijający się żołnierz, lub stale podniecający się alkoholem, bez względu na stopień czy funkcję, musi być natychmiast zawieszony w czynnościach i przeniesiony do rezerwy.

3) Polecam dowódcom zapoznać wszystkich żołnierzy z niniejszym rozkazem w ciągu miesiąca od terminu otrzymania.

**K[o]m[en]d[an]t S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju]
(-) Bór¹**

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/21/6, k. 66, oryginał, druk.

¹ Gen. bryg. Tadeusz Komorowski „Bór”, „Znicz” (1895–1966) – Komendant Główny AK.

Nr 112

1943 grudzień 16, Opatów – Zaświadczenie Polskiego Komitetu Opiekuńczego w Opatowie dla por. cc. Jana Rogońskiego „Czarki” uwierzytelniające cel wyjazdu z Warszawy w Opatowskie

[^a]

Zaświadczenie.

Okaziciel niniejszego upoważniony jest przez Polski Komitet Opiekuńczy w Opatowie do przewiezienia z Warszawy do Opatowa kompletów ciepłej bielizny przeznaczonej dla biednej ludności polskiej.

Zaświadczenie niniejsze jest ważne do dnia 24 XII 1943 roku.

[^b] Opatów, dn[ia] 16 XII 1943 [r.]

Prezes:^c

Źródło: zbiory C. Chlebowskiego, fotokopia, mps, j. polski i j. niemiecki.

^a Pośrodku odcisk pieczęci: R[ada] G[łówna] O[piekuńcza] / Polski Komitet Opiekuńczy / Opatów.

^b Poniżej na lewo nieczytelny odcisk okrągłej pieczęci.

^c Poniżej nieczytelny podpis.

Nr 113

1943 grudzień 17, [b.m.] – Pismo ppłk. Józefa Mularczyka „Ambrożego”, inspektora kieleckiego AK dot. dotacji dla „Kedywu”

Cent.¹

Łu² 17312³/Okr.⁴

L. 241

Os/Mas⁵

D.Prz. Dotacja dla Dewu Sia⁶

Załączając kron⁷ słu Sia⁸ ze swojej strony proszę o przyspieszenie przekazania reszty z przyznanej dotacji przez Okr. Biu⁹ tj. 40 000 zł.

Łatwo można przewidzieć, że niedostateczne zaopatrzenie tego Ole¹⁰ spowoduje albo tego rozkład albo radzenie sobie „we własnym zakresie” co już i teraz częściowo ma miejsce, a w konsekwencji daje upadek dyscypliny a więc i wartości Ole, a co najgorsze, że wykolejeńcy dostarczają wrogowi materiału ludzkiego na ich gmer.

W związku z powyższym i nawiązując do naszej ostatniej rozmowy w sprawie spuścizny po Ponurym proszę, gdy tylko nie zachodzi ostateczna konieczność nie przekazywano mi jego Ole.

W tej sprawie przedstawiam moje ogólne poglądy i zamierzenia na przyszłość:

1. Ole pol¹¹ muszą być bardzo ruchliwe, przeciętny skład 2-Dor¹², a nie większe jak Pio¹³.
2. Dobrze dowodzone – okr. Dor¹⁴ w zasadzie przew¹⁵ – wyjątkowo wysokiej klasy starszy un¹⁶.
3. Muszą być podległe bezpośrednio temu okr., z którego me¹⁷ pochodzą i na którym działają w oparciu o jego komórki organizacyjne i dowódcze

¹ Cent – „centrala” – inspektorat rejonowy.

² Łu – „Łuna” – kryptonim Inspektoratu Kieleckiego AK.

³ 17312 – zaszyfrowana data 17 XII 1943 r.

⁴ Okr – „Okreś” – dowódca.

⁵ Mas – „Maszt” – szef sztabu.

⁶ Dewu sia – „Kedyw”/„Siatka” – kryptonim „Kedywu” Obwodu AK Kielce.

⁷ Kron – „kronika” – meldunek.

⁸ Słu Sia – „słuchawka”/„Siatka” – kryptonim Obwodu AK Kielce.

⁹ Okr Biu – „okreś”/„Biuro” – komendant komendy okręgu.

¹⁰ Ole – „Olek” – oddział.

¹¹ Ole pol – „Olek”/„polowanie” – oddział partyzancki.

¹² Dor – „Dorota” – drużyna.

¹³ Pio – „Piotr” – pluton.

¹⁴ Okr Dor – „okreś”/„Dorota” – dowódca drużyny.

¹⁵ Przew – „przewodnik” – oficer.

¹⁶ Un – „uncja” – podoficer.

¹⁷ Me – „mecz” – teren.

w terenie (*vide*, okr Pio¹⁸, okr. mik¹⁹), a więc okr. słu.²⁰ On tylko ma organa, które mogą te Ole zaopatrywać i w pewnym znaczeniu ewakuować (leczyć).

4. Okr. wyżsi dysponują tymi Ole tylko przez okr słu przez danie mu zadań do wykonania.
5. Dla wykonania poważniejszych czy.²¹ okr. słu stawia wnioski na częściową lub całkowitą mob[ilizację] jednego lub więcej Pio²² celem wzmocnienia tego Ole pol. Po wykonaniu czy – wzmocnienie wnika spowrotem w teren swojej stałej siedziby.
6. Zaopatrzenie Ole musi być zapewnione. Nie mając możliwości zaopatrzyć, lepiej ich nie organizować.

W ten sposób zapobiegnie się tworzeniu wielkich zgrupowań, trudnych do dowodzenia, zaopatrzenia i ukrycia, które poza tym większą część czasu spędzają beczynnie – demoralizują się, zciągają na siebie uwagę i obławę, a konkretne wyniki – to straty w ludziach, broni i materiałach. Ten stan rzeczy nie podnosi na duchu społeczeństwa.

Z powyższych względów jestem przeciwny zwiększeniu Ole, a zwłaszcza na okres zimy.

O ile położenie ogólne nie ulegnie zasadniczej zmianie chcę mieć w połowie kwietnia w każdym słu taki Ole pol (maksimum pełny Pio) i już dzisiaj wydaję w tym kierunku wytyczne okr słu, to jest gromadzenie zapasów żywności, umundurowania i pieniężnych, wytypowania odpowiednich okr. i dobór gr.²³

(–) Żor.²⁴

Słu Ła i Cer.²⁵

Powyzsze przesyłam jako wytyczne pracy w sprawie Ole pol. słu Sia wytyczne otrzymał na przyj.²⁶ – ustnie.

(–) Żor.–

Źródło: zbiory M. Jedynaka, fotokopia, mps.

¹⁸ Okr Pio – „okręt”, „Piotr” – dowódca plutonu.

¹⁹ Okr mik – „okręt”, „mikrofon” – dowódca podobwołu.

²⁰ Okr słu – „okręt”, „słuchawka” – dowódca obwołu.

²¹ Czy – „czyn” – akcja.

²² Pio – „Piotr” – pluton.

²³ Gr – „gram” – żołnierz.

²⁴ Ppłk Józef Mularczyk „Ambroży”, „Żor” (1893–1968) – od połowy 1942 r. do 19 I 1945 r. inspektor kielecki AK.

²⁵ Słu Ła i Cer – „słuchawka” „Łata” i „Cer” – Obwody AK Busko-Zdrój i Jędrzejów.

²⁶ Przyj – „przyjemność” – spotkanie.

Nr 114

1943 grudzień 30, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. dokumentów znalezionych przy żołnierzach AK poległych w Wielkiej Wsi

[a]

Dowódca
Sicherheitspolizei i
SD dla dystryktu radomskiego
Placówka Zewnętrzna w Kielcach
IV A 1366/43 tajne

Kielce, dnia 30 XII 1943 [r.]

[b]

[c]

Do
Dowódcy Sicherheitspolizei
i SD dla dystryktu radomskiego
do rąk SS-Sturmbannführera **Illmera**¹
w Radomiu

Dotyczy: polski ruch oporu – likwidacja grupy „**Jakuba**” w dniu 14 X 1943 [r.] koło Wielkiej Wsi.
Opis: Meldunek telefoniczny z dnia 14 X 1943 [r.] i pismo z dnia 22 X 1943 [r.] do wyżej wymienionego B. Nr.
Załączniki: 5 tłumaczeń – zdjęcia zabitych w dniu 14 X 1943 [r.] bandytów – mapy i szkice, jak również portfel z dowodami osobistymi i zdjęciami.

W nawiązaniu do poprzedniego pisma z dnia 22 X 1943 [r.] przekazuję w załączeniu przedmioty wymienione w polu załączniki.

Przekazany materiał jest kompletny, ułożony po kolei, a pisma w języku polskim zostały przetłumaczone.

¹ SS-Sturmbannführer und Oberregierungsrat Joachim Illmer (1909–?) – Dowódca Sipo i SD dla dystryktu radomskiego.

^a Powyżej daty odcisk pieczęci wpływu koloru fioletowego: Wpłynęło w dniu: 19 I [19]44 [r.] / IV A 15780/44.

^b Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne. Pod nim odcisk pieczęci koloru czerwonego: Pilne (w oryginalne skróty z j. niemieckiego: E). Obok odcisk datownika koloru czerwonego: 27 I 1944 [r.].

^c Z prawej strony odcisk pieczęci wpływu koloru fioletowego: Dowódca / Sicherheitspolizei i SD / dla dystryktu radomskiego / Wpłynęło: 6 I [19]44 [r.] / Załączniki: – / Wydział: – / dziennik: –.

Z upoważnienia:^d

Cz[ok]²

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 28, oryginał, mps, j. niemiecki.

² *SS-Oberscharführer und Kriminalassistent* Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-
wnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

^d *Poniżej odręczny podpis:* *SS-Hauptsturmführer und Kriminalkommissar* Karl Essig (1908–?) – Kierow-
nik Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 115

1943 grudzień 31, [b.m.] – Informacja Delegatury Rządu RP na Kraj dot. niemieckich ogłoszeń narzucających żołnierzy AK do ujawnienia się

K.P.
S.O.

31 XII 1943 r.

Do
Raju

Miesięczny przegląd
sprawozdawczo-sytuacyjny spraw dotyczących polityki ogólnej okupanta,
administracji, propagandy, postawy społeczeństwa polskiego,
stanu bezpieczeństwa i spraw narodowościowych.

Nr 3

(obejmuje przegląd sprawozdań terenowych za okres od listopada do grudnia i uzupełnienia z miesięcy^a poprzednich)

[^b]

Województwo kieleckie: W końcu listopada w Wąchocku rozlepiono wezwania d[owód]cy SS i policji na dystrykt radomski do partyzantów, aby zaniechali dotychczasowych akcji, która nie ma szans powodzenia, aby wydali dowódców, a także zgłosili się do władz. Zapewnia się bezkarność i pracę.

[^c]

Źródło: AAN, DR, sygn. 202/II-8, k. 104, 124, mikrofilm, mps.

^a Tak w oryginale.

^b Opuuszczony fragment dokumentu.

^c Opuuszczony fragment dokumentu.

Nr 116

[1943 grudzień], [b.m.] – Planowana marszruta konwoju por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki” z zaopatrzeniem dla Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Trasa dnia [^a]
Warszawa – Rad[om]
Skarżysko[-Kamienna],
Opatów.
z Opatowa przez
Łagów do Ku[^b]
28 lub 31.
godz. 18.
My · – – ·
Ty – – ¹
Nieskórzów Stary
za mostkiem przy
szkole

Źródło: C. Chlebowski, Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie, Warszawa 1988, fotokopia 203, rkps.

¹ Por. cc. Jan Rogowski „Czarka” system sygnałów świetlnych przedstawił w alfabecie Morse’a: przybycie auta – litera P (· – –), oddział w zasadzce – litera M (– –).

^a Nieczytelne słowo.

^b Nieczytelny fragment słowa, prawdopodobnie: Kunowa.

Nr 117

[1943], [b.m.] – Zestawienie osobowe dowództwa III Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Dowództwo III-g[o] Zgrupowania

L.p.	Pseudonim i imię	Funkcja	Pist[olet] auto-m[atyczny]	Pisto[let] k[a]l. 9	Pisto[let] k[a]l. 7	Uwagi
1	ppor. Mariański	d[owód]ca zgru-p[owania]		15567		
2	ppor. Jerzy ¹	d[owód]ca Pluto-nu II	259306 Sten	63405		6038 mp skradziony
3	por. Wilczyński ²	d[owód]ca Pluto-nu I	259307 Sten			
4	ppor. Stefan ³	d[owód]ca				
5	Brzoza ⁴	szef III-g[o] zgru-p[owania]			^b 555064 ^b	
6	Zawada ⁵	gospodarz III-g[o] zgr[upowania]				dezertter
7	Ret ⁶	gospodarz III-g[o] zgr[upowania]				kb 107606
8						
9						
10						

Źródło: MOB, AN, sygn. 2, k. 16, oryginał, rkps.

¹ Ppor. Władysław Czerwonka „Czerwony”, „Jurek” (1915–1986) – dowódca 2 plutonu III Zgrupowania.

² Por. Stanisław Mroczkowski „Wilczyński” (?–1969) – po 6 VIII 1943 r. dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

³ Ppor. Stefan Obara „Stefan” (1913–1944) – oficer dyspozycyjny III Zgrupowania (wcześniej oficer dyspozycyjny Zgrupowań).

⁴ Prawdopodobnie ppor. NN „Brzoza” – oficer dyspozycyjny I Zgrupowania, a następnie szef III Zgrupowania.

⁵ Sierż. Aleksander Bogusz „Zawada” (?–1957) – kwatermistrz III Zgrupowania, zdezerterował.

⁶ Kpr. Józef Stępiński „Ret”, „Red” – dowódca 1 drużyny 2 plutonu i kwatermistrz III Zgrupowania.

^{a-a} Skreślony numer.

Nr 118

[1943 grudzień], [b.m.] – Zestawienie osobowe żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”¹

[L.p.]	[Pseudonim i imię, stopień]	Kb	[Uwagi]
1	Kalina Walter ² kapr.		VIII [19]43. odłączył się na plac[ówce] Truskolasy Karany wyrok[iem] śmierci w zawiesz[eniu] i degrad[acją] 7 XII [19]43 [r.]
2	Jemioła Adam ³ kapr.		
3	Saturn ⁴ strz.		ranny Kobyła Góra 8 IX [19]43 [r.]
4	Longinus ⁵ st. strzel.	10899	odłączył się 27 IX [19]43 [r.]
5	Sęk ⁶		zwolniony
6	Wrzos ⁷		
7	Podmuch ⁸ kapral		
8	Wilk ⁹ Edmund	789547	postrzelił się z własnej winy sierpień [19]43 r. w stanie nietrzeźwym
9	Lewańczyk ¹⁰		karany wyrok[iem] śmierci w zawiesz[eniu] 29 XII [19]43 r.
10	Kozak ¹¹ kapral		zabity ok. 13 IX [19]43 [r.]
11	Dzięcioł ¹²		zwolniony na pl[acówkę] 25 VII [19]43 [r.]
12	Mikołaj zabity o bandziorstwo		zabity na Bukowej Górze band[yta]
13	Narcyz ¹³		zwolniony 28 VII [19]43 [r.]
14	Marek Jasiu		zwolniony
15	Sęp ¹⁴		odłączył się 23 VIII [19]43 [r.]

¹ Zestawienie sporządzone zostało prawdopodobnie w listopadzie lub grudniu 1943 r. i uzupełniane w następnych miesiącach. Świadczyć o tym mogą ostatnie wpisy zawierające pseudonimy osób, które dołączyły do oddziału w 1944 r., np. strz. Bolesław Cieżkowski „Błyskawica”.

² Kpr. Jan Władysław Czernikiewicz „Korczak”, „Walter” (1916–2004) – dowódca 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania, około 6 VIII 1943 r. tymczasowo dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

³ Kpr. Izrael Czyżyk *vel* Adam Salwowski „Adam”, „Jemioła” – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania (Żyd, który przeżył II wojnę światową służąc w szeregach Zgrupowań).

⁴ Strz. Edward Sękowski „Saturn” (1922–2001) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁵ St. strz. Józef Durlik „Longin”, „Longinus” (?–1986) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁶ Strz. Józef Nikodem Czernikiewicz „Sęk” (ur. 1925) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁷ Strz. Tadeusz Skorupka „Wrzos” – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁸ Kpr. Edward Szmidt „Podmuch” (?–1989) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁹ Strz. Edward Cedro „Wilk” – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁰ Strz. Józef Sierpień „Lewańczyk” (1925–1972) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹¹ Kpr. Józef Dziuba (lub Dziublin) „Kozak” (?–1943) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹² Strz. Bolesław Dryja „Dzięcioł” (1919–2013) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania. Szerzej: M. Jędynak, *Bolesław Dryja „Dzięcioł” (1919–2013)*, „Wykus”, 2013, nr 18, s. 10.

¹³ Strz. Marian Stanisław Majewski „Narcyz” (1914–1983) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁴ Strz. Stanisław Łebek „Sęp” (1915–1986) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

[L.p.]	[Pseudonim i imię, stopień]	Kb	[Uwagi]
16	Łoś ¹⁵		
17	Pytko st. strzel.		
18	Dan ¹⁶ st. strzel.		ranny
19	Żwawy Leszek ¹⁷		
20	Marcin ¹⁸		odłączy[ł] się 25 IX [194]3 [r.]
21	Gil ¹⁹		
22	Kanarek		dezterter 26 VIII [194]3 [r.]
23	Cichy ²⁰		
24	Huragan ²¹		
25	Lotny ²² kapral		
26	Wyzwolony ²³		
27	Topola ²⁴		
28	Sokół ²⁵		
	Gruzini ²⁶		Zbiegli „dezterterzy” z bronią 27 IX [194]3 r. w nocy 1 rkm, 1 empi, 8 kb
29	Kazbek ²⁷ kapit[an]		
30	Sowa ²⁸ zabity 23 VIII [194]3 [r.]		
31	Wiktor		
32	Wachtang		
33	Józef ²⁹		
34	Żorka ³⁰		
35	Szymon ³¹		

¹⁵ Strz. Eugeniusz Kowalski „Łoś”, „Salamandra” (1922–1992) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁶ St. strz. Wiesław Jaszewski z d. Ordanowicz „Dan” (1924–1988) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁷ Strz. Leszek Olejnik-Betoni „Leszek”, „Żwawy” (1926–2009) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁸ Prawdopodobnie strz. Stanisław Kryj „Marcin” (1916–1997) – żołnierz III Zgrupowania.

¹⁹ Strz. Jan Cieślak „Gil” (?–1989) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania

²⁰ Strz. Franciszek Marian Aleksanderek „Cichy” (ur. 1924) – żołnierz III Zgrupowania.

²¹ Strz. Leon Skowron „Huragan” – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

²² Kpr. Tadeusz Gołabek „Daniel”, „Lotny” (1913–1989) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

²³ Strz. Władysław Polak „Wyzwolony” – żołnierz III Zgrupowania.

²⁴ Strz. Józef Piwnik „Topola” (1921–1999) – żołnierz III Zgrupowania.

²⁵ Strz. Władysław Kłonica „Sokół” (1921–1974) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

²⁶ W 2 drużynie 1 plutonu III Zgrupowania służyli Gruzini i Rosjanie – żołnierze i oficerowie Armii Czerwonej, zbiegli z niemieckich obozów jenieckich.

²⁷ Kpt. NN „Kwebek” *vel* „Kazbek” – dowódca 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

²⁸ Strz. NN „Sowa” (?–1943) – Gruzin, żołnierz lub oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jenieckiego, erkaemista 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

²⁹ Strz. NN „Józef”, „Lezgin” – Turek, żołnierz 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

³⁰ Por. NN „Żorka” – Gruzin, oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jenieckiego, żołnierz 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

³¹ Ppor. NN „Simon”, „Szymon” – Gruzin, oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jenieckiego, żołnierz 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

[L.p.]	[Pseudonim i imię, stopień]		Kb	[Uwagi]
36	Wołodzia			Zbiegli „dezerterzy” z bronią 27 IX [194]3 r. w nocy 1 rkm, 1 empi, 8 kb
37	Iwan			
38	Sergiej	Rosjanie		
39	Wańka			
40	Sekta ³² podchorąży kapr.		4139	odłączył się 23 VIII [194]3 r.
41	Postrzał ³³ podchorąży kapr.			dezerterzy 16 VIII [194]3 r.
42	Czerkies ³⁴ podchorąży plutono[wy]			
43	Kogucik ³⁵ st. strzelec			21 X [194]3 [r.] ranił się nożem
44	Śmigły ³⁶			
45	Zajac ³⁷			
46	Pozew ³⁸			ranny 13 IX [194]3 r.
47	Igła ³⁹			
48	Józef			
49	Maryśka ⁴⁰ kapral		listopad 1943 r.	rozłupany za kontaktowanie się z elementem wywrotowym
50	Wisielczyk ⁴¹ kapral			kronikarz
51	Adaś ⁴²			zabity 13 IX [194]3 r.
52	Czarny ⁴³ st. strzel.			
53	Iskra ⁴⁴			
54	Borsuk ⁴⁵ kapral			
55	Dąbek ⁴⁶			
56	Przepiórka ⁴⁷			
57	Wilk ⁴⁸			

³² Kpr. pchor. NN „Sekta” – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

³³ Kpr. pchor. NN „Postrzał” – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

³⁴ Plut. pchor. Edmund Maurycy Kamiński „Czerkies” (1918–1944) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

³⁵ St. strz. Czesław Kurczyński „Kogucik”, „Kogut” (1919–1979) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

³⁶ Strz. Kazimierz Siudek „Śmigły” (1914–1968) – erkaemista 2 plutonu III Zgrupowania.

³⁷ Strz. Henryk Apolinary Bilski „Zajac”, „Dąbek”, „Wicher” (1923–1985) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

³⁸ Strz. Edward Adolf Paszkiel „Pozew”, „Sosna” (1921–2001) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

³⁹ Strz. Antoni Zaborski (lub Zahorski) „Igła” – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴⁰ Kpr. Stefan Stawski „Maryśka” (?–1943) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴¹ Kpr. Jan Pawłowski „Strach”, „Wisielczyk”, „Rozpylacz” (1910–1947 lub 1962) – żołnierz 2 plutonu i kronikarz III Zgrupowania.

⁴² Strz. Adam Pytlakowski „Adaś” (?–1943) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴³ St. strz. Zdzisław Szczechura „Czarny” (1926–1993) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴⁴ Strz. Mieczysław Krajewski „Mrozowski”, „Iskra” (1921–2006) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴⁵ Kpr. Stefan Topór „Borsuk” (1901–1983) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania (w I wojnie światowej żołnierz II Brygady Legionów Polskich).

⁴⁶ Strz. Adam Chlewicki „Dąbek I” (1926–1993) lub strz. Mieczysław Siudek „Dąbek II”, „Wariat” (1924–1947) – żołnierze 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴⁷ Strz. Wacław Wróbel „Przepiórka” – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁴⁸ Strz. Stefan Jasik „Wilk”, „Wilczek”, „Burek” (1922–1989) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

[L.p.]	[Pseudonim i imię, stopień]		Kb	[Uwagi]
58	Bartosik			
59	Boguś		3415	dezertier 26 VIII [194]3 [r.]
60	Sierpień ⁴⁹ kapral			
61	Ret ⁵⁰ kapral			
62	Rynaldo ⁵¹			zwolniony
63	Żak ⁵² kapral			aresztowany w Wąchocku 26 XI [19]43 [r.]
64	Smrek ⁵³ kapral			
65	Konar ⁵⁴ plutono[wy]			
66	Ben ⁵⁵			karany wyrokiem śmierci w zawieszeniu 29 XII [19]43 [r.]
67	Lawina ⁵⁶			zwolniony 11 X [194]3 r.
68	Sęp			
69	Upiór ⁵⁷			
70	Ignas	zwol[nieni] zupełnie		zwolnieni do cywila
71	Boruta ⁵⁸			
72	Tadeusz			zwolniony 8 X [194]3 [r.]
73	Szreniawa ⁵⁹			
74	Urwis ⁶⁰			
75	Ryś ⁶¹			
76	Lalek ⁶²			
77	Dżems ⁶³ kapral			
78	Czajek ⁶⁴ kapral			
79	Świt			

⁴⁹ Kpr. Zbigniew Duś „Sierpień” (?–1944) – dowódca 3 drużyny 2 plutonu III Zgrupowania.

⁵⁰ Kpr. Józef Stępiński „Ret”, „Red” – dowódca 1 drużyny 2 plutonu i kwatermistrz III Zgrupowania.

⁵¹ Strz. Władysław Janiec „Wieloryb”, „WW”, „Rynaldo”, „Rinaldini” (1912–?) – żołnierz III Zgrupowania.

⁵² Kpr. Gordian (imię nieustalone) „Żak” – żołnierz III Zgrupowania.

⁵³ Kpr. Stanisław Jan Skorupka „Błyskawica”, „Smrek” (1914–2011) – żołnierz III Zgrupowania. Szerzej: M. Jedynak, *Służył u „Ponurego” i „Nurta”. Wspomnienie o Stanisławie Skorupce ps. „Smrek” (1914–2011)*, „Wykus”, 2011, nr 16, s. 8–9.

⁵⁴ Plut. Polikarp Roman Rybicki „Konar” (1912–1973) – żołnierz III Zgrupowania.

⁵⁵ Strz. Bernard Zalisz „Ben” (?–1956) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁵⁶ Strz. Zygfryd Zenon Stodulski „Zenit”, „Lawina” (1923–2005) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁵⁷ Strz. Leon Nawrocki „Upiór” (1911–1946) – żołnierz III Zgrupowania.

⁵⁸ Strz. Karol Szczuchura „Boruta” (1900–1964) – żołnierz III Zgrupowania.

⁵⁹ Strz. Zbigniew Klimkowski „Szreniawa” (1925–?) – żołnierz III Zgrupowania.

⁶⁰ Strz. Władysław (lub Stanisław) Jagiełło „Urwis” (?–1949) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁶¹ Strz. Bronisław Jaromin „Ryś” (1901–?) – dowódca 2 drużyny 2 plutonu III Zgrupowania.

⁶² Strz. Henryk Świsłak „Lalek” (?–1944) – żołnierz III Zgrupowania.

⁶³ Kpr. Antoni Stodulski „Dżems” (?–1974) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁶⁴ Kpr. Jan Mierzejewski „Czajek” (1899–?) – żołnierz III Zgrupowania.

[L.p.]	[Pseudonim i imię, stopień]		Kb	[Uwagi]	
80	Kolano ⁶⁵			kucharz	
81 ^a	Sołtys ⁶⁶			telegrafista	
89	Bystry ⁶⁷				
90	Kwiatek ⁶⁸				
91	Heniek ⁶⁹				
92	Stary			zwolniony	
93	Szary ⁷⁰				
94	Babinicz				
95	Kaniów kapral				
96	Karaś				
97	Tygrys ⁷¹				
98	Zbyszek ⁷²				
99	Iwan żonaty	(Ruscy)		uciekinierzy z niewoli niemieckiej – dołączyli się d[nia] 8 XI [19]43 r.	zwolniony
100	Żeńko kawaler				
101	Aleksy żonaty				zwolniony
102	Kozak (II)				
103	Lisek ⁷³ ppor.				
104	Jerzy ⁷⁴ ppor.				
105	Ryś ⁷⁵				
106	Gałązka ⁷⁶				
107	Bór ⁷⁷				
108	Kruk ⁷⁸				
109	Kos ⁷⁹				

⁶⁵ Strz. Władysław Chojnacki „Kolano” – kucharz III Zgrupowania.

⁶⁶ Strz. Feliks Szumilewicz „Sołtys” (?–1976) – radiotelegrafista Zgrupowań.

⁶⁷ Strz. Zbigniew Jakubowski „Bystry” (1924–1989) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

⁶⁸ Prawdopodobnie strz. Henryk Kwieciński z d. Kuperszmidt „Bratek” (1919–1983) – żołnierz 1 plutonu I Zgrupowania (Żyd, który przeżył II wojnę światową służąc w szeregach Zgrupowań).

⁶⁹ Strz. Henryk Pawliszyn „Heniek Duży” – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań.

⁷⁰ Prawdopodobnie strz. Leszek Szczerba „Leszek Czarny”, „Szary” (1922–1998).

⁷¹ Strz. Władysław Sobota „Tygrys” (1927–?) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁷² Strz. Ignacy Rogala „Zbyszek” (1925–1990) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁷³ Ppor. Aleksander Zalewski „Lis” (1918–1987) – zastępca dowódcy oddziału AK „Barwy Białe”, od marca 1944 r. w Zgrupowaniach.

⁷⁴ Ppor. Bogdan Gibas „Jerzy” (1914–?) – adiutant dowódcy I Zgrupowania.

⁷⁵ Strz. Tadeusz Glier „Ryś”, „Rysiek” (1927–1990) – żołnierz 1 plutonu I Zgrupowania lub strz. Stanisław Kędzierski „Ryś” (1923–1944) – żołnierz zwiadu konnego Zgrupowań lub strz. Tadeusz Jan Łyżwa „Ryś” (1921–?) – żołnierz 3 plutonu I Zgrupowania.

⁷⁶ Strz. Stanisław Błędowski „Gałąź”, „Gałązka” (1917–?) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

⁷⁷ Strz. Zbigniew Lange „Bór” (1923–1999) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

⁷⁸ Strz. Henryk Dąbczyński z d. Dupak „Kruk” (1921–2010) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

⁷⁹ Strz. Witold Kałmuk „Kos” (?–1994) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

^a Błąd w numeracji w oryginale.

[L.p.]	[Pseudonim i imię, stopień]	Kb	[Uwagi]
110	Gałąska ⁸⁰		
111	Murzyn ⁸¹		
112	Gall ⁸²		
113	Brotfisz ⁸³ podchor.		
114	Kampel ⁸⁴		
115	Lampart ⁸⁵		
116	Wicher ⁸⁶		
117	Sar ⁸⁷		
118	Kulik ⁸⁸		
119	Błyskawica ⁸⁹		
120	Spokojny		
121	Wieniawa plut.		
122	[^b]		
123			
124			
125			
126			

Źródło: MOB, AN, sygn. 3, k. 48–53, oryginał, rkps.

⁸⁰ Strz. Stanisław Grabczyk „Gałązka” (?–1944) – żołnierz 3 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

⁸¹ Strz. Alfred Stanisław Łabuś „Murzyn” (1920–?) – żołnierz 2 plutonu II Zgrupowania.

⁸² Strz. Jerzy Łabuś „Gall” (1922–1980) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań.

⁸³ Plut. pchor. Wojciech Pilecki „Brotfisz”, „Brochwicz” – od 1944 r. podoficer dyspozycyjny Zgrupowań [?].

⁸⁴ Strz. Stefan Jakubowski „Kampel” (?–1944) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁸⁵ Strz. Franciszek Józef Kubik „Lampart” (1921–?) – żołnierz placówki AK w Nowej Słupi, od marca 1944 r. w Zgrupowaniach.

⁸⁶ Strz. Jan Gołasa „Wicher” – żołnierz placówki AK w Nowej Słupi, od marca 1944 r. w Zgrupowaniach.

⁸⁷ Strz. Kazimierz Ponikowski „Sar” (1925–1991) – żołnierz placówki AK w Nowej Słupi, od marca 1944 r. w Zgrupowaniach.

⁸⁸ Strz. Mieczysław Kosela „Kulig”, „Kulik” (1925–1995) – żołnierz placówki AK w Nowej Słupi, od marca 1944 r. w Zgrupowaniach.

⁸⁹ Strz. Bolesław Ciężkowski „Błyskawica” (1920–1984) – żołnierz placówki AK w Nowej Słupi, od marca 1944 r. w Zgrupowaniach.

^b Pola 122–126 w oryginale puste.

Nr 119

[1943], [b.m.] – Zestawienie poległych żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”¹

Lista zgonu

L.p.	Pseudo[nim] i imię, stopień	Funkcja	D[a]ta wst[ąpienia] do partyz[antki]	Data zgonu	Uwagi
1	Odrawąż ² ppor.	d[owód]ca I-go plutonu	1 II [19]43 [r.]	6 VIII [19]43 [r.]	Na Górze Piekło lasy osieczyńskie z Niem- cami
2	Czarny Zbig[niew] ³ strzel.	–	1 III [19]43 [r.]	3 VIII [19]43 [r.]	W okolicy Stąporkowa Koneckie z Niemcami
3	Orzełek ⁴ st. strzel.	drużyno- wy	7 IV [19]43 [r.]	5 VIII [19]43 [r.]	Pawłów z policją polską
4	Sowa ⁵ Gruzin	rkmista	10 IV [19]43 [r.]	23 VIII [19]43 [r.]	Na Kamieniu pod Michniowem z Niemcami
5	Kozak ⁶ st. strzel.	–	20 V [19]43 [r.]	13 IX [19]43 [r.]	Kobiałki gm[ina] Pawłów zaskoczony przez niemc[ów]
6	Adaś ⁷	–	25 V [19]43 [r.]	13 IX [19]43 [r.]	Kobiałki gm[ina] Pawłów zaskoczony przez niemc[ów]
7	Stefan ⁸ ppor.	–	13 VII [19]43 [r.]	17 I [19]44 [r.]	W Starej Słupi zasko- czony przez niemców
8	Sierpień ⁹ kapral	d[owód]ca drużyny III-ej	5 VIII [19]43 [r.]	30 VI [19]44 [r.]	Wieś Tomaszów w Opatowskim w walce z żandarmami
9	Mikołaj	–		[a] 1943 [r.]	

Źródło: MOB, AN, sygn. 3, k. 47, oryginał, rkps.

¹ Zestawienie sporządzone w kancelarii Zgrupowań w 1943 r., uzupełniane było w 1944 r. w kancelarii I batalionu 2 pułku piechoty Legionów AK, dowodzonego przez por./mjr. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta”.

² Kpr. pchor. / ppor. cz.w. Władysław Wasilewski „Oset”, „Odrawąż” (1921–1943) – dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

³ Strz. Zbigniew Szymanowicz „Czarny” (?–1943) – żołnierz 1 plutonu II Zgrupowania.

⁴ St. strz. Marian Pacan „Pistolet”, „Orzełek” (?–1943) – dowódca 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁵ Strz. NN „Sowa” (?–1943) – Gruzin, żołnierz lub oficer Armii Czerwonej zbiegły z niemieckiego obozu jenieckiego, erkaemista 2 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁶ St. strz./kpr. Józef Dziuba (lub Dziublin) „Kozak” (?–1943) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁷ Strz. Adam Pytlakowski „Adaś” (?–1943) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁸ Ppor. Stefan Obara „Stefan” (1913–1944) – oficer dyspozycyjny Zgrupowań.

⁹ Kpr. Zbigniew Duś „Sierpień” (?–1944) – dowódca 3 drużyny 2 plutonu III Zgrupowania.

^a Nieczytelne słowo.

Nr 120

1943/1944, [b.m.] – *Dziennik korespondencyjny dot. meldunków agentów Gestapo [wyciąg]*¹

Tłumaczenie z niemieckiego
ODST – 392

Tajne

Rok 1943

Lp.	Data i nr pisma	Data wpływu pisma	Nr ref.	Nazwisko i miejsce zam[ieszkania] nadawcy	Krótką treść pisma	Opracowujący
1	2	3	4	5	6	7
37	17/43 tajne sprawy Rzeszy			Sipo Kielce	Dot. kontaktu „Garibaldi”	Czok ²
50	IVA-9/43	9 XII [19]43 [r.]		Sipo Kielce [Referat] IV A	Dot. .... ^a	
51				..... ^a Kielce	Kontakt „Garibaldi”	
52	9 XII [19]43 [r.]			Sipo Radom [Wydział] IV N Nr 125/43 tajne sprawy Rzeszy	Dot. kontaktu „Garibaldi” Dot. wymeld[owania] osoby zauf[anej] Mercedes	

¹ Nie udało się ustalić, w której jednostce *Sipo* i *SD* został wytworzony dziennik. Prawdopodobnie była to Placówka Zewnętrzna *Sipo* i *SD* w Kielcach.

^a *Tak w oryginale.*

Tłum[aczenie] I.S.

Odb[ito] 3 egz. PA

L.dz. 152/15/66

Źródło: AIPN, MSW, sygn. 01355/13, k. 6–25, fotokopia, mps.

Data decyzji	Dalsze zalecenia	a/a lub dalej data	Znak akt	Uwagi
8	9	10	11	12
23 IX [1943 r.]	Sprawozd[anie] do Sipo Radom (12 ark.)			Patrz dalsze z.B.N.... 51/43 tajne sprawy Rzeszy
1 X [1943 r.]	" " " " (4 ark.)			
10 X [1943 r.]	" " " " (2 ark.)			
11 X [1943 r.]	" " " " (1 ark.)			
	Sipo Radom	9 XII [19]43 [r.]		Patrz archiwum – sprawa Mercedes[a] IV A 51/43 tajne sprawy Rzeszy
13 X [19]43 [r.]	Sprawozd[anie] do Sipo Radom 2 egz. czerw[ony] i ziel[ony]			
17 X [19]43 [r.]	" " " " " czerw[ony] i ziel[ony]			
20 X [19]43 [r.]	Sprawozd[anie] do Sipo czerw[ony] i biały			
21 X [19]43 [r.]	Sprawozd[anie] do Sipo Radom w spr[awie] przel[otu] nieprzy[acielskiego] samol[otu] z Anglii oraz załącz[nik] – koperta			
25 X [19]43 [r.]	Sprawozd[anie] do Sipo Radom 3 egz. czerw[ony] i ziel[ony] 29 X [19]43 [r.] ^[b] Hess Sipo Radom.			
29 X [19]43 [r.]	" " " " 1 egz.	" "	" "	
3 XI [19]43 [r.]	" " " " 3 egz.	" "	" "	
3 XII [19]43 [r.]	" " " " 2 egz.	" "	" "	
9 XII [19]43 [r.]	" " kontrwyw[iadowcze] (1 egz.) Wystawienie fałszywych dowodów osobistych – Mercedes			
9 XII [19]43 [r.]	Doniesienie w sprawie korzystania z samoch[odu]			
24 IV [19]44 [r.]	Sprawozd[anie] i wymeld[owanie] do Sipo Radom			były osoby zauf[ane] segr[egator] III

[c]

² SS-Scharführer und Kriminalassistent Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-
wnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^b Nieczytelne słowo.

^c Opuuszczony fragment dokumentu.

Nr 121

1944 styczeń 3, [b.m.] – Raport por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do gen. bryg. Tadeusza Komorowskiego „Bora”, Komendanta Głównego AK

Ponury, porucznik
D[owód]ca Zgrupowań partyz[anckich]

m[iejsce] p[ostoju] 3 I [19]44 r.

Do
Komendanta Głównego AK¹
(drogą służbową)
w m[iejsce] p[ostoju]

Raport dotycz[ący] d[owódz]twa
zgrupowaniami partyz[anckimi]

Melduję, że w dn[iu] 2 I [19]44 r. pismem Komendanta Okręgu² „Gość/30312/3L5/Mas.”³ otrzymałem odpis rozkazu Pana Generała odwołującego mnie z dowództwa zgrupowaniami partyzanckimi.

Melduję, że rozkaz Pana Generała doszedł do mnie wcześniej drogą poza-służbową z podaniem mi do wiadomości, że z dowództwa zostałem zwolniony dyscyplinarnie.

Nie mając możliwości zameldowania się u Pana Generała osobiście – przedkładałem pisemny raport, dający naświetlenie sprawy z mojej strony.

Proszę Pana Generała o ponowne rozpatrzenie sprawy i o ponowne wydanie decyzji, pozostawiającej mi dowództwo nad dotychczas dowodzonymi przeze mnie zgrupowaniami partyz[anckimi], z terenem operacyjnym Okręgu Kieleckiego; względnie jeżeli uzna Pan Generał za konieczne opuszczenie przeze mnie tego terenu – wydanie rozkazu przejścia na teren innego okręgu, ale wraz ze wszystkimi zgrupowaniami partyz[anckimi] i pełnym dotychczasowym uzbrojeniem.

Proszę Pana Generała o wydanie tej decyzji imiennie i na piśmie; szczególnie proszę Pana Generała, ze względu na wyjątkową sytuację, jaka się wytworzyła – o wydanie tej decyzji w trybie przyśpieszonym.

Melduję, że na czas ponownego rozpatrzenia przez Pana Generała sprawy i powzięcia decyzji, poprosiłem Komendanta Okręgu o udzielenie mi urlopu do dnia 5 II b[ieżącego] r[oku]. Zgodnie z rozkazem Komendanta Okręgu –

¹ Gen. bryg. Tadeusz Komorowski „Bór”, „Znicz” (1895–1966) – Komendant Główny AK.

² Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK z 30 XII 1943 r.

dowództwo przekazałem por. Nurtowi, memu dotychczasowemu zastępcy i dowódcy Zgrupowania nr 1 – na czas trwania mego urlopu.

Proszę Pana Generała o rozkazy.

Załącznik: raport.

(Ponury, por.)^a

[b]

Raport

Melduję, że dn[ia] 4 VI [19]43 r. objąłem funkcję k[ome]nd[an]ta „Kedywa” Okręgu Kieleckiego PZP.

W dniu 12 i 13 VI [1943 r.] odbyłem pierwszą odprawę w obecności K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] i Szefa Sztabu Okr[ęgu]⁴ ze wszystkimi komendantami „Kedywów” obwodowych i oficerami „Kedywa” okręgowego, jako kierownictwa walki czynnej na terenie Okręgu. Na dwudniowej odprawie w ustnym referacie, instrukcjach pisemnych, szkicach i oleatach – przedstawiłem projekt organizacji i zakres działania „Kedywa”. Projekt mój był zgodny z rozkazami i wytycznymi organizacyjnymi Komendanta Głównego, dostosowany do warunków miejscowych. Warunki te nakazywały: 1) prowadzenie walki czynnej przy pomocy dywersji zakonspirowanej przy komendantach obwodów PZP w zakresie: likwidacji szpiclów, terroru pojedynczego, drobnej dywersji i sabotażu; 2) przez uporządkowanie kompleksów leśnych z band różnego rodzaju i przeprowadzenie w nich selekcji – stworzenie z elementu pozytywnego, polskich zgrupowań partyzanckich: dla prowadzenia większych akcji odwetowych, stworzenia bezpieczeństwa i samoobrony terenowi oraz osłony działań dywersji zakonspirowanej.

W wyniku odprawy K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] uznał mój projekt i zatwierdził jako rozkaz organizacyjny dla „Kedywa”, anulując poprzedni rozkaz.

Teoretycznie, będąc wyznaczonym na funkcję samodzielną, praktycznie – zostałem całkowicie ograniczony przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] w realizowaniu projektowanych przeze mnie akcji dywersyjnych.

Niespotykane nasycenie terenu elementem, będącym na usługach wroga – z góry przekreślono każdą podjętą przez „Kedywa” akcję. Założona przeze mnie **podstawowa** akcja równoczesnego oczyszczenia całego terenu Okręgu Kieleckiego ze szpiclów i konfidentów – została przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] odrzucona, co w bezpośrednim wyniku przyniosło – zlikwidowanie obwodów Starachowice, Końskie, Kielce i szereg pomniejszych wysp.

⁴ Ppłk Jan Stenzel „Rawicz”, „Jan” (1896–?) – szef sztabu Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a Powyżej odręczny podpis: Ponury.

^b Pod tekstem odręczny podpis: Przemysław[a].

Również wszystkie dalsze, większe i mniejsze projektowane przeze mnie akcje – z reguły były przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] odrzucane, jako zagrażające i sprowadzające na teren represje. Natomiast na miejsce odrzuconych moich projektów – **nie wpływały inne rozkazy akcji dywersyjnych od K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu]** wobec czego czynność „Kedywa” okręgowego właściwie zanikła.

Wobec takiego stanowiska K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu], jako mego dowódcy do zadań i walki czynnej „Kedywa” – poprosiłem o wyznaczenie na moje miejsce nowego k[ome]nd[an]ta „Kedywa” i objąłem osobiście dowodzenia zgrupowaniami partyzanckimi, zwłaszcza wobec konieczności: 1) przeprowadzenia natychmiastowej głębokiej selekcji wśród różnorakiego zbiorowiska ludzkiego w lesie (luźne, niezorganizowane oddziały – bandy i ludzie paleni w robocie, szukający oparcia o zorganizowany las); 2) scalenie ich pod jednolite dowództwo i stworzenie z nich pełnowartościowych zgrupowań partyzanckich AK; 3) zaprowadzenia w zgrupowaniach żelaznej dyscypliny i metod wychowawczych wojskowych, wobec często występujących przejawów bandyctwa; 4) stworzenia żołnierzom wcielonym do zgrupowań partyz[anckich] AK – warunków bytowania przez: uzbrojenie, wyekwipowanie, wyżywienie i odpowiednie dowodzenie.

Prośbę swą ponawiałem kilkakrotnie – bez rezultatu. K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] nie tylko nie wyznaczał nowego k[ome]nd[an]ta „Kedywa” (stan do m[iesi]ca listopada b[ież]ącego) r[oku] włącznie – obecny mi nieznany), ale niejednokrotnie dawał mi do zrozumienia, że jestem niezastąpiony na tej funkcji (moja zupełna bezczynność na tym odcinku), a jeszcze w końcu października b[ież]ącego r[oku] w obecności Szefa Sztabu Okr[ęgu] i mojego adiutanta, wyrażał się o mnie jako jednym z najlepszych swoich oficerów (fakt ten przytaczam dla szczególnego naświetlenia oceny i stosunku K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] do swoich podkomendnych).

Funkcję k[ome]nd[an]ta „Kedywa” mogłem sprawować z lasu, będąc jednocześnie dowódcą zgrupowań partyz[anckich]. Argument: jeśli mogłem zorganizować i prowadzić **produkcję stenów** ze swoim m[iejscem] p[ostoju] w lesie, to gdyby nie ograniczanie mnie w kompetencjach jako k[ome]nd[an]ta „Kedywa” – pełniłbym jednocześnie funkcję k[ome]nd[an]ta „Kedywa” i d[owó]dcy zgrupowań partyz[anckich] z całym pożytkiem dla służby. Stwierdzam przy tym, że na każdy rozkaz i wezwanie (bez względu na brak dokumentów z Komendy Okr[ęgu], legalizujących mnie w terenie) – meldowałem się do dyspozycji Komendanta Okr[ęgu] w każde miejsce.

Zarzuty przeciwko K[ome]nd[an]towi Okr[ęgu]:

1) K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] mając pod swoimi rozkazami oddziały, na stacjach których było i jest przeciętnie 50 karabinów maszynowych i 350 ludzi

– nie dał przez 7-mio miesięczny okres istnienia zgrupowań partyz[anckich] – ani jednego rozkazu bojowego do wykonania.

Dla informacji podaję wartość bojową i moralną zgrupowań part[yzanckich]:

a) pomimo kilkunastu obław, przy przeważającej sile n[ie]p[rzyjacie][a], gdzie w niektórych obławach na 350 ludzi wystawiono 12–15 tys[ięcy] żandarmerii popartej bronią towarzyszącą piechoty, lekką bronią panc[erną] i lotnictwem – zgrupowania partyz[anckie] nie zostały rozbite, a straty ogólne do tej pory wyniosły 10% stanu ogólnego za okres 7-miu mies[ięcy];

b) zgrupowania partyz[anckie] potrafiły narzucać szturm n[ie]p[rzyjacie]-lowi i przy zastosowaniu walki wręcz, przeprowadzać go zwycięsko, z oczyszczeniem pola walki;

c) w czasie dokonywanych przeze mnie ćwiczeń, żołnierz wytrzymywał próby 3-dniowej kompletnej głodówki, przy równoczesnym wysiłku marszowym 20–35 km dziennie – bez objawów załamania lub szemrania;

d) szemranie również nie występowało w niebezpiecznym momencie, bezpośredniego zetknięcia się naszych zgrupowań partyz[anckich] z innymi oddziałami „dzikimi” lub komunistycznymi – o niewspółmiernie lepszym stanie wyekwipowania i umundurowania, niż nasi żołnierze, będący w oparciu o czynniki oficjalne wojskowe i Skarb Państwa;

2) do dnia 1-go stycznia K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] – pozostawił zgrupowania partyz[anckie] bez rozkazów czy decyzji, rozwiązujących kwestie przebywania zgrupowań przez zimę, nie wykazując przy tym żadnego zainteresowania i niepokoju o ich losy.

Brakiem tego rodzaju rozkazów, wypędzonych zostało przez zimę z lasów na teren otwarty wrogowi – 350 żołnierzy polskich, przy i tak uszczuplonej przez wszelkiego rodzaju obozy – sile bojowej Kraju.

Cały ciężar decyzji i odpowiedzialności za nią spoczął na mnie, poruczniku – dowódcy zgrupowań partyz[anckich] – chociaż zgrupowania partyz[anckie] AK – miały nad sobą wyższych dowódców w Okręgu.

Zagadnienie przezimowania rozwiązałem przez zdemobilizowanie zgrupowań i ujęcie ich w plan mobilizacyjny, dający możliwość powołania zgrupowań partyz[anckich] w ciągu 48 godzin pod broń, a z ujętymi w plan mobilizacyjny zgrupowaniami – utrzymuję stałą łączność bojową.

Decyzję demobilizacji powziąłem, powodując się przede wszystkim względami bezpieczeństwa terenu. Ze względu na brak odpowiedniego zaopatrzenia żołnierza, nie mogłem z nim zimować w lesie, natomiast kwaterowanie licznych zgrupowań po wsiach – zdynamizowałoby teren i zagroziło ludności tych wsi, co przy ogólnym wyniszczeniu narodu – jest wręcz niedopuszczalne;

3) do strzelców i oficerów, będących w 7-miomiesięcznym nieustannym zmaganiu – nie został wydany przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] żaden rozkaz

mówiący o zależności zgrupowań partyz[anckich] od K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] AK i o serdecznej żołnierskiej więzi pomiędzy przełożonym a podkomendnym.

Podkreślenie zależności tych zgrupowań od K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] i poparcie mnie rozkazem organizacyjnym, stwierdzającym moje nad nimi dowodzenia z ramienia K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] AK – miałoby swój specjalny ciężar gatunkowy:

- 1) wobec czasowo grasujących „dzikich”, Bóg jeden wie komu służących oddziałów, band rabunkowych i silnych oddziałów komunistycznych;
- 2) wobec tego przyzwoitego elementu żołnierskiego, który z tamt[ych] oddziałów – świadomie przechodził pod rozkazy zgrupowań partyz[anckich] AK.

Na potwierdzenie zależności zgrupowań partyz[anckich] AK – miałem tylko gołe słowo i to zaufanie, jakim mnie obdarzył żołnierz, stojący pod moimi rozkazami od 7-miu miesięcy;

4) zgrupowania partyzanckie przeszły ponad 15 obław; o żadnej z nadchodzących obław i czynionych przez n[ie]p[rzyjacie]łą przygotowaniach – nie byłem na czas alarmowany przez bazy informacyjno-wywiadowcze Okręgu.

W obławie dn[ia] 17 IX [19]43 r.⁵, która trwała 2 doby i 1 dzień n[ie]p[rzyjacie]ł potrafił skoncentrować 12–15 tys[ięcy] wojska i żandarmerii, wypieć chleb dla skoncentrowanych, przygotować wódkę i przejść przez punkt przejściowy Starachowice – Skarżysko[-Kamienna] – m[iejsce] p[ostoju] Komen-danta Okręgu z jego sztabem – o czym zostałem powiadomiony dopiero **w 2 dni po zakończonej obławie** meldunkiem K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] ze szkicem o koncentracji n[ie]p[rzyjacie]ła. W innych wypadkach nie dochodziły do mnie nawet **spóźnione** meldunki informacyjno-wywiadowcze;

5) na terenie tutt[egoż] Okręgu znajdują się liczne fabryki broni i amunicji oraz składy z materiałami wybuchowymi; częściami zaopatrzenia, umundurowania i wyekwipowania wojsk. Wspomniane rzeczy codziennie transportami odchodzą we wszystkich kierunkach, spokojnie zaopatrując wroga. Pomimo wielokrotnego zwracania się do K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] o rozpoznanie tych obiektów – rozpoznanie na rozładowanie transportów na rzecz wojska polskiego od K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] nie otrzymałem.

Zgrupowania partyz[anckie] były w stanie nie tylko dozbroić i zaopatrzyć z rozładowanych transportów siebie i Okręg Kielecki, ale i szereg innych okręgów, na terenie których takich fabryk i składów o tej skali – nie było.

⁵ II obława na Wykusie miała miejsce 16 IX 1943 r.

Przy tym zgrupowania partyz[anckie] nie zatraciłyby swego celu roboty dywersyjnej i dynamizm bojowy zgrupowań partyz[anckich] nie szedłby na drobne akcje zdobywania poszczególnej pary butów, jednego kożucha czy pojedynczego k[ara]b[inu].

6) K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] nie rozwiązując w swoim sztabie kwestii zaopatrzenia i wyżywienia zgrupowań partyz[anckich] – 1) nie pozwolił na zaprojektowane przeze mnie utworzenie baz zaopatrzeniowo-wywiadowczych przy komendach obwodów, jako równoległej sieci aprowizacyjnej, wyłącznie dla potrzeb „Kedywa” i dowódców zgrupowań partyz[anckich]; 2) nie dał mi rozpoznania na obiekty jak w p[un]kt 5).

Otrzymałem natomiast od K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] – dosłownie 7 par butów na drewnianych podeszwach.

Projekt umundurowania zgrupowań partyz[anckich] na zimę (300 mundurów i 600 par ciepłej bielizny), złożony przeze mnie K[ome]nd[an]towi Okr[ęgu] w m[iesi]cu sierpniu – został odrzucony jako nierealny ze względu na: a) brak w Komendzie Okręgu na ten cel odpowiedniej ilości pieniędzy; b) brak materiałów na umundurowanie; c) brak odpowiednich warsztatów. Na miejsce mego projektu z sierpnia – w m[iesi]cu październiku – K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] rozpiisał w teren „pomoc zimową dla żołnierza – partyzanta AK”, która zresztą w znikomej tylko części rozwiązała kwestię umundurowania i przysłała z zasadniczym opóźnieniem w czasie.

Jak z powyższego wynika, żołnierz przez szereg długich miesięcy był bez butów, umundurowania, wyekwipowania i zawoszony. Warunki te zmuszały mnie niejednokrotnie do rekwizycji na rzecz żołnierzy, które nie były niczym innym, jak zwykłym rabunkiem.

Spotykany przez zneganą ludność polską żołnierz – partyzant – nie wszczepiał w nią swoim obdartym, bezpańskim wyglądem – ducha bliskiego u nas ładu i siły, u wroga mając wzgardę i nazwę łachmaniarza – bandyty.

7) jedynym łącznikiem K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] ze zgrupowaniami partyz[anckimi] – był pieniądź, ale i ten: wypłacany nieregularnie lub niewypłacany wcale, w najcięższych dla zgrupowań chwilach, jak w bezpośrednich momentach po obławach i w obecnym okresie zimy i demobilizacji.

Dla poparcia tego twierdzenia podaję następujący fakt: w okresie ostatniego miesiąca np. dwukrotnie wysyłany ode mnie specjalny goniec do K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] (po łącznym marszu 200 km piechotą i furmanką przez teren zagrożony), pomimo nawiązania z K[ome]nd[an]tem Okr[ęgu] łączności – nie uzyskał dla mnie od K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] żadnych rozkazów ani pieniędzy. Bez względu na odległość i niekorzystne warunki terenowe, zmuszony byłem obecnie wysłać gońca po raz trzeci, który przed chwilą wrócił bez pieniędzy, z jedynym pozostawionym dla zgrupowań par-

tyz[anckich] rozkazem na skrzynce – to rozkazem, zwalniającym mnie z dowództwa.

Dla informacji podaję: żołnierz mój rekrutuje się przeważnie z elementu napływowego i ludzi całkowicie spalonych w robocie konsp[iracyjnej], ściganych i nie mających w terenie żadnego oparcia – także stałe zaopatrzenie finansowe w okresie zdemobilizowania – **jest dla nich podstawą istnienia;**

8) K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] **nie zainicjował współpracy pomiędzy zgrupowaniami partyzanckimi, będącymi składową częścią „Kedywa” a niższymi jednostkami organizacyjnymi AK w terenie, w wyniku czego zdarzać się zaczyna, że zdemobilizowani ze zgrupowań partyz[anckich] żołnierze – są rozbrajani przez obwody i podobwody, na terenie których szukają przejściowego schronienia.** W taki sposób, ujęty w moim planie mobilizacyjnym żołnierz, w dniu powołania do macierzystego zgrupowania partyz[anckiego] – **stanąłby bez broni.** Ponieważ do takiego stanu rzeczy nie mogę dopuścić – pozostanie mi odebranie siłą, bezprawnie zabranej moim żołnierzom broni przez jednostki organizacyjne AK, które przez brak odpowiednich rozkazów, działają ze szkodą dla sprawy.

Jest to również bezpośrednim wynikiem, nietępionych w zarodku przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu], podrywających siłę bojową zgrupowań partyz[anckich] – wiadomości, rozchodzących się z Okręgu o rozbiciu zgrupowań partyz[anckich] w czasie obławy. Stany strat przedkładałem K[ome]nd[an]towi Okr[ęgu] w moich meldunkach. Odpowiednia propaganda K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] byłaby przeciwstawieniem każdej panikarskiej czy bezmyślnej pogłosce. Ale sam Szef Sztabu osobiście określając zgrupowania partyz[anckie] jako „szkołę bandytyzmu” – wszczepił to pojęcie w terenie, w którym obecnie przychodzi mi bytować i gdzie żołnierze moi są rozbrajani;

9) na określenie niespotykanych w wojsku, a tym bardziej w konspiracji stosunków – podaję następujący fakt: **K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] przyjął do Sztabu Okr[ęgu] podchorążego⁶, zdyskwalifikowanego przeze mnie za to, że będąc dowódcą oddziału – rozbroił swoich żołnierzy i porzucił ich w niebezpieczeństwie, a sam przyszedł do mnie na kontakt na melinę.** K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] o powyższym powiadomił mój meldunek, jak również K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] osobiście nie znał po[d]chorążego z poprzedniej służby; podchorąży ten został przywieziony przeze mnie i przeze mnie zdyskwalifikowany – czym się powodował K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] przyjmując go do Sztabu Okręgu?

⁶ Pchor. Albin Hop „Ali”, „Stefanowski” (?–1944) – do 8 VIII 1943 r. dowódca plutonu ochronnego Zgrupowań, od 8 do 20 VIII 1943 r. podoficer wywiadu i dowódca 2 plutonu II Zgrupowania, od 12 X 1943 r. podoficer Wydziału Bezpieczeństwa Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

10) **K[ome]nd[an]t Okr[ęgu] nie zatwierdził dotąd ani jednego wniosku awansowego i odznaczeniowego**, nawet dla tych strzelców i oficerów, którzy zginęli na polu chwały, bijąc się do ostatka z przeważającymi siłami nieprzyjacielskimi.

11) **tak samo żołnierz – partyzant nie znalazł u K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] moralnego podtrzymania – w regularnych opisach jego żołnierskich trudów i zwycięstw – w obiegającym Kraj Biuletynie Informacyjnym**. Tylko dwa czy trzy razy ukazały się opisy obław czy akcji bojowych, a obław było ponad 15-cie i akcji zaczepnych i odwetowych tylekroć więcej.

W ten sposób został zatarty piękny i cenny dorobek wolnego żołnierza polskiego w okupowanym Kraju, żołnierzowi działa się krzywda – przez brak moralnej nad nim opieki;

12) **notoryczne picie wódki przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu]**

Przytoczone powyżej zarzuty przeciwko K[ome]nd[an]towi Okr[ęgu], podałem dla naświetlenia sytuacji, w jakiej w przeciągu 7-miu ciężkich miesięcy dowodzenia zgrupowaniami partyz[anckimi], znajdowałem się i ja i dowódcy poszczególnych zgrupowań: por. Nurt – mój zastępca, por. Kmicic, ś.p. ppor. Robot, ppor. Mariański i ppor. Antoniewicz – adjutant i p.o. Szefa Sztabu – t[o] zn[aczy]:

- a) bez rozkazów bojowych, dziennych i okolicznościowych;
- b) ” zaopatrzenia; umundurowania i wyekwipowania żołnierzy;
- c) ” rozpoznania obiektów nieprzyjacielskich; informacji i alarmu ze strony Okręgu o nadchodzącym n[ie]p[rzyjacie]lu;
- d) ” regularnego dopływu pieniędzy;
- e) ” unormowania przez K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] formy współpracy pomiędzy zgrupowaniami partyz[anckimi], a jednostkami organizacyjnymi AK w terenie;
- f) ” opieki moralnej, jaką żołnierz winien być otoczony ze strony dowódców od najniższego do najwyższego stopnia;
- g) ” rozkazów i decyzji **na okres zimy**.

Reasumując powyższe, mam prawo wyprowadzić logiczny wniosek, że przez brak dowodzenia mną przez bezpośrednich – wyższych moich dowódców – pozostawałem i pozostaję do dnia dzisiejszego – właściwie „dzikim” dowódcą zgrupowań partyz[anckich], z tym odróżnieniem od innych „dzikich” oddziałów, grasujących w terenie, że w postępowaniu swoim powodowałem się polską racją stanu.

Wobec obrażających godność oficerską i obywatelską zarzutów – proszę o:

- 1) podanie poszczególnych, stawianych mi zarzutów przez K[ome]nd[an]ta

Okr[ęgu]; 2) zebranie o mnie opinii u moich poprzednich przełożonych, którzy **mnie znają**: z okresu mojej służby w policji państw[owej] – u nadkomisarza, d[owód]cy Gołędzinowa mjr. Zdanowicza⁷; z okresu mojej służby wojskowej we Francji – u d[owód]ców: 4-go p[ułku] a[rtylirii] c[iężkiej] we Francji ppłk. Kamińskiego⁸ i d[owód]cy artylerii u gen. Andersa⁹ – gen. Odzieżyńskiego¹⁰; z okresu mojej służby wojskowej w Anglii – u d[owód]cy I brygady spadochronowej w Anglii – płk. Sosabowskiego¹¹ oraz ppłk. ps. „Pstrąg”¹² z 44 K[omendy] G[łówniej]¹³, który odprawiał mnie do Polski; z okresu służby w Kraju, za którą zostałem odznaczony krzyżem „Virtuti Militari” V-ej klasy – u Szefa b[yłego] „Wachlarza” ps. „Doktor”¹⁴; 3) zebranie opinii miejscowego społeczeństwa o postawie dowodzonych przeze mnie zgrupowań partyz[anc]kich – wobec wroga i wobec własnego społeczeństwa.

Wspomniana partyzantka w organizacji zgrupowań partyzanckich – jest „moim dzieckiem”. Począwszy od organizacji pierwszego plutonu (22 ludzi) – do 3-ch zgrupowań o sile 350 ludzi, poprzez ich uzbrojenie, wyszkolenie i wychowanie, oparte na regulaminach wojskowych, na wysokim poziomie ideowym i na najwyższym poziomie moralnym – jest wyłącznym moim dorobkiem, dorobkiem mojego sztabu i kadry dowódczej oficerskiej i podoficer-skiej.

Wraz ze swoim sztabem – stworzyłem odrębną taktykę partyzancką, dzięki której – operując w niekorzystnym pod pewnym względem dla działań

⁷ Mjr Jan Zdanowicz – nadkomisarz Policji Państwowej. We wrześniu 1939 r. dowódca Grupy Rezerwy Policji Państwowej z Gołędzinowa.

⁸ Ppłk Jan Olimpiusz Kamiński (1893–1986) – w 1940 r. dowódca 4 pułku artylerii ciężkiej w Polskich Siłach Zbrojnych we Francji, od 1941 r. związany z 4 Brygadą Kadrową Strzelców, od 1943 r. zastępca dowódcy 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej.

⁹ Gen. dyw. Władysław Anders (1892–1970) – w 1941 r. dowódca Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR, od 1942 r. dowódca Armii Polskiej na Wschodzie i 2 Korpusu Polskiego, w latach 1944–1945 p.o. Naczelny Wódz Polskich Sił Zbrojnych i Generalny Inspektor Sił Zbrojnych.

¹⁰ Płk / gen. bryg. Roman Odzieżyński (1892–1975) – w 1940 r. dowódca artylerii 4 Dywizji Piechoty, w latach 1940–1942 dowódca artylerii 4 Brygady Kadrowej Strzelców.

¹¹ Płk / gen. bryg. Stanisław Franciszek Sosabowski (1892–1967) – w 1940 r. dowódca piechoty dywizyjnej 1 Dywizji Piechoty (1 Dywizji Grenadierów), a następnie dowódca piechoty dywizyjnej 4 Dywizji Piechoty, w latach 1940–1944 dowódca 4 Brygady Kadrowej Strzelców przeformowanej w 1 Samodzielna Brygadę Spadochronową.

¹² Por. Jan Piwnik prawdopodobnie pomylił osoby używające pseudonimu „Pstrąg”. Przed lotem do Polski 5 XI 1941 r. odprawił go płk dypl. / gen. bryg. Marian Józef Smoleński „Kolec”, „Łukasz”, „Pstrąg” (1894–1978) – w latach 1940–1941 szef Oddziału VI Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii. Natomiast w Oddziale IV Kwatermistrzowskim KG AK służył ppłk / płk dypl. cc. Kazimierz Iranek-Osmecki „Makary”, „Antoni”, „Heller”, „Pstrąg” (1897–1984) – w 1940 r. emisariusz Naczelnego Wodza do Polski, w latach 1941–1942 oficer Oddziału VI, zaś w 1942 r. szef Oddziału IV Sztabu Naczelnego Wodza. Zrzucony do Polski 13/14 III 1943 r., w 1943 r. szef Oddziału IV Kwatermistrzowskiego KG AK, w latach 1943–1944 szef Oddziału II Wywiadu KG AK. Por.: W. Königsberg, *Droga „Ponurego”...*, s. 288–289.

¹³ „44” – kryptonim Oddziału IV Kwatermistrzowskiego KG AK.

¹⁴ Ppłk dypl. Adam Remigiusz Grocholski „Brochwicz”, „Doktor”, „Inżynier”, „Miś”, „Waligóra” (1888–1965) – w latach 1941–1943 szef sztabu i zastępca dowódcy wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ–AK „Wachlarz”.

partyzanckich terenie – utrzymałem zgrupowania partyz[anckie] nie tylko nierozbite, ale nienaruszone w swej sile i formie, poniósłszy za okres 7-miu miesięcy ogólne straty 10% stanu. Jest to jedyny wypadek utrzymania partyzantki w takim stanie.

Potrafiłem bić się, manewrować i zasadzać się na n[ie]p[rzyjacie]la – nie ponosząc ani razu klęski, a będąc ciągle ściganym.

Mam za sobą takie akcje, jak:

- zajęcie miasta Końskie w 62-ch ludzi na przeciąg 2 i pół godzin, z zasachowaniem garnizonu nieprzyjacielskiego w sile 2 tys[ięcy]; z oczyszczeniem miasta z co ważniejszych konfidentów i z rozładowaniem składów niemieckich – bez strat własnych;
- zajęcie odcinka kolejowego Łączna – Suchedniów – z równoczesną akcją na 2 pociągi, z 35-cio minutową walką twarzą w twarz [z] bronią maszynową, gdzie ze wszystkich okien pociągu rzygał ogień maszynowy – i już za dnia wycofanie się na głębokości 4 km po terenie otwartym, pod regularnym natarciem jednego batalionu nieprzyjaciela; przy stratach własnych 5-ciu wyewakuowanych rannych – u n[ie]p[rzyjacie]la ok. 200 zabitych i rannych – odwet za wypaloną polską wieś Michniów;
- dzienne natarcie jednego plutonu partyzanckiego pod dowództwem ś.p. ppor. Robota na pluton żandarmerii w m[iejscowości] Wielka Wieś – przy stratach n[ie]p[rzyjacie]la ponad 20 zabitych i rannych – stratach własnych 2-ch zabitych¹⁵;
- w obławach, zależnie od położenia, przy zastosowaniu plutonami dywersji na większą skalę i odpowiednim manewrowaniu – albo wymykałem się n[ie]p[rzyjacie]lowi z obławy niezauważony, albo odskakiwałem parę kilometrów, zostawiając ślad odskoku i zasadzałem się okrakiem na szosie – bijąc się, a następnie gubiłem ślad i zapadałem się znowu na zasadzce, gotowy do przyjęcia walki. W innych wypadkach, otoczony ze wszystkich stron silnym kordonem brygady SS i żandarmerii, mając przejścia (drogi i duchty) zamknięte ogniem maszynowym i bombardowany z powietrza – zdecydowanie nacierałem i z okrzykiem „hurra” dokonując szturm, przebijałem się przez kordon n[ie]p[rzyjacie]la, po to, aby po przejściu paruset metrów zasadzić się na niego.

Dlaczego przy takim wyniku – mam odejść z dowództwa, pozostawiając wojsko w najcięższym okresie jego bytowania – skoro żołnierz mi ufa i liczy na moje dalsze dowodzenie i skoro ja żyję?

Czem i w jaki sposób wytłumaczę w rozkazie do oficerów i strzelców – złożenie dowództwa i swoje odejście? – jest okres wojny i partyzant jest żoł-

¹⁵ Mowa tu o boju pod Smarkowem 13 IX 1943 r.

nierzem frontowym, a front daje życie się żołnierza z dowódcą, który niejednokrotnie decyduje o wyniku walki.

Jestem synem chłopą ziemi kieleckiej i twardą ręką wychowywany, stałem się twardym zarówno dla siebie jak innych, bez względu na to, kim oni dla mnie są w służbie i poza służbą. Od 1931 roku przebywałem w służbie wojskowej i nasiąkłem jej duchem. Duch tej służby nauczył mnie **pojmowania do głębi wartości dyscypliny wojskowej**, ale nie złudnych, suchych form tej dyscypliny w wypadku, jeżeli rozum i serce mi mówią o szkodzie dla służby. – Zarzuty, wysunięte przeciwko K[ome]nd[an]towi Okr[ęgu] – **stwierdzają postępowanie z wyraźną szkodą dla służby** – i w tym leży przyczyna mego postępowania i stosunku do K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] i Szefa Sztabu Okr[ęgu].

Jeżeli przy tym Pan Generał zechce zważyć ciężkie warunki partyzanckie: pomiędzy oblawą i akcją bojową, a pomiędzy rozpaczliwym wysiłkiem o umundurowanie, wyżywienie i bezpieczeństwo, stojącego ze mną oko w oko żywego żołnierza – głęboko opracowywałem argumentację swoich prośb i wniosków do K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu], które nie znajdowały u K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] i Szefa Sztabu Okr[ęgu] oddźwięku, rozbijając się o całkowitą bezdusznosc Obu, w sprawach ciężkiej służby partyzanckiej – to w prostej, żołnierskiej sprawiedliwości, znajdzie Pan Generał dla mego postępowania zrozumienie i wytłumaczenie.

Byłem świadom, że przeciwstawieniem się u K[ome]nd[an]ta Okr[ęgu] zaśczytów sobie nie zdobędę; zasługa moja leży w rzetelnym wypełnianiu obowiązku dowódczego i nie przestawieniu na plan drugi dobra służby, którym li-tylko się powodowałem.

W służbie mojej nie wykazałem przerostu ambicji osobistych, czego najlepszym dowodem jest fakt, że skoro ograniczony w kompetencjach nie mogłem niczego dokonać – dobrowolnie ze stanowiska „Kedywa” okręgowego – przeszedłem na dowódcę zgrupowań partyz[anckich], co w hierarchii służbowej jest szczeblem znacznie niższym.

Melduję, że w partyzantce dowódca i oddział – to jedno. Zdjęcie dowódcy może być równoznaczne z jej przekreśleniem, a naturalna zmiana dowódcy może nastąpić tylko z jego śmiercią.–

(Ponury, por.)^c

m[iejsce] p[ostoju] dn[ia] 3 I [19]44 r.

[^d]

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-3, k. 26, 28–34, oryginał, mps.

^c Powyżej odręczny podpis: Ponury por.

^d Poniżej odręczny podpis: Przemysław[awa]. Podpis ten znajduje się pod każdą z siedmiu stron raportu.

Nr 122

1944 styczeń 3, [b.m.] – Pismo por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do płk. Augusta Fieldorfa „Nila”, Komendanta „Kedywu” KG AK

Ponury, porucznik
D[owód]ca Zgrupowań partyz[anckich]

m[iejsce] p[ostoju] 3 I [19]44 r.

Do
Pana Pułkownika „Nila”¹
w m[iejsce] p[ostoju]

Melduję, że pismem Komendanta Okręgu² „Gość.30312/3L5/Mas”³ zostało mi odebrane dowództwo nad zgrupowaniami partyzanckimi, bez podania mi powodów. Na zwolnienie mnie z dowództwa załączony jest rozkaz Komendanta Głównego⁴.

W załączeniu przedkładam Panu Pułkownikowi mój raport do Komendanta Głównego, naświetlający warunki w jakich pracowałem jako dowódca Zgrupowań partyz[anckich] przez okres 7-miu miesięcy z prośbą o zaznajomienie się z treścią tego raportu i wykorzystanie wg uznania Pana Pułkownika.

Raport ten pozwoliłem sobie przesłać Panu Pułkownikowi nieoficjalnie przez por. Czarę.

Załącznik: raport do K[omenda]nta Gł[ównego]

(Ponury, por.)^a

[^b]

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-3, k. 27, oryginał, mps.

¹ Płk August Emil Fieldorf „Nil” (1895–1953) – Komendant „Kedywu” KG AK.

² Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Pismo Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK z 30 XII 1943 r.

⁴ Gen. bryg. Tadeusz Komorowski „Bór”, „Znicz” (1895–1966) – Komendant Główny AK.

^a Powyżej odręczny podpis: Ponury.

^b Poniżej odręczny podpis: Przemysł[awa].

Nr 123

1944 styczeń 3, [b.m.] – Pismo Franciszka Kamińskiego „Zenona Trawińskiego”, Komendanta Głównego BCh do Stanisława Jagiełły „Granata”, „Szuwary”, Komendanta Okręgu III Kieleckiego BCh.

Ob. Granat¹

1. Ponieważ okoliczności umiejscowiły Was i Wasz kontakt z domem rozluźnił się, dlatego podwyższamy Wam pobory i ustalamy je od 1 stycznia b[ieżącego] r[oku] na poziomie 2 500 zł miesięcznie. Zaległości wypłacicie sobie z pozostałości, a na b[ieżący] m[iesiąc] dostaniecie odpowiednio większy budżet.
2. Sprawę delegatów w 6 i 7 bardzo mnie zmartwiła. Nie wiem jaki to przyjmie obrót, ale ja zdecydowanie reprezentuję punkt patrzenia – usunięcie się całkowicie od współpracy z obecnym delegatem. Nie wiem od czego tam jest Łukasz? Nie chciał na czas tych spraw załatwić dobrze, jak Was informowałem, a w momencie decyzji nie potrafił się znaleźć. Jeżeli nie mógł nic zrobić – powinien ustąpić. Należałoby przysłać jakieś pismo w tej sprawie do Kierownictwa Politycznego. Nie mając Waszego stanowiska w tej sprawie, trudno mi nadawać taki, czy inny bieg. Bieg nadałem, ale porządek wymaga pisma od K[omitetu] Pol[itycznego].
3. Sprawy Ponurego nie da się naprawić. Interweniowałem i Komendant Główny [AK] zapewnił mnie, że całą sprawę zna dobrze i że Ponuremu nie stała się krzywda. Musiał go stamtąd zabrać, gdyż doszło do scysji pomiędzy nim i jego najwyższym przełożonym. W takim stanie nie mógł go i nie może przecież pozostawić.
Jeżeli byście uważali za wskazane jeszcze raz tę sprawę poruszyć, to proszę Was o pismo i sformułowanie wszystkich niewłaściwości, jakie nad sprawą Ponurego zawisły.
4. 11 i 12 b[ieżącego] m[iesiaca] chciałem do Was na Telegraf wpaść z Porębą² i wszystko na miejscu omówić, ustalić i załatwić. Obawiam się, czy Was w tym czasie zastanę? Gdyby było możliwe powiadomcie mnie do 6 b[ieżącego] m[iesiaca].

¹ Stanisław Jagiełło „Granat”, „Szuwara” (1905–1995) – w latach 1940–1945 Komendant Okręgu III Kieleckiego BCh.

² Stanisław Koter „Andrzej Poręba” (1908–1951) – szef sztabu KG BCh, w latach 1943–1944 Komendant Główny Ludowej Straży Bezpieczeństwa.

5. Wasze osobiste sprawy pcham, ale nie wiem, czy wszystko tak załatwię jak chcielibyście. Zobaczymy.

Serdecznie Was pozdrawiam
Zenon³

3 I [19]44 r.

Źródło: AZHRL, KG BCh, sygn. 10, s. 50–51, oryginał, rkps.

³ Ppor. / ppłk Franciszek Wawrzyniec Kamiński „Zenon Trawiński”, „Olsza” (1902–2000) – w latach 1940–1944 Komendant Główny BCh.

Nr 124

1944 styczeń 4, [b.m.] – Sprawozdanie Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do Komendy Głównej AK za IV kwartał 1943 r. – fragment dot. działalności żołnierzy Zgrupowań w grudniu 1943 r.

Rolnik¹

41/II

Kongo²

Sprawozdanie za IV kwartał 1943 r.

[^a]

Akcja dywersyjna, napady i sabotaże

[^b]

Sandomierz.

[^c]

[Nocą] 7/8 XII [1943 r.] oddział Ponurego natknął się we wsi [Stary] Skoszyn na oddział partii ludowej im. Zawiszy Czarnego w sile 17-tu ludzi: 8-miu ujęto i rozbrojono, reszta zbiegła. Z ujętych pięciu zlikwidowano, trzech puszczone.

Na terenie Fo-300³ porusza się oddział Gwardii Ludowej pod dowództwem Brzozy⁴ (oddział im. Langiewicza) w sile ok. 25 ludzi. Drugim notowanym oddziałem jest oddział pod dowództwem Zapory (Kowalski⁵ z Okoły) – około 18-tu ludzi, uzbrojonych w 1 rkm, 1 mpi, kb i rewolwery.

Oba te oddziały dokonywały w okresie sprawozdawczym drobnych napadów i rabunków po majątkach obwodu. Wyraźniejszej i poważniejszej akcji nie notowano.

[^d]

W dniu 11 XII [19]43 [r.] dwóch członków z oddziału Ponurego PZP dokonało napadu na kasę „Rolnika” zabierając 4 000 zł i 2 l wódki.

W dniu 14 XII [19]43 [r.] Tarzan⁶ (Donata Ponurego) zabrał wąż⁷ rzepaku około 8 000 kg. Rzepak zabrano w czasie odstawiania na szosie.

¹ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² „Kongo” – kryptonim KG AK.

³ „Fo-300” – kryptonim Podobwodu AK Ćmielów.

⁴ Czesław Borecki z d. Byk „Brzoza” (1922–1978) – dowódca oddziału GL im. Mariana Langiewicza.

⁵ Władysław Kowalski „Zapora” – członek Komitetu Okręgowego PPR i zastępca dowódcy do spraw polityczno-wychowawczych oddziału GL im. Zawiszy Czarnego.

⁶ Wachm. Tomasz Wójcik „Tarzan” (1908–1951) – dowódca zwiadu konnego Zgrupowań.

⁷ Węza – używany w pszczelarstwie szablon z wytłoczonymi kształtami komórek plastra pszczelego umieszczany w ramce. Może być wypełniona pożytkiem rzepakowym. Służy dokarmianiu i odnowieniu gniazd pszczelich.

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

^b Opuuszczony fragment dokumentu.

^c Opuuszczony fragment dokumentu.

^d Opuuszczony fragment dokumentu.

W dniu 14 XII [19]43 [r.] prawdopodobnie Tarzan (Ponurego) zabrał urzędnikowi jajczarni przy „Społem” 13 000 zł. Napadu dokonano w rynku w dzień. Dnia 22 XII [19]43 [r.] Tarzan od Ponurego obrobił kasę „Rolnika” zabierając 7 500 zł + „Rolnika” oraz większą kwotę interesantom.+

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 2, s. 208, 230, oryginał, mps.

Nr 125

1944 styczeń 18, [Warszawa] – Rozkaz Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju dot. zachowania tajemnicy służbowej i organizacyjnej

K[o]m[en]d[an]t S[ił] Z[brojnych] w Kr[aju]

Odpis

Dnia 18 I [19]44 r.

N[r] 127/I/KSZ nr 102.

Stwierdzam, że w ostatnim czasie częściej zdarzają się wypadki niezachowania tajemnicy organizacyjnej przez aresztowanych. Wróg wydobywa cenne dla siebie wiadomości. W szeregach naszych zaczęto używać określenia, że ktoś w Gestapo „mówi”. Trzeba sobie zdać sprawę, że owo mówi, to znaczy sypie, bo potwierdza lub podaje jakieś dane o sobie i pracy, co jest równoznaczne ze zdradą. Wszystko jedno pod jakim przymusem fizycznym czy moralnym przez wroga zastosowanym na skutek chytrego podstępu czy prowokacji jeśli ktoś mówi o rzeczach objętych tajemnicą służby to znaczy, że sprawę zdradza. Musimy sobie to uświadamiać ciągle, a przede wszystkim w nieszczęsnym momencie dostania się w ręce wroga.

Bierzmy przykład z tych spośród nas, którzy żołnierską i bohaterską postawę umieją zachować w obliczu śmierci męczeńskiej. Jest ich wielu i oni przejdą do historii.

Polecam podać treść niniejszego rozkazu do wiadomości żołnierzy Polski Walczącej.

Polecam doręczyć niniejszy rozkaz do więzień i rozprowadzić treść wśród wszystkich więźniów politycznych.

Komendant Sił Zbrojnych w Kraju.

Mar

734¹/Cez.²

H. Rozprowadzenie rozkazu K[o]m[en]d[an]ta S[ił] Z[brojnych] w Kraju w sprawie tajemnicy.

Przesyłam w załączeniu odpis rozkazu K[o]m[en]d[an]ta Sił Zbrojnych w Kraju z poleceniem podania jego do wiadomości wszystkich żołnierzy Polski Walczącej i pouczenia o konieczności zachowania tajemnicy służbowej oraz tajemnicy dotyczącej wszelkich spraw odnoszących się do pracy w każdym wypadku.

Nia³

¹ 734 – zaszyfrowana data 7 III 1944 r.

² Mar. i Cez. – nierozszyfrowane kryptonimy.

³ Nia – nierozszyfrowany pseudonim.

Otrzymują: wszystkie Fo, Cez, Cyb⁴
                      Okr. Kie⁵, Okr. Dewu⁶, Cykl⁷, Hur⁸, Tajf⁹, WSOP¹⁰, WSK¹¹.

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/21/6, k. 72, oryginał, mps.

⁴ Fo, Cez, Cyb – nierozszyfrowane kryptonimy oznaczający inspektorat, obwód i wydział.

⁵ Okr Kie – „Okreł”/„Kierownica” – szef Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁶ Okr. Dewu – „Okreł”/„Kedyw” – Komendant „Kedywu” Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁷ Cykl. – nierozszyfrowany kryptonim.

⁸ Hur – „Huragan” – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁹ Taj – „Tajfun” – Zastępca Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

¹⁰ WSOP – Wojskowa Służba Ochrony Powstania.

¹¹ WSK – Wojskowa Służba Kobiet.

Nr 126

*1944 styczeń 20, Kielce – Pokwitowanie za produkty otrzymane w Placówce Ze-
wnętrznej Sipo i SD w Kielcach, podpisane przez agenta Gestapo ps. „Mercedes”*

Pokwitowanie Nr

Od Policji Bezpieczeństwa otrzymałem dzisiaj następujące towary:

3 litry wódki
3 kg kielbasy
4 kg cukru
400 papierosów

Kielce, dnia 20 I 1944 [r.]

Mercedes^a

Uwierzytelił:

^bCzok^{b1}

SS-Scharführer

1 [egzemplarz] sporządzony dla [Referatu] IV N w Kielcach.

*Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/430, t. 2, k. 16, tłumaczenie z j. niemieckiego,
mps.*

¹ SS-Scharführer und Kriminalassistent Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-
wnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^a Powyżej odręczny podpis: Mercedes.

^{b-b} Odręczny podpis.

Nr 127

1944 styczeń 21, [b.m.] – Meldunek kpt. Bernarda Zakrzewskiego „Hipolita”, szefa Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK do płk. Augusta Fieldorfa „Nila”, Komendanta „Kedywu” KG AK

81¹ – Kameleon² T-1

„Motor” z dawnego 27³ – Wachlarz – obecnie u Was za współpracę z n[ie]-p[rzyjacie]lem powinien zostać zlikwidowany.

18b⁴ Hipolit⁵

21 I [1944 r.]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/29/6, t. 2, k. 251, oryginał, mps.

¹ „81” – kryptonim skrzynki łączności wewnętrznej Komendanta „Kedywu” KG AK. Por.: AIPN, Sąd Wojewódzki w Warszawie, sygn. 1769/12/CD, Akta sprawy karnej przeciwko Augustowi Fieldorfovi, Protokół przesłuchania Augusta Fieldorfa, Warszawa 30 I 1951 r., k. 90.

² „Kameleon” – kryptonim Oddziału II „Kedywu” KG AK.

³ „27” – kryptonim wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”.

⁴ „18B” – kryptonim Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

⁵ Ppor. cz.w. Stefan Ryś „Józef”, „Fischer”, „Hipolit” (1906–1975) – zastępca szefa Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK. Szerzej: C. Chlebowski, *Cztery...*, s. 149–211.

Nr 128

1944 styczeń 29, [Milejowice] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do Juliana Materka „Szacha”

Obywatel Szach¹

Potwierdzając odbiór meldunku obywatela z dnia 25 I [19]44 [r.] komunikuję Panu co następuje: Na skutek rozkazu K[omendy] G[łówniej] zostałem mianowany na miejsce Ponurego dowódcą Zgrupowań. Sprawę, którą Pan porusza w meldunku, załatwię przez łącznika, który w najbliższych dniach (t[ę]ż zn[aczy] jak tylko będę mógł najszybciej, może jeszcze jutro) zgłosi się do Pana.

Załatwię przez tego łącznika również sprawę pieniężną. Do czasu przyścia do Pana łącznika ma Pan pozostać na miejscu. Na zastępcę plut. Boruty² wyznaczam plut. Borsuka³, o czym proszę go zawiadomić.

Motor pracował w gestapo. W zeznaniach przed śmiercią przyznał się, że na terenie Suchedniowa zasypał Dąbrowskiego, Kozłowskiego⁴ i Burzę. Ponieważ zachodzi wielkie prawdopodobieństwo, że zasypał i innych z tego terenu, z którymi był w kontakcie (Motor bowiem donosił Gestapo wszystko o czym wiedział) polecam Panu uprzedzenie o tym wyżej wspomniane osoby i inne.

Nurt por.

Dnia 29 I [19]44 [r.]

Polecam również za wszelką cenę uprzedzić również o Motorze Mieczysława⁵ z Kielc (inżynier zastępca Polka⁶), u którego był Komar⁷, że został on również zasypany przez Motora i Motor składał szereg meldunków do Gestapo o Inżynierze. Niech ten, który go zawiadomi, powie, że uprzedza Go Nurt i że niech sprawę potraktuje bardzo poważnie, nie biorąc pod uwagę okoliczności, że gestapo u niego nie było, gdyż szereg osób zasypanych przez Motora nie zostało aresztowanych li tylko na skutek nowej metody Gestapo, polegają-

¹ Strz. z cenz. Julian Materka „Szach” (1914–1984) – kwatermistrz I Zgrupowania.

² Plut. Albin Zołądek „Boruta” (1916–1944) – szef II Zgrupowania, zginął 3 II 1944 r. w Błocie k. Suchedniowa.

³ Plut. Paweł Dulęba „Borsuk” (ok. 1899–1944) – dowódca 3 drużyny 1 plutonu II Zgrupowania.

⁴ Dąbrowski i Kozłowski (imiona nieznane) – współwłaściciele tartaku „Dąbrowski i Kozłowski” w Suchedniowie. W innym dokumencie występują jako Dąbrowski i Kowalski.

⁵ Ppor. inż. Mieczysław Płochocki „Mietek”, „Mieczysław” – do 4 VI 1943 r. Zastępca Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁶ Por. Hipolit Krogulec „Albiński”, „Polek” (1914–1982) – od 22 I do 4 VI 1943 r. Komendant, a od 4 VI 1943 r. Zastępca Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁷ Plut. pchor. Marian Materka „Komar” (1922–1944) – dowódca 1 drużyny 2 plutonu II Zgrupowania.

cej na [a] przez szpiclów osób. Osoby, które współpracowały z Motorem na terenie Kielc, oraz bliższe okoliczności dotyczące tej sprawy dotrą do Mietka drogą służbową. Mietka proszę zawiadomić przez Komara, względnie przez osobę bardzo zaufaną, którą musi Pan wyszukać i w jak najkrótszym czasie do Kielc natychmiast wysłać.

Nurt por.

Źródło: zbiory Sz. Mroza, oryginał, rkps.

^a Nieczytelny wiersz tekstu.

Nr 129

1944 styczeń 29, [b.m.] – Meldunek por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do Komendanta Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich
„Ponury”
M[iejsce] p[ostoju] 2941¹.

^aBiu/Kie^{a2}

[^b]

Do
Pana Komendanta Okręgu.³

Melduję Panu, co następuje: dnia 28 I [19]44 r. został schwytany i rozstrzelany Motor, agent Gestapo, na skutek rozkazu, który otrzymałem z Komendy Głównej. Przed wykonaniem wyroku zostało przeprowadzone dochodzenie, w czasie którego Motor zeznał, że do pracy w Gestapo wstąpił na skutek przytrzymania go w Skarżysku[-Kamiennej] przez żandarmerię, dla stworzenia sobie warunków bezpieczeństwa.

Żandarmerii tej powiedział, że jest „chłopcem z lasu” i mogą go rozstrzelać albo pójdzie z nimi na współpracę. O współpracy myślał już wcześniej, będąc pod wpływem niejakiego Kesslera⁴, zamieszkałego w Radomiu przy ul. Kilińskiego 8, agenta Gestapo oraz Romela, zamieszkałego w Kielcach, ul. Chęcińska 26. Z pierwszym zapoznał się w lutym 1943 r. w Warszawie, za pośrednictwem kolegi swego, z drugim znał się sprzed wojny, gdyż uczył się u niego gry na instrumentach muzycznych. Od żandarmerii w Skarżysku[-Kamiennej] otrzymał kontakt na Czeka Franka⁵, pracownika Gestapo, zamieszkałego w budynku Gestapo przy ul. Szerokiej 10, z którym się kontaktował w budynku przy ul. Kolejowej 18 oraz oficera SD Rena⁶, zamieszkałego przy ul. Szerokiej 7, mieszkania 16 (dzwonić trzy razy długo). Ci dwaj byli szefami jego pracy. Poza tym dostał kontakt do niejakiego Jerzego w Warszawie, tel. 80220, adresu jego mieszkania nie zna. Jerzy, oficer SD był jego łącznikiem z Gestapo warszawskim. Motor przyznał się, że spowodował następujące wsypy: obławę na [młyn] Cioka, ostatnią obławę w październiku na nasze

¹ 2941 – zaszyfrowana data 29 I 1944 r.

² Biu/Kie – „Biuro”/„Kierownica” – kryptonim Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komendant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁴ Józef Jerzy Kessler, 2 voto Kruszewski (1912–?) – agent Gestapo ps. „K-22”, „Paul Kurz”.

⁵ SS-Oberscharführer und Kriminalassistent Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-wewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

⁶ SS-Sturmscharführer und Kriminalsekretar Wolfgang Rehn – funkcjonariusz Referatu IV N Placówki Ze-wewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^a Dopisano odręcznie.

^b W prawym górnym rogu w kole napisana duża litera: T.

oddziały, obławę na fabrykę w Suchedniowie, zasadzkę na transport wieziony przez Czarkę, obławę na Robota, na Wielką Wieś, spowodował aresztowanie inżyniera fabryki Stenów w Warszawie, zasypał cegielnię, w wyniku czego został wypłoszony z niej dyrektor z rodziną, prawdopodobnie dla odseparowania Basi⁷, w której się kochał. Poza tym Motor zeznał, osoby i lokale, które dotychczas nie zostały przez Gestapo nakryte, ale o których Gestapo wie: Pani Ż.⁸ i jej skrzynka w Skarżysku[-Kamiennej], lokal w Starachowicach, w którym widział się z Szefem Sztabu, inżynier Mieczysław⁹, mieszkanie jego w Kielcach (były współpracownik Szefa Uzbrojenia Komendy Okręgu) oraz szereg innych, którzy już zostali przeze mnie uprzedzeni. O powyższym została powiadomiona Komenda Główna, której podałem równocześnie adresy, osoby i lokale, zasypane przez Motora na terenie Warszawy. Motor poza tym zeznał, że prawdopodobnie pracują w gestapo: Albiński¹⁰, Stefanowski, Czerniak, wnioskuje o tym z tego, że jak się denuncjował wobec Gestapo, to Gestapo nie wyraziło nimi zbytniego zainteresowania, jak to jest zwykle czynić w wypadkach, gdy mowa o ludziach, którzy są u nich. W odniesieniu zaś do por. Albińskiego przypuszczenie to opierał Motor i na tym, że Albiński, aczkolwiek podstawiony im przez niego (Motor zawiadomił Gestapo o spotkaniu z Polkiem i na spotkanie to Gestapo przyszło), nie został aresztowany, jak inżynier z Suchedniowa¹¹, podstawiony również przez Motora Gestapo. Zeznał Motor między innymi, że pracuje w Gestapo niejaki Kamiński (podchorąży, pseudo Czerkies)¹², były żołnierz ze zgrupowania ppor. Mariańskiego, ostatnio oddziału Szarego¹³, u którego obecnie Szary od czasu do czasu się melduje. O powyższym dowiedział się Motor w ten sposób, że szef jego Czek Franek, przy tłumaczeniu Motorowi, że powinien dawać informacje ściśle, gdyż oni mają i innych szpicli w oddziałach partyzanckich. Wymienił jako takiego szpicla właśnie Kamińskiego. Z zeznań Motora wynika, że informował gestapo nie tylko o ruchach oddziałów partyzanckich, ale w ogóle o najdrobniejszych szczegółach, znanych mu z pracy konspiracyjnej. Z tego względu, aczkolwiek nie przyznał się do zasypywania innych ludzi i lokali, należy wnioskować, że wszystkie znane mu kontakty, zostały przez niego podane. Motor przyznał się również, że niejednokrotnie poczta z Okręgu do Ponurego

⁷ Barbara Elżbieta Rzeszowska „Basia” (1923–?) – łączniczka Zgrupowań.

⁸ Zofia Żabińska – siostra Henryka Rzeszowskiego, zamieszkała przy ul. Przechodniej lub ul. Limanowskiego w Skarżysku-Kamiennej.

⁹ Ppor. inż. Mieczysław Płochocki „Mietek”, „Mieczysław” – do 4 VI 1943 r. Zastępca Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

¹⁰ Por. Hipolit Krogulec „Albiński”, „Polek” (1914–1982) – od 22 I do 4 VI 1943 r. Komendant, a od 4 VI 1943 r. Zastępca Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

¹¹ Inż. Kazimierz Czerniewski „Korebko” (1909–1989) – kierownik techniczny Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka w Suchedniowie, kierownik konspiracyjnej produkcji Stenów w tych zakładach.

¹² Plut. pchor. Edmund Maurycy Kamiński „Czerkies” (1918–1944) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

¹³ Ppor. Antoni Heda „Szary” (1916–2008) – dowódca oddziału partyzanckiego Podobwołu AK Itża.

i od Ponurego do Okręgu, względnie do Warszawy, była czytana przez jego szefów. Z wspomnianymi na wstępie swoimi szefami umawiał się Motor telefonicznie za hasłem: dzwoni gość w sprawie samochodu „Mercedes”. Numery telefonów Francka Czek, Kielce 1672 oraz Rena 1636. Przy Motorze znalezione zostało piśmko o treści: Uwaga! Na tropie! Zmienić mieszkanie! Zmylić ślad! Podpisane 2 N, V, 36. Borys. Motor twierdził, że zapytywał Gestapo, czy ostrzeżenie pochodzi od Gestapo? Na to odpowiedział jego szef Czek, że nie, ale tym niemniej nakazał mu wyjechać z Kielc i zgłosić się dopiero pod koniec lutego. Przy Motorze zostały znalezione następujące zapiski, o których Motor w wielu wypadkach nie mógł udzielić informacji, względnie udzielił wyjaśnienia zawarte poniżej w nawiasie, przy każdorazowym adresie:

tel. 73364

tel. 93529, Krucza

Piusa 60 mieszk[anie] 1

Grochowska 322 mieszk[anie] 11

Żulińskiego 9 mieszk[anie] 17.

Aleja Niepodległości 150 mieszk[anie] 3, przy Flakowieckiej.

Żurawia 24a mieszk[anie] 14.

Nowogrodzka 37 mieszk[anie] 5.

100965.

Białowiejska

Marszałkowska 61 mieszk[anie] 6. 38 mieszk[anie] I p. Koszewski.

Peters Walczak – Targowa.

Dyzio Zbrzeski albo Mrożek (kontakty na benzynę od Stefanowskiego)

Kornacki – Warszawa, Olszewska 8.

Julian Kowalik – Huta Ludwików – Kielce Młoda 34 (kontakt od Albińskiego)

Osada, poczta Secelin, Dudała Marian (kolega).

Telefon 1972 Franek

Dr Leonard Szadurski – Warszawa, Puławska (lekarz żony)

Warszawa 66623, telefon Kesslera Józefa, melina warszawska Motora.

Senatorska 24 mieszk[anie] 7, tel. 29520 – Dąbkowscy (znajomi)

Zielna 15 – Bogusławscy – tel. 29687.

Władysław – Złota 57 – sklep – tel. 50273.

[c]

Czerniewski – inżynier z Suchedniowa.

Henryk Jaworski – Kielce, Kolejowa 18.

Teller – Niekłań.

Radom – Reischstrasse 48. – Kucharski Kazimierz, policjant, znajomy Stefanowskiego.

^c Skreślone i nieczytelne jedno słowo.

Warszawa – Godławska 3, mieszkania 16. – Julia Markiewicz

–”– – Julianowska 26 mieszk[anie] 12. Konarzewska.

Zgoda 7 – Kozak (adres podany przez Albińskiego)

Hernicki Eugeniusz – Bzin, Krakowska 5

Dr Trojanowski – Warszawa (brat Waleriana).

Ciesielska 23. Radom – Zamłynie (kontakt na benzynę)

Jan Ludwik – Kielce, Bodzentyńska (krewny Motora)

Malinowska Eugenia (siostra Osta¹⁴ – Poranek¹⁵).

Z uwagi na to, iż do Warszawy sprawozdanie z niniejszej sprawy nie zostało wysłane w tak obszernej formie, proszę o przesłanie do Warszawy sprawozdania opartego na niniejszym materiale.

Motor posiadał dowody na swoje prawdziwe nazwisko. Dane jego personalne są następujące: Wojnowski Jerzy, urodzony 13 IX 1915 [r.] w Skarżysku[-Kamiennej], zamieszkały w Kielcach przy ul. Słowackiego 9. Karta rozpoznawcza wystawiona przez Kielce.

Nr karty 33868. Poza tem posiadał Motor Passierschein¹⁶ Nr 1468, wystawiony przez starostwo w Kielcach oraz Fuhrerschein¹⁷ Nr 3 007, wystawiony przez starostwo w Radomiu, Werkausweiss¹⁸ Nr 1 677, wystawiony przez Werk Ludwigshutte Kielce¹⁹.

(–) Nurt

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-14, k. 8–9, oryginał, mps.

¹⁴ Kpr. pchor. / ppor. cz.w. Władysław Wasilewski „Oset”, „Odrowąż” (1921–1943) – dowódca 1 plutonu III Zgrupowania.

¹⁵ Józefa Stefanowska-Rybus z d. Wasilewska „Eugenia Malinowska”, „Poranek” (ur. 1924) – łączniczka Zgrupowań.

¹⁶ *Passierschein* – przepustka.

¹⁷ *Fuhrerschein* – prawo jazdy.

¹⁸ *Werkausweiss* – świadectwo pracy.

¹⁹ Właściwie: *Maschinen-und Waggonbau G.m.b.H Werke Ludwigshütte Kielce*.

Nr 130

1944 styczeń 31, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich
„Ponury”
M[iejsce] p[ostoju] 3141¹

Kapral Astma²

Potwierdzam odbiór meldunku Pana z dnia 27 XII [19]43 r. Komunikuję co następuje:

Komendant Ponury rozkazem Komendanta Głównego został przesunięty na inne stanowisko, zaś ja w myśl tego samego rozkazu objąłem dowództwo nad Zgrupowaniami Partyzanckimi. Dla zalegalizowania działalności Pana na tamtym terenie, prześlę Panu następnym patrolem pismo, którym będzie się Pan legitymował.

Motor, agent Gestapo, rozstrzelany przeze mnie w zeznaniach wprowadzie nie przyznał się do zasypania Pana, jednak, wobec jednak tego, że denuncjował wszystko o czym tylko wiedział, niech się Pan ma na baczności.

Polecam Panu załatwienie następujących spraw:

- 1) dokonanie rozpoznania na milion i doręczenie go dowódcy patrolu plut. Konarowi³, celem wykonania skoku
- 2) zakupienie 1 000 sztuk amunicji do dziewiątki (produkcja z roku 1943, bo z 1942 amunicja jest sabotażowa i do użytku się nie nadaje), oraz amunicji świetlnej do rkm, gdyby nie było świetlnej to zwyczajnej, ale tylko nowej produkcji, a nie starej, przedwojennej i doręczenie jej plut. Konarowi
- 3) zakupienie spłonek i lontów (wybuchowego i prochowego) i wręczenie ich plut. Konarowi
na amunicję, spłonki i lonty przesyłam Panu 13 000 zł (trzynaście tysięcy złotych). Poza tym niech Pan odbierze resztę pieniędzy od Szczupaka⁴ i użyje ich na ten sam cel.
- 4) wyszukanie Tudora⁵ i skierowanie go do mnie wraz z patrolem
- 5) pobranie sort mundurowych od Stryjka⁶ i zamelinowanie ich

¹ 3141 – zaszyfrowana data 31 I 1944 r.

² Kpr. Zygmunt Chojnacki „Astma” (1918–1983) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań, zimą 1943/1944 odpowiadał za łączność z partyzantami melinującymi w rejonie Skarżyska-Kamiennej.

³ Plut. Polikarp Roman Rybicki „Konar” (1912–1973) – szef 2 plutonu I Zgrupowania.

⁴ St. strz. Tadeusz Obara „Szczupak” (1922–?) – żołnierz 3 plutonu I Zgrupowania.

⁵ Strz. Serwacy Chruściński „Tudor” – żołnierz 2 plutonu I Zgrupowania.

⁶ Plut. Józef Szlufik „Stryjek” (1922–1995) – erkaemista 1 plutonu I Zgrupowania.

- 6) pobranie pistoletu od strzelca Łosia⁷ i doręczenie go dowódcy patrolu (pokwitowanie na przyjęcie tego pistoletu w depozyt załączam)
  - 7) wyszukanie źródła na trotyl (a nie na pikrynę, gdyż to co Pan ostatnio kupił to pikryna) i napięcie kontaktu z nim w ten sposób, bym w każdej chwili mógł ten trotyl kupić
  - 8) utrzymanie wspólnie z kapralem Olkiem⁸ kontaktu z żołnierzami zde-mobilizowanymi na teren Skarżyska[-Kamiennej]. Następny patrol przynieś im pieniądze i dyspozycje ode mnie
  - 9) zawiadomienie starego Cioka⁹, że syn¹⁰ jego jest w bezpiecznym miejscu, dobrze się ma, do ojca jednak wrócić nie może ze względu na bezpieczeństwo ich obu. Ja, jak tylko otrzymam pieniądze prześlę mu zapomogę.
- Rzeczy nasze (masło, suchary, środki opatrunkowe), które były na magazynie u dyrektora, zostały już wyewakuowane.
- Załączam pokwitowanie na odbiór sześciu par butów.

Czołem!

^aNurt por.^a
(Nurt – porucznik)

Źródło: zbiory rodziny Z. Chojnackiego, oryginał, rkps.

⁷ Strz. Eugeniusz Kowalski „Łoś”, „Salamandra” (1922–1992) – żołnierz 1 drużyny 1 plutonu III Zgrupowania.

⁸ Kpr. Stanisław Zacharski „Olek” (1922–1995) – żołnierz 3 plutonu I Zgrupowania.

⁹ Władysław Ciok – właściciel młyna w Bzinie nad Kamienną, gdzie 7 X 1943 r. miała miejsce narada z udziałem płk. Augusta Fieldorfa „Nila”, Komendanta „Kedywu” KG AK.

¹⁰ Strz. Tadeusz Ciok „Walek” (1925–2003) – żołnierz 3 plutonu I Zgrupowania.

^{a-a} *Podpisano odręcznie innym charakterem pisma.*

Nr 131

[1944 styczeń 31], [Warszawa] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do ppłk. dypl. Adama Remigiusza Grocholskiego „Doktora” dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”

Pan Doktor¹

Melduję, że ppor. Motor był konfidentem G[esta]po. Jest już nieszkodliwy. W zeznaniach twierdził, że o Wachlarzu nic nie meldował w G[esta]po. Uważam, że jednak musiał coś powiedzieć o Wachlarzu. Wsypał między innymi Czarę. Do G[esta]po wszedł przez znajomość i przypadkiem. W zeznaniach swych podejrzewa Langnera Antoniego o współpracę z G[esta]po. Wsypał „Elżbietkę” [a]. Sypał wszystko, co wiedział. Dochodzenie jeszcze nieukończzone. Proszę posłusznie z tych względów o zachowanie **bezwzględnej tajemnicy** w sprawie Motora nawet przed ludźmi z **organizacji**.

Odmeldowuję się

31 I [19]44 r.

Ponury Donat

Źródło: zbiory Zdzisława Rachtana „Halnego”, rkps, oryginał.

¹ Ppłk dypl. Adam Remigiusz Grocholski „Brochwicz”, „Doktor”, „Inżynier”, „Miś”, „Waligóra” (1888–1965) – w latach 1941–1943 szef sztabu i zastępca dowódcy wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ–AK „Wachlarz”.

^a Skreślone i nieczytelne jedno słowo.

Nr 132

[1944 styczeń], [Warszawa] – Meldunek por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do por. Mariana Czarneckiego „Rysia” dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”

Rysiu¹ – Zawiadamiam Cię, że ppor. Motor był agentem G[esta]po. Jest unieszkodliwiony, bo w moich rękach. Przyznał się do wszystkiego. Organizował uroczystość na 18 I [19]44 r. (pińską) po to, żeby nas wciągnąć w zasadzkę. Podejrzewa on o współpracę z G[esta]po Antoniego² Langnera. Czy sypnął kontakty Wachlarza nie dało się [a]. Dla prewencji wezwij wszystkie kontakty jakie znał motor. Zamelduj o tym p[anu] Doktorowi³. Znał Elżbietkę. Sprawę traktuj jako **ściśle tajną**. O motorze nie mów nikomu, bo docho[dzenie] [b]

Źródło: zbiory Zdzisława Rachtana „Halnego”, rkps, oryginał.

¹ Por. Marian Czarnecki „Ryś”, „Ruski” – dowódca bazy III odcinka „Wachlarza” w Dawidgródku (krewny ppłk. dypl. Adama Remigiusza Grocholskiego „Doktora”).

² Plut. Antoni Langner „Douglas” (1917–1944) – członek sekcji transportu wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”, a następnie Centrali Zaopatrzenia Terenu „Czata” KG AK.

³ Ppłk dypl. Adam Remigiusz Grocholski „Brochwicz”, „Doktor”, „Inżynier”, „Miś”, „Waligóra” (1888–1965) – w latach 1941–1943 szef sztabu i zastępca dowódcy wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”.

^a Nieczytelne jedno słowo.

^b Brak pozostałej części meldunku.

Nr 133

1944 luty 5, [Warszawa] – Pismo wywiadu AK dot. sprawy Jerzego Wojnowskiego „Motora”

998¹/Vigil²

W załączeniu przesyłam:

1. pismo „Ponurego” do 81³ – przedstawiającego zeznania zlikwidowanego prowokatora „Motora”
2. moje ostrzeżenie do Rolnika⁴ w odpisie.

z poleceniem przeprowadzenia w tej sprawie dochodzeń w porozumieniu z referat[em] bezp[iecieństwa] 81.

Dochodzenie należy przeprowadzić w kierunku:

- a. ustalenia rozmiarów zagrożeń powstałych na skutek zdrady „Motora” i innych
- b. ustalenia osób współdziałających w zdradzie z „Motorem”
- c. ustalenia autora ostrzeżenia do „Motora” (ostrzeżenie załączone przy piśmie „Ponurego”).

Kameleon⁵ T-1 udzieli Panu wyjaśnień i pomocy w prowadzeniu dochodzenia.–
Wyniki dochodzenia referować jak najśpieszniej.–

18-b⁶

5 II [1944 r.]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/22/10, k. 18, oryginał, mps.

¹ „998” – kryptonim Referatu Bezpieczeństwa Centralnego Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

² Kpt. Stanisław Leszczyński „Vigil”, „Sędzia”, „L-11”, „A-7” (1900–1974) – szef Referatu Bezpieczeństwa Centralnego Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

³ „81” – kryptonim skrzynki łączności wewnętrznej Komendanta „Kedywu” KG AK.

⁴ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁵ „Kameleon” – kryptonim Oddziału II „Kedywu” KG AK.

⁶ „18B” – kryptonim Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

Nr 134

1944 luty 11, [b.m.] – Raport specjalny wywiadu AK dot. bezpieczeństwa osób z kierowniczej komórki AK w Kielcach

Raport specjalny.

[^a]

**Dotyczy: bezpieczeństwa osób z kierowniczej
komórki AK w Kielcach.**

Ziemia Kielecka przez długi czasokres okupacji niemieckiej traktowana była przez czynniki bezpieczeństwa – jako teren doświadczalny dla specjalnej polityki do jak najpozytywniejszego wyzyskania Polaków przy stosowaniu chytrej taktyki „łagodnego kursu” – na skutek jednak rozszerzającej się akcji partyzanckiej – stała się ośrodkiem niepokoju w Dystrykcie Radomskim.

Radom natomiast jako stolica dystryktu jest dziś typowym miastem „porządku niemieckiego” na ziemiach polskich. Polskość w tym mieście i jego okolicy została zepchnięta daleko głębiej w życie podziemne aniżeli gdzie indziej. Praca konspiracyjna na tym obszarze jest wyjątkowo trudna i niebezpieczna.

Stało się to niewątpliwie dzięki doskonale rozbudowanemu systemowi bezpieczeństwa – którego twórcą jest dr Paul Fuchs¹. Mały, bardzo ruchliwy, inteligentny i chytry ten politykujący filozof (z wykształcenia²) mimo swojej stosunkowo niskiej rangi służbowej – *Stadthauptführera* i młodego wieku (liczy około 35 lat) jest tajnym radcą rządu [III] Rzeszy i faktycznym kierownikiem bezpieczeństwa w Dystrykcie Radomskim.

Fuchs potrafił zorganizować i postawić na b[ardzo] wysokim poziomie system pracy G[estapo], posiadając dar dobierania sobie pracowników i współpracowników, wśród których znajdują się dziś wysokiej klasy „spece”. Jest poza tym cenionym i lubianym przez swych ludzi.

Fuchs jest przyjacielem dr. Szpilker³ w Warszawie, z którym bardzo często kontaktuje się w Warszawie i ściśle współpracuje.

^bJego ambicją i skrytym marzeniem jest odegranie w życiu politycznym znacznej roli. Dlatego może chwyta kurczowo każdą możliwość porozumienia z Polakami. On był twórcą porozumienia w swoim czasie z ZWZ, sugerowanego internowanemu w tym celu w Radomiu – pułkownikowi Albrech-

¹ *SS-Hauptsturmführer und Kriminalrat Paul Fuchs (1908–?)* – Kierownik Referatu IV A 2, IV 1, IV 2 i IV N Wydziału IV urzędu Dowódcy *Sipo i SD* dla dystryktu radomskiego.

² Informacja o studiowaniu filozofii przez Paula Fuchsa nie jest zgodna z prawdą.

³ *SS-Hauptsturmführer Alfred Spilker* – dowódca *Sonderkommando* w urzędzie Dowódcy *Sipo i SD* dla dystryktu warszawskiego.

^a *W tym miejscu podkreślony odręczny dopisek: 996. Do listu z 11 II [19]44 r.*

towi⁴, on opiekował się „wodzami” organizacji Pługa i Miecza, on wreszcie odbywał arcyciekawe rozmowy z prezesem R[ady] G[łówniej] O[piekuńczej] w Radomiu Wierczakiem⁵.^b

Jasne też jest, specjalny nacisk w swych pracach kładzie dr Fuchs na regulowanie systemu bezpieczeństwa w swoim dystrykcie.

Według bardzo ścisłych informacji zainteresowania Fuchsa koncentrują się w tej chwili na odcinku kieleckim, jako ośrodku niepokoju w dystrykcie, nad którego bezpieczeństwem on czuwa.

Mocno zagrożonymi całkowitym zdekonspirowaniem są trzy postacie z komórki kierowniczej PZP w Kielcach: „Swój”, „Barabasz”⁶ i „Ponury”.

z materiałów nagromadzonych w dochodzeniach i zdobytych drogą konfidencjonalną G[esta]po przeświadczone jest, że komendantem okręgu kieleckiego jest nauczyciel z pseudonimem „Swój”. Mały, 160 cm, brunet z wąsikami, który osobiście prowadzi [oddziały] I i III. Ma poza tym przebywać często lub mieszkać na ulicy Żelaznej w Kielcach. Jego prawą ręką ma być jakoby człowiek z pseudonimem „Barabasz”. Najbardziej jednak niepokojącą G[esta]po jest osoba szefa Kedywu „Ponurego”.

“Ponieważ G[esta]pu znane są wypowiedzi i rola „Ponurego” i ^d...^d może nadejść w niedalekiej już przyszłości moment, że orły na naszych czapkach zastąpimy pięcioramienną gwiazdą” – informator mój sugeruje mnie, że w otoczeniu „Ponurego” jest ktoś, kto nieświadomie przekazuje o nim te informacje delatorowi. W poszukiwaniu „Ponurego” aresztowano już parę osób, kierując się przypuszczeniami.

[c]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/22/13, k. 72, oryginał, mps.

⁴ Płk dypl. Janusz Albrecht „Wojciech”, „Ksawery”, „Ozimiński” (1892–1941) – w 1939 r. szef Oddziału III i szef Wydziału III/C Planowania Dowództwa Głównego Służby Zwycięstwa Polski, w 1940 r. Szef Sztabu KG ZWZ i Zastępca Komendanta Głównego ZWZ. W 1941 r. aresztowany przez Gestapo. Zalał się w śledztwie, udzielił obszernych zeznań na temat oficerów, struktury i zadań KG ZWZ oraz zgodził się na współpracę z Niemcami. Szerzej: L. Gondek, *Polska karząca 1919–1945. Podziemny wymiar sprawiedliwości w okresie okupacji niemieckiej*, Warszawa 1988.

⁵ Nazwisko podane błędnie. Właściwie: Adam Walkowiak.

⁶ Ppor. Marian Sołtysiak „Barabasz” (1918–1995) – Komendant „Kedywu” Obwodu AK Kielce, dowódca oddziału partyzanckiego AK „Wybraniec”.

^{b-b} Akapit z lewej strony oznaczony ołówkiem trzema pionowymi kreskami.

^c Akapity z lewej strony oznaczone ołówkiem pionową kreską.

^d Tak w oryginale.

^e Naniesiony niebieską kredką odręczny podpis: X.

Nr 135

1944 luty 13, [b.m.] – Pismo Komendanta Obwodu AK Końskie do Referatu IIIc Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dot. stanu magazynów zrzuconych obwodu¹

Stop²

Goś.1342³/Okr.⁴

Biu. Del.⁵

D. Prz. Wykaz sztuk z miot⁶

Kron.⁷ stan sztuk z miot w Słu.⁸ Stop.

I Miot.- III/42 r.⁹ – Cały miot wpadł w ręce faj.¹⁰ Wykradziono 4 Thompsony, które odeszły do Urz.¹¹ Miot przeznaczony dla Urz. Bliższych szczegółów brak, gdyż ludzi tych już nie ma.

II Miot.- II/43 r.¹² Dla Słu. 4¹³. Miot udany, przyjął ob. Cumulus¹⁴ i zamelinował. Miot zawierał: 2 Breny, 3 Thompsony, 16 Stenów, 42 Colty¹⁵, X kg Pla-

¹ W opracowaniu, z którego został przytoczony dokument, nie objaśniono kryptonimów.

² Stop – „Stopień” – kryptonim Obwodu AK Końskie.

³ 1342 – zaszyfrowana data 13 II 1944 r.

⁴ Goś – „gościna” – miejsce postoju; okr – „okręt” – dowódca. Mowa tu o Komendancie Obwodu AK Końskie.

⁵ Biu. Del. – „Biuro”/„Delko” – Referat IIIc przerzutów lotniczych Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁶ Sztuć – „sztućce” – broń; miot – „miot” – zrzut.

⁷ Kron – „kronika” – meldunek.

⁸ Słu – „słuchawka” – obwód.

⁹ „I Miot.- III/42 r.” – zrzut nocą 30/31 III 1942 r. w ramach operacji o kryptonimie „Belt”. Zrzut przyjęła placówka odbiorcza o kryptonimie „Kopyto”, położona 8 km na północny-wschód od Końskich. Załoga samolotu myląc placówkę z rozświetlonym obozem jenieckim w Końskich-Budowie, dokonała zrzutu ludzi i sprzętu w pobliżu obozu. Tej nocy w Polsce wylądowali por. cc. Jan Jokiel „Ligota”, por. cc. Stefan Majewicz „Hruby”, por. cc. Piotr Motylewicz „Krzemień”, rtm. cc. Jerzy Sokołowski „Mira”, mjr dypl. cc. Tadeusz Sokołowski „Trop” oraz kurier ppor. Jerzy Mara-Mayer „Filip”, „Vis”. Za: S. Bialecki, *Obwód Końskie w latach 1939–1942*, „Zeszyty Kombatanckie”, 2003, nr 36, s. 37-38; J. Tucholski, *Cichociemni...*, s. 137.

¹⁰ Faj – „fajka” – Niemcy.

¹¹ Urz – „Urząd” – kryptonim KG AK.

¹² „II Miot.- II/43 r.” – zrzut nocą 13/14 III 1943 r. w ramach operacji o kryptonimie „Brick”. Zrzut przyjęła placówka odbiorcza o kryptonimie „Wół”, położona 15 km na północny-wschód od Końskich. Tej nocy w Polsce wylądowali ppor. cc. Longin Jurkiewicz „Mysz”, mjr cc. Franciszek Koprowski „Dąb”, ppor. cc. Wojciech Lipiński „Lawina” i ppor. cc. Janusz Messing „Bekas”. Za: J. Tucholski, *Cichociemni...*, s. 147.

¹³ „4” – numer Obwodu AK Końskie.

¹⁴ Kpr. pchor. lotn. Zygmunt Wyrwicz „Cumulus” (1920–1944) – Komendant „Kedywu”, a następnie szef Referatu Lotniczego Komendy Obwodu AK Końskie.

¹⁵ Colt – amerykański pistolet samopowtarzalny, kaliber 11,43 mm, zaprojektowany w 1900 r. przez Johna Browninga. Od 1911 r. na wyposażeniu armii amerykańskiej. Udoskonalony w 1926 r. Podczas II wojny światowej był podstawową bronią osobistą oficerów i podoficerów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Colty zrzucane do Polski dostosowywane były do niemieckiej amunicji kaliber 9 mm. Szerzej: S. Kochański, *Pistolet samopowtarzalny Colt*, Warszawa 1987.

stic; z tego przekazano do Biu. Ked.¹⁶ 6 Stenów i 30 Coltów. Po powrocie Ole. Pol.¹⁷ na tut[ejsze] me[liny] Słu. Stop odebrał następujące sztuc: 1) 18 kg plastic wraz z załącznikami, 2) Breny plus 1 300 szt. wia.¹⁸, 3) 2 Thompsony bez wia., 4) 3 Steny bez wia. Braki: 1) Thompson i całe wia.– zabrał lub schował na tut[ejszym] me¹⁹ o[bywatel] Cumulus. 2) 7 Stenów z tego: a) 2 wpadły w ręce faj. b) Ole. Pol. Ponury, który obecnie przeniósł się na inny teren. c) 4 – są w rękach ludzi Ole. Pol. Ponury, którzy wrócili na tut[ejszy] me (nie można wydostać).

Proszę o uwzględnienie w miotach następujących wia.–

1) Breny (jest 1 300), 2) Thompsony (jest zero), 3) Steny (kupujemy), 4) Colty 7,65 (jest zero). Pistoletów różnych 7,65 jest około 40 szt. prawie bez wia. (bez użytku). Poza tym Colty mają tylko 1 pap.²⁰, co jest niepraktyczne; proszę o przydział pap.

Sak²¹

Źródło: „Burza” w okręgu radomsko-kieleckim w świetle dokumentów, oprac. M. Adamczyk, J. Tomczyk, Kielce 1996, s. 71.

¹⁶ Biu. Ked. – „Biuro”/„Kedyw” – kryptonim „Kedywu” Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

¹⁷ Ole. Pol. – „Olek”/„polowanie” – oddział partyzancki. Mowa tu o II Zgrupowaniu, które w sierpniu 1943 r. przeszło na teren Obwodu AK Końskie.

¹⁸ Wia – „wiadro” – amunicja.

¹⁹ Me – „mecz” – teren.

²⁰ Pap – „papierosnica” – magazynek.

²¹ Kpt. Jan Swieczka „Boromeusz”, „Łukasz”, „Sak”, „Mateusz” (1905–?) – Komendant Obwodu AK Końskie.

Nr 136

1944 luty 16, Kielce – Pokwitowanie za produkty otrzymane w Placówce Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dla agenta Gestapo ps. „Mercedes”

Pokwitowanie Nr

Od Policji Bezpieczeństwa otrzymałem dzisiaj następujące towary:

1 kg masła
2 kg kiełbasy
3 kg cukru
2 litry wódki
500 papierosów

Kielce, dnia 16 II 1944 [r.]

Pseudonim odbiorcy^{a1}

Uwierzytnił:^b

2. Wykonano dla [Referatu] IV N w Kielcach.

Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/430, t. 2, k. 18, tłumaczenie z j. niemieckiego, mps.

¹ NN „Heinrich” – współpracownik lub pracownik Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach albo agent Gestapo, lat 25, wzrost ok. 175 cm, pochodził z Kielc. Za: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/430, Materiały operacyjne dot. Otto Büssinga, t. 1, Zeznania b[yłego] gestapowca Büssinga, Kielce 18 X 1948 r., k. 24v.

^a Powyżej odręczny podpis: Heinrich.

^b Poniżej odręczny podpis: Büssing.

Nr 137

1944 luty 21, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich
„Ponury”
M[iejsce] p[ostoju] 2142¹

Kapral Astma²

Bardzo pilna sprawa, która może być skierowana tylko do mnie, o której Pan wspomina może być załatwiona przed podchorążego Andrzeja³, którego do tego upoważniam i mam do niego zaufanie.

Nadwyżkę trotylu zatrzymać z tym, że jeśli można wyeliminować pikrynę. Przygotować na razie jeszcze pięćset kostek trotylu.

Przygotować większą ilość amunicji do **rkm** świetlnej oraz 9 mm.

Przygotować większą ilość spłonek, lontu prochowego i wybuchowego, zapalników pociągowych i naciskowych, jeśli można przygotować spłonki elektryczne oraz dwieście metrów kabla dobrze izolowanego.

Resztę spraw omówi Pan z podchorążym Andrzejem.

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich
^aNurt por.^a
(Nurt – porucznik)

Źródło: zbiory rodziny Z. Chojnackiego, oryginał, rkps.

¹ 2142 – zaszyfrowana data 21 II 1944 r.

² Kpr. Zygmunt Chojnacki „Astma” (1918–1983) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań, zimą 1943/1944 odpowiadał za łączność z partyzantami melinującymi w rejonie Skarżyska-Kamiennej.

³ Sierż. pchor. Andrzej Gawroński „Andrzej” (1916–1997) – podoficer prasowy Zgrupowań i zastępca dowódcy 2 plutonu I Zgrupowania.

^{a-a} Podpisano odręcznie innym charakterem pisma.

Nr 138

1944 luty 24, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Sk[arżysko]-Kamienna
Wieś:
Okręg: 1242

Nazwisko:
Urodzony: około 28 lat w:
Pseudonim: „**Nurt**”
Zawód: polski porucznik rezerwy
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Sk[arżysko]-Kamienna
Obecne miejsce pobytu:

Imię:
Powiat:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej: polski porucznik rezerwy

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby: około 28 lat, około 170 cm wzrostu, dobrze zbudowany, włosy ciemny blond, zaczesane do tyłu, okrągła twarz, szeroki nos, małe, ciemne oczy, najczęściej nosi cywilne ubranie i spodnie z zawiązanymi na dole nogawkami

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: 06 „Garibaldi”

IV A   Nr: 51/43 tajne sprawy Rzeszy i 1189/43 tajne 870/44

Oznaczenia:

- a) Organizacja: ZWZ dowódca bandy
- b) Funkcja: zastępca dowódcy grupy „Ponurego”
- c) Gazety:

Stan rzeczy: dzięki łącznikowi „Garibaldiemu” , w dniach od 9 IX [19]43 [r.] do 21 I [19]44 [r.], wyszło na jaw, że wyżej wymieniony należy do bandyckiej

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

grupy „**Ponurego**”. Działał jako zastępca dowódcy i dowodził I grupą w sile około 100 mężczyzn. Na początku września 1943 [r.] Ponury podzielił [oddział] na trzy grupy. Zarówno I grupa, pod przywództwem wyżej wymienionego, jak i III grupa pod dowództwem „**Mariańskiego**” przeszła na rozkaz P[onurego] na teren lasu na wschód od Suchedniowa, podczas gdy II grupa pod dowództwem „**Jakuba**” zwanego też „**Robotem**” przeszła do lasu miejskiego pod Końskimi. Nadleśnictwo Piła, wzgórze 313¹, na wschód od Końskich.

Na początku października 1943 [r.] obie grupy „**Nurta**” i „**Mariańskiego**” znajdowały się w lesie 20 km na północ od Kielc, ograniczonym na zachodzie przez miejscowości Szałas i Odrowążek, na północy szosą Sk[arżysko]-Kamienna – Końskie, na wschodzie [miejscowością] Suchedniów, a na południe Samsonów – Zalezianka.

Grupie „**Nurta**” powierzono, na rozkaz „**Ponurego**”, przeprowadzenie akcji karnej przeciwko policji w mieście Końskie. Powodem tego było zabicie przez policję zastępcy dowódcy „**Ponurego**” „**Jakuba**” w dniu 14 X [19]43 [r.].

W dniu 20 X 1943 [r.] wyszło na jaw, że grupy „**Nurta**” i „**Mariańskiego**” zatrzymały się w lesie koło Osieczna do 25 X 1943 [r.]. Do nich miała dołączyć reszta z rozbitej grupy² „**Jakuba**”. Od 25 X 1943 [r.] obie grupy „**Nurta**” i „**Mariańskiego**” przeniosły się do lasu koło Wykusu. Tu dołączyła jeszcze jedna nowa grupa pod dowództwem stojącego na jej czele **Buczyńskiego**³, w sile 100 ludzi. Grupa ta przyłączona została do grupy „**Nurta**”, a wcześniej prawdopodobnie działała na terenie Ostrowca [Świętokrzyskiego]⁴. Prawdopodobnie też ta grupa dokonała kradzieży amunicji z pociągu, który szedł ze Sk[arżyska]-Kamiennej w kierunku Krakowa. Ponieważ brak amunicji mocno dawał się we znaki w oddziale „**Ponurego**”, miały być przeprowadzane też małe kradzieże.

Po akcji Policji „**Ponury**” przeniósł się w dniu 28 X 1943 [r.] do lasu pod Osiecznem (1/2 km od wzgórza 351 Góra Piekło). Było z nim około 190 ludzi, między innymi jego zastępca, jego adiutant i przywódca grupy „**Nurt**”, „**Mariański**” i „**Kmicic**”. W dniu 3 XI 1943 [r.] „**Ponury**” i reszta jego grupy, między innymi „**Nurt**” i „**Mariański**”, przenieśli się w kierunku Opatowa.

W dniu 10 I 1944 [r.] wyszło na jaw, że wyżej wymieniony „**Nurt**” przejął dowództwo po „**Ponurym**”, wtedy też jeździli po okolicy od majątku do ma-

¹ Wzgórze 313 – rejon Kamieniarskiej Góry w kompleksie leśnym na wschód od Końskich i na północ od wsi Piła.

² II Zgrupowanie nie zostało rozbite i w całości dołączyło do por. „**Ponurego**”. Zginęli jedynie żołnierze z pocztu osłonowego ppor. „**Robota**”.

³ Por. Stefan Bilski „**SS**”, „**Buczyński**” (1914–1965) – dowódca oddziału dywersyjnego Podobwodu AK Skarżysko-Kamienna.

⁴ Oddział por. „**Buczyńskiego**” działał na terenie Podobwodu AK Skarżysko-Kamienna.

jątku, które leżały w powiecie opatowskim, jak w czasie powstania⁵. Zastępcę dowódcy „Ponurego”, „**Nurta**” traktowano jako organ wykonawczy „Ponurego”. Jego czynności polegały przede wszystkim na zabijaniu przeciwników „Ponurego”, który ze względu na swoją działalność i zachowanie przysporzył sobie wielu wrogów.

Zanotował 24 II [19]44 [r.] Ung.⁶ Kielce

Poprzez łącznika Mariana **Dusia**, urodzonego w dniu 1 I [19]24 [r.] w Kruku, w dniu 13 V 1944 [r.] roku wyszło na jaw, że:

Wyżej wymieniony jest członkiem bandyckiej grupy Ponurego i dowódcą grupy.

Zanotował 1 VII [19]44 r. Kielce Ziethen⁷

Źródło: C. Chlebowski, *Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie*, Warszawa 1988, fotokopia 121–122, mps, j. niemiecki

⁵ Podczas II wojny światowej Niemcy w celu zwalczania polskiego podziemia analizowali i wykorzystywali doświadczenia polskie i rosyjskie w walkach podczas powstania styczniowego w latach 1863–1864. Por.: F.L. von Erlach, *Partyzantka w Polsce w roku 1863. Na podstawie własnych obserwacji zbieranych na teatrze walki od marca do sierpnia*, przygotował do druku E. Halicz, Warszawa 1960; S. Góra, *Partyzantka na Podlasiu 1863–1864*, Warszawa 1976; L. Ratajczyk, *Polska wojna partyzancka 1863–1864. Okres dyktatury Romualda Traugutta*, Warszawa 1966; T. Domański, A. Jankowski, *Wehrmacht i SS a powstanie*, „Kurier Kielecki”, 21 I 2010 r., s. 7 [dodatek do „Echa Dnia”].

⁶ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

⁷ Ziethen – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 139

1944 luty 25, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Ludwika Siekierskiego

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Końskie
Gmina: Odrowąż
Wieś: Niekłań
Okręg: 1208

Nazwisko: **Siekierski** Imię: Ludwik
Urodzony: w: Powiat:
Pseudonim:
Zawód: bez
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Niekłań, powiat Końskie
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek:
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby:
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: 06 „Garibaldi”
IV A Nr: 51/43 tajne sprawy Rzeszy

Oznaczenia:

- a) Organizacja: banda ZWZ „Ponurego”
- b) Funkcja: skrzynka kontaktowa i łącznik bandy
- c) Gazety:

Stan rzeczy: poprzez łączność z „**Garibaldim**” w dniu 1 X [19]43 [r.] wyszło na jaw, że wyżej wymieniony pozostaje w stałym kontakcie z bandą „Ponurego”, jak też z zastępcą dowódcy, zabitym w międzyczasie zastępcą dowódcy

P[onurego] „**Jakubem**”. Ten, który chce mówić z „**Jakubem**”, musi zwrócić się do wyżej wymienionego. On, po tym, gdy zgłaszający się powie hasło, może podać dokładne miejsce pobytu bandy „**Jakuba**”. Na początku posługiwano się następującym hasłem: „Dowiedziałem się, że pracujesz w Nieklaniu i przyszedłem Cię odwiedzić”. Na co S[iekierski] powinien odpowiedzieć: „Bardzo mi miło, że mnie odwiedzasz”.

Zanotował 25 II [19]44 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/430, t. 2, k. 4, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 140

1944 luty 26, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. ppor. Leszka Popiela de Choszczak „Antoniewicza”

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Sk[arżysko]-Kamienna
Wieś:
Okręg: 1242

Nazwisko: Imię:
Urodzony: około 30 lat w: Powiat:
Pseudonim: „**Leszek**”
Zawód:
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Sk[arżysko]-Kamienna, powiat Kielce
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek: kawaler
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej:
Stosunki gospodarcze:
Opis osoby: około 30 lat, około 1,65 m wzrostu, szczupły, włosy ciemny blond, zaczesane do tyłu, ubrany w polski mundur oficerski
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: „Garibaldi”
IV A Nr: IV A – 51/43 tajne sprawy Rzeszy 1419/43 tajne

Oznaczenia:

- a) Organizacja: banda ZWZ „Ponurego”
- b) Funkcja: adiutant „Ponurego”
- c) Gazety:

Stan rzeczy: przez łącznika „Garibaldiego” w dniach od 13 X [19]43 [r.] do 10 I [19]44 [r.] okazało się, że wyżej wymieniony jest adiutantem dowódcy bandy „Ponurego” i stale przy nim się znajduje.
W dniu 13 X [19]43 [r.] powiedział do innych członków bandy, że zapewne musi też podjąć decyzję wycofania się z życia w lesie, ponieważ w ostatnim czasie melduje się o wiele więcej uciekinierów jako nowoprzybyłych [w oddziale].
Podczas jego pobytu z „Ponurym” w Warszawie „Leszek” miał telefon o numerze 20 34 8.

Po pobycie w Warszawie, wyżej wymieniony wraz z „Ponurym” i 5 mężczyznami z jego straży przybocznej pojechał w dniu 16 I [19]44 [r.] do majątku Gołoszyce.

Zanotował 26 II [19]44 [r.] Ung.¹ Kielce

Źródło: zbiory P. Popiela de Choszczak, kopia, mps.

¹ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sípo* i *SD* w Kielcach.

Nr 141

*1944 luty 26, [Warszawa] – Raport Oddziału Dyspozycyjnego „Kedywu” KG AK
dot. osób zamieszanych w aferę Jerzego Wojnowskiego „Motora”*

Lilpop¹

26 II [19]44 [r.]

Raport

za m[iesią]c luty 1944 r.

Prace wykonane:

Dnia 22 b[ieżącego] m[iesiąca] o godz. 18.30 wykonano wyrok na Tolku *vel* Niedźwiedziu przez zastrzelenie. W czasie akcji wobec oporu musiano zastrzelić nieznanego mężczyznę i Pasternakową ciężko raniono.

W m[iesią]cu sprawozdawczym prowadzono rozpoznanie Kes[s]lera, Langnera² i szantażystki.

Dn[ia] 9 II [1944 r.] podłożono 5 termitów w składzie baraków drewnianych na Powązkach, spaliła się tylko nieznaczna ilość, wobec szybkiej interwencji straży ogniowej wojskowej.

Oczyszczono lokal na Wilczej.

(–) Lilpop

Źródło: zbiory C. Chlebowskiego, odpis, mps.

¹ „Lilpop” – kryptonim Oddziału Dyspozycyjnego „Kedywu” KG AK.

² Plut. Antoni Langner „Douglas” (1917–1944) – członek sekcji transportu wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”, a następnie Centrali Zaopatrzenia Terenu „Czata” KG AK.

Nr 142

1944 luty 27, [b.m.] – Pokwitowanie dla kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”

Kwituję odbiór 5-ciu par (pięciu par) butów skórkowych sznurowanych krótkich, przeznaczonych dla lasu.

27 II 1944 [r.]

Andrzej¹
sierż. pchor.

Źródło: zbiory Sz. Mroza, oryginał, rkps.

¹ Sierż. pchor. Andrzej Gawroński „Andrzej” (1916–1997) – podoficer prasowy Zgrupowań i zastępca dowódcy 2 plutonu I Zgrupowania.

Nr 143

1944 luty 28, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki”

[^a]

Dystrykt: Warszawa
Miasto/Powiat: Warszawa
Gmina: Warszawa
Wieś:
Okręg: 1111

Nazwisko: Imię: Zbyszek?
Urodzony: około 30 lat w: Powiat:
Pseudonim: „**Czarka**”
Zawód: porucznik rezerwy
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Warszawa
Obecne miejsce pobytu:
Rodzice:
Małżonek:
Dzieci:
Wcześniejsze nastawienie polityczne:
Stosunek do służby wojskowej: polski porucznik rezerwy
Stosunki gospodarcze: obecnie ma dowód osobisty na nazwisko **Piotr Jaczyński**
Opis osoby: niski, wąsy, włosy ciemny blond, wzrost około 1,65 m, okrągła twarz, krępy.
Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: „Garibaldi”

IV A Nr: 51/43 tajne sprawy Rzeszy 1419/43 tajne

Oznaczenia:

- a) Związek: ZWZ
- b) Funkcja: należy do dowództwa głównego ZWZ w Warszawie
- c) Gazety:

Stan rzeczy: przez łącznika „Garibaldi” w dniach od 20 X [19]43 [r.] do 22 I [19]44 [r.] wyszło na jaw, że wyżej wymieniony należy do sztabu ZWZ (dowództwo główne) w Warszawie. Ma pod sobą transport materiałów i trosz-

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

czy się o ich bezpieczny przewóz. Do niego też należy pozyskiwanie pojazdów. W tym celu pozostaje stale w łączności z „Ponury”.

Podstawą do przeniesienia go do dowództwa głównego ZWZ w Warszawie było odniesienie przez niego rany. Na początku stycznia miał przy sobie fałszywy dowód osobisty na nazwisko Piotr **Jaczyński**.

W doniesieniu z dnia 17 XII [19]43 [r.] „Garibaldi” podaje, że „Ponury” zlikwidował grupę „Czarki”, a „**Czarka**” podobno został zabity. Doniesienie z dnia 18 I [19]44 [r.] przeciwnie mówi o aresztowaniu „**Czarki**”, co też okazuje się prawdą. „Ponury” wydał potem rozkaz uwolnienia „**Czarki**” z więzienia w Radomiu.

Aresztowanie „**Czarki**” narobiło ponoć wiele szumu w ZWZ. Podobno też ujawnił on, względnie zdradził, wiele osób. Prawdopodobnie też z tego powodu zwolniono go¹. Przypuszczalnie samemu „**Ponuremu**” ze względów osobistych zależało na uwolnieniu „Cz[arki]”, ponieważ jest jego starym kolegą, razem z którym został tu przerzucony z Anglii. Volksdeutsch z Radomia **Kessler** próbował ponoć uwolnić go przy pomocy środków pieniężnych. Więcej jeszcze nic nie wiadomo.

Zanotował 28 II [19]44 [r.] Ung.² Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 116–116v, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Jest to niepotwierdzona informacja o ewentualnym załamaniu się „Czarki” podczas przesłuchań. Z dokumentów śledztwa wynikało, że Rogowski nie chciał zeznawać. Por.: J. Pietrzykowski, *Tajemnice archiwum gestapo...*, s. 61-71.

² Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 144

1944 luty 29, [b.m.] – Raport Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK m.in. dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”

**Meldunek organizacyjny nr 240
za okres od 1 IX 1943 do 29 II 1944 r.**

Okręg Radom odznacza się dużą aktywnością oddziałów dyspozycyjnych i partyzanckich, wykonał szereg akcji odwetowych i oczyszczania z band rabunkowych.

Oddziały partyzanckie stoczyły kilka potyczek z nieprzyjacielem, a wobec zorganizowania przez Niemców trzykrotnej obławy wykazały dużą sprawność bojową, wychodząc z osaczenia przy stracie dwudziestu kilku zabitych i kilkunastu rannych.

W drugiej połowie okresu sprawozdawczego praca Komendy Okręgu została mocno sparaliżowana przez szereg uderzeń niemieckich, przede wszystkim na Komendę Okręgu. Spowodowane było to przez prowokatora ps. Motor, który tkwił w oddziale partyzanckim okręgu jako szef i znał wiele punktów i adresów Komendy Okręgu w terenie i w Komendzie Głównej. Motor został zlikwidowany na podstawie wyroku ^[a]. Okręg Radom: wykonano 7 000 granatów ręcznych. W toku produkcji 1 300 granatów ręcznych, 5 000 butelek zapalających, rakietnice i rakiety sygnałowe. Poziom techniczny dobry ^[b] Kilkakrotnie robili Niemcy większe obławy dla zlikwidowania naszych oddziałów partyzanckich. Największe akcje miały miejsce w Okręgu Radomskim na oddział partyzancki po[d] d[owódz]twem ob. Ponurego. Od 16 IX do 21 IX 1943 [r.] w lasach siekierskich^c prowadzono obławę przy użyciu kilku tysięcy żandarmów, wojska i policji granatowej, wspartych 7 czołgami.

28 X 1943 [r.] w lasach starachowickich tropiono po raz drugi oddział Ponurego przy użyciu samolotów bombardujących i myśliwców. Między 26 a 29 I 1944 [r.] wielką obławę przeprowadzono w rejonie Piekoszowa, Małogoszcza, Włoszczowy i Koniecpola. Z akcji tych nasze oddziały wypłatały się szczęśliwie i uszły z niewielkimi stratami.

Źródło: „Burza” w okręgu radomsko-kieleckim w świetle dokumentów, oprac. M. Adamczyk, J. Tomczyk, Kielce 1996, s. 72.

^a Fragment dokumentu opuszczony przez autorów opracowania.

^b Fragment dokumentu opuszczony przez autorów opracowania.

^c Właściwie: siekierzyńskich.

Nr 145

[1944 luty], [Warszawa] – Pismo Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK do Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Motora”

Do K[omendy] O[kręgu] Rolnik¹

W związku z aferą Motora ze zgrupowania partyjnego² „Ponurego” należy sprawę we własnym zakresie podjąć i dalej prowadzić, winnych osądzić i wyroki wykonać. Proszę o sprawozdanie końcowe afery.

Dla bliższego zorientowania się w sprawie podaję zeznania Motora:

Motor przyznał się:

1. że w G[estap]o pracuje od połowy sierpnia 1943 r.
2. że do pracy w G[estap]o został zaangażowany przez niejakiego Kesslera (Trauhandera fabryki obuwia w Radomiu, zameldowanego i zamieszkałego w Warszawie przy ul. Krochmalnej 51, posiadającego ponadto mieszkania: jedno gdzieś pod Warszawą, drugie w Radomiu) oraz niejakiego Romela (nauczyciela gry skrzypcowej, jakichkolwiek bliższych danych brak)
3. że Kessler celem umożliwienia mu rozpracowania łączności partyzantów z Okręgiem i K[omendą] G[łówną] wyrobił stanowisko szofera w Hucie Ludwików i zaopatrzył go w samochód (oraz dokumenty na prawdziwe jego nazwisko).
(Romel miał być jego nauczycielem muzyki przed wojną, zaś Kesslera poznał przez Przysieckiego³ jeszcze w Wachlarzu).
4. że w G[estap]o składał meldunki zawierające:
  - a) charakterystyki poszczególnych dowódców,
  - b) informacje o stanach oddziałów partyzanckich i ich uzbrojeniu,
  - c) informacje o taktyce partyzantów.
5. że spowodował obławę na partyzantów we wrześniu i październiku 1943 r.
6. że zasypał we wrześniu 1943 r. strzelca Bogdana⁴ (los jego nieznany)
7. że we wrześniu 1943 r. zasypał por. „Robota”, który zginął wraz z kilkoma żołnierzami w Wielkiej Wsi,

¹ „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² Partia partyzancka – dawniej oddział partyzancki.

³ Por. Marian Przysiecki „Grek”, „Marian” (?–1944) – dowódca patrolu dywersyjnego na III odcinku wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ–AK „Wachlarz”.

⁴ Strz. Bogdan Małszyński „Bogdan” (1926–?) – amunicyjny sekcji rkm 1 plutonu II Zgrupowania.

8. że w końcu III-ego kwartału „wystawił” w Warszawie inż. Korebkę (rozstrzelany w grudniu 1943 r.)⁵
9. że w dniu 3 I 1944 [r.] „nadał” por. „Czarękę”, który został aresztowany koło m[iejscowości] Białobrzegi (podobno na skutek jego interwencji Czarka nie został rozstrzelany, a zesłany do jakiegoś obozu koncentracyjnego „I-szej klasy” w Rzeszy). O Czarce Motor udzielił G[estap]o wszystkie posiadane informacje.

Zapytany o innych współpracowników G[estap]o Motor oświadczył:

1. że niewątpliwym agentem G[estap]o jest Kessler, który go dla G[estap]o skaptował,
2. że nie przypuszcza, aby agentem G[estap]o był Romel. Mimo, iż ten również namawi[ał] go do współpracy z G[estap]o,
3. że prócz wyżej wymienionych istnieją i szpicle, których G[estap]owcy mu nie ujawnili, a przez których sprawdzali wiarygodność jego informacji,
4. że w Gestapo ujawniono mu tylko nazwisko jednego szpicla, tkwiącego w oddziałach tj. pchor. **Kamińskiego**⁶,
5. że wg jego przypuszczeń szpiclami są:
  - a) ppor. **Albiński**⁷, odnośnie którego przypuszczenia swoje Motor uzasadniał tym, że aczkolwiek G[estap]o interesowało się dosłownie każdym, to jednak nie zdradzało absolutnie żadnego zainteresowania Albińskim.
Ponadto dodał charakterystyczny szczegół, że kiedy „wystawił” w Warszawie idących razem inż. Korebkę i Albińskiego, G[estap]o aresztowało tylko Korebkę.
  - b) pchor. **Stefanowski**, odnośnie którego nie podał żadnego uzasadnienia,
  - c) „Mika” – kurierka, która wg niego jest Żydówką, odnośnie jej nie podał również żadnego uzasadnienia swego przypuszczenia.
6. **Langner Antoni**⁸ – b[yły] szef transportu Wachlarz (obecnie szef transportu i zakupu broni w „81”⁹). Również odnośnie Langnera nie podał żadnego uzasadnienia swego przypuszczenia.

⁵ Inż. Kazimierz Czerniewski „Korebko” (1909–1989) – kierownik techniczny Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka w Suchedniowie, kierownik konspiracyjnej produkcji Stenów w tych zakładach. Nie został rozstrzelany w grudniu 1943 r.

⁶ Plut. pchor. Edmund Maurycy Kamiński „Czerkies” (1918–1944) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

⁷ Por. Hipolit Krogulec „Albiński”, „Polek” (1914–1982) – od 22 I do 4 VI 1943 r. Komendant, a od 4 VI 1943 r. Zastępca Komendanta „Kedywu” Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁸ Plut. Antoni Langner „Douglas” (1917–1944) – członek sekcji transportu wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”, a następnie Centrali Zaopatrzenia Terenu „Czata” KG AK.

⁹ „81” – kryptonim skrzynki łączności wewnętrznej Komendanta „Kedywu” KG AK.

Rozpatrując poszczególne twierdzenia Motora, należy podkreślić:

1. **Co do czasu wstąpienia jego do G[estap]o** – według przeprowadzonego dochodzenia pracował on w G[estap]o co najmniej już przed kwietniem [19]43 r.
2. **Co do osób:**
  - a) **Kessler** – który kaptował Motora dla G[estap]o wyrobił dlań dokumenty **na prawdziwe jego nazwisko** i zaopatrzył go w auto dla rozpracowania łączności z okręgiem i K[omendą] G[lówną] jest niewątpliwie funkcjonariuszem G[estap]o.
  - b) **Romel vel Romer vel Remer** – jest również prawdopodobnie funkcjonariuszem G[estap]o i być może, że przełożonym Kesslera, za pośrednictwem którego urabiał dla G[estap]o Motora.
Wg przypuszczeń Ponurego – Romel oficjalnie nauczyciel muzyki (również Motora) – w rzeczywistości jest oficerem wywiadu niem[ieckiego], który pod maską pedagoga przed wojną już „pracował” na terenie Polski. Być może, że tak było – lecz brak na to dowodów.
  - c) **Pchor. Kamiński** – wg oświadczenia Motora jest niewątpliwym agentem G[estap]o – co mu tam ujawniono. Abstrahując jednak od powyższego, wg Ponurego taką właśnie opinią cieszy się w terenie Kamiński, o którym mogliby udzielić ciekawych informacji plut. Konar¹⁰ i kpr. Kogucik¹¹.
  - d) **Ppor. Albiński**¹² – podejrzewanie go o współpracę z G[estap]o znajduje dość przekonujące uzasadnienie w przytoczonych przez Motora okolicznościach.
  - e) **Pchor. Stefanowski** – przedwojenny policjant warszawski, zatrudniony w aparaturze śledczej i po wrześniu [19]39 r. o dość „mieszanej” opinii. Wciągnięty do lasu przez Ponurego, Stefanowski wykazuje wybitną odwagę i na wniosek Ponurego przechodzi na stanowisko d[owód]cy plutonu do oddziału Robota.
W połowie sierpnia [19]43 r. Robot udaje się pod Wąsoszę^a, gdzie „robił” pociąg, pozostawiając na obozowisku oddział wartowniczy (10 ludzi) pod dowództwem Stefanowskiego. Na obozowisku przebywa Motor, który robi biedki pod cekaemy.
Ponury w tym czasie przebywa wraz z plutonem w Skarżysku[–Kamiennej], o czym ani Stefanowski, ani Motor wiedzieć nie mogli.

¹⁰ Plut. Polikarp Roman Rybicki „Konar” (1912–1973) – szef 2 plutonu I Zgrupowania.

¹¹ Kpr. Czesław Kurczyński „Kogucik”, „Kogut” (1919–1979) – żołnierz 2 plutonu III Zgrupowania.

¹² Od 11 XI 1942 r. Hipolit Krogulec „Albiński” posiadał stopień porucznika, nadany rozkazem Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju. Za: WBBH, AK, sygn. III/21/12, Wnioski odznaczeniowe i awansowe, Wnioski awansowe Okręgu „Liceum”, 11 XI 1942 r., k. 97.

^a *Właściwie: Wąsosz Konecki.*

W niewyjaśniony jednak sposób wymienieni dowiedzieli się o miejscu pobytu Ponurego, dokąd zgłosili się obaj i zameldowali, że otrzymali od Robota rozkaz na piśmie – by wyszli z lasu, „gdyż idzie obława” i udali się do wsi wg załączonego do rozkazu szkicu.

Ponieważ jednak szkic był błędny, Stefanowski jako dowódca powziął decyzję i oddział swój rozbroił, broń zakopał, a ludzi rozpuścił. Potępiono taką decyzję dowódcy – Ponury usunął Stefanowskiego z lasu i wysłał go do Warszawy.

Jak oświadczył następnie Ponury, w dwa tygodnie po tym wydarzeniu rozmawiał on z Robotem i zapytał go, czy przesyłał Stefanowskiemu jakiś rozkaz na piśmie. Robot oświadczył, że wysłał tylko gońca z ostrzeżeniem, by ze względu na idącą obławę Stefanowski zachował ostrożność, kategorycznie zaś zaprzeczył, by wysłał Stefanowskiemu rozkaz na piśmie wraz ze szkicem – i to rozkaz wyjścia z lasu.

W tych warunkach nasuwa się twierdzenie, że Stefanowski (wraz z Motorem) rozkaz Robota sfalszowali.

Ciekawym byłoby ustalenie, w jaki sposób Stefanowski i Motor dowiedzieli się o miejscu pobytu Ponurego w Skarżysku[-Kamiennej] oraz jakie były pobudki i okoliczności sfalszowania rozkazu.

Ponieważ Ponury, potępiając Stefanowskiego, który jako dowódca rozpuścił żołnierzy – usunął go z lasu i wysłał do W[arszawy] – wyżej wymienione kwestie nie zostały ustalone, gdyż „sprostowanie” Robota miało miejsce już po wyjeździe Stefanowskiego, który na te okoliczności przesłuchiwany nie był.

Czy Stefanowski pozostaje w służbie G[estapo]o?

Wg Ponurego Stefanowski jest członkiem b[ardzo] sprytnym i przebiegłym oraz b[ardzo] ostrożnym i w istniejących warunkach b[ardzo] trudno byłoby to mu udowodnić.

Uwzględniając wszystko wyżej[ej] powiedziane – można byłoby przyjąć, iż podejrzenie Motora, że i Stefanowski współpracuje z G[estapo]o – nie byłoby pozbawione cech prawdopodobieństwa.

Kwestia ta pozostaje otwartą i mogłaby być wyjaśniona ewent[ualnie] przez Nurta, w leśnym przesłuchaniu Stefanowskiego.

Tak czy inaczej uznać należy, iż Stefanowski (który po usunięciu go przez Ponurego po jakimś czasie został przyjęty przez K[omendant]ta Okręgu na jakieś stanowisko w Okręgu) – jest człowiekiem jeżeli niegroźnym – to w każdym bądź razie niepożądanym na tamtejszym terenie.

f) **Langner Antoni**

Wg Antoniego Małego¹³ Langner był właścicielem przedsiębiorstwa przewozowego przyjęty do Wachlarza przez „Doktora”¹⁴ z zadaniem przewożenia materiałów.

W 1942 r. brał udział w akcji w Pińsku, za co został odznaczony K[rzyżem] W[alecznych].

W lutym [19]43 r. Niemcy zabrali mu samochód.

W maju [19]43 r. miał rewizję mieszkaniową w przewidywaniu której mieszkanie opuścił.

W sierpniu [19]43 r. z polecenia „Doktora” został przyjęty do Godz[i-ny] II – jako oficer broni.

We wrześniu [19]43 r. w tym samym mieszkaniu miał ponowną rewizję, która go jednak w mieszkaniu nie zastała.

W październiku [19]43 r. w czasie łapanki, idąc z pistoletem został zatrzymany i wraz z innymi postawiony twarzą do ściany jakiejś komórki. Korzystając z nieuwagi żandarmów odrzucił posiadany rewolwer na dach komórki i już bez dowodu rzeczowego został doprowadzony na al. Szucha, gdzie po wylegitymowaniu został zwolniony. Po tym udał się na miejsce zatrzymania, gdzie z dachu komórki zabrał odrzucony pistolet.

W niepodanym czasie Langner miał kontakty z trzema handlarzami bronią, którzy kolejno zostali aresztowani.

Według A[ntoniego] Małego Langner jest człowiekiem interesu, który dla zdobycia pieniędzy, gotów jest na wszystko.

Ponury podaje, że wg Małego Langner jest na usługach G[estap]o.

Obecnie Langner pracuje w Godz[inie] II w transporcie i zakupie broni. Zna cały szereg kontaktów na Brześć, dokąd wysyłał transporty i gdzie podobno w styczniu i lutym [19]44 r. poszły wsypy.

O ile przyjąć za prawdziwe powyższe informacje Małego, uderzającym jest nieprawdopodobne wprost „szczęście” Langnera, który wyszedł cało z tych opresyj (rewizje, aresztowanie jego kontrahentów w handlu bronią, zatrzymanie go wraz z bronią i szczęśliwe jej odrzucenie w tak mało prawdopodobnych okolicznościach).

Ponieważ jak wynika z wyjaśnień Ponurego, Langner znał się dobrze z Motorem i brak jest jakichkolwiek danych, iżby między nimi były jakie tarcia, które by mogły uzasadnić, iż Motor „podejrzewa-

¹³ St. strz. z cenz. Antoni Kończal „Antoni”, „Mały”, „Gram” – żołnierz III odcinka wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”.

¹⁴ Ppłk dypl. Adam Remigiusz Grocholski „Brochwicz”, „Doktor”, „Inżynier”, „Miś”, „Waligóra” (1888–1965) – w latach 1941–1943 szef sztabu i zastępca komendanta wydzielonej organizacji dywersyjnej ZWZ-AK „Wachlarz”.

jąc” Langnera o współpracę z G[estap]o – chciał się w ten sposób na nim zemścić – przyjąć można pewien obiektywizm Motora w wysunięciu podejrzenia co do współpracy Langnera z G[estap]o, a to tym bardziej mając na uwadze opinię Antoniego Małego o Langnerze, który jako człowiek interesu dla zdobycia pieniędzy gotów jest na wszystko.

- g) **Ludwik**¹⁵ – kurier Ponurego, utrzymujący łączność pomiędzy nim a Okręgiem. Odnośnie Ludwika Motor wypowiedział się, iż nie podejrzewa go o współpracę z G[estap]o.

Ludwik dawny łącznik w Z[wiązku] O[dwetu], człowiek miejscowy, b[ardzo] wprowadzony w życie org[anizacji] wg Ponurego zna wszystkie kontakty w K[omendzie] O[kręgu] i wszystkich oficerów sztabu Okr[ęgu].

Przytoczyć należy dość ciekawe wydarzenie, które jednak rzuca pewien cień na Ludwika. We wrześniu [19]43 r. wioził pocztę K[omendy] O[kręgu] dla Ponurego. Wraz z nim jechało dwóch innych oficerów, z których jeden wioził pieniądze, a drugi sztabówki w walizce. Niespodziewanie zza góry wyjechali żandarmi, którzy wszystkich zatrzymali i poczęli ich legitymować. Dwóm oficerom udało się zbiec, przy czym jeden z nich w czasie ucieczki został postrzelony przez żandarmów, pozostawiając w ich ręku walizkę ze sztabówkami.

Mimo, iż Ludwik jest w tak niewątpliwym towarzystwie, które wioziło sztabówki, został on tegoż dnia i to w bardzo krótkim czasie zwolniony na posterunku żand[armerii] w Bodzentynie.

Jakie wiadomości posiada G[estap]o, to jest co jest „zasypane”

1. Niewątpliwie „zasypane” są wszystkie osoby i kontakty, które znane były przede wszystkim Motorowi.

Za całkowicie rozpracowanego przez G[estap]o uznać należy k[omen]d[an]ta Okręgu¹⁶ i to tak dalece, że G[estap]o przestało się już nim interesować.

Źródłem informacji dla G[estap]o (acz nie jedynym) był przede wszystkim Motor, który wiadomości swoje o ko[men]d[an]cie Okręgu czerpał:

- a) z własnych rozpracowań, wożąc np. pijanego k[omen]d[an]ta Okręgu do różnych (?) jego lokali, które w tych warunkach uznać należy za całkowicie „zasypane”.

¹⁵ Kazimierz Starosz „Ludwik” (1894–1968) – łącznik Zgrupowań z KG AK.

¹⁶ Płk dypl. Stanisław Erazm Dworzak „Daniel”, „And”, „Przemysław”, „Tęcza” (1895–1944) – Komentant Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

- b) od swej kochanki Basi¹⁷, córki Rzeszowskiego¹⁸, zaufanego człowieka K[omendanta] O[kręgu], który o pracy wiedział więcej niż powinien był wiedzieć. Potrzebne Motorowi wiadomości Basi były znane z rozmów domowych, bądź mogła ona (jako nieświadome narzędzie w rękach swojego kochanka) wyciągać od swego ojca.

Jakie wiadomości wyciągnął Motor od Rzeszowskich przez Basię – nie wiadomo. W każdym bądź razie przyjąć należy za „zasypane” wszystkie osoby i lokale, znane Rzeszowskim.

- c) od Albińskiego i Ludwika, którzy jako miejscowi ludzie i jedni z najstarszych pracowników konspiracji, posiadali niewątpliwie b[ardzo] obfite wiadomości. Z tych przeto względów uznać należy za „zasypane” wszystkie lokale i osoby (wg Ponurego – Ludwik znał wszystkich oficerów sztabu Okręgu) znane Albińskiemu i Ludwikowi – w zasięgu ich wiadomości.

W szczególności uznać należy za „zasypane”:

na terenie Warszawy

- a) skrzynka kontaktowa K[omendy] G[łówniej] dla Ponurego
- b) kontakt na p[anią] Zosię w bazie (H.5/7)
- c) kontakt na Antoniego Małego
- d) kontakt na Langnera Antoniego
- e) meliny ppor. Mariańskiego i jego nazwisko
- f) mieszkanie siostry ppor. Antoniewicza
- g) lokal kontaktowy ppor. Antoniewicza – w cukierni przy ul. Wspólnej 49
- h) lokal kontaktowy Walentego w knajpie „Elżbietka” na ul. Puławskiej.

na terenie Skarżyska[-Kamiennej]

- a) skrzynka Ponurego u p[ani] Żabińskiej¹⁹
- b) skrzynka Z[wiązku] O[dwetu] u p[ani] Wini
- c) skrzynka u p[ani] Grawender
- d) melina w cegielni

na terenie Suchedniowa

Właściciele tartaku „Dąbrowski i Kowalski” oraz nieznanymi z nazwiska ich znajomy Gajowy.

na terenie Radomia

Skrzynki K[omendy] O[kręgu]

¹⁷ Barbara Elżbieta Rzeszowska „Basia” (1923–?) – łączniczka Zgrupowań.

¹⁸ Henryk Rzeszowski (1893–1945) – właściciel cegielni w Borze pod Skarżyskiem-Kamienną, w której mieściła się konspiracyjna kwatera por. Jana Piwnika „Ponurego”.

¹⁹ Zofia Żabińska – siostra Henryka Rzeszowskiego, zam. w Skarżysku-Kamiennej przy ul. Przechodniej lub ul. Limanowskiego.

na terenie Starachowic

niepodany lokal kontaktowy, w którym Motor widział się z Szefem sztabu.

na terenie pow[iatu] opatowskiego

wsie: Buchowice, Nieskurzów, w których kwaterowało wojsko w ciągu zimy.

Nie podany z nazwy majątek, w którym w dniu 27 I [19]44 [r.] Motor miał mieć spotkanie z Ponurym²⁰.

2. Całkowicie „zasypany” jest wyż[ej] wym[ieniony] Rzeszowski w wyż[ej] przytoczonych okolicznościach.
3. Za „wsypane” uważać należy wszystkie osoby, lokale i punkty znane pchor. Kamińskiemu.
4. Za bezwzględnie, jeżeli nie za „zasypane”, to za bardzo poważnie i bezpośrednio zagrożone uznać należy wszystkie osoby, pu[n]kty i lokale, znane Stefanowskiemu, kurierce Mice, Antoniemu Langnerowi.

W tych warunkach należy ostrzec i zawiadomić:

1. Wszystkie jednostki org[anizacyjne] i oddziały AK na terenie Okręgu, a w szczególności: w Radomiu, Kielcach, Skarżysku[-Kamiennej], Suchedniowie, Wąchocku, Ostrowcu [Świętokrzyskim], Opatowie i Starachowicach, że ppor. Motor okazał się agentem G[estap]o, zaś niejaki Kessler z Radomia i nauczyciel muzyki Romel – są funkcjonariuszami G[estap]o – w związku z czym nakazać należy zerwanie wszystkich kontaktów organiz[acyjnych] z wyż[ej] wymienionymi i znanymi im ludźmi. PS. Powyższe zawiadomienie nie powinno dotrzeć do wiadomości pchor. Kamińskiego, Stefanowskiego, ppor. Albińskiego, Ludwika, kurierki Miki oraz Langnera.

Najlepiej byłoby ściągnąć podejrzane osoby, a przede wszystkim pchor. Kamińskiego, Stefanowskiego, ppor. Albińskiego, Ludwika i kurierkę Mikę do zabezpieczonych melin – czy też do lasu na przesłuchanie – w celu wydobycia od nich informacji o osobach, które dopuściły się zdrady, bądź ze zdrajcami współdziałały.

W zależności od uzyskanych wyników przesłuchania osoby winne zdrady bądź ze zdrajcami współdziałające – winny być rozstrzelane.

Gdyby ściągnięcie na przesłuchanie do lasu wyż[ej] wymienionych osób nie udało się – należy nakazać bezwzględną likwidację ppor. Albińskiego, pchor. Kamińskiego i Stefanowskiego oraz łączniczki Miki. Przy stwierdzonym usiłowaniu ukrycia się Ludwika – również nakazać jego likwidację.

²⁰ Mowa tu o majątku w Milejowicach.

Ustalić należy osobę Czesława i po przesłuchaniu jej zlikwidować ją.

Zbadać sprawę Langnera Antoniego – w wypadku ukrycia się jego ostrzec punkty przez niego zagrożone.

Sprawę Kesslera należy wyłączyć, albowiem załatwi ją 81²¹ we własnym zakresie.

18 B²²

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-14, k. 3–7, oryginał, mps.

²¹ „81” – kryptonim skrzynki łączności wewnętrznej Komendanta „Kedywu” KG AK.

²² „18B” – kryptonim Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

Nr 146

1944 marzec 1, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Starachowicach dot. Pawła Guzery

[a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś: Górki
Okręg: 1243

Nazwisko: **Guzera**

Imię: Paweł

Urodzony:

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Górki, gmina Bodzentyn

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: Sicherheitspolizei w Starachowicach nr dziennika
198/43

IV A

Nr:

Oznaczenia:

- a) Organizacja:
- b) Funkcja: sprzyja bandom
- c) Gazety:

Stan rzeczy: tajny meldunek osoby zaufanej: Polak **Paweł** [Guzera], który jest szwagrem dwóch braci **Krugulców**, Lucjana¹ i Stefana², stale udziela

¹ Strz. Lucjan Krogulec „Lutek” (ur. 1922) – żołnierz 1 plutonu I Zgrupowania.

² Strz. Stefan Krogulec „Mietek” (1919–1945) – żołnierz 1 plutonu I Zgrupowania. Zginął w KL Gross-Rosen.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

noclegu swoim dwóm szwagrom. Ci szwagrowie są bandytami. **Paweł** wie o tym.

Placówka Zewnętrzna w Starachowicach
1 III [19]44 [r.] Schramm³

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 56, oryginał, mps, j. niemiecki.

³ Schramm – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Starachowicach.

Nr 147

1944 marzec 3, [Kielce] – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Mariana Świdierskiego „Dzika”

[^a]

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina: Bodzentyn
Wieś:
Okręg: 1243

Nazwisko: **Świdierski**

Urodzony: około 32 lat

w:

Imię: Marian

Powiat:

Pseudonim:

Zawód:

Miejsce zamieszkania i mieszkanie:

Obecne miejsce pobytu: Bodzentyn

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby:

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A 4

Nr: 14409/43 tajne

Oznaczenia:

a) Organizacja:

b) Funkcja:

c) Gazety:

Stan rzeczy: **Feliks** Konstanty **Konitzer** podczas przesłuchania w dniu 19 VI [19]43 [r.] do dziennika nr IV E-1-21049/43 tajne donosi następująco:

W miesiącach jesiennych i zimowych spotykałem się podczas gry w karty z osobami, o których udzielił bliższych informacji. Chodzi o osoby, które są członkami P[olskiej] O[rganizacji] Z[brojnej]. Podczas gry w karty doszło do

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

politycznych rozmów, których mogłem wysłuchać, nie należąc do tej organizacji. Przy tej okazji poznałem następujące osoby:

- 1) **Kłys**¹, imię nieznane, około 20 lat, zamieszkały w Bodzentynie
- 2) **Pałysiewicz** Kazimierz², około 21 lat, zamieszkały w Bodzentynie
- 3) **Świderski** Marian, około 32 lat, zamieszkały w Bodzentynie.

Z ich rozmów wywnioskowałem, że wyżej wymienieni należą do P[olskiej] O[rganizacji] Z[brojnej].

Zanotował 3 III [19]44 [r.] / Pachner³

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 127–127v, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Strz. Mieczysław Kłys „Wojtek” (?–1946) – żołnierz 1 plutonu „Grot” I Zgrupowania.

² Strz. Kazimierz Pałysiewicz „Andrzej” (?–1943) – żołnierz oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Pachner – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 148

*1944 marzec 11, Kielce – Pokwitowanie za produkty otrzymane w Placówce Ze-
wnętrznej Sipo i SD w Kielcach dla agenta Gestapo ps. „Mercedes”*

Pokwitowanie Nr

Od Policji Bezpieczeństwa otrzymałem dzisiaj następujące towary:

3 litry wódki
2 kg masła
2 kg kiełbasy
4 kg cukru
400 szt. papierosów

Kielce, dnia 20 III 1944 [r.]

^aHenryk^{a1}
dla Mercedesesa

Uwierzytelniał:

^bCzok^{b2}

SS-Oberscharführer

[^c]

1 [egzemplarz] sporządzony dla [Referatu] IV N w Radomiu

*Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 015/430, t. 2, k. 17, tłumaczenie z j. niemieckiego,
mps.*

¹ Henryk odbierał deputaty w imieniu „Mercedesesa” w lutym i marcu 1944 r.

² SS-Oberscharführer und Kriminalassistent Franz Czok (1908–?) – Kierownik Referatu IV N Placówki Ze-
wnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

^{a-a} Odręczny podpis.

^{b-b} Odręczny podpis.

^c Poniżej dopisano ołówkiem: Garibaldi również / zam[ieszkały] Kielce / Śniadeckich 11.

Nr 149

1944 marzec 17, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich
„Ponury”
M[iejsce] p[ostoju] 1743

Kapral Astma¹

Polecam Panu co następuje:

1. Przekazać oddawcy niniejszego zakupioną amunicję (o ile takowa została przez Pana zakupiona).
2. O ile amunicja nie została przez Pana zakupiona, przekazać otrzymane na ten cel pieniądze (10 000 zł) wraz z ewentualnym rozliczeniem.
3. Należność za trotyl ureguluję w całości w czasie następnej bytności patrolu. W tej chwili á conto trotylu przesyłam 5 000 zł (pięć tysięcy złotych).
4. Przygotować 500 kostek trotylu, za które zapłacę i zabiorę przez następny patrol.

Równocześnie polecam Panu zerwać kontakt ze Strykiem². Sprawy, które będę miał i mam do niego, załatwię inną drogą.

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich

^aNurt por.^a

(Nurt – porucznik)

Źródło: zbiory rodziny Z. Chojnackiego, oryginał, rkps.

¹ Kpr. Zygmunt Chojnacki „Astma” (1918–1983) – żołnierz plutonu ochronnego dowódcy Zgrupowań, zimą 1943/1944 odpowiadał za łączność z partyzantami melinującymi w rejonie Skarżyska-Kamiennej.

² Plut. Józef Szlufik „Stryjek” (1922–1995) – erkaemista I plutonu I Zgrupowania.

^{a-a} Podpisano odręcznie innym charakterem pisma.

[a]

Dystrykt: Warszawa
Miasto/Powiat: Warszawa
Gmina: Warszawa
Wieś:
Okręg: 1111

Nazwisko: **Czerniewski**¹ Imię: **Kazimierz**
 Urodzony: 14 V 1909 [r.] w: Moskwa Powiat:
 Pseudonim:
 Zawód: inżynier
 Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Warszawa
 Obecne miejsce pobytu:
 Rodzice:
 Małżonek:
 Dzieci:
 Wcześniejsze nastawienie polityczne:
 Stosunek do służby wojskowej:
 Stosunki gospodarcze: wyżej wymieniony jest kierownikiem technicznym
 w fabryce „STARKE” w Suchedniowie
 Opis osoby:
 Zdjęcie:
 Akta osobowe i rzeczowe:
 IV A Nr: 1419/43 tajne

Oznaczenia:

- a) Organizacja: ZWZ
- b) Funkcja: łączność i ścisły kontakt z Komendą Główną w Warszawie i powiązania z bandą.
- c) Gazety:

¹ Inż. Kazimierz Czerniewski „Korebko” (1909–1989) – kierownik techniczny Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka w Suchedniowie, kierownik konspiracyjnej produkcji Stenów w tych zakładach.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Stan rzeczy: dzięki łącznikowi [ps.] „Garibaldi” i przesłuchaniom podczas akcji likwidacji fabryki broni w Suchedniowie² wyszło na jaw, że wyżej wymieniony był kierownikiem technicznym w biurze fabryki „STARKE” w Suchedniowie³. Był też kierownikiem nielegalnej fabryki broni.

Znajduje się w ścisłym kontakcie z Komendą Główną ZWZ w Warszawie i z różnymi grupami bandyckimi ZWZ na tym terenie. Dla nich też pracował. Po znalezieniu uszkodzonych pistoletów w mieszkaniu wyżej wymienionego istnieje też podejrzenie, że remontuje on też uszkodzoną broń grup bandyckich ZWZ i produkuje części.

Wyżej wymieniony w międzyczasie został aresztowany przez Policję Bezpieczeństwa w Warszawie i przekazany do Policji Bezpieczeństwa w Radomiu.

[b]

Podczas jego pracy w fabryce „STARKE” w Suchedniowie, z przesłuchania **Ludwikowskiej**⁴ w dniu 11 XI [19]43 [r.] wyszło na jaw, że wyżej wymieniony często spóźniał się do pracy i wyglądał na niewyspanego. Poza tym zawsze był bardzo nerwowy. W swoim biurze przykładął dużą wagę do nieporządku, zaznaczając, że wtedy łatwiej można wszystko znaleźć, niż gdyby wszystko było posprzątane. – Podobno stosunki między wyżej wymienionym a dyrektorem do spraw sprzedaży **Olbrychem**⁵ nie były dobre. Powód nie mógł być podany. Przeciwnie, stosunki między mistrzem **Winiarskim**⁶ a zastępcą wyżej wymienionego **Laure**⁷, który też pracował w dziale technicznym, były dobre. Broń była przypuszczalnie przemycana przez biuro działu technicznego, ponieważ pomieszczenia biurowe rano, kiedy przychodzili inni pracownicy, były jeszcze zaciemnione, a ludzie z nocnej zmiany nie mieli czego szukać w biurze.

Około połowy września 1943 [r.] Cz[erniewski] pewnego dnia zwołał wszystkich pracowników ze wszystkich warsztatów i wyjaśnił im, że jest pracownikiem tego zakładu, należy do rady nadzorczej i że on stoi nad dyrektorem **Olbrychem**. Tym samym każdy ma robić to, co do niego należy, a na wszystkich, którzy się nie podporządkują, on sam nałoży odpowiednią karę⁸.

Gdy Cz[erniewski] i Laure mieli coś do zrobienia na zewnątrz, pozostawiali w biurze tylko informację dotyczącą ich powrotu, ale nigdy nie zostawiali

² Szerzej: C. Chlebowski, *Pozdrowcie...*, s. 307-323.

³ Do września 1939 r. fabryka nazywała się Zakłady Przemysłowe Tański i Spółka.

⁴ Halina Ludwikowska – zaangażowana w konspiracyjną produkcję Stenów.

⁵ Stanisław Olbrych – dyrektor do spraw sprzedaży Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka.

⁶ Eugeniusz Winiarski (?-1944) – mistrz wydziału mechanicznego Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka, zaangażowany w konspiracyjną produkcję Stenów.

⁷ Inż. Mieczysław Laure – zastępca kierownika produkcji Stenów w Suchedniowie.

⁸ Po śmierci właścicieli Stanisława i Marii Tańskich oraz aresztowaniu przez *Gestapo* Tadeusza Tańskiego i ucieczce Bronisława Skalskiego, Sąd Okręgowy w Łodzi we wrześniu 1939 r. kuratorem majątku wyznaczył inż. Kazimierza Czerniewskiego. Za: C. Leżeński, *Konspiracyjna fabryka broni*, Lublin 1971, s. 24.

^b W prawym dolnym rogu dopisano b.w. (proszę odwrócić).

swojego adresu, ani informacji gdzie można było ich zastać. Nawet wtedy, gdy spodziewano się nadejścia pilnych zleceń. W dniu 26 XI [19]43 [r.]⁹, kiedy to miał wrócić, nie widziano go w fabryce.

Zanotował 19 III [19]44 [r.] Ung.¹⁰ Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 10–10v, oryginał, mps, j. niemiecki.

⁹ Błędna data. Rozbicie konspiracyjnej produkcji Stenów w Suchedniowie miało miejsce 26 X 1943 r.

¹⁰ Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 151

[1944 marzec], [Warszawa] – Raport kpt. cc. Bolesława Kontryma „Żmudzina”, szefa Centrali Służby Śledczej i Zastępcy Głównego Inspektora Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa przy Delegaturze Rządu na Kraj dot. afery Jerzego Wojnowskiego „Matora” [fragment]

[^a]

Wg pierwszych meldunków i raportów uzupełniających wnosząc: Mo[tor] zadeklarował się G[estap]o wcześniej niż zeznał Nurtowi. Podał datę sierpień 1943 [r.] Natomiast właśnie lipiec otwiera okres wzmożonych aresztowań w Okr[ęgu]. Wg meldunku kpr. Łosia, Mo[tor] był zatrzymany, względnie „odwiedził” żandarmerię w Skarżysku-Kam[iennej] w dniu 2 VII [19]43 [r.] (sprawdzone, zgodne). Późniejsze „aresztowanie” Mo[tora] mogło być zainscenizowane dla ostatecznego uzgodnienia wielkiej zdrady Mo[tora]. Należy pamiętać, że nieufność G[estap]o do Mo[tora] i odwrotnie, wymagała jeszcze spotkań w areszcie. Nasze ekspozytury mają za zadanie ustalić ostateczną datę skaptowania Mo[tora].

Mo[tor] na początku usług dla G[estap]o działał z rezerwą, asekurując drogę ewentualnego powrotu. Grał na dwa fronty (z wypowiedzi „P”). Należy przypuszczać, że Mo[tor] „wkupił” się w G[estap]o sypiąc Michniów (datujemy wypadek 13 VII [19]43 [r.]). Mo[tor] mógł się łatwo wywinąć z autorstwa tej wyspy. Michniów i michniowanie znani byli partyzantom ze swej życzliwości dla „lasu”.

[^b]

Źródło: C. Chlebowski, *Odwet za Michniów*, „Wrocławski Tygodnik Katolików” 22 V 1966 r., nr 21 (662), b.s.

¹ Pacyfikacja Michniowa miała miejsce w dniach 12 i 13 VII 1943 r.

^a Brak części dokumentu.

^b Brak części dokumentu.

Nr 152

1944 kwiecień 1, [b.m.] – Wykaz konfidentów i informatorów sporządzony przez Wydział Bezpieczeństwa Obwodu AK Kielce dot. Tamary Wojnowskiej [fragment]

Armia Krajowa

Wydz[iał] Bezp[ieczeństwa]

M[iejsce] p[ostoju] 1 IV 1944 [r.]

Nr 1**Wykaz**

Zdrajców współpracujących z wrogiem w charakterze konfidentów i informatorów sporządzony na dzień 1 IV 1944 r.

Oddając do użytku czynników pracujących w konspiracji, niniejszy wykaz, unieważniam poprzednio sporządzone jako nieaktualne.

Jednocześnie apeluję o dostarczanie wszelkich danych, komu one są wiadome, o osobach umieszczonych w wykazie, zarówno takich faktów, które obciążają daną osobę jak również faktów mogących ją zrehabilitować.

Wik

Nia¹

Nr 1

L.p.	Nazwisko i imię	Wiek	Adres	Zawód
[a]				
^b 147	Wojnowska Tamara ²	–	Pakosz 36	–
[a]				

Źródło: AIPN Ki, OKŚZpNP Kielce, sygn. 53/298, k. 1–3, oryginał, mps.

¹ Wik i Nia – nierozszyfrowane kryptonimy.

² Tamara Wojnowska z d. Lambrosso (?–1944) – żona ppor. Jerzego Wojnowskiego „Jurka”, „Motora”.

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

^b Po lewej stronie na marginesie odręczny dopisek: ż[ona] Motora.

Nr 153

1944 kwiecień 1, [b.m.] – Wykaz agentów – konfidentów sporządzony przez Wydział Bezpieczeństwa Obwodu AK Kielce dot. Henryka Sobolewskiego „Chwata” [fragment]

Armia Krajowa

Wydz[iał] Bezp[ieczeństwa]

M[iejsce] p[ostoju] 1 IV 1944 [r.]

Powiat – Kielce

Wykaz agentów – konfidentów, osób podejrzanych oraz służalców sporządzono na dzień 1 IV 1944 r.

Oddając do użytku czynników pracujących w konspiracji niniejszy wykaz, unieważniam poprzednio sporządzone jako nieaktualne.

Jednocześnie apeluję o dostarczenie wszelkich danych, komu one są wiadome, o osobach umieszczonych w wykazie, zarówno takich faktów, które obciążają daną osobę jak również faktów mogących ją zrehabilitować.

Wik

Nia

L.p.	Nazwisko i imię	Wiek	Adres	Zawód	Charakter współpracy
Gmina Bliżyn.					
[a]					
7.	Sobolewski ¹	–	Skarżysko-Brzeście	–	konfident
[a]					

Źródło: AIPN Ki, OKŚZpNP Kielce, sygn. 53/298, k. 4, oryginał, mps.

¹ Chor. Henryk Sobolewski „Chwat” (?–1944) – żołnierz ochrony archiwum i kancelarii Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK w Bzinie, podejrzewany o współpracę z *Gestapo* od 1942 lub 1943 r. Oskarżenie opierało się na podejrzeniach żołnierzy z wywiadu AK, w związku z czym w piśmie apelowano o podanie faktów, które mogły potwierdzić hipotezę lub zrehabilitować posądzanego. W zachowanych, wysoce niekompletnych materiałach radomskiego *Gestapo*, brak jest śladów współpracy Sobolewskiego z Niemcami.

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

Nr 154

1944 kwiecień 6, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Stefana Cudziłło „Mirka”

[^a]

Dystrykt: Warszawa
Miasto/Powiat: Warszawa
Gmina:
Wieś:
Okręg: 1111

Nazwisko: **Cudziłło** Imię: Stefan
Urodzony: około 32 lat w: Powiat:
Pseudonim: „**Mirek**”
Zawód: producent broni
Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Warszawa, mieszkanie nieznane, **zakład**
jest na ul. Zamkowej nr 2, podwórko,
parter.

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze: ma zakład, gdzie prawdopodobnie produkuje też sprzęt
gospodarstwa domowego

Opis osoby: około 32 lat, około 1,75 m wzrostu, szczupły, włosy jasnobłond,
szczupła twarz.

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A

Nr: 1419/43 tajne

Oznaczenia:

- a) Organizacja:
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Stan rzeczy: w wyniku przesłuchania aresztowanego kierownika nielegalnej fabryki broni w Suchedniowie inżyniera **Czerniewskiego**¹ w dniu 19 I [19]44 [r.] okazało się, że wyżej wymieniony w swoim warsztacie, gdzie rzekomo produkuje sprzęt gospodarstwa domowego, produkuje też różne części do pistoletu maszynowego Sten i współpracował z nielegalną fabryką broni w Suchedniowie lub dostarczał fabryce części do pm Sten. Sam wyprodukował też kilka pistoletów maszynowych, które jednak nigdy nie funkcjonowały prawidłowo. Te pistolety maszynowe wyprodukowane zostały dla „**Ponurego**”.

Za dostarczone do **Czerniewskiego** materiały wyżej wymieniony otrzymał od Cz[erniewskiego] 19 000 zł. Prawdopodobnie później wyżej wymieniony przeprowadził się ze swoim warsztatem na Mariensztat.

Zanotował 6 IV [19]44 [r.] Ung.² Kielce

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 8, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Inż. Kazimierz Czerniewski „Korebko” (1909–1989) – kierownik techniczny Zakładów Przemysłowych Tański i Spółka w Suchedniowie, kierownik konspiracyjnej produkcji Stenów w tych zakładach.

² Ung. – niezidentyfikowany funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 155

1944 kwiecień 5, [b.m.] – Meldunek por. Franciszka Walewskiego „Mroka”, Komendanta Podobwodu AK Skarżysko-Kamienna dot. afery „Stefanowskiego”

Mar Mo¹

544²

Biu Mas³

H. Sprawa bezpieczeństwa i własne wnioski

Po ostatnich aresztowaniach w Mo[rwie] w dniu 7, 8, 9 i 1043⁴ zasadniczo nieco się uspokoiło. Od czasu do czasu mają jednak miejsce sporadyczne wypadki wybierania ludzi. Na jakim to jest tle, nie mogę stwierdzić z tego względu, że z okręgowej komórki bezpieczeństwa nie pracuje teraz żaden człowiek, który by mógł stwierdzić stopień zaangażowania się aresztowanych. W każdym razie są to ludzie, z którymi nie współpracowałem. Ponadto do tej chwili widzę jednak w samym mieście ścisłą obserwację agentów G[estap]o, jakby za kimś i za czymś węszyli.

W związku z tym w dalszym ciągu minorowy jest nastrój społeczeństwa, które z niepokojem oczekuje dalszych aresztowań. Rzecz naturalna, że bezpośrednio i pośrednio zagrożona jest cała masa żołnierzy, których usunięcie w tej chwili z terenu oznaczałoby zahamowanie pracy, która i tak mocno kuleje. Trudności, braki i niedomagania melduję wprost Komendantowi Obwodu⁵. Sam staram się utrzymywać wszystko w całości, aby nie dopuścić do paniki i niepotrzebnego pierzchania ludzi na wszystkie strony.

Samo aresztowanie w Mo[rwie] dzielę na dwie fazy. Pierwsza w dniu 7, 8 i 943 – poszukiwania i aresztowania ludzi z Okręgu i Podobwodu oraz aresztowanie kolejarzy z Fali⁶. Druga faza w dniu 1043 – aresztowania na Posada-ju⁷, nakrycie fabryczki, ocalenie amunicji i tym samym silne osłabienie ilościowe plutonu nr 124.

Pierwsza faza była rozpracowana i przygotowana do akcji G[estap]o przez „Stefanowskiego”. Z wymienionym kontaktem służbowym nie miałem, nie orientowałem się również w jego pracy, obecnie jednak z dochodzeń doszedłem do przekonania, że wyspę „Adzika”⁸, kancelarię⁹ i ostatnie wypadki spowodował właśnie on.

¹ Mar/Mo – „Mars”/„Morwa” – kryptonim Komendanta Podobwodu AK Skarżysko-Kamienna.

² 544 – zaszyfrowana data 5 IV 1944 r.

³ Biu/Mas – „Biuro”/„Maszt” – kryptonim Szefa Sztabu Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁴ Zaszyfrowane daty 7, 8, 9 i 10 X 1943 r.

⁵ Kpt. Piotr Kulawik „Okrzyc”, „Teresa” – Komendant Obwodu AK IIża.

⁶ „Fala” – kryptonim komórki łączności konspiracyjnej Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁷ Posadaj – dzielnica Skarżyska-Kamiennej.

⁸ Ppor. Antoni Zboiński „Adzik” – dowódca ochrony sztabu Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK, aresztowany ok. 20 I 1944 r.

⁹ Szerzej: W. Borzobohaty, „Jodła”..., s. 34-35.

Szkoda wielka, że ob. Góral w naszej współpracy ograniczał się jedynie do rzeczy mniej ważnych, bowiem już przed tym zaszyfrował „Stefanowskiego”, „Chwata”¹⁰ i inn[ych], mi o tym nie mówiąc. Skutek był taki, że najniebezpieczniejszy agent Gestapo już w pierwszym dniu aresztowań zdołał się ulotnić w nieznanym mi kierunku. Jednocześnie wiem, że ob. Góral miał zebrany przeciwko nim wszystkim materiał rzeczowy, którym się ze mną nie podzielił. Z chwilą aresztowania ob. Górala zerwały się więc nici, ponieważ osobiście jedynie z nim miałem kontakt służbowy.

Ze współpracowników „Stefanowskiego” „Chwat” został rozstrzelany w lesie, natomiast Suligowski¹¹ zastrzelony w czasie ucieczki. Drugą fazę aresztowań przygotował nieznanym mi dotąd konfident. Być może, że nastąpiła ona również na podstawie anonimów względnie gadulstwa. W tym kierunku prowadzę obecnie dochodzenia.

Jeżeli chodzi o rozpoznanie aresztowanych, to trudno mi powiedzieć i określić, gdzie i w jakim stopniu byli oni zaangażowani. Wielu pracowało w Okręgu względnie Fali. Z podobowodu aresztowany został jedynie mój adiutant i 15 żołnierzy z plutonu nr 124.

Komenda moja ucierpiała w ten sposób, że obecnie poza mną i moim zastępcą właściwie nie istnieje. Osobiście jestem również spalony (mieszkanie moje zostało zniszczone i ograbione przez G[estapo]), dwójkarz zginął śmiercią żołnierza w dniu 2843, piątka konsp[iracyjna] spalona, kancelista spalony, adiutant aresztowany.

Ze względu na trudności w poruszaniu bardzo powoli idzie montowanie wszystkiego z powrotem. W tej chwili jestem sam ranny, prawe przedramię (przypadkowo) i w związku z tym otrzymałem od Kom[andanta] Obwodu urlop zdrowotny. Zastępuje mnie Herman. Nie wyjeżdżam daleko, lecz lokuję się w pobliskiej melinie, skąd będę pomocny Hermanowi w dowodzeniu. Po wyleczeniu rany pragnę zostać w Morwie i dowodzić Podobwodem z meliny leśnej. Innych możliwości nie ma.

Orm¹²

[Otrzymują:] Cer¹³, ab 1054, L3/1554

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/49/51, k. 6, oryginał, mps.

¹⁰ Chor. Henryk Sobolewski „Chwat” (?–1944) – żołnierz ochrony archiwum i kancelarii Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK w Bzinie, podejrzewany o współpracę z *Gestapo* od 1942 lub 1943 r.

¹¹ Henryk Suligowski – syn lub kuzyn sierż. Józefa Romana Suligowskiego „Jastrzębia”, podoficera Komendy Podobowodu AK Skarżysko-Kamienna.

¹² Por. Franciszek Walewski „Drogosław”, „Mrok”, „Stryjek” – Komendant Podobowodu AK Skarżysko-Kamienna.

¹³ Cer – „Cerber” – kryptonim Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

Nr 156

1944 kwiecień 13, [Warszawa] – Pismo wywiadu AK dot. afery „Stefanowskiego”

106

Nurt¹–Wydra²

W związku z przesłanym przez Łożysko pismem „Stefanowskiego”³ o wypadkach na terenie „Rolnika”⁴ – podaję opinię K[omendy] O[kręgu] „Rolnik”. „Stefanowski” podejrzany jest o współpracę z n[ie]p[rzyjacie]lem i obserwowany przez naszą dwójkę. Nie dawać mu żadnych kontaktów. Z drugiej strony nie można go płoszyć. Proszę o wydanie polecenia, by kontaktor przy zachowaniu pozorów oderwał się od Stefanowskiego.

13 IV [1944 r.]

18-b⁵

Źródło: AAN, „Antyk”, sygn. 228/26-2, k. 14, oryginał, mps.

¹ Płk Antoni Chruściel „Monter”, „Nurt”, „Madej”, „Sokół” (1895–1960) – Komendant Okręgu Warszawskiego AK.

² „Wydra” – kryptonim Okręgu Warszawskiego AK.

³ Pchor. Albin Hop „Ali”, „Stefanowski” po likwidacji Wydziału Bezpieczeństwa Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK wyjechał do Warszawy.

⁴ „Rolnik” – kryptonim Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

⁵ „18B” – kryptonim Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

Nr 157

1944 kwiecień 24, [Warszawa] – Pismo Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK dot. sprawy Jerzego Wojnowskiego „Matora”

137

Makary¹

Przedstawiam pismo do K[omendy] O[kręgu] Rolnik² – na temat dalszego prowadzenia dochodzenia w sprawie „Matora” i innych – z prośbą o skierowanie.–

Honoratka³

24 IV [1944 r.]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/22/10, k. 42, oryginał, mps.

¹ Ppłk / płk dypl. cc. Kazimierz Iranek-Osmecki „Makary”, „Antoni”, „Heller”, „Pstrąg” (1897–1984) – szef Oddziału II Wywiadu KG AK.

² „Rolnik” – kryptonim Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ „Honoratka” – kryptonim Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

Nr 158

1944 maj 5, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Rodulskiego lub Stodulskiego

Dystrykt: Radom
Miasto/Powiat: Kielce
Gmina:
Wieś: Sieradowska Góra
Okręg: 1243

Nazwisko: **Rodulski** lub **Stodulski** Imię: _____
 Urodzony: _____ w: _____ Powiat: _____
 Pseudonim: _____
 Zawód: leśniczy albo gajowy
 Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Sieradowska Góra
 Obecne miejsce pobytu: _____
 Rodzice: _____
 Małżonek: _____
 Dzieci: _____
 Wcześniejsze nastawienie polityczne: _____
 Stosunek do służby wojskowej: _____
 Stosunki gospodarcze: _____
 Opis osoby: _____
 Zdjęcie: _____

Akta osobowe i rzeczowe:

IV A 2   Nr: 16272/44, Bolesław **Matla**¹, urodzony 4 III
[19]01 [r.]

Oznaczenia:

- a) Organizacja:
- b) Funkcja:
- c) Gazety:

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 5 XII [19]43 [r.] **Matla** B[olesław] zeznał co następuje:

¹ Strz. Bolesław Matla „Boryn” (1901–1944) – operator radiostacji w oddziale ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Nasz obóz leśny znajdował się przy rzeczce między Olszowym Smugiem a Wykusem, później przy Starej Porębie, a potem na północno-wschodnim zboczu Wykusu. Stacja nadawcza była samodzielnym obozem, inne obozy znajdowały się w pobliżu. Do obozu leśnego przychodził wielokrotnie też były leśniczy albo gajowy Rodulski czy Stodulski z Sieradowskiej Góry. On miał bardzo bliski kontakt ze **Stefanem**².

Zanotował 5 V [19]44 [r.] Lange³.

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212A, k. 77, oryginał, mps, j. niemiecki.

² Por. Jan Kosiński „Jacek”, „Inspektor Jacek”, „Stefan” (?–1943) – dowódca oddziału ochrony radiostacji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Lange – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach.

Nr 159

1944 maj 10, [b.m.] – Meldunek por. Franciszka Walewskiego „Mroka”, Komendanta Podobwođu AK Skarżysko-Kamienna dot. afery „Stefanowskiego”

Próg

[a]

[b]

Zgodnie z rozkazem Biu/Mas¹ i Okr/Wap² został wzięty do badania ob. Chwat³. Meldunek w tej sprawie złożyłem. Chwat został rozstrzelany. Do winy się nie przyznał. W czasie badań ujawniłem jednak sporo przesłanek, potwierdzających jego współpracę z G[estap]o.

Jednocześnie został rozstrzelany Henryk Suligowski (syn czy też kuzyn ob. Jastrzębia⁴), podejrzany o współpracę z ob. Stefanowskim i Chwatem. Wymieniony miał być wzięty żywcem, został jednak zastrzelony w czasie próby ucieczki.–

Główny sprawca wyspy wyrafinowany agent G[estap]o ob. Stefanowski (ostatnio zastępca szefa bezpieczeństwa Okręgu) w pierwszym dniu aresztowań ulotnił się w niewiadomym kierunku. Nie moja wina, że uszedł bezkarnie. Nic nie wiedziałem o jego pracy. Obecnie dopiero otrzymałem rozkaz zająć się jego osobą. Stwierdzam, że całą wpadkę w Okręgu przygotował on przy pomocy takich ludzi jak Chwat i Suligowski. Był on specjalnie nasłany z Warszawy w charakterze agenta G[estap]o.

(–) Orm.⁵

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-14, k. 2, fotokopia, rkps.

¹ Biu/Mas – „Biuro”/„Maszt” – kryptonim Szefa Sztabu Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

² Okr/Wap – „Okręt”/„Wapno” – kryptonim inspektora starachowickiego AK.

³ Chor. Henryk Sobolewski „Chwat” (?–1944) – żołnierz ochrony archiwum kancelarii Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK w Bzinie, podejrzewany o współpracę z *Gestapo* od 1942 lub 1943 r.

⁴ Sierz. Józef Roman Suligowski „Jastrzab” – podoficer Komendy Podobwođu AK Skarżysko-Kamienna.

⁵ Por. Franciszek Walewski „Drogosław”, „Mrok”, „Stryjek” – Komendant Podobwođu AK Skarżysko-Kamienna.

^a W prawym górnym rogu odręcznie dopisano: Cer (*podwójnie podkreślone*), Lato (*przekreślone*), 1054 oraz nieczytelna parafr.

^b Wzdłuż tekstu wiadomości, z lewej strony pionowo znajduje się słabo czytelny i niemożliwy do odszyfrowania odręczny dopisek: Kic/Nie goć 145/Mor Ro-Dło Przedstawiłem Krs.

Nr 160

1944 maj 20, [Warszawa] – Pismo Oddziału II KG AK dot. sprawy Jerzego Wojnowskiego „Motora”

271

Bolek¹ 81²

Zapytuję jaki jest stan sprawy likwidacji Kesslera i innych z afery Motora. Okręg zarzuca nas pytaniami.

20 V [1944 r.]

Biruta

Źródło: C. Chlebowski, Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie, Warszawa 1988, fotokopia 208, mps.

¹ Mjr Wacław Janaszek „Bolek”, „Wacek” (1903–1944) – szef sztabu „Kedywu” KG AK.

² „81” – kryptonim skrzynki łączności wewnętrznej Komendanta „Kedywu” KG AK.

Nr 161

1944 czerwiec 18, [b.m.] – Pismo Inspektoratu Kieleckiego AK dot. Tamary Wojnowskiej, żony Jerzego Wojnowskiego „Motora”

Pla/Sat¹

Opa/1846/Cer/L.761

Zo/Cer.²

H. Zeznania „żony” „Motora”³

W I-szej dekadzie maja b[ieżącego] r[oku] uziemiono „żonę” „Motora”, która przed śmiercią złożyła pewne zeznania.

Ponieważ po ujęciu jej żywcem w lesie, gdzie przebywała, zaistniał stan groźny na skutek ekspedycji karnej, która tam pojechała, „Motorową” uziemiono nie dokończywszy jej badań. Ja, z tej racji, już nie miałem po co jechać.

Z zeznań jednak, które złożyła, wynika, że wiedziała o pracy „Motora” na rzecz wroga, oraz że z nim – ponieważ był jej mężem – współpracowała.

Jako powód pracy podaje w naiwny sposób fakty, że byli zmuszeni do tego podłym stanowiskiem Ponurego do podwładnych mu ludzi i Polaków w ogóle.

W zeznaniach dalszych „Motorowa” jako przyjaciela i współpracownika „Motora” podaje niejakiego Kes[s]lera, zamieszkałego w willi w Wołominie pod Warszawą.

Sprawa „Motorowej” z dowodami została przekazana do W[ojskowego] S[ądu] S[pecjalnego].

(–) Bogd[an]

Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-14, k. 10, oryginał, mps.

¹ Pla/Sat – „Planety”/„Saturn” – kryptonim Inspektoratu Kieleckiego AK.

² Zo/Cer – „Zoo”/„Cerber” – kryptonim Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

³ Tamara Wojnowska z d. Lambrosso (?–1944) – żona ppor. Jerzego Wojnowskiego „Jurka”, „Motora”.

Nr 162

1944 lipiec 4, [b.m.] – Notatka pchor. Albina Hopa „Stefanowskiego” dot. przejścia ze Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury” do Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK

[a]

W partyzantce byłem dowódcą plutonu, brałem udział w kilku akcjach bojowych. Za specjalne wyczyny na polu walki zostałem podany – jako pierwszy z partyzantki – do odznaczenia Krzyżem Walecznych. Wkrótce zauważyłem, że partyzantka z winy Ponurego nie spełnia swego zadania, przeciwnie, istnienie jej pociąga straszne ofiary okolicznej ludności i wśród żołnierzy. Przez kilkanaście miesięcy partyzantka utrzymywała się tylko z bezprawnych rekwizycji mienia Polaków, a często nawet wieśniaków. O żołnierza nie dbało się, otrzymywaną gotówkę na utrzymanie żołnierzy trwonili Ponury^b według swego uznania^b. Ze spostrzeżeniami swymi podzieliłem się z por. Ponurem, który na moje zarzuty odpowiedział mi, że on za wszystko odpowiada i nikt go się nie boi, bo on posiada teraz siłę. Stanowisko takie uważałem za sprzeczne z polską racją stanu. Obecna wojna toczy się z powodu i przeciw dyktatorom, a tu nagle wyrasta nowy dyktator w Górach Świętokrzyskich. Gdy Ponury w rozstrzygnięciu spraw służbowych dotyczących ludności cywilnej i żołnierzy zaczął rozmyślnie wydawać niesprawiedliwe wyroki łącznie do kary śmierci, wówczas stanąłem do raportu z prośbą o zwolnienie mnie z partyzantki. Za pierwszym raportem odmówił mi zwolnienia, za drugim razem przychylił się do mojej prośby. Tego samego dnia na własną prośbę wystąpił z partyzantki z tych samych pobudek szef sztabu por. Marian¹. Po wystąpieniu z partyzantki przyjechałem do Warszawy, lecz z powodu tego, że idąc do partyzantki zdezerterowałem ze służby w policji kryminalnej, musiałem się ukrywać przed policją tak niemiecką, jak i granatową, gdyż bałem się zdemaskować, że żyję, z obawy o rodzinę. W międzyczasie zostałem kilkoma drogami zaproszony do przybycia do Skarżyska[–Kamiennej] w celu objęcia stanowiska w Wydziale Bezpieczeństwa w Sztabie Okręgu. Proponowane stanowisko odpowiadało mi i przyjąłem je rozpoczynając je 12 X [19]43 r.

[c]

Źródło: C. Chlebowski, *Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie*, Warszawa 1988, s. 253.

¹ Ppor. Marian Dziubiński „Marian” – szef sztabu Zgrupowań, po 20 VIII 1943 r. przeszedł do dyspozycji Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

^a Prawdopodobnie brak fragmentu dokumentu.

^{b-b} Skreślony fragment.

^c Brak fragmentu dokumentu.

Nr 163

1944 lipiec 13, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. Jerzego Cześkowskiego

[^a]

Dystrykt: Warszawa
Miasto/Powiat: Warszawa
Gmina:
Wieś:
Okręg: 1111

Nazwisko: **Cześkowski**

Imię: Jerzy

Urodzony:

w:

Powiat:

Pseudonim:

Zawód: agent warszawskiej firmy drzewnej

Miejsce zamieszkania i mieszkanie: Warszawa

Obecne miejsce pobytu:

Rodzice:

Małżonek:

Dzieci:

Wcześniejsze nastawienie polityczne:

Stosunek do służby wojskowej:

Stosunki gospodarcze:

Opis osoby: około 30 lat, 175 cm wzrostu, szczupły, włosy ciemnobłond,
                         pociągła twarz, ciemne oczy, ma małą angielską brodę, bar-
                         dzo dobrze ubrany.

Zdjęcie:

Akta osobowe i rzeczowe: P. – Akta 1437

IV A

Nr:

Oznaczenia:

- a) Organizacja: „Ponury”
- b) Funkcja: kurier i dystrybutor gazet
- c) Gazety: „Biuletyn Informacyjny” i „Wiadomości Polskie”

^a Pośrodku odcisk pieczęci koloru czerwonego: Tajne! / Tylko do wiadomości / Nie przechowywać.

Stan rzeczy: podczas przesłuchania w dniu 15 X [19]43 [r.] Karola **Niedzielskiego**¹, urodzonego w dniu 1 XI [19]07 [r.]² w Niekłaniu okazało się: Wyżej wymieniony należy do bandy „Ponurego”. Jest kurierem i dystrybuto-rem gazet.

Zanotował 13 VII [19]44 [r.] Kielce, Ziethen³

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 12, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹ Ppor. Karol Niedzielski „Dobosz” (1907–1943) – dowódca placówki AK w Niekłaniu Wielkim, a następnie kwatermistrz II Zgrupowania. Szerzej: M. Jedynak, *Ppor. Karol Niedzielski „Dobosz”*, „Wykus”, 2012, nr 17, s. 5.

² Właściwie urodził się 4 XI 1907 r.

³ Ziethen – funkcjonariusz Placówki Zewnętrznej *Sipo* i *SD* w Kielcach.

Nr 164

1944 lipiec 18, [Warszawa] – Notatka dot. Jana Rogowskiego „Czarki” załączona do brudnopisu pism sporządzonych przez Wydział Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK

505

M/I

[a]

W początkach ub[iegłego] m[iesią]ca zlikwidowany został w W[arsza]wie przez G[estap]o warsztat tapicerski, będący w istocie rzeczy wytwórnią sprzętu radiowego. Akcję przeprowadzało G[estap]o z Radomia, pod osobistym kierownictwem **Kriminalrata**¹ **Fuchsa**². Akcja ta była wynikiem przesłuchania i złożenia zeznania przez mjr. Zajączkowskiego pseudonim „Czarka”³, podobno zrzutka, zatrzymanego w rejonie Białobrzegów⁴ (warsztat mieścił się pod zakładem tapicerskim w piwnicach. Zejście maskowane).

[b]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/22/10, k. 152, oryginał, mps.

¹ *Kriminalrat* – radca kryminalny.

² *SS-Hauptsturmführer und Kriminalrat Paul Fuchs* (1908–?) – Kierownik Referatu IV A 2, IV 1, IV 2 i IV N Wydziału IV urzędu Dowódcy *Sipo* i *SD* dla dystryktu radomskiego.

³ Właściwie: por. cc. Jan Rogowski „Czarka”, „Kacz”.

⁴ Jest to niepotwierdzona informacja o ewentualnym załamaniu się „Czarki” podczas przesłuchań. Z dokumentów śledztwa wynikało, że Rogowski nie chciał zeznawać. Por.: przypis do dokumentu nr 141; J. Pietrzykowski, *Tajemnice archiwum gestapo...*, s. 61-71.

^a *Opuszczony fragment dokumentu.*

^b *Opuszczony fragment dokumentu.*

Nr 165

1944 lipiec 18, [Warszawa] – Notatka dot. Jana Rogowskiego „Czarki” załączona do brudnopisu pism sporządzonych przez Wydział Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK

508

M-I Grabowski

W związku z aferą Dolka zapytuję, czy aresztowany swojego czasu skoczek „Czarka” z 81¹ wiozący sprzęt z W[arsza]wy do o[ddziałów] p[artyzanckich] w radomskie – znał adres magazynu Dolka, względnie któryś z ludzi jadący[ch] z aresztowanym.–

46-b²

18 VII [1944 r.]

Źródło: WBBH, AK, sygn. III/22/10, k. 149, oryginał, mps.

¹ „81” – kryptonim skrzynki łączności wewnętrznej Komendanta „Kedywu” KG AK.

² „46B” – kryptonim Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu Oddziału II KG AK.

Nr 166

1944 grudzień 15, Częstochowa – Pismo Wydziału IV 1 urzędu Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego w Częstochowie dot. żołnierzy z Obwodu AK Końskie

IV 1 – 21842/44 (165).

Częstochowa, dnia 15 XII 1944 [r.]

Służba Bezpieczeństwa: Sekretarz kryminalny Speetzen¹.

Dotyczy:

Wyciąg z przesłuchania Zdzenickiego.

Personalia: **Zdzenicki** Tomasz², urodzony 19 I 1922 [r.] w Żabcu, powiat włoszczowski, zamieszkały w Niekłaniu, powiat konecki.

- 1) Zdzenicki został aresztowany w dniu 25 X 1944 [r.] przez posterunek Żandarmerii w Opocznie z powodu podejrzenia przynależności do bandy i przekazany do Stützpunktu Policji Bezpieczeństwa w Opocznie.

Podczas przesłuchania wyszło na jaw, że posiada fałszywy dowód osobisty na nazwisko **Andrzejewski** Tomasz, urodzony 16 V 1917 [r.] we Lwowie, zamieszkały w Radomiu, ul. Dolna 10, właściciel.

Podczas przesłuchania zeznaje:

W styczniu 1942 [r.] zostałem przez komendanta placówki Niedzielskiego³ przydzielony do bojówki. Należało do niej 5 osób pod dowództwem **Szadkowski** Tadeusz⁴, zamieszkały w Końskich, ul. Krakowska ?, około 24 lat, około 180 cm wzrostu, włosy blond, były student i podchorąży.

Do bojówki należeli jeszcze:

Białecki Stanisław⁵, zamieszkały w Końskich, uczeń, około 22 lat, około 175 cm wzrostu, włosy ciemne, był zastępcą komendanta bojówki,

Domagała Józef⁶ (już wymieniony),

Słoniewski Tadeusz⁷, zamieszkały w Chlewiskach, około 20 lat, około 173 cm wzrostu, blondyn, uczeń i

¹ *Kriminalobersekretär* Speetzen – funkcjonariusz urzędu Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego w Częstochowie.

² Tomasz Henryk Zdzenicki „Tom” *vel* „Tomasz Andrzejewski” (1922–1944) – dowódca grupy dywersyjnej „Związku Odwetu” placówki ZWZ–AK w Niekłaniu Wielkim.

³ Ppor. Karol Niedzielski „Dobosz” (1907–1943) – dowódca placówki AK w Niekłaniu Wielkim, a następnie kwatermistrz II Zgrupowania.

⁴ Ppor. Tadeusz Szatkowski „Grom” (1920–1944) – zastępca dowódcy placówki miejskiej AK w Końskich.

⁵ Kpr. pchor. Stanisław Białecki junior „Tygrys”, „Scaevola II” (1919–2002) – dowódca grupy „Związku Odwetu” Obwodu AK Końskie.

⁶ Kpr. Józef Domagała „Wilk” (1919–1943) – dowódca grupy dywersyjnej placówki AK w Niekłaniu Wielkim, a następnie dowódca 2 plutonu II Zgrupowania.

⁷ Tadeusz Słoniewski „Huragan” (?–1944) – żołnierz oddziału dywersyjnego placówki AK w Chlewiskach, brat Wandy Słoniewskiej – narzeczonej ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota”.

Paczyński⁸ imię?, zamieszkały Rudzisko koło Przedborza, około 23 lat, około 170 cm wzrostu, włosy brązowe, technik.

Jako członek bojówki brałem udział w następujących napadach:

1. **Napad** na Urząd Gminy w Skórkowicach w zimie 1942 [r.]. Zrabowano dokumenty gminy i pieniądze. Cała grupa brała udział w napadzie. Pieniądze zabrał Szadkowski do siebie. Miały one być oddane do dyspozycji organizacji.
2. **Napad** w Ludwinowie, tam zabitych zostało 13 Żydów, zrabowano pieniądze, biżuterię i rzeczy wartościowe. Pieniądze oddane zostały do dyspozycji organizacji. Zrabowane były też ubrania i bielizna, które rozdzieliliśmy między siebie. Ten napad przeprowadzony był też w zimie 1942–[19]43. W tym napadzie też brała udział cała bojówka, tak jak ich wymienilem⁹.
3. **Napad** na młyn w Baryczy, w zimie 1942–[19]43. Zrabowane zostały świnie i mąka. Dowódcą podczas tego napadu był Białecki Stanisław (już wymieniony). Jako szósty wziął udział, znany mi tylko z imienia, młody mężczyzna Edek (26 lat, około 175 cm wzrostu, włosy ciemnoblon, długi nos, z Koziej Woli).
4. **Napad** na jednostkę Sił Powietrznych, w sile 5–7 mężczyzn, w zimie 1942 [r.] w Czarnieckiej Górze. Z jednostki miała być zabrana broń. Doszło do dużej strzelaniny, ponieważ oddział bardzo się bronił, a my nie byliśmy na to przygotowani i musieliśmy się wycofać. Ten napad przeprowadzony był pod dowództwem, wymienionego już przeze mnie **Wyrwicza**¹⁰. W tym napadzie, oprócz bojówki, do której należę, udział wzięli jeszcze **Chojn[i]arz** Kazimierz¹¹, zamieszkały w Końskich, ul. Browarna albo Krakowska 3. Dom za pocztą, około 24 lat, 180 cm wzrostu, włosy ciemnoblon, i ten wcześniej już przeze mnie wymieniony, Edek.

Znam jeszcze innego członka bojówki

Krajewski Stanisław¹², zamieszkały w Końskich, ul. Krakowska nr ?, 21 lat, 170 cm wzrostu, włosy ciemnoblon, jak i członka „ZWZ”

⁸ Marian Paczyński „Ostroga” – żołnierz placówki miejskiej AK w Końskich.

⁹ Informacje na temat tego mordu nie są dostępne w literaturze. Sprawa nie ma obecnie potwierdzenia i wymaga dalszych badań.

¹⁰ Kpr. pchor. lotn. Zygmunt Wyrwicz „Cumulus” (1920–1944) – szef „Kedywu”, a następnie szef Referatu Lotniczego Komendy Obwodu AK Końskie.

¹¹ Kpr. pchor. Kazimierz Chojniarz „Walczy”, „Wacek” (1920–1944) – dowódca Oddziału Dywersji Bojowej, a po „Cumulusie” szef „Kedywu” Obwodu AK Końskie.

¹² Kpr. Stanisław Krajewski „Tygrys” (1923–1983) – sekcyjny Oddziału Dywersji Bojowej Obwodu AK Końskie.

Chmielewski Tadeusz¹³, Końskie, ul. Tarnowska, zamieszkały w domu hrabiny przy parku, około 21 lat, 180 cm wzrostu, szczupły, włosy ciemnoblonde. Funkcja, jaką pełni, nie jest mi znana.

Na początku 1943 [r.] zastrzelono w dobrach Końskie majora i rozbrojono kilku żołnierzy. Ten napad przeprowadzony był w czasie, kiedy panoszyła się tam banda „**Jakuba**” zwanego też „**Robotem**”, pod dowództwem „**Jakuba**”, który prawdopodobnie był angielskim skoczkiem spadochronowym, osobiście go nie znam. Opowiadał mi o tym **Domagała Józef**, który brał udział w tym napadzie. Oprócz niego w tym napadzie brali jeszcze udział, wymienieni już wcześniej, **Szadkowski** i **Edek**. Innych uczestników nie znam.

Gdy byłem w 2 Zgrupowaniu, spotkałem się z ludźmi z prowadzonej przeze mnie drużyny w Niekłaniu. Oni byli w 3 plutonie. Opowiadali mi, że przez oddział leśny **Czary** zastrzelony został rolnik powiatowy w Końskich¹⁴. Powiedział mi to Rurarz Antoni. Od niego dowiedziałem się też, że 3 napad na więzienie gminne w Końskich też przeprowadzone zostało przez grupę **Czary**¹⁵.

Drugi napad na więzienie miejskie w Końskich przeprowadzony został przez grupę **Huragana**, której osobiście nie znam.

Wiadomo mi jeszcze, że wymieniony już przeze mnie **Wyrwicz** prowadził bojówkę jako dowódca. Należał on też w listopadzie 1942 [r.] do ZWZ.

Zd[zi]e[nicki] Andrzej¹⁶, zamieszkiwał w Niekłaniu, około 25 lat, około 180 cm wzrostu, włosy jasnoblonde, zbiegł i miejsce jego pobytu nie jest mi znane.

Szadkowski, Tadeusz (już wymieniony)

zbiegł na teren Wilna.

Węgrzyn Józef¹⁷, on również zbiegł na teren Wilna,

Bialecki Stanisław, (już wymieniony),

3 siostry **Bialeckiego**,

ojciec **Bialeckiego**¹⁸, a także

¹³ Kpr. Tadeusz Chmielewski „Klon”, „Bartek” (1924–2007) – żołnierz Oddziału Dywersji Bojowej Obwodu AK Końskie, a następnie sekcjny 1 drużyny 3 plutonu II Zgrupowania. Szerzej: M. Jedynak, *Tadeusz Chmielewski „Klon”, „Bartek”, „Walter” 1924–2007*, „Wykus”, 2007, nr 12, s. 7.

¹⁴ SS-*Sturmabführer und Kreislandwirt* Eduard (Edgar) Fitting (?–1944) – rolnik (agronom) powiatowy powiatu koneckiego, zastrzelony został 29 V 1944 r. przez patrol pod dowództwem kpr. Mieczysława Zasady „Wrzosa” z oddziału partyzanckiego ppor. Jerzego Dudy „Bogdana”, „Cygana”. W oddziale tym w 1944 r. służyli żołnierze 3 plutonu II Zgrupowania, pochodzący z okolic Końskich.

¹⁵ Trzeci napad na więzienie w Końskich nocą 5/6 VI 1944 r. przeprowadził oddział partyzancki AK ppor. Antoniego Hedy „Szarego”.

¹⁶ Ppor. Andrzej Lechosław Zdzienicki „Paszko Złodziej” (1919–1999) – kontroler rejonowy Referatu Przerzutów Powietrznych Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK.

¹⁷ Ppor. Józef Węgrzyn „Ostroga”.

¹⁸ Inż. Stanisław Bialecki (1894–1945) oraz jego trzy córki Janina, Teresa i Maria „Duda”.

Józefowicz, którego dalszych personaliów nie znam, byli uwolnieni przez grupę Wyrwicza z więzienia w Końskich. Przy tym zastrzelono strażnika. Rozkaz przeprowadzenia tego napadu wydany był przez organizację, ponieważ Węgrzyn pełnił jakąś wysoką funkcję w tej organizacji, ale nie wiem jaką. Nie brałem udziału w tym napadzie. Nie mogę też podać, którzy ludzie brali w nim udział i mogę tylko powiedzieć, że był on przeprowadzony przez **Wyrwicza** i jego grupę¹⁹.

Bojówka Wyrwicza miała też wykonać wydane przez organizację wyroki śmierci. Nie miałem z tym nic do czynienia i nie mogę też powiedzieć, jakie wyroki zostały wykonane przez tę grupę. Nie mogę też zeznawać o innych napadach przeprowadzonych przez Wyrwicza.

2) Oryginał opisu znajduje się w aktach personalnych Zd[z]ienickiego.

3) Do akt rzeczowych

Polski ruch oporu, terror, okręg Końskie, nr 172 270

Z upoważnienia

/Jh.²⁰

Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/93, k. 24–26, oryginał, mps, j. niemiecki.

¹⁹ Mowa tu o akcji rozbicia więzienia w Końskich 2/3 XI 1942 r., dokonanej przez Oddział Dywersji Bojowej Obwodu AK Końskie pod dowództwem kpr. pchor. lotn. Zygmunta Wyrwicza „Cumulusa”.

²⁰ Jh. – niezidentyfikowany funkcjonariusz urzędu Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego w Częstochowie.

Nr 167

1945 kwiecień 15, [Londyn] – Relacja NN członka Oddziału VI KG AK dot. działalności propagandowej Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”

Pistolety i pióra.

Zaczęło się w „kawiarni”, lokalu kontaktowym VI Oddziału Sztabu¹ przy ul. Piusa, gdzieś w drugiej połowie kwietnia 1943 r.

Przy stole prezydował ogromny, rozłożysty zastępca szefa Wydziału Propagandy „Sawa”² po lewej stronie tkwił chudy, brodaty kierownik referatu prasowego „Kicia”³, po prawej – kaszlący suchotniczo literat „Kozłowski”⁴ – przedwojenny filar „Wiadomości Literackich”, wszyscy trzej zasłuchani, wpatrzeni w czwartego towarzysza, młodzieńca o dziewczęcej urodzie i nieśmiałym głosie: – podporucznik „Tadeusz”⁵ udzielał prasie wywiadu o akcji bojowej pod Arsenalem warszawskim.

[^a]

Bo od tego kwietniowego posiedzenia w „Kawiarni” poczęła się szeroka akcja prasowo-propagandowa, sięgająca na cały kraj i dalej... za morza.

Szef Sztabu „Kiedywa” (Komendy Dywersji) na żądanie [Wydziału] III/VI [Oddziału] wysyłał do lokalu kontaktowego dowódców lub uczestników akcji, na spotkanie ze sprawozdawcami prasowymi, dobranymi spośród fachowców i na podstawie ustnej relacji pisali reportaże i felietony, a sam szef III Wydziału wybierał najlepszy materiał dla prasy konspiracyjnej. I gdzieś w „Biuletynie Informacyjnym”, w „Żołnierzu Polskim”, w dziesiątkach innych pism, a nawet na dalekiej prowincji, ukazywały się niewielkie, zwięzłe jak raport lub meldunek bojowy opowieści, o akcjach sabotażowych, dywersyjnych, politycznych, o odbijaniu więźniów, wykonywaniu wyroków Polski Karzącej.

Pierwszy taki raport, osnuty na ^binformacji^b podporucznika „Tadeusza” ukazał się w cztery dni [od] konferencji prasowej w „Biuletynie Informacyjnym”. To co powiedziane było w toku długiej rozmowy, skondensowane zostało w stu wierszach druku petitem.

¹ Oddział VI (Biuro Informacji i Propagandy) KG AK.

² Zygmunt Ziółek „Sawa” (1911–1984) – szef Podwydziału Propagandy Mobilizacyjnej „Rój” Wydziału III Oddziału VI KG AK.

³ Sławomir Dunin-Borkowski „Jaskółski”, „Jas”, „Kicia” (1909–1958) – szef Referatu Prasowego Działu „A” Podwydziału „Rój” Wydziału III Oddziału VI KG AK.

⁴ Wacław Żdżarski „Kozłowski”, „Wrzosek” (1913–1983) – szef szkolenia fotoreporterów Działu „A” Podwydziału „Rój” Wydziału III Oddziału VI KG AK.

⁵ Ppor. Tadeusz Zawadzki „Tadeusz”, „Zośka” (1921–1943) – hufcowy Roju „Centrum” i dowódca Grup Szturmowych Chorągwi Warszawskiej „Szarych Szeregów”, zastępca ppor. Ryszarda Białousa „Jerzego”, dowódca Oddziału Specjalnego „Jerzy” podporządkowanego Oddziałowi Dyspozycyjnemu „Kedywu” KG AK.

^a Opuuszczony fragment dokumentu.

^b Odręcznie dopisane.

Trzeba było dać pełny i wierny, zwarty i plastyczny obraz nie pomijając żadnego szczegółu istotnego, ominąć zaś wszystko, co z racji tajemnicy wojсковej musiało być w piśmie przemilczane. Niewielkie rozmiary pism konspiracyjnych wymagały oszczędności słowa, doprowadzonej do perfekcji. W pierwszym od razu „konkursie” dziennikarzy zwyciężył literat i odtąd – zwyciężał zawsze. Tak być musiało. Zdania krótkie, styl lapidarny, informacja wyczerpująca, obraz plastyczny i sugestywny. Tym wymaganiom formalnym podołać mógł tylko dziennikarz. Niestety nie łatwo było o specjalistów. I dlatego [c] autor był prawie zawsze ten sam. Zmieniali się tylko informatorzy.

Pierwszy, to – „Tadeusz”. Drugi to – „Rafał Ponury”⁶, który zdawał sprawozdanie z akcji na więzienie w Pińsku. Rafał, jeden z pierwszych „zrzutków” ze Szkocji, późniejszy dowódca partyzantki w Kielecczyźnie, legendą za życia osnuty, krótko przed Powstaniem Warszawskim poległ śmiercią żołnierską w lasach grodzieńskich. Krępy, mocno zbudowany, brunet, o hipnotyzerskich, głębokich oczach w cieniu czarnych krzaczastych brwi, mrukliwy i pośepny, emanujący skoncentrowaną siłą...

Gdy opowiadał o planowaniu swej akcji [d] zapytany jak przeprowadził rozpoznanie terenu, decydujące o powodzeniu – odparł po prostu:

– No, cóż..., przyszło nam ukraść jednego Niemca z załogi więzienia, trzymać go pod łóżkiem aż wszystko powiedział...

Wtedy, oczywiście, nie można było takich szczegółów wykorzystać w prasie. Dopiero niedawno ujrzały one w druku światło dzienne.

– „Ponury” wysoko cenił sobie kontakt z prasą. Dowodząc później partyzantką w Górach Świętokrzyskich, przysłał specjalnie do Warszawy swego oficera oświatowego, ppor. „Andrzeja”⁷, z relacjami z akcji bojowych i dywersyjnych dla referatu prasowego. Kochał się w sławie i zasłużył na nią.

[c]

Źródło: [b.a.], *Pistolety i pióra*, „Skrzydła. Wiadomości ze świata. Pismo żołnierzy polskich sił powietrznych”, 15 IV 1945 r., R. VII, nr 7/480 [zw:] AIPN, MBP, sygn. 1558/119, k. 406–407, oryginał, mps.

⁶ Po raz pierwszy w dokumentach źródłowych natrafiono na pseudonim „Rafał”, używany w stosunku do por. cc. Jana Piwnika „Ponurego”.

⁷ Sierż. pchor. Andrzej Gawroński „Andrzej” (1916–1997) – podoficer prasowy Zgrupowań i zastępca dowódcy 2 plutonu I Zgrupowania.

^c Skreślone słowo: literat.

^d Skreślone słowa: decydujące o powodzeniu.

^e Opuuszczony fragment dokumentu.

Aneksy

Aneks nr 1

1943 wrzesień 10, Radom – Telegram Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego do Dowódcy Sipo i SD w Krakowie dot. akcji na Końskie. Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/93, k. 14.

23.

Der KOMMANDEUR
der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Radom
NACHRICHTEN-ÜBERMITTLUNG

Eingegangen am: 11.11.43
IV A 15825 143

14

Aufgenommen				Raum für Eingangsstempel		Befördert			
Zeit	Tag	Monat	Jahr			Zeit	Tag	Monat	Jahr
10 ⁰⁰	9	9		10. Sep. 1943					
von		durch				an			durch
N. Ü. Nr. 6973				Telegramm — Funkspruch — Fernschreiben — Fernspruch		Verzögerungsvermerk			

++ BDS. KRAKAU FS . 12 315 9.9.43 1002 = RO=

AN DEN KDR. D. SIPO U. D. SD. IN KRAKAU -
LEMBERG - LUBLIN - RADOM -
WARSCHAU == GEHEIM ==

BETR.: BANDENUNWESEN.== VORG.: O H N E .---

NACHSTEND GEBE ICH EIN FS . DES SS- UND
POLIZEIFUEHRERS RADOM BEKANNT UND BITTE, IN
SICHERHEITSPOLIZEILICHER HINSICHT ALLE MASSNAHMEN ZU
TREFFEN, DAMIT AEHNLICHE ANSCHLAEGE VON BANDEN
VERHINDERT WERDEN.--

DER KOMMANDEUR DER ORDNUNGSPOLIZEI IM DISTRIKT
RADOM MELDET : AM 1.9.43 0. UHR, NACH PLOETZLICHER
ABSCHALTUNG DER ELEKTRISCHEN BELEUCHTUNG IN KONSKE
(KRS. KONSKE) WURDEN UNTERKUENFTE DER SCHUTZPOLIZEI
, GENDARMERIE UND DES SONDERDIENSTES BESCHOSSEN,
ANZAHL DER BANDITEN IST UNBEKANNT. EIN OBERLEUTNANT
DER GEND. WURDE VERWUNDET . DIE FERNSPRECHVERBINDUNG
MIT KONSKE IST AB 1.9.43 - 0.00 UHR GESTOERT .---

DER BDS. U. D. SD. IM GG - ROEM. 4 A 1350/43
KLEIN G - IA. GEZ. SCHEELE SS- USTUF. U. KK+

Staatsdruckerei Warschau — Nr. 11014-43

Aneks nr 2

1943 wrzesień 12, [b.m.] – List ppor. cc. Waldemara Szwieca „Robota” do starosty koneckiego. Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/30.

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich
w Kraju – Penury Donat.

M.p. dn. 12 września 1943 r.

Pana Starosty Powiatowego
w Koneckich
-----

h6
20/30

Dwa tygodnie temu miało miejsce w Koneckich bestialskie aresztowanie kilkuset niewinnych ludzi. Czynie odpowiedzialnym Pana, jako najwyższą władzę w powiecie, oraz p. Fittinga za wyżej wspomniane wypadki. Treść naszych tajnych obrad jest mi dokładnie znana ponieważ posiadamy płatnych konfidentów wśród najwyższych władz niemieckich. Znałe jest Panu przecież przekupstwo całego aparatu okupacyjnego. Po rozpatrzeniu sprawy, Polski Sąd Najwyższy wydał wyrok śmierci na Pana, na p. Fittinga, oraz wszystkich Niemców, którzy przyczynili się do wyżej wspomnianych aresztowań i deportacji niewinnej ludności cywilnej. Wyroki te zostaną wykonane w czasie i okolicznościach dla nas dogodnych. Ponadto zostanie przedsięwzięta szerega akcji odwetowych. Nasze możliwości i metody najlepiej uprzytomni sobie Pan przypominając sobie poniższe akcje: napad na Felwark Browary, regulacje ruchomego szkieletu przez dwie godziny na Baranowskiej Górze, zniszczenie samochodu Zandarmierii pod Wojciechówem / koło Bedzentyna /, napad na pociąg pod Łączną, Jędrzów i Podlasien / koło Suchedniowa /, / 480 zabitych i rannych Niemców /, napad na pociąg w Jędrzowie pod nazwą koncentracji Zandarmierii, szyskującej się do bestialskich aresztowań w Koneckich. Opanowanie na dwie godziny w nocy z 31.VIII. na 1.IX. b.r., oraz napad na pociąg w biały dzień na Wólce Plebańskie i spokojne odejście w las, oraz wiele innych drobniejszych akcji jak: niszczenie mleczarni, młó, młóczarni, likwidacja konfidentów i t.p.ą. Akcje te zostały wykonane przez Dyweraję i Partyzantkę, które jako gołębie Walki Czynnej podlegają bezpośrednio pod moje dowództwo. Przy wszystkich naszych akcjach odwetowych, przy trupach niemieckich rozrzucone będą ulotki, w których tłumaczyć będziemy rodzinom zabitych, że sprawcami śmierci są p. Starosta, Fitting oraz inni polskohercy. W ten sposób nazwiska ludzi odpowiedzialnych za morderstwa Narodu Polskiego będą przeklinane w Niemczech. A po naszej przegranej wojnie rodzinny zabitych w odwecie Niemców będą szukały sprawiedliwości w odwecie na naszych rodzinach. O d p e w i e m y więc represję za represją!!

Dowódca Zgrupowań Partyzanckich w Kraju
/-/ Penury Donat

Aneks nr 3

1943 wrzesień 23, [b.m.] – Meldunek Oddziału II Komendy Okręgu Radomsko-Kieleckiego AK do KG AK dot. akcji oddziału NSZ wachm. Tomasza Wójcika „Tarzana” pod Ożarowem. Źródło: AAN, AK, sygn. 203/XII-9, t. 2, s. 45.

Relacja
2393/II
Kongo.
Przebieg zabójstwa generała i sztabu.

W dniu 26.VIII br. pomiędzy godziną 14-15 na szlaku VI w lesie białzińskim 2 km od Ożarowa przejeżdżający samochód ze zbożem z magazynu Ożarów do Ostrowca został zatrzymany przez 3-ech uzbrojonych cywilów. W czasie legitymowania szoferę i osób jadących samochodem od strony Ostrowca nadjechało 2 samochody osobowe, do których posypały się strzały z broni maszynowej. Jadący samochodem generał, oficerowie i szupowcy w liczbie 8-miu zostali zabici. Napastnicy pozabiali mundury i broń, pozostawiając zabitych w białizinie. Zabitym jest generał Römer d-ca 147 dyw. stacjonowanej w Lublinie, a prowadzącej akcję pacyfikacyjną.

W dwie godziny później zjechało Schupo z Opatowa i Ostrowca, obstawili las, jednak obławy nie robili. O g.23-ej przybyły dalsze oddziały Schupo i żandarmerii oraz SS, z których część otoczyła Ożarów i z bronią maszynową na stanowiskach, druga część przeprowadziła kontrolę mieszkań. Mężczyzn zgoniono na rynek i sprawdzano karty rozpoznawcze. Na podstawie tych danych stwierdzono, że 50% mężczyzn zbiegło. Zatrzymano 2 handlarzy z poza Ożarowa, u których znaleziono większą gotówkę. Akcję zakończono d.27.VIII br. o g.8.45 i oddziały odjechały. Żandarmeria pol.przeprowadzając dochodzenie doszła do wniosku, że napadu dokonała banda bolszewicko-komunistyczna. Opinia ta jest sprzeczna z pierwotną opinią SD, które usiłuje zważyć odpowiedzialność na org.polskie, wiążąc fakt zabójstwa ze sprawą aresztowań w Ożarowie. Akcji dokonała grupa NSZ.

W/g ostatnich wiadomości od Niemców zastrzelony generał ma się nazywać Römer. Niemcy uparczywie twierdzą, że Globecnik również zginął przy tem.

Aneks nr 4

1944 luty 21, [b.m.] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do kpr. Zygmunta Chojnackiego „Astmy”. Źródło: zbiory rodziny Z. Chojnackiego.

Dowódcy Zgrupowań Partyzanckich
M.p. 2142 „Pohury”
Kapral Astma.

Bardzo pilna sprawa, która może być skierowana tylko do mnie —
— o której Pan wspomina, może być załatwiona przez podchorążego Andrzeja, którego do tego upoważniam i mam do niego zaufanie.

Nadużył troszku zatrzymać z tym, że jeśli można wyeliminować pikrynę. Przygotować narazie jeszcze pięćset kostek trotylu.

Przygotować większą ilość amunicji do R.K.M. świetlnej, oraz 9mm.

Przygotować większą ilość spłoniek, lontu prochowego i wybuchowego, zapalników porażających i naciśkowych; jeśli można przygotować spłonki elektryczne, oraz dwieście metrów kabla dobrego izolowanego.

Resztę spraw omówi Pan z podchorążym Andrzejem

Dowódcy Zgrupowań Partyzanckich
[Podpis]
[Nurt - porucznik]

Aneks nr 5

[1943 wrzesień], [b.m.] – Afisz z ostrzeżeniem w języku polskim i języku niemieckim rozwieszony w rejonie operowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”.
Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 20/2.

Ab 20/2

OSTRZEŻENIE!

Na mocy rozporządzenia Dowództwa Armii Krajowej zarządzam co następuje:

- I. Wstęp do lasu dla osób narodowości polskiej /nie wyłączając kobiet i dzieci/ pod karą śmierci surowo wzbroniony.
Natomiast wstęp do lasu dla osób narodowości niemieckiej dozwolony.
- II. Przestrzegamy po raz ostatni wszystkie te osoby, które zbyt nie interesują się ruchami oddziałów partyzanckich – wszelkie informacje o polycie i ruchach partyzanckich karalne będzie śmiercią. Jako przykład niech posłuży wyrok śmierci na Krügerze z Marcul.

Dowództwo Zgrupowań Partyzanckich
Ponury

WARNUNG!

Gemäss zu der Verordnung des Obefehlshaber der polnischen Heeres gebe ich folgende Anordnung:

- I. Einheit in den Wald für die sämtliche polnische Gefolgschaft ist unter der Todes Strafe strengst verboten.
Der Eintritt für die deutsche Gefolgschaft ist gestattet. Wir warten auf Euch – so manches haben wir uns zu erzählen.

Befehlshaber der polnischen Freiheitskämpfer.

Aneks nr 6

1943 październik 7, Kielce – Meldunek Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. akcji na młyn Władysława Cioka w Bzinie. Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/274, k. 11.

Der Kommandeur der Ordnungspolizei
für den Distrikt Radom
Fernschreibstelle
Aufgenommen:
am 7.10 um 2.16 durch 4.

Fernschrift 189

Geheim

+ kielce nr 57   7/10   1915 =

an den
kommandeur der sicherheitspolizei und des sd
für den distrikt radom

— r a d o m . —

— g e h e i m . —

d r i n g e n d , bitte sofort vorlegen.

— betr. : — einsatz gegen fuhrungsstab der bandengruppe ponury.

auf grund der eingegangenen nachrichten der in diesem komplex schon bekannten v-person sollten sich in einer mühle bei bzinek-bor und zwar suedlich von bzinek-bor an der kamienna gelegen der fuhrungsstab der bandengruppe ponury mit einem aus warschau nach dort gekommenen angeblichen general der poln.widerstandsbewegung befinden.v-person teilte mit,dass sich der stab unbedingt bis ca 13,30 uhr dort aufhalte,da zu diesem zeitpunkt das zurechtgemachte mittagsmahl eingenommen werden sollte.

zur aushebung des fuhrungsstabes wurde mit kraeften des einsatzstabes kielce unter fxx fuhrung der hauptm.d.gend.santner sowie unter zuhilfenahme dreier panzerspahwagen der hiesigen ofk eine aktion gestartet.von der hiesigen dienststelle nahm ich selbst mit weiteren vier beamten teil.

es ist anzunehmen,dass die herannahenden panzer von den zur sicherung ausgestellten posten bemerkt wurden,da nach aussagen der panzerbesatzung im waldgelaende ein warnungsschuss abgegeben worden sein soll,die mühle wurde von den panzern sofort unter heftiges mg und granatfeuer genommen.,

da sie aus dem hause mit mg und gewehrfeuer beschossen wurden. einige banditen fluechteten ueber die kamienna in nord-westlicher richtung,wobei einer verwundet wurde und spaeter von mir bei abkaemmung des gelaendes erschossen wurde.die leiche wurde fotografiert.ob und wie viel personen in der mühle selbst-die durch beschuss feuer gefangen hatte- umgekommen sind,konnte bis jetzt nicht festgestellt werden,die spaeter herangeholte feuerwehr aus sk- kamienna wurde mit der loeschung des brandherdes beauftragt

Aneks nr 7

1943 październik 21, Kielce – Pismo Kierownika Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach do Dowódcy Sipo i SD dla dystryktu radomskiego dot. alianckich przu-
tów spadochronowych na terenie dystryktu radomskiego. Źródło: AIPN GK, KdS
Radom, sygn. 105/274, k. 16.

Der Kommandeur
der Sicherheitspolizei und
des SD f.d. Distrikt Radom
Adst Kielce - Nr. 51/43 g.

433 15 589/43g 10 9

Kielce, den 21. Oktober 1943.

Der Kommandeur
der Sicherheitspolizei und
des SD f.d. Distrikt Radom
Adst Kielce - Nr. 51/43 g.

Eingangs-Nr. 22.10.43
IV 15 589/43g

22.10.43

GEHEIM

26. Okt. 1943

An

den Kommandeur der Sicherheitspolizei
und des SD für den Distrikt Radom
z.Hd. H Sturmbannf. I l m e r oVIA.
R a d o m .-

Betrifft: Feindeinflüge aus England mit Fallschirmabwürfen
und -absprünge im Distrikt Radom.

Vorgang: Dort. Schreiben vom 30.7.1943 - Nr. IV A 2 -c-
10 711/43 -g- .

Anlagen: Ein braunes Notizbuch mit Aufzeichnungen.

Auf Grund einer Meldung aus der Verbindung "G a r i b a l d i"
konnte am 14.10.1943 eine Gruppe aus der ZWZ - Bande "J a k o b"
bei Wielka Wies im Kreise Konskie mit dem Bandenführer Jakob
erschossen werden. Der Bandenführer hatte in seinen Taschen
ein Notizbuch, in dem u.a. verschiedene wichtige Aufzeichnungen
über die technische Durchführung von Einflügen aus England
verzeichnet sind.

Anlässlich eines Treffs mit der Verbindung "G a r i b a l d i"
am 20.10.1943 wurde die Bestätigung gegeben, dass die Aufzeich-
nungen tatsächlich die technische Durchführung der Einflüge
aus England darstellen. Nachstehend folgt die Übersetzung der
Aufzeichnungen. Das Notizbuch wird im Original in der Anlage
überreicht.

12,30 - 3,30 17,45 23,15

1. Haniś, 2. Rozmaryn, 3. Pobili się 2 górale (Lieder)
Äxte, Schaufeln, Sägen und eine Leiter, Unterkünfte vorbe-
reiten.

Janek - Erde, Franek - Himmel

Buchstabe A - - gelbe Farbe Buchstabe B Erde - - -
(wahrscheinlich Lichtzeichen Flugzeug - Erde).

Cyprys (?) 2,1, 9 - 12 / 17 - 20

1. Podkóweczki, 2. Hej dziewczyna niski, 3. Przążniczki
(drei Lieder)

Aneks nr 8

1943 listopad 29, [Starachowice] – Raport szefa Referatu II Podobowodu AK Starachowice dot. działalności agenturalnej Polaków. Źródło: AIPN Ki, WUSW Kielce, sygn. 025/980, k. 12.

4

Odpis z odpisu:

Raport Nr 40/XI-43

"Lipa"
291143
I
Kaminski -
szpicelstwo

Według uzyskanych informacji, to w Wojskowej grupie Lesnej "Ponurego" od dłuższego czasu przebywa szpicel niemiecki - podchorąży W.P. Kaminski, który jest wygnanym z Pomorza i w 1940 roku ożenił się z Leokadią K. na Mieszale w pobliżu Wąchocka.

Kaminskiego matka jest Niemką. Kaminski przed rokiem czasu był zatrzymany przez gestapo i osadzony w więzieniu w Radomiu, gdzie za cenę oddania się na usługi wywiadu niemieckiego został zwolniony i dziś wyłącznie zajmuje się tylko szpicelstwem.

Żona jego Leokadia bardzo często widywana jest w Starachowicach w towarzystwie Niemek i zachodzi podejrzenie, że ona jest na usługach niemieckich i otrzymywała materiał od męża z lasu przekazuje Niemcom.

II
B. -
szpicelstwo

B. zamieszkała w Wąchocku za stacją kolejową w domu W. Franciszka, który na szerszą skalę szmukluje słońca i często jeździ do "Radomia i Ostrowca", a że Niemcy tolerują jego waleśnianie się bez pracy i szmuglowanie, dlatego zaufani twierdzą, że pozostaje on na usługach wywiadu niemieckiego.

III
B. -
szpicelstwo

B. wraz ze swoją starszą córką, zamieszkała koło autostrady pod Wąchockiem, o których już melowaliśmy - uprawiają szpicelstwo na rzecz wywiadu niemieckiego i są one w stałym kontakcie z kierownikami wywiadu niemieckiego na Zakłady Starachowickie i Wąchock Krawczyckim.

Iv
I. Jan
i. Z. Jan
szpicelstwo

I. Jan st. podpł. P.P. komendant rejonowy w Wąchocku i Z. Jan komendant posterunku P.P. w Wąchocku, jak uporczywie twierdzi ludność m. Wąchocka - uważania są przez społeczeństwo tamtejsze za szkodników sprawy Polskiej za ich gorliwe wysługiwanie się Niemcom i podejrzewa ich nawet o szpicelstwo na rzecz Niemiec.

V
F. -
szpicelstwo

Według uzyskanych informacji, to znany szpicel z Małyszyna F. Józef prawie od dwóch miesięcy czasu z polecenia wywiadu niemieckiego w lasach szpiegowskich udał się do lasu, celem wstąpienia do oddziału leśnego. Czy faktycznie przebywa on w oddziale leśnym nie ustaliliśmy, jednak jeżeli on nie jest w oddziale leśnym, to w każdym razie przebywa on gdzieś na wiosce czy gajówce pod innym nazwiskiem i szpieguje ruchy oddziałów leśnych.

Dla szybkiego sprawdzenia czy F. nie przebywa już w którymś z oddziałów leśnych, koniecznym jest zdobycie jego fotografii i przesłanie jej dla sprawdzenia oddziału leśnego.

Fotografie F. może zdobyć "Bartek", który ma dostęp do mieszkań F. -

VI

Aneks nr 9

[1943], [b.m.] – Zestawienie poległych żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. Źródło: MOB, AN, sygn. 3, k. 47.

Lista zgonu					
L.p.	Pseudonim i imię stopień	Funkcja	data urod.	data śmierci	Uwagi
			do par. 29014		
1	Odrowoż p por.	1-go plut.	1.9.43	6.8.43	Na goście Pierśto lasy Lwowskie. z Niemcami
2	Czarny Łbik strzel.	—	1.3.43	3.8.43	Konstancja Stępczowska Konieczne z Niemcami
3	Oretek strzel.	soluzynowy	7.4.43	5.8.43	Państwo z polską polską
4	Sobza gruzin	R.K. mirta	10.6.43	23.8.43	Na kamieniu pod michnowem. z Niemcami
5	Rozek strzel.	—	20.5.43	13.9.43	Kobiatki gm. Pawłowo z Niemcami przez Niemce
6	Adas	—	25.5.43	13.9.43	— / —
7	Stefan p por.	—	13.7.43	17.8.44	W Hary Stupki z Niemcami czony przez Niemców
8	Sierpień. narzel.	1-go plut.	5.8.43	30.6.44	W Hary Stupki z Niemcami czony przez Niemców
9	Mikołaj	—			W Hary Stupki z Niemcami czony przez Niemców

Aneks nr 10

1944 luty 28, Kielce – Karta ewidencyjna z kartoteki Placówki Zewnętrznej Sipo i SD w Kielcach dot. por. cc. Jana Rogowskiego „Czarki”. Źródło: AIPN GK, KdS Radom, sygn. 105/212B, k. 116.

116 11 133

Distrikt: Warschau
Stadt/Kreis: Warschau
Gemeinde: Warschau
Dorf: .....
Gebiet: 1111

Zuname: ..... **Vornamen:** Z b y s z e k ?

geb. am: etwa 30 Jahre alt in: ..... **Krs:** .....

Deckname: "C z a r k a"

Beruf: ehem. Oberleutnant

Wohnort und Wohnung: Warschau

Jetziger Aufenthalt: .....

Eltern: .....

Ehegatte: .....

Kinder: .....

Frühere politische Einstellung: .....

Militärverhältnis: ehem. poln. Oberleutnant

Wirtschaftl. Verhältnisse: hat z.Zt. eine Kennkarte auf den Namen:
J a c z y n s k i Piotr,

Personenbeschreibung: klein, Schnurrbart, dunkelblond, etwa 1,65 m groß
rundes Gesicht, untersetzt, Schnurrbart

Lichtbild: .....

Pers. u. Sachakten: "Garibaldi"

IV A **Nr.:** 51/43 gRS 1419/43 g

Bezeichnung:

a) **Verband:** ZWZ

b) **Stellung:** gehört zum Hauptkommando der ZWZ in Warschau

c) **Zeitung:** .....

Sachverhalt: Durch Verbindung "Garibaldi" wurde hier am 20.10.43 bis 22.1.44 bekannt: Obengenannter gehört zum Stabe der ZWZ (Hauptkommando) in Warschau. Er hat die Materialtransporte unter sich und für sichere Beförderung zu sorgen. Auch liegt ihm die Beschaffung der Fahrzeuge ob. Zu diesem Zweck stand er ständig mit "Ponury" in Verbindung. Seine Zuteilung zum Hauptkommando der ZWZ in Warschau erfolgte auf Grund seiner erlittenen Verwundung. Er führte Anfang Januar eine falsche Kenkarte auf den Namen: J a c z y n s k i Piotr bei sich. In dem Bericht "Garibaldi" vom 17.12.43 wird angegeben, daß "Ponury" die Gruppe des "Czarka" vernichtet hat und "C z e r k a" erschossen worden sein soll. Dagegen wird im Bericht vom 18.1.44 von der Festnahme des "C z e r k a" gesprochen, was auch zutrifft. "Ponury" hat dann den Befehl zur Befreiung des "C z a r k a" aus der Haft in Radom gegeben.

Aneks nr 11

1944 styczeń 29, [Milejowice] – Pismo por. cc. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta” do Juliana Materka „Szacha”. Źródło: zbiory Sz. Mroza.

Obywatel Nasz

Potwierdzając odbiór meldunku obywatela z dnia 25.1.44 komunikuję Panu co następuje: Na skutek rozkazu K. 9. zostałem mianowany na miejsce Pana tego dowódcę Zgrupowań Sprawy, którego Pan porucił z meldunku, zatytułuję przez Tętniaka, który u najbliższych dniach (t.j. zn. jak tylko będzie mógł) przesyłać, może jeszcze jako dowódca do Pana. Zatytułuję przez tego Tętniaka również sprawę przeciwną. Do czasu przypięcia do Pana Tętniaka, ma Pan pozostać na miejscu. Na zastępę plut. Buruty wyznaczam plut. Borsuka, o czym proszę go zawiadomić.

Motor pracował u Gestapo. K. zeznaniaś, przed śmiercią przyznał się, że na terenie Suchodolnego załapał Dąbrowskiego, Kozłowskiego i Burę. Poniżej załączam wielkie prawdopodobieństwo, że załapał i innych z tego terenu, z którymi był w kontakcie (Motor bowiem donosił Gestapo wszystko, o czym wiedział) polecam Panu uprzedzić o tym moją wspomnianą osobę.

Dzień 29.1.44.

Eugeniusz Kaszyński

Polecam również za wszelką cenę uprzedzić również o Małku Mieczysławie z Kiele (zginął, został przez Polko), którego był komar, że został on również załapany przez Motora i Motor o nim składał secesję.

Bibliografia

1. ŹRÓDŁA

1.1. Archiwalia

Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Armia Krajowa

Delegatura Rządu na Kraj

Gwardia Ludowa

Rada Główna Opiekuńcza

Społeczny Komitet Antykomunistyczny „Antyk”

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach

Dar Wandy Nosal

Okręgowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytut Pamięci Narodowej w Kielcach

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kielcach

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

Dowódca Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa dla dystryktu radomskiego (*Kommandeur der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienst für den Distrikt Radom*)

Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Warszawie

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Sąd Wojewódzki w Warszawie

Archiwum Państwowe w Kielcach

Obwód AK Jędrzejów

Zarząd Okręgu Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Kielcach

Zbiór afiszy i plakatów

Zbiór ankiet *Reichs-* i *Volksdeutschów* dystryktu radomskiego

Archiwum Państwowe w Lublinie

Komendantura Placu Lublin

Okręg ZWZ–AK Lublin

Archiwum Stowarzyszenia Pamięci Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”–„Nurt” z siedzibą we Wrocławiu

Faksymile listu por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” do Stanisława Wasilewskiego

Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie

Komenda Główna Batalionów Chłopskich

Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej

Archiwum „Nurta”

Wojskowe Biuro Badań Historycznych w Warszawie

Armia Krajowa

Zbiory prywatne

Cezarego Chlebowskiego

Rodziny Zygmunta Chojnackiego „Astmy”

Ewy Malasińskiej

Szczepana Mroza

Pawła Popiela de Choszczak

Zdzisława Rachtana „Halnego”

Jacka Wilczura „Kazika Lwowiaka”

Zbiory własne autora

List Stanisława Pałaca do Dyrektora Gabinetu MSW, Warszawa 12 V 1968 r.
[kserokopia]

Relacja Leszka Zahorskiego „Leszka Białego”, Donatowo 10 XII 1943 r.

1.2. Źródła drukowane

Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945, t. I–VI, red. H. Czarnocka, J. Garliński, K. Iranek-Osmecki, W. Otocki, T. Pełczyński, Londyn 1970–1989.

„Burza” w okręgu radomsko-kieleckim w świetle dokumentów, oprac. M. Adamczyk, J. Tomczyk, Kielce 1996.

Chmielarz A., Jasiński G., *Armia Krajowa 1939–1945*, Warszawa 2011.

Chodakiewicz M.J., Gontarczyk P., Żebrowski L., *Tajne oblicze GL–AL i PPR. Dokumenty*, t. 1–3, Warszawa 1997–1999.

Dokumenty Okręgu Kraków AK. Akcja Burza w Inspektoracie Rzeszów, oprac. A. Zagórski, Kraków 2003.

- Dokumenty Okręgu Kraków AK. Dział Łączności Operacyjnej. Łączność radiowa 1943–1945*, cz. 1–2, oprac. A. Zagórski, Kraków 1999.
- Dokumenty Okręgu Kraków AK. Dział Łączności Zewnętrznej 1943–1945*, oprac. A. Zagórski, Kraków 1998.
- Fieldorf M., Zachuta L., *Generał „Nil”. Fakty, dokumenty, relacje*, Warszawa 2006.
- „*I nie widziałem ich więcej wśród żywych...*”. *Pacyfikacja Michniowa 12–13 lipca 1943 r. w dokumentach i relacjach*, wstęp i oprac. T. Domański, Kraków 2013.
- Kedyw Okręgu Warszawa Armii Krajowej. Dokumenty – rok 1944*, wybór i oprac. H. Rybicka, Warszawa 2009.
- Kijewska J. „Anna”, Sanojca A. „Kortum”, *Materiały*, „Dzieje Najnowsze”, 1980, nr 3.
- Komunikaty Dowództwa Głównego Gwardii Ludowej i Armii Ludowej (dokumenty)*, wybór i oprac. H. Bortnowska, B. Hillebrandt, E. Markowa, R. Nazerewicz, Warszawa 1959.
- Kopa M., *Inspektorat Piotrkowski Armii Krajowej w dokumentach i komentarzach*, Łódź 2013.
- Obwodowe oddziały dywersji bojowej Okręgu AK Warszawa. Dokumenty warszawskiego Kedywu z lat 1943–1945*, wybór i oprac. H. Rybicka, Warszawa 2010.
- Oddziały i akcje Kedywu Okręgu Warszawskiego poza Warszawą. Dokumenty z lat 1943–1944*, wybór i oprac. H. Rybicka, Warszawa 2011.
- Okręgowa Delegatura Rządu Ciechanów*, oprac. i red. W. Brenda, W. Grabowski, Warszawa 2011.
- Protokoły posiedzeń Komitetu dla Spraw Kraju*, cz. 1: 1939–1941, oprac. i red. W. Grabowski, Warszawa 2008.
- Siemaszko Z.S., *Wileńsko-nowogródzkie telegramy. Lato 1944*, „Zeszyty Historyczne”, Paryż 1985, z. 73.
- Zgrupowanie Armii Krajowej „Tunguz”. Dokumenty 8 IX 1944 – 4 X 1944*, wybór i oprac. M. Olczak, M. Strok, Warszawa 2008.

1.3. Pamiętniki i wspomnienia

- Chmielowski T., *Wagary ze Stenem. Wspomnienia wojenne ucznia koneckiego gimnazjum*, Łódź 2007.
- Iwan S., *Świętokrzyskie dni i noce*, Warszawa 1994.
- Jankowski S. „Agaton”, *Z fałszywym ausweisem w prawdziwej Warszawie. Wspomnienia 1939–1946*, t. I, Warszawa 1980.
- Kaszyński E. „Nurt”, *Gwiazda na Baranowskiej Górze [w:] Drogi Cichociemnych. Opowiadania zebrane i opracowane przez Koło Spadochroniarzy Armii Krajowej*, [red. K. Iranek-Osmecki], Londyn 1961.
- Kazimierski M., *Leśna brać... Wspomnienia dowódcy oddziału partyzanckiego BCh*, Warszawa 1972.

- Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. I: *Mieszkańcy Końskich w kampanii wrześniowej*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2004.
- Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. II: „Mała wojna” majora Hubala, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2005.
- Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. III: *Konspiracja konecka 1939–1943*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2005.
- Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. IV: *Konspiracja konecka 1943–1945*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2006.
- Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. V: *Konspiracja konecka 1939–1945. Struktury terenowe: podobwoły i placówki*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2007.
- Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. VI: *Konecka księga pamięci*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, J.K. Wroniszewski, Końskie 2008.
- Langer M., *Lasy i ludzie. Wspomnienia z lasów starachowickich 1939–1945*, Starachowice 2007.
- Młudzik M., *Borem – lasem. Wspomnienia dowódcy oddziału partyzanckiego BCh–LSB*, Warszawa 1984.
- Młudzik M., *Wojenne losy*, Warszawa 1988.
- Obara T. „Teoś”, *Dziennik z Wykusu*, Kielce 1989.
- Piechowska M., *Od Ponurego do białego fartucha. Zapis wspomnień dr Józefy Stefanowskiej-Rybus*, Warszawa 1998.
- Rachtan Z. „Halny”, „Nurt”. Major Eugeniusz Kaszyński 1909–1976, Warszawa 2008.
- Sianoszek B., *Śmierć nie przychodzi kiedy czekam*, Warszawa 1966.
- Starosz A. „Antena”, *Albiński*, Skarżysko-Kamienna 1995.
- Starosz A. „Antena”, *Z „Albińskim”, „Nurtem” i „Ponurym”*. *Wspomnienia*, Skarżysko-Kamienna 1993.
- Świdorski M., *Wśród lasów, wertepów*, red. M. Jedynak, Sz. Mróz, Bodzentyn 2010.
- Wroniszewski J.Z., *Życie w „ciekawych czasach”*, Końskie 2009.
- Zdzenicki A., *Uwolnienie z więzienia w Końskich [w:] Końskie i powiat konecki 1939–1945*, cz. III: *Konspiracja konecka 1939–1943*, red. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, Końskie 2005.
- Zurowski R. „Gandhi”, *Od „Szarych Szeregów” do Organizacji „NIE” [w:] Chłopy z lasu. Wspomnienia leśników – kombatanów AK*, red. J. Baczuk, R. Borowy, A. Gembarski, Warszawa 1995.

1.4. Normatywy

Instrukcja wydawnicza. Zasady opracowania maszynopisu wydawniczego dla wydawnictw BEP IPN, stanowiąca załącznik nr 2 do Zarządzenia nr 8/03 Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 29 kwietnia 2003 r.

2. LITERATURA

2.1. Opracowania

- Ämtliches Gemeinde- und Dorfverzeichnis für Generalgouvernement*, Krakau 1943.
- [b.a.], *Polska karząca. W ogniu. Reportaże z Armii Krajowej*, Londyn 1945.
- Bialecki S., *Obwód Końskie w latach 1939–1942*, „Zeszyty Kombatanckie”, 2003, nr 36.
- Borzobohaty W., „Jodła”. *Okręg Radomsko-Kielecki ZWZ-AK 1939–1945*, Warszawa 1988.
- Biernacki S., *Gromadzenie i analiza danych o ruchu oporu przez hitlerowski aparat bezpieczeństwa w Generalnym Gubernatorstwie*, „Dzieje Najnowsze”, 1981, nr 1–2.
- Borodziej W., *Terror i polityka. Policja niemiecka a polski ruch oporu w GG 1939–1944*, Warszawa 1985.
- Bratko J., *Gestapowcy. Kontrwywiad, konfidenci, konspiratorzy*, Kraków 1990.
- Chlebowski C., *Cztery z tysiąca*, Warszawa 1983.
- Chlebowski C., *Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie*, Warszawa 1988.
- Chlebowski C., *Reportaż z tamtych dni*, Warszawa 1986.
- Chrzanowski B., „Miecz i Pług” (*Zjednoczone Organizacje „Miecz i Pług” na Pomorzu w latach okupacji niemieckiej 1939–1945*, Toruń 1997).
- Ciepliński A., Woźniak R., *9 mm pistolet samopowtarzalny Vis wz. 1935*, Warszawa 1996.
- Dobroszycki L., Getter M., *Działanie urzędu Komendanta Policji i Służby Bezpieczeństwa w Radomiu w zakresie zwalczania ruchu oporu [w:] Najnowsze dzieje Polski. Materiały i studia z okresu II wojny światowej*, t. 4, red. Cz. Majdyczek et al., Warszawa 1960.
- Domański T., *Działalność Stützpunktu w Mircu w latach 1942–1944 [w:] Historia Ziemi Starachowickiej*, t. II: *Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w powiecie starachowickim w latach 1939–1945*, red. P. Matusak, Starachowice 2011.
- Domański T., Jankowski A., *Represje niemieckie na wsi kieleckiej 1939–1945*, Kielce 2011.
- Domański T., *Niemieckie akcje represyjne w gminie Bodzentyn w okresie II wojny światowej [w:] Z dziejów Bodzentyna w okresie II wojny światowej. W 70. rocznicę pacyfikacji 1943–2013*, red. L. Michalska-Bracha, M. Przeniosło, M. Jedynak, Kielce 2013.
- Domański T., *Pozatetowa placówka policji niemieckiej w Bodzentynie w okresie II wojny światowej [w:] Z dziejów Bodzentyna w okresie II wojny światowej. W 70. rocznicę pacyfikacji 1943–2013*, red. L. Michalska-Bracha, M. Przeniosło, M. Jedynak, Kielce 2013.
- Erenfeicht L., Krajewski P.G., *Niemiecki pistolet maszynowy MP 40*, Warszawa 1992.

- Erlach F.L. von, *Partyzantka w Polsce w roku 1863. Na podstawie własnych obserwacji zbieranych na teatrze walki od marca do sierpnia*, przygotował do druku E. Halicz, Warszawa 1960.
- Ford R., *Historia broni maszynowej od roku 1860 do czasów współczesnych*, Warszawa 1999.
- Gapys J., *Działalność charytatywna duchowieństwa diecezjalnego w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945*, Kielce 2012.
- Gąsiorowski T., Czy „Bariera” mogła zatrzymać niemieckie dywizje pancerne?, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2010, nr 32–33.
- Gąsiorowski T., *Obwód Przeworsk SZP–ZWZ–AK 1939–1944/45*, Kraków 2009.
- Gondek L., *Polska karząca 1919–1945. Podziemny wymiar sprawiedliwości w okresie okupacji niemieckiej*, Warszawa 1988.
- Gontarczyk P., *Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy 1941–1944*, Warszawa 2013.
- Góra S., *Partyzantka na Podlasiu 1863–1864*, Warszawa 1976.
- Grabowski W., *Plany pomocy polskiej dla Aliantów w okresie inwazji we Francji*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2013 nr 6 (278).
- Heda-Szary A., *Wspomnienia „Szarego”*, Warszawa 2009.
- Hempel A., *Pogrobowcy kłęski. Rzecz o policji „granatowej” w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945*, Warszawa 1990.
- Hempel A., *Policja granatowa w okupacyjnym systemie administracyjnym Generalnego Gubernatorstwa 1939–1945*, Warszawa 1987.
- Hillebrandt B., *Partyzantka na Kielecczyźnie 1939–1945*, Warszawa 1970.
- Jankowski A., *Wieś polska na ziemiach okupowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej w postępowaniach karnych organów wymiaru sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec*, „Studia Muzealno-Historyczne”, 2009, t. 1.
- Jasiak K., Jędynak M., *Józef Kempński vel „Józef Pusak” ps. „Krótki”, „Łan” [w:] Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. V, red. M. Bielak, K. Krajewski [w druku].
- Jędynak M., *Kapliczka na Wykusie. Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”–„Nurt”*, Kielce 2009.
- Jędynak M., *Zasób archiwalny Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach jako źródło do badań nad historią Armii Krajowej i Polskiego Państwa Podziemnego na Kielecczyźnie [w:] Wartość naukowa i stan opracowania zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej (Studia i materiały poznańskiego IPN, t. XIII)*, red. R. Kościński, R. Leśkiewicz, Poznań–Warszawa 2010.
- Jędynak M., Königsberg W., Mróz Sz., *Pułkownik Jan Piwnik „Ponury”*, Warszawa 2013.
- Jędynak M., *Mieszkańcy gminy Bodzentyn w oddziałach partyzanckich Armii Krajowej „Ponurego” i „Nurta” [w:] Z dziejów Bodzentyna w okresie II wojny*

- światowej. W 70. rocznicę pacyfikacji 1943–2013*, red. L. Michalska-Bracha, M. Przeniosło, M. Jedynak, Kielce 2013.
- Jedynak M., *Niezależni kombatancki w PRL. Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury”–„Nurt” (1957–1989)*, Kielce–Kraków 2014.
- Jedynak M., *Robotowcy 1943. Monografia II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”*, Końskie 2007.
- Kaczanowski L., *Zagłada Michniowa*, Warszawa 2013.
- Koba-Ryszewska T., *Przeszłość administracyjna ziem województwa kieleckiego [w:] Z dziejów Ziemi Kieleckiej (1918–1944)*, red. W. Góra et al., Warszawa 1970.
- Kochański S., *Pistolet maszynowy Sten*, Warszawa 1986.
- Kochański S., *Pistolet maszynowy Thompson*, Warszawa 1989.
- Kochański S., *Pistolet samopowtarzalny Colt*, Warszawa 1987.
- Kołomańska E., *Michniów. Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich*, Kielce 2010.
- Kołomejczyk N., Malinowski M., *Polska Partia Robotnicza 1942–1948*, Warszawa 1986.
- Komorowski K., *Polityka i walka. Konspiracja zbrojna ruchu narodowego 1939–1945*, Warszawa 2000.
- Königsberg W., *Droga „Ponurego”. Rys biograficzny mjr. Jana Piwnika*, Warszawa 2011.
- Krauze J., „Gryf”, *Mjr Jerzy Oskar Stefanowski „Habdank”*, „Zeszyty Kombatanckie”, 2003, nr 35.
- Łuczak Cz., *Polityka ludnościowa i ekonomiczna hitlerowskich Niemiec w okupowanej Polsce*, Poznań 1979.
- Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Ogólna charakterystyka archiwaliów dotyczących Polskiego Państwa Podziemnego przechowywanych w IPN*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2013, t. 6.
- Massalski A., *Jan Piwnik „Ponury” (1912–1944). Bohater drugiej wojny światowej [w:] Z dziejów policji polskiej w latach 1919–1945*, red. E. Majcher-Ocieś, Kielce 2010.
- Mitcham S.W. jr, *Niemieckie siły zbrojne 1939–1945. Wojska Lądowe. Ordre de Bataille*, Warszawa 2009.
- Moszuński Z., *Formy i metody zwalczania polskiej partyzantki przez Wehrmacht [w:] Działania przeciwpartyzanckie. Historia i współczesność. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Instytucie Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w dniu 29 listopada 2005 roku*, red. L. Wysszczański, J. Ślipiec, Warszawa 2006.
- Muszyński WJ., *W walce o Wielką Polskę. Propaganda zaplecza politycznego NSZ 1939–1945*, Warszawa 2000.
- Organy bezpieczeństwa i wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego*, red. W. Grabowski, Warszawa 2005.

- Pająk J.Z., *Dzieje podziałów administracyjnych a granice regionu świętokrzyskiego* [w:] *Region świętokrzyski. Mit czy rzeczywistość? Materiały konferencji naukowej. Kielce 23 maja 2001*, red. J. Wijaczka, Kielce 2001.
- Paszko A., *O katolickie państwo narodu polskiego. Inspiracje katolickie w ideach politycznych grupy „Szańca” i Konfederacji Narodu*, Kraków 2002.
- Piątkowski S. (oprac.), *Rozmowy SS-Hauptsturmführera Paula Fuchsa z przedstawicielami radomskiej delegatury Rady Głównej Opiekuńczej w latach 1943–1944* [w:] *Na szachownicy dziejów i międzynarodowej polityki. Księga dedykowana Profesorowi Zbigniewowi Brzezińskiemu*, red. J. Faryś, H. Kocój, M. Szczerbiński, Gorzów Wielkopolski 2006.
- Piątkowski S., Kutkowski A., *„Bądźcie bez litości”. Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w dystrykcie radomskim*, Radom 2009 [katalog wystawy].
- Piątkowski S., Sołtysiak M., *Antoni Heda „Szary”. Biografia*, Kielce 2010.
- Piątkowski S., *Więzienie niemieckie w Radomiu 1939–1945*, Lublin 2009.
- Pietrzykowski J., *Tajemnice archiwum gestapo. Przyczynki do historii niemieckiej okupacji w Polsce*, Katowice 1989.
- Ratajczyk L., *Polska wojna partyzancka 1863–1864. Okres dyktatury Romualda Traugutta*, Warszawa 1966.
- Ropelewski A., *W służbie wywiadu Polski Walczącej (na przykładzie Obwodu ZWZ–AK Jędrzejów)*, Gdańsk 1994.
- Sasal-Sadowska H., *W poszumie lasów koneckich. Tajne nauczanie, walka, martyrologia nauczycieli i młodzieży w powiecie koneckim w okresie 1939–1945*, Kraków–Wrocław 1983.
- Satora K., *Podziemne zbrojownie polskie 1939–1944*, Warszawa 2001.
- Semelin J., *Bez broni przeciw Hitlerowi. Opór cywilny w Europie w latach 1939–1945*, Lublin 2001.
- Strzembosz T., *Akcje zbrojne podziemnej Warszawy 1939–1944*, Warszawa 1978.
- Tomczak E.M., *Polska Organizacja Zbrojna w Łowiczu*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne”, 1998, nr 1.
- Tucholski J., *Cichociemni*, Warszawa 1988.
- Weber M., *Emilia Malessa „Marcysia” 1909–1949. Wybawieniem jest śmierć*, Warszawa 2013.
- Wikiera M., *Koneckie Gimnazjum i Liceum oraz jego uczniowie w czasie okupacji 1939–1945* [w:] *Dzieje koneckiego gimnazjum i liceum 1915–1995*, red. A. Masalski, Końskie 1995.
- Wilamowski J., *Srebrniki Judasza. Zdrada i kolaboracja. Konfidenci niemieckich władz bezpieczeństwa w okupowanej Polsce 1939–1945*, Warszawa 2004.
- Witkowski I., *Gestapo. Anatomia systemu*, Warszawa 2005.
- Zawadzki H.S., *U boku „Ponurego”. Toruńczyk Waldemar Szwiec ps. „Robot” – bohater Kielecczyzny*, Toruń 1992.

- Zemeła K., *Władysław „Oset” Wasilewski. Patron Zespołu Szkół Samochodowo-Uługowych. Opracowanie historyczne*, Skarżysko-Kamienna 2010.
- Żuczkowski M., *Referat „999” Kontrwywiadu Komendy Głównej Armii Krajowej [w:] Z dziejów walk o niepodległość*, t. 2, red. M. Gałęzowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2013.

2.2. Encyklopedie i słowniki

- Massalski A., *Piwnik Jan* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1981, t. XXVI/3, z. 110.
- Tochman K.A., *Słownik Biograficzny Cichociemnych*, t. I, Zwierzyniec–Rzeszów 2008.
- Tochman K.A., *Słownik Biograficzny Cichociemnych*, t. II, Zwierzyniec–Rzeszów 2007.
- Tochman K.A., *Słownik Biograficzny Cichociemnych*, t. III, Zwierzyniec–Rzeszów 2002.
- Tochman K.A., *Słownik Biograficzny Cichociemnych*, t. IV, Zwierzyniec–Rzeszów 2011.

2.3. Prasa

- „Biuletyn Informacyjny” 1942, 1943
- „Dokoła Świata” 1961
- „Echo Dnia” [b.d.]
- „Kurier Kielecki” 2010, 2013
- „Skrzydła. Wiadomości ze świata. Pismo żołnierzy polskich sił powietrznych” 1945
- „Wiedza i Życie. Inne Oblicza Historii” 2013
- „Wykus”, 2004, 2007, 2009, 2011, 2012, 2013

3. INNE

3.1. Materiały zaczerpnięte z Internetu

- Portal Archiwum Akt Nowych, źródło: http://www.aan.gov.pl/index_pl.php?action=18 (dostęp on-line 27 XII 2013 r.).
- Portal Centralnego Archiwum Wojskowego, źródło: <http://www.caw.wp.mil.pl/pl/index.html> (dostęp on-line 28 XI 2013 r.).

Indeks osobowy

- A-7, zob. Leszczyński Stanisław
Adam, zob. Czyżyk Izrael
Adam Zdzisław, 105
Adamczyk Mieczysław, 21, 28, 165, 312, 326
Adaś, zob. Pytlakowski Adam, zob. Wolff Adam
Adryan Andrzej, 259
Adzik, zob. Zboński Antoni
Agaton, zob. Jankowski Stanisław
Albin, zob. Pastuszyński Stefan
Albiński, zob. Krogulec Hipolit
Albrecht Janusz, 310
Aleksanderek Franciszek Marian, 270
Aleksy NN, 273
Ali, zob. Hop Albin
Allan, zob. Jencz Tadeusz
Ambroży, zob. Mularczyk Józef
And, zob. Dworzak Stanisław Erazm
Anders Władysław, 77, 286
Andrzej, zob. Pałysiewicz Kazimierz, zob. Rawita-Gawroński Andrzej, zob.
Rybicki Józef
Andrzej Poręba, zob. Koter Stanisław
Anna, zob. Kijewska Jadwiga
Antena, zob. Starosz Anna
Antoni, zob. Kończal Antoni
Antoniewicz, zob. Popiel de Choszczak Leszek
Arkadij, zob. Wołkow Arkadij
Astma, zob. Chojnacki Zygmunt
Azorek, zob. Downar Piotr
- Babiarz Antoni, 58, 60, 62, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232,
234

Babinicz, zob. Słomiński Marian
 Babinicz NN, 273
 Babiński, zob. Wolf Stanisław
 Baca, zob. Cebula Mieczysław
Baczuk Jerzy, 20
 Ballhorn Herbert, 202
 Bandera, zob. Kołodziejczyk Stanisław
 Barabasz, zob. Sołtysiak Marian
 Bartek, zob. Chmielowski Tadeusz
 Bartek NN, 244
 Bartosik NN, 272
 Baryka, zob. Chachaj Władysław
 Basia, zob. Rzeszowska Barbara Elżbieta
 Bazylewicz, zob. Nawrocki Stefan
 Bąk Jan, 44
 Bekas, zob. Messing Janusz
 Ben, zob. Zalisz Bernard, zob. Kamiński Władysław
 Białecka Janina, 111, 366
 Białecka Maria, 111, 366
 Białecka Teresa, 111, 366
 Białecki Stanisław, 111, 311, 364, 365, 366
 Biber NN, 105
Bielak Monika, 255
 Bielawa NN, 45
 Bieniowski NN, 197
 Bierkamp Walther, 206
Biernacki Stanisław, 27
 Bilski Henryk Apolinary, 271
 Bilski Stefan, 316
 Błędowski Stanisław, 105, 273
 Błyskawica, zob. Ciężkowski Bolesław, zob. Skorupka Stanisław Jan
 Bogdan, zob. Duda Jerzy, zob. Małszyński Bogdan
 Bogusławscy, 302
 Bogusz Aleksander, 46, 268
 Boguś NN, 272
 Bolek, zob. Janaszek Wacław
 Bolek NN (1), 105
 Bolek NN (2), 254, 256
 Bolesław, zob. Pietras Marian Czesław
 Borecki Czesław, 292
 Borkowski Stanisław, 45
Borodziej Włodzimierz, 27

- Boromeusz, zob. Świeczka Jan
Borowy Ryszard, 20
 Borsuk, zob. Dulęba Paweł, zob. Topór Stefan, zob. Tworzyński Tomir
Bortnowska Hanna, 22
 Boruta, zob. Szczechura Karol, zob. Żołądek Albin
Borycki Andrzej, 28
 Boryna, zob. Matla Bolesław
 Borzobohaty Wojciech, 19, 21, 350
 Bór, zob. Komorowski Tadeusz, zob. Lange Zbigniew
 Brat, zob. Jakubowski Ewaryst
 Bratek, zob. Kwieciński Henryk
Bratko Józef, 27
Brenda Waldemar, 23
 Brochwicz, zob. Grocholski Adam Remigiusz, zob. Pilecki Wojciech
 Brodaty NN, 105
 Bronek, zob. Sianoszek Bronisław
 Brotfisz, zob. Pilecki Wojciech
 Brzoza, zob. Bąk Jan, zob. Borecki Czesław, zob. Langer Marian, zob. Stoiński Jan,
 Brzoza NN, 44, 46, 255, 268
 Buczyński, zob. Bilski Stefan
 Bujalski Henryk, 209
 Bunicz Eugeniusz, 105, 188
 Burek, zob. Jasik Stefan
 Byk Czesław, zob. Borecki Czesław
 Bystry, zob. Jakubowski Zbigniew
- Cebula Mieczysław, 43, 254
 Cedro Edward, 269
 Cena Bolesław, 95
 Chabiera Konstanty, 164
 Chachaj Władysław, 43, 254
 Chlebowski Cezary, 19, 24, 27, 28, 37, 44, 82, 84, 85, 166, 169, 179, 190, 253,
 261, 267, 297, 317, 322, 343, 345, 357, 359
 Chlewicki Adam, 271
Chmielarz Andrzej, 22, 28, 211
 Chmielewski Henryk, 52, 238
 Chmielowski Tadeusz, 20, 111, 118, 366
 Chmura, zob. Domański Tadeusz
Chodakiewicz Marek Jan, 86
 Chojnacki Władysław, 46, 273
 Chojnacki Zygmunt, 28, 37, 304, 305, 314, 323, 341, 374

Chojniarz Kazimierz, 122, 365
Cholewa Anna, 35
 Chruściel Antoni, 352
 Chruściński Serwacy, 304
Chrzanowski Bogdan, 86
 Chrzanowski Edward, 242, 251
 Chudy NN, 105, 188
 Chwat, zob. Sobolewski Henryk
 Ciak, 95
 Cichy, zob. Aleksanderek Franciszek Marian, zob. Fedorowicz Henryk
Ciepliński Andrzej, 258
 Cieśla Marian, 248
 Cieślik Jan, 270
 Cieślik Marian, 248
 Ciężkowski Bolesław, 269, 274
 Ciok Tadeusz, 305
 Ciok Władysław, 174, 177, 300, 305, 376
 Cumulus, zob. Wyrwicz Zygmunt
 Cybulski Jerzy, 44, 255
 Cygan, zob. Duda Jerzy, zob. Maciejewski Jan
 Czajek, zob. Jurczyński Witold, zob. Mierzejewski Jan
 Czarka, zob. Rogowski Jan
 Czarnecki Marian, 307
Czarnocka Halina, 21
 Czarny, zob. Daszczyński Włodzimierz
 Czarny, zob. Szczechura Zdzisław, zob. Szymanowicz Zbigniew
 Czarny Pokier, zob. Dudek Zygmunt
 Czerkies, zob. Kamiński Edmund Maurycy
 Czerniewski Kazimierz, 249, 301, 302, 328, 342, 343, 349
 Czernikiewicz Jan Władysław, 46, 269
 Czernikiewicz Józef Nikodem, 269
 Czerwotka Władysław, 33, 47, 255, 268
 Czerwony, zob. Czerwotka Władysław
 Czok Franz, 52, 54, 56, 265, 276, 277, 296, 300, 340
 Czort NN, 161, 162
 Czyżyk Izrael, 269

 Dalski, zob. Ryfiński Jerzy
 Dan, zob. Jaszewski Wiesław
 Danek Alina, 197
 Daniel, zob. Dworzak Stanisław Erazm, zob. Gołąbek Tadeusz
 Daszczyński Włodzimierz, 113

Dąb, zob. Janiszewski Stanisław, zob. Koprowski Franciszek, zob. Świdorski Marian
 Dąbczyński Henryk, 105, 273
 Dąbek, zob. Bilski Henryk Apolinary
 Dąbek I, zob. Chlewicki Adam
 Dąbek II, zob. Siudek Mieczysław
 Dąbkowscy, 302
 Dąbrowski, 298, 333
 Dąbrowski Jan, 43
 Dewajtis, zob. Janiszewski Stanisław
 Dobosz, zob. Niedzielski Karol
Dobroszycki Lucjan, 27
 Doktor, zob. Grocholski Adam Remigiusz
 Domagała Józef, 33, 46, 105, 364, 366
 Domański Tadeusz, 44
Domański Tomasz, 22, 50, 52, 116, 317
 Domoradzki Euzebiusz Czesław, 31, 33, 43, 44, 85, 86, 87, 96
 Donat, zob. Piwnik Jan
 Douglas, zob. Langner Antoni
 Downar Piotr, 105, 188, 200, 210
 Dr Andrzej, zob. Chachaj Władysław
 Drabina, zob. Serafiński Fryderyk
 Driessen Kurt, 123, 142
 Drogosław, zob. Walewski Franciszek
 Drózd Stanisław, 248
 Dryja Bolesław, 269
 Dubiecki, zob. Rachubiński Edmund
 Duda, zob. Białecka Maria
 Duda Jerzy, 366
 Dudała Marian, 302
 Dudek Zygmunt, 47
 Dudzik Mieczysław, 113
 Dulęba Paweł, 45, 298
 Dunin-Borkowski Sławomir, 368
 Dupak Henryk, zob. Dąbczyński Henryk
 Durlik Józef, 269
 Duś Marian, 317
 Duś Zbigniew, 47, 272, 275
 Dworzak Stanisław Erazm, 36, 96, 148, 159, 165, 169, 254, 278, 289, 300, 332
 Dzięcioł, zob. Dryja Bolesław
 Dzik, zob. Świdorski Marian
 Dziuba Józef, 269, 275

- Dziuban, 183
 Dziubiński Czesław, 95
 Dziubiński Marian, 33, 43, 359
 Dziublin Józef, zob. Dziuba Józef
 Dzwit, 198
 Dżems, zob. Stodulski Antoni
- Edek NN, 105, 106, 186
 Elżbietka NN, 333
Erenfeicht Leszek, 125
Erlach von Franz, 317
 Essig Karl, 175, 196, 200, 204, 239, 265
- Faryś J.*, 148
 Fąfara Henryk, 105, 190
 Fedorowicz Henryk, 105, 187
 Felek, zob. Adryan Andrzej
 Fieldorf August Emil, 23, 26, 32, 35, 72, 174, 179, 249, 250, 256, 289, 297, 305
Fieldorf Maria, 23, 28,
 Filip, zob. Mara-Mayer Jerzy, zob. Kazubiński Zenon
 Fischer, zob. Ryś Stefan
 Fiszlak Alfons, 44
 Fitting Eduard (Edgar), 122, 142, 143, 366
Ford Roger, 164
 Foremniak Kazimierz, 258
 Franek NN, 52, 105, 106, 190
 Frank Hans, 123
 Frycz, zob. Kacperski Bogumił
 Fuchs Paul, 148, 206, 309, 310, 262
- Gajowy, zob. Fiszlak Alfons
 Gall, zob. Łabuś Jerzy
 Gałązka, zob. Błędowski Stanisław, zob. Grabczyk Stanisław
 Gałąż, zob. Błędowski Stanisław
Gałęzowski Marek, 78
 Gandhi, zob. Żurowski Roman
Gapys Jerzy, 34, 37
 Garibaldi, zob. Wojnowski Jerzy
Garliński Józef, 21
 Gawroński Andrzej, zob. Rawita Gawroński Andrzej
Gembarzewski Andrzej, 20
Getter Marek, 27

Gibas Bogdan, 44, 255, 273
 Gil, zob. Cieślik Jan
 Glier Tadeusz, 273
 Globocnik Odilo (Otto) Lotario, 158
 Gładyś Kazimierz, 105
 Golański, 95
 Gołasa Jan, 274
 Gołąbek, zob. Żelazny Władysław
 Gołąbek Tadeusz, 270
Gondek Leszek, 310
Gontarczyk Piotr, 86
 Gordian, 272
 Gotów, zob. Bunicz Eugeniusz
Góra Stanisław, 317
Góra Władysław, 32
 Góral NN, 351
 Górski, zob. Stoiński Jan
 Grabczyk Stanisław, 274
 Grabica, zob. Rowecki Stefan
Grabowski Waldemar, 23, 34, 211
 Gracz NN, 105, 106
 Gram, zob. Kończal Antoni
 Granat, zob. Jagiełło Stanisław
 Grawender, 333
 Grażyna, zob. Śniadecka Grażyna
 Grek, zob. Przysiecki Marian
 Grocholski Adam Remigiusz, 286, 306, 307, 331
 Grochowiecki Mieczysław, 95
 Grom, zob. Szatkowski Tadeusz
 Grot, zob. Rowecki Stefan
 Groźny, zob. Janikowski Marian, zob. Szałapski Stanisław,
 Gruszczyński Jan, 194
 Gryf, zob. Krauze Jerzy
 Grzegorz, zob. Pełczyński Tadeusz
 Grześ NN, 105, 106
 Gstettner Maria, 197
 Gumowski, 87
 Gwer, zob. Szumielewicz Romuald

Habdank, zob. Stefanowski Jerzy Oskar
 Hahn, 119
 Hajdenrajch Władysław Jerzy, 114, 163

- Halicz Emanuel*, 317
 Halny, zob. Rachtan Zdzisław
 Handtke Karl, 91
 Heda Antoni, 243, 301, 366
 Heinrich NN, 313
 Heller, zob. Iranek-Osmecki Kazimierz
Hempel Adam, 87
 Heniek Duży, zob. Pawliszyn Henryk
 Hernicki Eugeniusz, 303
 Hillebrandt Bogdan, 19, 22, 28, 102, 257
 Hipolit, zob. Ryś Stefan
 Hochalski, 95
 Hoffs, 116, 136, 157
 Hop Albin, 40 43, 45, 46, 284, 301, 302, 328, 329, 330, 334, 350, 351, 352, 356, 359
 Hop Józef Stanisław, 105, 190
 Hruby, zob. Majewicz Stefan
 Hugo Pierzyna, zob. Smelcerz Wincenty
 Huragan, zob. Salata Franciszek, zob. Skowron Leon, zob. Słoniewski Tadeusz, zob. Szafraniec Ludwik

 Igła, zob. Zaborski Antoni
 Ignas NN, 272
 Ikar, zob. Kotulski Paweł
 Illmer Joachim, 195, 199, 264
 Inspektor Jacek, zob. Kosiński Jan
 Inżynier, zob. Grocholski Adam Remigiusz
 Iranek-Osmecki Kazimierz, 20, 21, 286, 353
 Ireneusz, zob. Suliga Józef
 Iryszek Stanisław, 105
 Iskra, zob. Krajewski Mieczysław
 Iwan Stanisław, 20
 Iwan NN (1), 271
 Iwan NN (2), 273

 Jabusz NN, 188
 Jacek, zob. Kosiński Jan, zob. Szperling Jacek
 Jagiełło Stanisław, zob. Jagiełło Władysław
 Jagiełło Władysław, 272, 290
 Jakub, zob. Szwiec Waldemar Mariusz
 Jakubowski Ewaryst, 255
 Jakubowski Stefan, 274
 Jakubowski Zbigniew, 273

Jan, zob. Stenzel Jan
 Janas Feliks, 46, 135
 Janaszek Wacław, 65, 357
 Janek Ryży, zob. Żebrak Jan
 Janic Marian, 257
 Janiec Władysław, 272
 Janikowski Marian, 40, 45, 128, 129, 131, 186, 254, 285, 316
 Janiszewski Stanisław, 111, 118
Janowski Andrzej, 52, 116, 317
 Jankowski Stanisław, 255
 Janusz, zob. Skalski Janusz Olgierd, zob. Wojtasiewicz Jan
 Jaromin Bronisław, 47, 272
 Jarosiński Sergiusz, 91
 Jarosław, zob. Klaczyński Stefan
 Jas, zob. Dunin-Borkowski Sławomir
Jasiak Ksawery, 255
 Jasiek, zob. Rychter Janusz
 Jasik Stefan, 105, 271
Jasiński Grzegorz, 22, 25, 28, 211
 Jaskólski, zob. Dunin-Borkowski Sławomir
 Jastrzab, zob. Gładyś Kazimierz, zob. Suligowski Józef Roman,
 Jaszewski Wiesław, 105, 270
 Jaś, zob. Żebrak Jan
 Jawa, zob. Stefanowski Władysław
 Jaworski Henryk, 302
 Jedynak, 183
Jedynak Marek, 19, 20, 25, 35, 37, 50, 75, 82, 85, 133, 187, 255, 263, 269, 272, 361,
 366
 Jeleń, zob. Soboń Stanisław
 Jemioła, zob. Czyżyk Izrael
 Jencz Tadeusz, 33, 46, 131
 Jerzy, zob. Gibas Bogdan, zob. Madej Józef
 Jędreka, zob. Pasek Andrzej
 Jędrzejczak Feliks, 209
 Jokiel Jan, 311
 Józef, zob. Hop Józef Stanisław, zob. Ryś Stefan
 Józef NN, 270, 271
 Józek, zob. Hop Józef Stanisław
 Jur NN, 105, 106
 Jurczyński Witold, 45, 105, 189, 248
 Jurek, zob. Czerwonka Władysław, zob. Łabuś Jerzy, zob. Nawrocki Stefan,
 zob. Wojnowski Jerzy

Jurkiewicz Longin, 311

K-22, zob. Kessler Józef Jerzy

Kacperski Bogumił, 20, 111, 122, 133

Kacz, zob. Rogowski Jan

Kaczanowski Longin, 19, 107

Kadet, zob. Wolff Adam

Kalbarczyk Sławomir, 78

Kałmuk Witold, 273

Kamiński Edmund Maurycy, 243, 271, 301, 328, 329, 334

Kamiński Franciszek Wawrzyniec, 290, 291

Kamiński Jan Olimpiusz, 286

Kamiński Władysław, 45

Kampel, zob. Jakubowski Stefan

Kanarek NN, 270

Kania NN, 105, 106

Kaniów NN, 273

Kapka NN, 45

Kaptur, zob. Drózd Stanisław

Karaś, zob. Ropelewski Andrzej

Karaś NN, 273

Karbownik Stefan, 111

Karmazyn, zob. Zamłyński Stanisław

Karol, zob. Waligórski Karol

Karolek, zob. Waligórski Karol

Kaszubiński, zob. Kazubiński Zenon

Kaszyński Eugeniusz Gedymin, 19, 20, 22, 27, 33, 35, 36, 40, 43, 83, 85, 203,
242, 251, 254, 275, 279, 285, 298, 299, 300, 303, 304, 305, 314, 315, 316,
317, 330, 341, 345, 374, 381

Katylna, zob. Peliksze Z.

Kazbek, zob. Kwebek NN

Kazik, zob. Kozłowski Kazimierz

Kazik Lwowiak, zob. Wilczur Jacek

Kazimierski Mieczysław, 20

Kazubiński Zenon, 44, 201

Kellner, 190

Kempiński Józef, 33, 44, 45, 255

Kessler Józef Jerzy, 40, 300, 302, 325, 327, 328, 329, 334, 335, 357

Kędzierski Stanisław, 273

Kicia, zob. Dunin-Borkowski Sławomir

Kijewska Jadwiga, 21, 65

Kil, zob. Kacperski Bogumił

Kirszak Jerzy, 78
 Klaczyński Stefan, 209
 Klimkowski Zbigniew, 272
 Klon, zob. Chmielowski Tadeusz
 Klumpiarz, zob. Drózd Stanisław
 Kłonica Władysław, 270
 Kłys Mieczysław, 237, 339
 Kmicic, zob. Janikowski Marian
Koba-Ryszevska Teresa, 32
Kochański Stanisław, 114, 164, 311
 Kocko Julian, 255
Kocój Henryk, 148
 Kogucik, zob. Kurczyński Czesław
 Kogut, zob. Kurczyński Czesław
 Kolano, zob. Chojnacki Władysław
 Kolcik, zob. Świtek Julian
 Kolec, zob. Smoleński Marian Józef
 Kołodziejczyk Stanisław, 46
 Kołodziejski Zenon, 257, 258
Kołomańska Ewa, 107
Kołomejczyk Norbert, 86
 Komar, zob. Materek Marian
Komorowski Krzysztof, 86
 Komorowski Tadeusz, 152, 153, 247, 260, 278, 289
 Konar, zob. Rybicki Polikarp Roman
 Konarzewska, 303
 Königsberg Wojciech, 19, 286
 Konrad, zob. Wroniszewski Józef Kazimierz
 Kończal Antoni, 331, 333
Kopa Mirosław, 23
 Koproński Franciszek, 311
 Kora NN, 144
 Korczak, zob. Czernikiewicz Jan Władysław
 Korczak-Siwicki Bolesław, 95
 Korebko, zob. Czerniewski Kazimierz
 Kornacki, 302
 Kortum, zob. Sanojca Antoni
 Kos, zob. Kałmuk Witold
 Kosela Mieczysław, 274
 Kosiński Jan, 114, 355
 Kosmulski, 183
 Kostek, zob. Kowalik Stanisław

Kościański Rafał, 25
 Kościeszka, zob. Bujalski Henryk
 Kot, zob. Adam Zdzisław
 Koter Stanisław, 290
 Kotkowski Marian, 45
 Kotulski Paweł, 46
 Kowalik Julian, 302
 Kowalik Stanisław, 105
 Kowalski, 298, 333
 Kowalski zob. Witek Franciszek
 Kowalski Eugeniusz, 270, 305
 Kowalski Stanisław, 188
 Kowalski Władysław, 292
 Kozak (1), 87
 Kozak (2), 303
 Kozak NN, 273
 Kozak zob. Dziuba Józef, zob. Żebrak Jan
 Kozłowski, 298
 Kozłowski, zob. Żdźarski Wacław
 Kozłowski Kazimierz, 45
 Krajewski Jerzy, 44, 105
Krajewski Kazimierz, 255
 Krajewski Mieczysław, 271
Krajewski Piotr G., 125
 Krajewski Stanisław, 365
 Krakowiak, zob. Cieśla Marian
Krauże Jerzy, 112
 Krawczyk, 244
 Krawiec Michał, 95
 Krogulec Hipolit, 43, 249, 298, 301, 302, 303, 328, 329, 333, 334
 Krogulec Lucjan, 336
 Krogulec Stefan, 336
 Krótki, zob. Kempieński Józef
 Krüger Anton, 163
 Kruk, zob. Dąbczyński Henryk, zob. Hajdenrajch Władysław Jerzy, zob.
     Korczak-Siwicki Bolesław, zob. Serafin Jerzy Z.
 Kruszewski Józef Jerzy, zob. Kessler Józef Jerzy
 Kryj Stanisław, 270
 Krzemiń, zob. Motylewicz Piotr
 Ksawery, zob. Albrecht Janusz
 Ksiądz, zob. Jencz Tadeusz
 Kubik Franciszek Józef, 274

Kucharski Kazimierz, 302
 Kula, zob. Modzerowski Bogusław
 Kulawik Piotr, 350
 Kulig, zob. Kosela Mieczysław
 Kulik, zob. Kosela Mieczysław
 Kuna NN, 186
 Kundt Ernst, 210
 Kupersmidt Henryk, zob. Kwieciński Henryk
 Kurczyński Czesław, 271, 329
 Kurek Jadwiga, 118
 Kurek Jan, 118
 Kurek Stanisław, 118
Kutkowski Arkadiusz, 210
 Kwebek NN, 47, 169, 173, 270
 Kwieciński Henryk, 273

L-11, zob. Leszczyński Stanisław
 Lachorski Józef, 148
 Lalek, zob. Świstak Henryk
 Lampart, zob. Kubik Franciszek Józef
 Lange, 97, 238, 355
 Lange Tadeusz, 105, 205, 248
 Lange Zbigniew, 105, 135, 273
 Langer Marian, 22, 163
 Langner Antoni, 306, 307, 322, 328, 331, 332, 333, 334, 335
 Laure Mieczysław, 343
 Lawina, zob. Lipiński Wojciech, zob. Stodulski Zygfryd Zenon
 Leon, zob. Protasewicz Leon
 Leon NN, 118
 Leszczyński Stanisław, 308
 Leszek, zob. Olejnik-Betoni Leszek, zob. Popiel de Choszczak Leszek
 Leszek Biały, zob. Zahorski Leszek
 Leszek Czarny, zob. Szczerba Leszek
Leśkiewicz Rafał, 25
 Leśnik, zob. Sokołowski Marian
 Lewańczyk, zob. Sierpień Józef
 Lezgin, zob. Józef NN
Leżeński Cezary, 343
 Ligota, zob. Jokiel Jan
 Lin, zob. Skalski Janusz Olgierd
 Linz Damian, 50
 Lipa, zob. Śledź Jan

Lipczewski NN, 57, 59, 61
 Liphardt Fritz Wilhelm, 178
 Lipiński Wojciech, 311
 Lis, zob. Lisowski Romuald, zob. Pietras Marian Czesław, zob. Zalewski
     Aleksander,
 Lis NN, 44
 Lisowski Romuald, 105
 Listek, zob. Dąbrowski Jan
 Longin, zob. Durlik Józef
 Longinus, zob. Durlik Józef
 Lotny, zob. Gołąbek Tadeusz
 Ludwik, zob. Starosz Kazimierz
 Ludwik Jan, 303
 Ludwikowska Halina, 343
 Lulek, zob. Kocko Julian
 Lutek, zob. Krogulec Lucjan

 Łabuś Alfred Stanisław, 105, 274
 Łabuś Jerzy, 105, 274
 Łebek Stanisław, 105, 269
 Łoś, zob. Kowalski Eugeniusz
 Łotkowski Kazimierz, 44
 Łukasz, zob. Smoleński Marian Józef, zob. Świeczka Jan
 Łysak, zob. Tofil Józef
 Łyżwa Marian, 105
 Łyżwa Tadeusz Jan, 273

 Maciejewski Jan, 44
 Maciek, zob. Szczepański Maciej
Madajczyk Czesław, 27
 Madej, zob. Chruściel Antoni
 Madej Józef, 167
Majcher-Ociesa Edyta, 19
 Majewicz Stefan, 311
 Majewski Marian Stanisław, 269
 Makary, zob. Iranek-Osmecki Kazimierz
 Maks, zob. Foremniak Kazimierz, zob. Szymański Maksymilian
 Malasińska Ewa, 28, 146
 Malessa Emilia, 179
 Malina, zob. Kacperski Bogumił
 Malinowska Eugenia, zob. Stefanowska-Rybus Józefa
Malinowski Marian, 86

Maluszyński, 161, 162
 Małszyński Bogdan, 105, 124, 189, 327
 Mały Antoni, zob. Kończal Antoni
 Mara-Mayer Jerzy, 311
 Marcel, zob. Piwowarczyk Stefan
 Marcin, zob. Kryj Stanisław
Marcinkiewicz-Kaczmarczyk Anna, 25
 Marcysia, zob. Malessa Emilia
 Marek, zob. Kotkowski Marian
 Marek Jasiu NN, 269
 Marian, zob. Dziubiński Marian, zob. Przysiecki Marian, zob. Wikło Ma-
     rian
 Mariański, zob. Pałac Stanisław Marian
 Markiewicz Julia, 303
Markowa Edwarda, 22
 Markowski, 237
 Marta, zob. Śniadecka Grażyna
 Martwurt, 244
 Maruda, zob. Wiechuła Bernard
 Maryśka, zob. Stawski Stefan
 Massalski Adam, 19, 133
 Materek Julian, 44, 254, 298, 381
 Materek Marian, 46, 298
 Maternowska Zofia Maria, 250, 256
 Mateusz, zob. Świeczka Jan
 Matla Bolesław, 236, 237, 238, 354
Matusak Piotr, 52
 Mączyńska, 118
 Mercedes, zob. Wojnowski Jerzy
 Meser, 116, 136, 157
 Messing Janusz, 311
 Mewa, zob. Wróblewski Marian
Michalska-Bracha Lidia, 19
 Michał, zob. Cybulski Jerzy
 Mieczysław, zob. Płochocki Mieczysław
 Mierzejewski Jan, 272
 Mietek, zob. Cieślak Marian, zob. Krogulec Stefan, zob. Płochocki Miecz-
     sław
 Mika NN, 328, 334
 Mikita Wiesław, 44
 Mikołaj, zob. Pałysiewicz Antoni Ignacy
 Mikołaj NN, 269, 275

- Mila, zob. Malessa Emilia
 Mira, zob. Sokołowski Jerzy
 Miś, zob. Grocholski Adam Remigiusz
Mitcham Samuel W., 116
 Młodożeniec Michał, 28
 Młudzik Mieczysław, 20
 Mocny, zob. Niedzielski Rafał Andrzej
 Modrzew, zob. Mroczkowski Kazimierz
 Modzerowski Bogusław, 146
 Monitor, zob. Pałac Stanisław Marian
 Monter, zob. Chruściel Antoni
Moszymański Zbigniew, 31
 Motor, zob. Wojnowski Jerzy
 Motylewicz Piotr, 311
 Mroczkowski Kazimierz, 46
 Mroczkowski Stanisław, 46, 255, 268
 Mrok, zob. Walewski Franciszek
 Mrozowski, zob. Krajewski Mieczysław
 Mrozek, 302
 Mróz, zob. Wasilewski Stanisław
Mróz Szczepan, 19, 20, 28, 37, 156, 299, 323, 381
 Mścisław, zob. Mikita Wiesław
 Mularczyk Józef, 262, 263
 Müller Heinrich, 206
 Murzyn, zob. Łabuś Alfred Stanisław
 Muszczyński, 91
Muszyński Wojciech Jerzy, 86
 Mysz, zob. Jurkiewicz Longin
- Nałęcz NN, 209
 Namysłowski Karol, 207
 Narbutt, zob. Rosenfarb Ignacy
 Narcyz, zob. Majewski Marian Stanisław
 Nawrocki Leon, 272
 Nawrocki Stefan, 249
Nazarewicz Ryszard, 22
 Niedzielski Karol, 45, 361, 364
 Niedzielski Rafał Andrzej, 33, 45, 131, 132, 135, 186
 Nil, zob. Fieldorf August Emil
 Nosal Wanda, 136
Nowakowski Michał, 83
 Nurt, zob. Chruściel Antoni, zob. Kaszyński Eugeniusz Gedymin

- Obara** Stefan, 46, 238, 255, 268, 275
Obara Tadeusz, 304
Obara Teofil, 20
Odrowąż, zob. Wasilewski Władysław
Odzierzyński Roman, 286
Okrzyc, zob. Kulawik Piotr
Olbrych Stanisław, 343
Olczak Mariusz, 23
Olechnik-Betoni Leszek, 270
Olek, zob. Zacharski Stanisław
Olsza, zob. Kamiński Franciszek Wawrzyniec
Ordanowicz Wiesław, zob. Jaszewski Wiesław
Organista, zob. Gruszczyński Jan
Orkan, zob. Kazimierski Mieczysław
Orzełek, zob. Pacan Marian
Oset, zob. Wasilewski Władysław
Oskar, zob. Stefanowski Jerzy Oskar
Ostroga, zob. Paczyński Marian, zob. Węgrzyn Józef
Otocki Włodzimierz, 21
Ozimiński, zob. Albrecht Janusz
- Pacan** Marian, 46, 275
Pachner, 237, 339
Paczyński Marian, 365
Pająk Jerzy Z., 32
Pakunek, zob. Fedorowicz Henryk
Pałac Stanisław Marian, 33, 35, 40, 46, 175, 251, 254, 257, 258, 268, 285, 301, 316, 333
Pałysiewicz Antoni Ignacy, 237
Pałysiewicz Jan, 237
Pałysiewicz Kazimierz, 236, 237, 238, 339
Pałysiewicz Roman, 237
Pasek Andrzej, 105, 175
Pastuszyński Stefan, 105
Paszkiet Edward Adolf, 271
Paszek Artur, 86
Paszek Złodej, zob. Zdzienicki Andrzej Lechosław
Paul Kurz, zob. Kessler Józef Jerzy
Paw, zob. Iwan Stanisław
Paweł, zob. Kotulski Paweł
Pawliszyn Henryk, 273
Pawłowski Jan, 271

- Pelikszes Z., 45, 186
Pelczyński Tadeusz, 21, 211
 Piątkowski Sebastian, 37, 148, 210, 243
Piechowska Maria, 20
 Pietia Wagin, zob. Skalski Janusz Olgierd
 Pietras Marian Czesław, 105, 190
Pietruszka Marek, 189
 Pietrzykowski Jan, 19, 254, 325, 362
 Pięta Stanisław, 44
 Pik, zob. Pięta Stanisław
 Pilecki Wojciech, 274
 Pilot NN, 248
 Pisarski Władysław, 46
 Pistolet, zob. Pacan Marian
 Piwnik Jan, 19, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 43, 58, 60, 62, 105, 108, 117, 120, 122, 125, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 155, 163, 165, 169, 170, 173, 174, 177, 178, 179, 204, 205, 207, 213, 214, 217, 219, 221, 223, 225, 227, 229, 231, 233, 235, 238, 242, 249, 250, 251, 254, 256, 258, 262, 278, 279, 286, 288, 289, 290, 292, 298, 301, 302, 304, 306, 307, 308, 310, 312, 316, 317, 320, 321, 325, 326, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 349, 358, 359, 369
 Piwnik Józef, 270
 Piwowarczyk Stefan, 105
 Płochocki Mieczysław, 298, 301
 Podmuch, zob. Szmidt Edward
 Polak Władysław, 270
 Polek, zob. Krogulec Hipolit
 Połowniak Zygmunt, 258
 Ponikowski Antoni, 53, 54
 Ponikowski Kazimierz, 274
 Popiel de Choszczak Leszek, 33, 40, 43, 254, 285, 320, 333
 Popiel de Choszczak Paweł, 28, 37, 321
 Poranek, zob. Stefanowska-Rybus Józefa
 Postrzał NN, 271
 Pozew, zob. Paszkiel Edward Adolf
 Prokopczuk Eugeniusz, 167
 Protasewicz Leon, 147
 Przemysław, zob. Dworzak Stanisław Erazm
 Przemysława, zob. Maternowska Zofia Maria
Przeniosło Marek, 19
 Przepiórka, zob. Wróbel Wacław
 Przysiecki Marian, 327
 Pstrąg, zob. Iranek-Osmecki Kazimierz, zob. Smoleński Marian Józef

- Ptak NN, 105, 106
 Pytko NN, 270
 Pytlakowski Adam, 271, 275
- R**
 Rachtan Helena, 216, 218
 Rachtan Stanisław, 216, 218
 Rachtan Zdzisław, 20, 28, 83, 255, 306, 307
 Rachubiński Edmund, 47
 Raczyński, 197
 Rafalski Kazimierz, 105
 Rafał, zob. Jędrzejczak Feliks, zob. Niedzielski Rafał Andrzej, zob. Piwnik Jan
Ratajczyk Leonard, 317
 Rawicz, zob. Stenzel Jan
 Rawita-Gawroński Andrzej, 44, 179, 255, 314, 323, 369
 Red, zob. Stępiński Józef
 Redeker, 144
 Rehn Wolfgang, 196, 200, 300
 Relampago, zob. Szymański Maksymilian
 Remer, zob. Romel
 Renner Kurt, 116, 136, 157
 Ret, zob. Stępiński Józef
 Rinaldini, zob. Janiec Władysław
 Robak, zob. Pełczyński Tadeusz
 Robb Ignacy, zob. Rosenfarb Ignacy
 Robot, zob. Szwiec Waldemar Mariusz
 Rodulski, zob. Stodulski
 Rogala Ignacy, 273
 Rogowski Jan, 30, 33, 40, 45, 166, 179, 186, 254, 256, 261, 267, 289, 301, 306, 324, 325, 328, 362, 363, 380
 Rola Jan, 90
 Rom, zob. Pałysiewicz Roman
 Roman Tadeusz, 105, 187
 Romel, 300, 327, 328, 329, 334
 Romer, zob. Romel
 Ropelewski Andrzej, 22
 Rosenfarb Ignacy, 96
 RowECKI Stefan, 65, 74, 78, 79, 81, 101, 103
 Rozpylacz, zob. Pawłowski Jan
 Rusek NN, 91
 Ruski, zob. Czarnecki Marian
Rybicka Hanna, 23

Rybicki Józef, 23
 Rybicki Polikarp Roman, 44, 272, 304, 329
 Rychter Janusz, 189, 199, 210
 Ryfiński Jerzy, 45, 255
 Rynaldo, zob. Janiec Władysław
 Rysiek, zob. Glier Tadeusz
 Ryś, zob. Czarnecki Marian, zob. Glier Tadeusz, zob. Jaromin Bronisław, zob.
     Kędzierski Stanisław, zob. Łyżwa Tadeusz Jan, zob. Szwiec Waldemar
     Mariusz, zob. Świdorski Marian
 Ryś Stefan, 297
 Rzeszowska Barbara Elżbieta, 301, 333
 Rzeszowski Henryk, 301, 333, 334

 Sak, zob. Świeczka Jan
 Salamandra, zob. Kowalski Eugeniusz
 Salata Franciszek, 112, 144, 167, 168
 Salwowski Adam, zob. Czyżyk Izrael
 Sanojca Antoni, 21
 Santer Wilfried, 174
 Sar, zob. Ponikowski Kazimierz
Sasal-Sadowska Henryka, 82
Satora Kazimierz, 114
 Saturn, zob. Sękowski Edward
 Sawa, zob. Ziółek Zygmunt
 Scaevola II, zob. Białecki Stanisław
 Schramm, 337
 Schultze Peter, 82
 Schuster Albert Hugo, 50
 Sekta NN, 271
Semelin Jacques, 33
 Sen, zob. Prokopczuk Eugeniusz
 Serafin Jerzy Z., 44
 Serafiński Fryderyk, 255
 Sergiej NN, 271
 Sędzia, zob. Leszczyński Stanisław
 Sęk, zob. Czernikiewicz Józef Nikodem
 Sęk Jerzy Witold, 105, 106, 188, 189
 Sękowski Edward, 269
 Sęp, zob. Lebek Stanisław, zob. Suliga Józef, zob. Witkowski Janusz, zob. Za-
     wierucha Jan
 Sęp NN, 272
 Sępiak NN, 105, 106

Sianoszek Bronisław, 20
Siemaszko Zbigniew Sebastian, 23
 Sierpień, zob. Duś Zbigniew
 Sierpień Józef, 269
 Simon NN, 170, 270
 Sitarz Jan, 118
 Siudek Kazimierz, 271
 Siudek Mieczysław, 271
 Skalski Bronisław, 343
 Skalski Janusz Olgierd, 45, 166, 188
 Skorupka Stanisław Jan, 272
 Skorupka Tadeusz, 269
 Skowron Leon, 270
 Skrzynecki Kazimierz, 46, 128
 Skrzypiński Jan, 258
 Słomiński Marian, 111
 Słoniewska Wanda, 364
 Słoniewski Tadeusz, 364
 Smelcerz Wincenty, 144
 Smoleński Marian Józef, 286
 Smrek, zob. Skorupka Stanisław Jan
 Sobolewski Henryk, 347, 351, 356
 Soboń Stanisław, 105
 Sobota Władysław, 273
 Sokolik, zob. Fąfara Henryk
 Sokołowski Jerzy, 311
 Sokołowski Marian, 105, 126, 187
 Sokołowski Tadeusz, 311
 Sokół, zob. Chruściel Antoni, zob. Kłonica Władysław
 Sołtyk, zob. Janas Feliks
 Sołtys, zob. Szumilewicz Feliks
Sołtysiak Marcin, 243
 Sołtysiak Marian, 310
 Sosabowski Stanisław Franciszek, 286
 Sosna, zob. Paszkiel Edward Adolf
 Sowa NN, 270, 275
 Speetzen, 364
 Spilker Alfred, 207
 Spokojny NN, 274
 SS, zob. Bilski Stefan
 Stalin Józef, 86
 Starosz Anna, 20

Starosz Kazimierz, 181, 255, 332, 333, 334
 Stary NN, 273
 Staszek, zob. Wolf Stanisław
 Stawski Stefan, 271
 Stefan, zob. Kosiński Jan, zob. Obara Stefan
 Stefanowska Ludmiła Bożena, 248
 Stefanowska-Rybus Józefa, 20
 Stefanowski, zob. Hop Albin
 Stefanowski Jerzy Oskar, 33, 44, 112, 254
 Stefanowski Władysław, 45
 Steinkamp August, 50, 58, 60, 62
 Stenzel Jan, 210, 279
 Stępiński Józef, 46, 47, 268, 272
 Stodulski, 354, 355
 Stodulski Antoni, 272
 Stodulski Zygfryd Zenon, 272
 Stoiński Jan, 111
 Strach, zob. Pawłowski Jan
 Strochm Edward, 204
Strok Marek, 23
 Stryjek, zob. Szlufik Józef, zob. Walewski Franciszek
Strzembosz Tomasz, 92
 Stypuła Włodzimierz, 220
 Suliga Józef, 180
 Suligowski Henryk, 351, 356
 Suligowski Józef Roman, 351, 356
 Swój NN, 310
 Sylwester, zob. Toborek Zdzisław
 Synowiec Adam, 222
 Synowiec Kazimierz, 212
 Szach, zob. Materek Julian
 Szadkowski Tadeusz, zob. Szatkowski Tadeusz
 Szadurski Leonard, 302
 Szafraniec Jan, 224
 Szafraniec Ludwik, 58, 60, 62, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234
 Szafraniec Stefan, 226
 Szafraniec Wincenty, 226
 Szafraniec Władysław, 228
 Szałapski Stanisław, 44, 134
 Szary, zob. Szczerba Leszek, zob. Heda Antoni
 Szatkowski Tadeusz, 111, 364

- Szczechura Karol, 272
 Szczechura Zdzisław, 271
 Szczepański Maciej, 46
 Szczerba, zob. Modzerowski Bogusław
 Szczerba Leszek, 273
Szczerbiński Marek, 148
 Szczupak, zob. Obara Tadeusz
 Szczygieł, zob. Fąfara Henryk
 Szczytniak, zob. Młudzik Mieczysław
 Szkot, zob. Serafiński Fryderyk
 Szlufik Józef, 304, 341
 Szmidt Edward, 269
 Szort, zob. Waga Tomasz
 Szperling Jacek, 125, 189
 Szreniawa, zob. Klimkowski Zbigniew
 Sztaniec, 201
 Szumielewicz Romuald, 44
 Szumilewicz Feliks, 273
 Suwara, zob. Jagiełło Stanisław
 Szwiec Waldemar Mariusz, 27, 33, 35, 36, 40, 45, 85, 120, 122, 124, 125, 129, 132, 133, 135, 139, 141, 142, 164, 165, 166, 180, 181, 182, 195, 197, 199, 200, 203, 207, 210, 264, 285, 287, 301, 316, 319, 327, 329, 330, 364, 366, 373
 Szyling, zob. Lange Tadeusz
 Szymanowicz Zbigniew, 275
 Szymański Maksymilian, 111
 Szymon, zob. Simon NN

Ścisłewska-Skrobisz Renata, 83
 Ściwiarski Józef, 45
 Śledź Jan, 243
Ślipiec Jeremiasz, 31
 Śmidziński, 183
 Śmigły, zob. Siudek Kazimierz
 Śniadecka Grażyna, 105, 106, 185, 190, 200, 210
 Świdorski Marian, 20, 40, 44, 49, 50, 51, 52, 55, 85, 86, 201, 237, 254, 338, 339
 Świeczka Jan, 124, 164, 312
 Świstak, zob. Sęk Jerzy Witold
 Świstak Henryk, 272
 Świt, zob. Chabiera Konstanty
 Świt NN, 272
 Świtek Julian, 105, 248

Tadek Duży, zob. Roman Tadeusz
 Tadeusz, zob. Zawadzki Tadeusz
 Tadeusz NN, 272
 Tank, zob. Kołodziejski Zenon
 Tańska Maria, 343
 Tański Stanisław, 343
 Tański Tadeusz, 343
 Tarzan, zob. Wójcik Tomasz, zob. Wójcik Tomasz
 Tatar, zob. Borkowski Stanisław, zob. Chmielewski Henryk
 Teklinowski, zob. Pisarski Władysław
 Telka Antoni, 57
 Telka Ignacy, 59
 Telka Stefan, 61
 Teller, 302
 Teoś, zob. Obara Teofil
 Teresa, zob. Kulawik Piotr
 Tęcza, zob. Dworzak Stanisław Erazm
 Toborek Zdzisław, 47
 Tochman Krzysztof A., 19
 Tofil Józef, 44
 Tolek vel Niedźwiedź NN, 322
 Tom, zob. Zdzienicki Tomasz Henryk
 Tomasz Andrzejewski, zob. Zdzienicki Tomasz Henryk
Tomczak Edward Marian, 51
 Tomczyk Jerzy, 21, 28, 165, 312, 326
 Topola, zob. Piwnik Józef
 Topór Stefan, 271
 Trojanowski, 303
 Trojanowski Wiesław, 249
 Trop, zob. Sokołowski Tadeusz
 Trzpiot Antoni, 118
 Tucholski Jędrzej, 19, 255, 311
 Tudor, zob. Chruściński Serwacy
 Tusznio Edward, 105
 Twardowski Bolesław, 230
 Twardowski Jan, 232
 Twardowski Władysław 234
 Tworzyńska Natalia, 111
 Tworzyński Tomir, 111
 Tygrys, zob. Białecki Stanisław, zob. Krajewski Stanisław, zob. Sobota Władysław

Underlik Stanisław, 105, 190
 Upiór, zob. Nawrocki Leon
 Urwis, zob. Jagiełło Władysław

 Vigil, zob. Leszczyński Stanisław
 Vis, zob. Mara-Mayer Jerzy

 Wacek, zob. Chojniarz Kazimierz, zob. Janaszek Wacław
 Wachtang NN, 270
 Waciński Zygmunt, 52
 Wacław, zob. Wojtasiewicz Franciszek
 Waga Tomasz, 33, 44, 255
 Walcz, zob. Chojniarz Kazimierz
 Walczak Peters, 302
 Walek, zob. Ciok Tadeusz
 Waleriana, zob. Trojanowski Wiesław
 Walewski Franciszek, 350, 351, 356
 Waligóra, zob. Grocholski Adam Remigiusz
 Waligórski Karol, 105, 189
 Waligórski Witold Stefan, 33, 43, 166, 179, 255, 256
 Walkowiak Adam, 148, 149, 310
 Walter, zob. Czernikiewicz Jan Władysław
 Wańka NN, 271
 Wariat, zob. Siudek Mieczysław
 Wasilewski Stanisław, 27, 117
 Wasilewski Władysław, 27, 33, 46, 91, 96, 117, 275, 303
 Wąs, zob. Skrzynecki Kazimierz
Weber Maria, 179
 Wenusch von, 82
 Węgrzyn Józef, 111, 366, 367
 Wicher, zob. Bilski Henryk Apolinary, zob. Gołasa Jan
 Wiechuła Bernard, 255
 Wieloryb, zob. Janiec Władysław
 Wieniawa NN, 274
Wijaczka Jacek, 32
 Wikło Marian, 33, 43, 203
 Wiktor NN, 270
Wilamowski Jacek, 35
 Wilczek, zob. Jasik Stefan
 Wilczur Jacek E., 28, 35, 37, 185
 Wilczyński, zob. Mroczkowski Stanisław

- Wilk, zob. Cedro Edward, zob. Domagała Józef, zob. Jasik Stefan, zob. Wolff Adam
- Wilniewicz Piotr, 258
- Winiarski Eugeniusz, 343
- Wisielczyk, zob. Pawłowski Jan
- Witek, zob. Waligórski Witold Stefan
- Witek Franciszek, 51, 53, 55
- Witkowski Igor*, 27
- Witkowski Janusz, 45
- Wittek Franz, zob. Witek Franciszek
- Własow Andriej, 133, 155
- Wojan, zob. Borzobohaty Wojciech
- Wojciech, zob. Albrecht Janusz
- Wojnowska Tamara, 346, 358
- Wojnowski Jerzy, 29, 33, 34, 35, 40, 43, 45, 178, 179, 195, 196, 199, 239, 255, 276, 277, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 307, 308, 313, 315, 318, 320, 322, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 340, 343, 345, 346, 353, 357, 358
- Wojtasiewicz Franciszek, 44
- Wojtasiewicz Jan, 44
- Wojtek, zob. Kłys Mieczysław
- Wolf Stanisław, 105, 125, 128, 131, 188, 199, 210
- Wolff Adam, 105, 125, 188
- Wołkow Arkadij, 132, 135
- Wołodzia NN, 271
- Woźniak Ryszard*, 258
- Wójcik Tomasz, 33, 35, 45, 47, 95, 136, 148, 157, 292, 293, 374
- Wroniszewski Jan Zbigniew, 20, 111, 133
- Wroniszewski Józef Kazimierz, 20
- Wróbel, zob. Szperling Jacek
- Wróbel Wacław, 271
- Wróblewski Marian, 129
- Wrzos, zob. Skorupka Tadeusz, zob. Zasada Mieczysław
- Wrzosek, zob. Źdźarski Wacław
- Wujek, zob. Waligórski Witold Stefan
- Wunsch von Ritter, 82
- WW, zob. Janiec Władysław
- Wydra, zob. Underlik Stanisław
- Wyrwicz Zygmunt, 111, 311, 365, 366, 367
- Wyszczelski Lech*, 31
- Wyzwolony, zob. Polak Władysław

Zabawa, zob. Krajewski Jerzy
 Zabłocki NN, 105, 106
 Zaborski Antoni, 271
 Zacharski Stanisław, 305
Zachuta Leszek, 23, 250
Zagórski Andrzej, 22
 Zahorski Antoni, zob. Zaborski Antoni
 Zahorski Leszek, 255
 Zając, zob. Bilski Henryk Apolinary
 Zakrzewski Bernard, 297
 Zakrzewski Kazimierz, 118
 Zalewski Aleksander, 273
 Zalisz Bernard, 272
 Zamłyński Stanisław, 112
 Zan, zob. Łotkowski Kazimierz
 Zaorski Andrzej, zob. Słomiński Marian
 Zapora, zob. Kowalski Władysław
 Zasada Mieczysław, 46, 366
 Zawada, zob. Bogusz Aleksander
 Zawadzki Henryk Seweryn, 19
 Zawadzki Tadeusz, 368
 Zawierucha Jan, 105
 Ząbek, zob. Tuszni Edward
 Zbigniew, zob. Waligórski Witold Stefan
 Zboiński Antoni, 350
 Zbrzeski Dyzio, 302
 Zbyszek, zob. Rogala Ignacy
 Zdanowicz Jan, 286
 Zdzienicki Andrzej Lechosław, 111, 366
 Zdzienicki Tomasz Henryk, 364
Zemela Krzysztof, 91
 Zenit, zob. Stodulski Zygfryd Zenon
 Zenon Trawiński, zob. Kamiński Franciszek Wawrzyniec
 Zeus, zob. Ściwiarski Józef
 Zi, zob. Maternowska Zofia Maria
 Ziethen, 317, 361
 Ziółek Zygmunt, 368
 Zjawa, zob. Stefanowska Ludmiła Bożena
 Znicz, zob. Komorowski Tadeusz, zob. Wroniszewski Jan Zbigniew
 Zośka, zob. Zawadzki Tadeusz
 Zygmunt, zob. Kaszyński Eugeniusz Gedym, zob. Połowniak Zygmunt

Żabińska Zofia, 301, 333

Żak, zob. Gordian

Żbik, zob. Iryszek Stanisław, zob. Łyżwa Marian, zob. Rafalski Kazimierz

Żdżarski Wacław, 368

Żebrak Jan, 257

Żebrowski Leszek, 86

Żelazny Władysław, 44

Żeńko NN, 273

Żołądek Albin, 45, 200, 201, 298

Żor, zob. Mularczyk Józef

Żorka NN, 170, 270

Żuczkowski Maciej, 78

Żurowski Roman, 20

Żwawy, zob. Olejnik-Betoni Leszek

Indeks nazw geograficznych

Alexandria, 26

Anglia, 195, 207, 277, 286, 325

Antoniów, 91, 180

Auschwitz, 98, 133

Baranowska Góra, 20, 85, 142

Baranów, 85

Barwinek, 35, 125

Barycz, 133, 365

Berezów, 35

Berlin, 30, 31, 47, 102, 177, 206

Biała Podlaska, 97

Białobrzegi, 328, 362

bidziński las, 157

Bieganów, 27

Bieliny, 87

Blizyn, 347

Błoto, 298

Bodzentyn, 19, 31, 33, 44, 49, 50, 51, 52, 55, 57, 59, 61, 85, 87, 90, 91, 113, 142,
155, 161, 201, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234,
236, 237, 332, 336, 338, 339

Borkowice, 129

Bór, 174, 175, 177, 333

Browary, 142

Buchowice, 334

Bukowa Góra, 269

Busko-Zdrój, 86, 159, 209, 210, 263

Bzin, 35, 174, 177, 303, 305, 347, 351, 356, 376

Bzinek, 174, 175, 177

Celestynów, 98

Chlewiska, 29, 180, 364

Chorzów, 118

Czarniecka Góra, 133, 135, 365

Czerwony Most, 129

Częstochowa, 28, 159, 364, 367

Czyżów, 95

Dęba, 116

Dębno, 102

Duraczów, 111, 118, 144

Dwikozy, 95

Europa, 28, 33

Francja, 211, 286

Generalne Gubernatorstwo, 27, 30, 31, 34, 35, 63, 87, 102, 111, 118, 120, 123, 141, 206, 207, 242, 251, 252

Godów, 83

Golędzinów, 286

Górki, 336

Góry Świętokrzyskie, 19, 86, 87, 179, 267, 317, 357, 359, 369
grodzieńskie lasy, 369

Hucisko, 183

Iłża, 33, 148, 159, 209, 243, 301, 350

Jędrów, 109, 142, 197

Jędrzejów, 22, 24, 25, 86, 97, 147, 159, 160, 209, 263

Kamienna, 174, 177, 193, 305

Kamień Michniowski, 34

Kassel, 197

Kielce, 21, 25, 26, 31, 34, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 82, 85, 87, 90, 91, 97, 98, 102, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 116, 118, 133, 144, 149, 159, 161, 162, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 183, 190, 192, 193, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 207, 209, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 262, 264, 265, 276, 277, 279, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 309, 310, 312, 313, 315, 316,

- 317, 318, 319, 320, 321, 324, 325, 334, 336, 338, 339, 340, 342, 344, 346,
347, 348, 349, 354, 355, 360, 361, 376, 377, 380
Kielecczyzna, 19, 21, 22, 24, 25, 27, 102, 144, 369
kielecki powiat, 32, 34, 51, 53, 55, 57, 61, 87, 91, 16, 212, 214, 216, 218, 220, 222,
224, 226, 228, 230, 232, 234, 236
Kielecka Ziemia 288
Kieleckie, 109, 116, 155
kieleckie województwo, 32, 110, 266
Klonów, 90, 91, 102
Kobiałki, 275
Kobyła Góra, 269
Kolonía Robotnicza (dzielnica Skarżyska-Kamiennej), 244
Koluszki, 131, 135
konecki powiat, 20, 32, 82, 111, 118, 120, 122, 123, 133, 135, 137, 139, 141, 144,
161, 195, 197, 199, 207, 318, 364, 366
Koniecpól, 326
Końskie, 20, 29, 32, 33, 35, 36, 82, 97, 98, 111, 112, 118, 119, 122, 123, 124, 128,
130, 133, 135, 137, 138, 142, 144, 148, 159, 164, 167, 180, 209, 279, 287,
311, 312, 316, 318, 364, 365, 366, 367, 371
Koszorów, 180
Kowel, 197
Kozia Wola, 111, 133, 144
Kozia Wólka, 111
Kozienice, 148, 159
Kraków, 102, 116, 137, 167, 171, 172, 177, 206, 210, 316, 372
kraśnicki powiat, 116
Kruk, 317
- Linów, 95
Lipsk, 85
Liśnik, 116
Londyn, 20, 125, 211, 368
Lubelski Dystrykt, 31, 116, 136, 157, 158
Lublin, 25, 116, 137, 157, 199
Ludwinów, 365
Luta, 139
Lwów, 66, 137, 364
- Łagów, 267
Łączna, 35, 102, 107, 109, 110, 115, 142, 287
Łysogóry, 35

Małogoszcz, 326
Małyszyn, 244
Marcule, 163
Mariensztat (dzielnica Warszawy), 149
Michałów, 155
Michałówka, 109
Michniów, 19, 22, 34, 35, 85, 107, 109, 115, 139, 275, 287, 345
Mieszala (dzielnica Wąchocka), 243
Milejowice, 298, 334, 381
Młynek Nieświński, 36
Mokra, 183
Moskwa, 342
Mościce, 83

Nieborów, 182
Niekląń, 161, 162, 302, 318, 319, 361, 364, 366
Niemcy, 32, 52, 112, 167, 244
Nieskórzów Stary, 267
Nieskurzów, 334

Odrawąż, 318
Odrawążek, 316
Olszowy Smug, 355
opatowski powiat, 32, 34, 95, 275, 317, 334
Opatów, 30, 32, 35, 98, 157, 159, 210, 257, 261, 267, 316, 334
Opoczno, 364
Osada, 302
Osieczno, 316
Ostrowiec Świętokrzyski, 34, 136, 149, 157, 243, 316, 334
Oświęcim, 98, 147
Ożarów, 32, 35, 95, 116, 136, 148, 157, 374

Pakośław, 243
Parcele Rządowe, 232
Pawłów, 35, 180, 275
Piekło, 275, 316
Piekło Dalejowskie Góra, 117
Piekoszów, 326
Piła, 316
Pińsk, 125, 186, 307, 331, 369
Pionki, 83, 241
Piotrowice, 95

Podłazie, 142

Polska, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 31, 36, 51, 63, 77, 78, 114, 116, 120, 133, 141, 183, 248, 286, 311, 329

Pomorze, 238

Posadaj (dzielnica Skarżyska-Kamiennej), 350

Powązki (dzielnica Warszawy), 322

Przedbórz, 365

Radom, 27, 34, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 83, 90, 95, 106, 109, 114, 119, 121, 137, 138, 140, 141, 143, 145, 147, 148, 149, 159, 162, 163, 167, 168, 172, 174, 176, 177, 178, 180, 181, 184, 193, 195, 196, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 206, 208, 209, 210, 213, 215, 217, 219, 221, 223, 225, 227, 229, 231, 233, 235, 238, 239, 240, 243, 248, 252, 258, 264, 265, 276, 277, 300, 302, 310, 325, 326, 327, 333, 334, 337, 339, 340, 343, 344, 349, 355, 361, 372

Radomski Dystrykt, 22, 26, 30, 31, 32, 34, 95, 116, 137, 148, 172, 174, 177, 178, 195, 197, 199, 203, 206, 210, 239, 242, 243, 251, 252, 264, 266, 309

radomski powiat, 86, 193

Radomsko, 149, 209

Radoszyce, 164

Rembertów, 25

Rozwadów, 131, 135

Ruda Białaczowska, 139

Rudki, 85

Rudzisko, 365

Ruski Bród, 167

Rzepin, 153

Rzuców, 180

Samsonów, 139, 316

San, 123, 132

Sandomierz, 28, 109, 116, 149, 183, 210, 241, 292,

Secelin, 302

Siekierno, 57, 58, 59, 61, 62, 87, 114, 161, 212, 214, 215, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230

siekierzyńskie lasy, 34, 155, 242, 251, 326

Sieradowska Góra, 354, 355

Skarżysko-Brzeście, 347

Skarżysko-Kamienna, 27, 28, 29, 34, 35, 85, 102, 107, 114, 115, 133, 171, 177, 182, 197, 209, 248, 267, 282, 300, 301, 303, 304, 305, 314, 316, 329, 330, 333, 334, 341, 345, 350, 351, 356, 359

Skórkowice, 365

Słupia, 85

Słupia Nowa, 53, 85, 87, 88, 274,
 Słupia Stara, 275
 Smagów, 180
 Smarków, 36, 112, 144, 146, 166, 167, 189, 287
 Stalowa Wola, 83
 Stara Poręba, 355
 Starachowice, 29, 33, 34, 50, 148, 159, 180, 209, 237, 241, 243, 244, 276, 279,
     282, 301, 334, 336, 337, 378
 starachowicki powiat, 32, 52
 starachowickie lasy, 22, 326
 Stary Skoszyn, 257, 292
 Stąporków, 182, 183, 184, 275
 Suchedniów, 52, 85, 102, 115, 142, 237, 238, 249, 287, 298, 301, 302, 316, 328,
     333, 334, 342, 343, 344, 349
 Sufraganiec, 35, 171, 203
 Szałas, 139, 316
 Szkocja, 369
 Szydłowiec, 32, 35

Święta Katarzyna, 85, 87
 Świętokrzyskie Góry, 19, 86, 87, 179, 267, 317, 357, 359, 369

Telegraf (dzielnica Kielc) 290

Tłuszcz, 97
 Tomaszów, 275
 Truskolasy, 269
 Tumlin, 197, 203

USA, 26

Warszawa, 24, 25, 26, 27, 33, 36, 52, 63, 66, 68, 69, 70, 72, 75, 79, 80, 92, 95, 99,
     102, 103, 110, 113, 115, 124, 137, 150, 153, 154, 161, 166, 174, 175, 177,
     179, 207, 211, 237, 245, 248, 250, 253, 255, 256, 260, 261, 267, 294, 297,
     300, , 301, 302, 303, 306, 307, 308, 309, 320, 321, 322, 324, 325, 327, 328,
     329, 330, 333, 342, 343, 345, 348, 352, 353, 356, 357, 358, 359, 360, 362,
     363, 368, 369

Warszawski Dystrykt, 207

Waszyngton, 26
 Wąchock, 34, 35, 155, 242, 243, 244, 251, 266, 272, 328, 334
 Wąsosz, 123, 125, 126, 324
 Wąsosz Konecki, 36, 329
 Węgły, 197, 204

Wielka Brytania, 28, 286
Wielka Wieś, 35, 139, 185, 195, 197, 199, 200, 206, 207, 264, 287, 301, 327
Wierzbnik, 49, 50, 83
Wilno, 366
Włoszczowa, 147, 159, 209, 326
włoszczowski powiat, 364
Wojciechów, 142
Wola Zagrodnia, 180
Wołomin, 358
Wołów, 184
Wólka Plebańska, 36, 123, 131, 132, 139, 142
Wrocław, 27
Wykus, 19, 20, 33, 34, 35, 104, 155, 192, 205, 238, 241, 248, 282, 355
Wysokie Mazowieckie, 115
Wzdół Rządowy, 91, 234
Wzorki, 88

Z
Zagnańsk, 172
Zalezianka, 139, 316
Zawichost, 33, 95
ZSRR, 34, 86, 128, 133, 184